

V SLUŽBENI VJESNIK

VOJNOG ORDINARIJATA

FOTO: MORH/T. Brandt

Križni put za vojsku i policiju na Ksaverskoj kalvariji u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

FOTO: MORH/T. Brandt

V SLUŽBENI VJESNIK

VOJNOG ORDINARIJATA

GODINA: XXVII • BROJ: 1 (96) • 2024.

SLUŽBENI VJESNIK VOJNOG ORDINARIJATA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Izdavač: Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj, Ksaverska cesta 12, 10000 ZAGREB

tel: 01/4670-660; 01/4670-659; faks: 01/4670-662

www.vojni-ordinarijat.hr; e-pošta: vojni.ordinarijat@morh.hr

Odgovara: Msgr. Jure Bogdan, vojni ordinarij

PORUKA VOJNOG ORDINARIJA U RH MSGR. JURE BOGDANA ZA USKRS 2024.

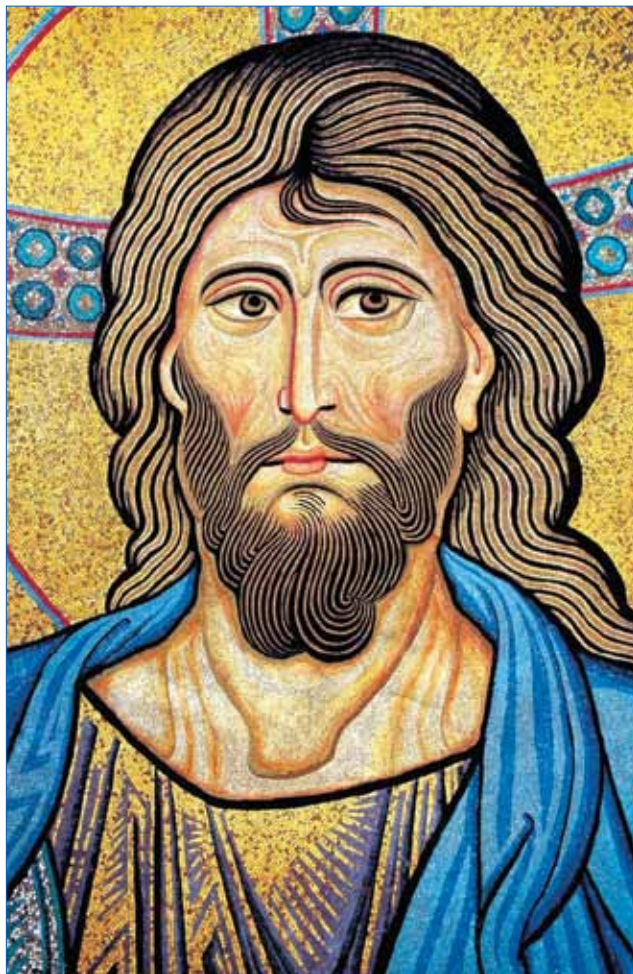
«Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasiti i po sličnosti njegovu uskrsnuću. Pa ako umriješmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime. Znamo doista: Krist uskrišen od mrtvih, više ne umire, smrt njime više ne gospoduje. Što umrije, umrije grijehu jednom zauvijek, a što živi, živi Bogu. Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu!» (Rim 6, 5. 8-11)

Draga braćo i sestre u vjeri u uskrsnuloga Gospodina!

1. I ove nas godine ujedinjuje najradosnija vijest o praznome grobu i temeljna istina da je Isus pobijedio zlo i grijeh, a svojim uskrsnućem nama smrtnicima omogućio pristup vječnomu životu. Sva naša vjernička nada počiva na toj istini jer bez navještaja Isusova uskrsnuća i vjere u živoga Gospodina sve postaje isprazno, bez krajnjega smisla.

Svijet nas neprestano podsjeća na razornu moć sustava vrijednosti koji nastaje ako se prepustimo trenutnomu, besmislu i slučajnosti. Tragovi su posvuda vidljivi, od pretjerane brige za zemaljsko i uživanja po svaku cijenu, grabeži i grozničavoga stjecanja, prisvajanja i iskorištavanja, a povrh svega sebičnosti i skučenih pogleda, svjesnoga neznanja i prigrljenih zabluda, relativizma i slobode bez odgovornosti. Višak ovakvih zala postaje nepodnošljivim teretom koji pokorava i pretvara se u trajno podnošenje mučenja najgore vrste.

2. Sve se opire tomu; čovjek i priroda. Jedinstvena je glasovita slika nastala na zalasku impresionizma i gotovo dvadeset godina prije pojave ekspresionizma, kao svojevrсна njezina avangarda, prethodnica. Norveški je, naime, slikar Edvard Munch naslikao sliku punu iskrivljenih linija napadnih boja, s pomalo sablasnim i užasnutim likom, zahvaćenim tjeskobom i strahom, i nazvao ju

je «Krik». Iako bi se samo pogledom na sliku dalo zaključiti kako se krik odnosi na lik koji je prikazan, autorovi dnevnički zapisi otkrivaju tijek i nastanak slike. Priroda je, jasno je iz zapisa, prožeta velikim beskonačnim krikom (vulkanske erupcije), ona, metaforički, pušta krik koji lik na slici čuje i podređeno drhti i osjeća tjeskobu i strah. Ovi su motivi straha i tjeskobe, nesigurnosti i gubitka čvrstoga uporišta u zbilji obilježili i djela znatnoga dijela pisaca, slikara pa i skladatelja u kasnijim razdobljima, pa sve do suvremenoga, poslijemodernoga doba.

3. Vrijedno je i mudro posuditi ilustracije zemaljskih stvarnosti i iz njih izvući pouke, koje će nam pomoći učvrstiti načela moralnoga i

etičkoga, kršćanskoga djelovanja i života. I naše je vrijeme prožeto tjeskobama i strahovima, krikovima prirode i čovjeka u tolikoj mjeri da se sumnjičavo pitamo je li čovječanstvo sposobno zaustaviti spiralu propasti koja vuče u ponor. Kako se pomiriti s činjenicom da se slava svijeta uporno želi pokazati u razdorima, neprijateljstvima, buktinjama srdžbe i osvete, mržnje koja proždire i izjeda snagom svoje ludosti i revnosti, u bespoštednim razaranjima, okrutnoj smrti, krizama i ratovima, sa snopovima zala koji u nebo vapiju. Ono što je posijano iz slabosti ne može uzrasti u nešto snažno, iz raspadljivosti ne može nastati nešto trajno. Zlo sjeme može roditi samo zlim plodovima. Podvrgnuti smo bolovima opće kazne, poremećenoga stanja, rastakanja i trganja, rascjepa duše i neizdržive nesigurnosti. Ali tama svijeta nije bez ikakva svjetla i izvan dometa božanske Svjetlosti. Čovjek je uvijek predmet Božjega skrbništva i, kako reče Tertulijan, Bog neće djelo svojih ruku ostaviti vječnom uništenju. Zato ništa ne propada osim s pogledom na spasenje.

4. Treba nam Svjetlost s visine, «Danica, koja ne zna zalaza», uskrsnuli Krist, «povratnik od mrtvih koji svijetli svakom čovjeku». Zato naša trajna briga, kako naglašava blagopokojni papa Benedikt XVI., mora biti da čovjek ne zanemari pitanje Boga kao temeljno pitanje svojega života. Crkva mora, nastavlja on, otvoriti «dvorište nježnosti» u kojemu se ljudi mogu na neki način prikačiti za Boga, dok ga još ne poznaju i prije nego pronađu prilaz njegovu otajstvu, u čijoj je službi cjelokupan život Crkve. Također je važan «dijalog s onima kojima je vjera nepoznata stvarnost, kojima je Bog nepoznat i koji, iznad svega, ne bi htjeli jednostavno ostati bez Boga, već mu se približiti barem kao Nepoznatomu». Samo tako krik prirode i onih koji ga čuju neće izazivati tjeskobu i strah pred nemoći koja gura u očaj.

5. Molimo za svjetlo vjere u uskrsnuloga Krista koji se predstavio: «Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života» (Iv 8, 12). Na to je pozvao i svoje učenike, da budu odraz istinske Svjetlosti, svojega učitelja i tako budu

svjetlost svijeta (usp. Mt 5, 14), donositelji svjetlosti u svijetu, kao vršitelji i služitelji evanđeoske poruke. Temeljno je to i vaše poslanje, dragi svećenici koji se pastoralno skrbite za djelatnike u dvama ministarstvima pod ovlasti naše biskupije. Neka vaš navještaj i svjedočenje životom budu poticaj svim vjernicima koji su vam povjereni, a do kojih je doprlo svjetlo Božje riječi, uskrsna poruka, da bez straha dopuste da ih obasja i prožme izvor božanskoga svjetla. Podržavajte ga i čuvajte, kao oduševljeni nositelji i vjerni svjedoci toga svjetla.

Neka svjetlost uskrsnoga jutra obasja sve djelatnike u Vojnoj biskupiji, hrvatske vojnike i policajce, osobito one u mirovnim misijama i daleko od svojih obitelji, sve djelatnike i pripadnike Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova u Republici Hrvatskoj, hrvatske branitelje i vojne invalide, stradalnike u Domovinskome ratu, pripadnike Civilne zaštite, Crvenoga križa, vatrogasce i sve službe spašavanja, kao i sve koji su povezani s radom naše biskupije. Svima je obveza: dopustiti da vas obasja i prožme božansko svjetlo, svjedočiti i biti ljudi nade i života, uskrsnuća.

Gospodine Isuse, uskrsnuli od mrtvih, «pobjedniče tako divan», budi snaga i utjeha svima koji tuguju, žrtvama ljudske mržnje i onima koji boluju i trpe. Pokaži svoje milosno lice svima koji griješe i lutaju zavedeni lažnim sjajem, a obnovi i učvrsti povjerenje onima koji Te traže i u Tebe se uzdaju. Daruj mir u našim savjestima i srcima i zaustavi besmislene i pogubne ratove.

Neka se svijet ispuni radošću i veseljem zbog Isusova uskrsnuća, kojemu neka je slava u vijeke! Aleluja!

Sretan Uskrs!

✠ msgr. Jure Bogdan,
vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj

SVETA STOLICA

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA XXXII. SVJETSKI DAN BOLESNIKA

11. veljače 2024.

»Nije dobro da čovjek bude sam.« Liječiti bolesne liječeći odnose

»Nije dobro da čovjek bude sam« (*Post 2, 18*). Bog, koji je ljubav, od početka je stvorio čovjeka za zajedništvo, upisavši u njegovo biće dimenziju odnosâ. Tako smo u svom životu, oblikovanom na sliku Presvetoga Trojstva, pozvani na puno samoostvarenje u dinamičnom odnosu, prijateljstva i međusobne ljubavi. Stvoreni smo da budemo zajedno, a ne sami. I upravo zato što je taj plan zajedništva tako duboko upisan u ljudsko srce, iskustvo napuštenosti i samoće nas užasava i pokazuje se bolnim, čak neljudskim. Ono postaje još teže u trenucima slabosti, nesigurnosti i neizvjesnosti, često uzrokovanih teškom bolešću.

Mislim, primjerice, na one koji su bili strašno usamljeni tijekom pandemije covida-19: pacijente koji nisu mogli primiti posjetitelje, ali i medicinske sestre i tehničare, liječnike i pomoćno osoblje, koji su svi bili preopterećeni poslom i u izolaciji na bolničkim odjelima. I naravno ne smijemo zaboraviti one koji su smrtni čas morali dočekati sami, pod paskom zdravstvenog osoblja, ali daleko od svojih obitelji.

Istodobno, s dubokom boli suosjećam s patnjom i samoćom onih koji su zbog rata i njegovih tragičnih posljedica ostali bez oslonca i pomoći: rat je najstrašnija od svih društvenih bolesti, a najveću cijenu plaćaju najslabiji.

No, treba naglasiti da se i u zemljama koje uživaju mir i blagostanje doba starosti i bolesti proživljava u samoći, a katkada i u napuštenosti. Ta je žalosna stvarnost ponajpri-

je plod kulture individualizma, koja veliča ostvarivanje prihoda po svaku cijenu i njeguje mit o učinkovitosti, postajući ravnodušna, pa čak i nemilosrdna kad ljudi više nemaju snage držati korak. Postaje tad kultura odbacivanja u kojoj se »osobe... više ne doživljava kao primarnu vrijednost koju treba poštivati i čuvati je, posebno ako su siromašne ili s invaliditetom, ako "još nisu korisne" – kao što su nerođeni ili "više nisu korisne" – kao što su starije osobe« (*Enc. Fratelli tutti, 18*). Ta se logika provlači, nažalost, i kroz određene političke odluke, u kojima se ne stavlja u središte dostojanstvo ljudske osobe i čovjekove potrebe i koje ne pogoduju uvijek strategijama i izdvajanju potrebnih sredstava kako bi se svakom čovjeku zajamčilo temeljno pravo na zdravlje i pristup lijekovima. Istodobno, napuštanje slabih i njihovu usamljenost pospešuje također svođenje skrbi isključivo na zdravstvene usluge, a da one nisu mudro popraćene "terapeutskim savezom" između liječnika, bolesnika i članova obitelji.

Vrijedi još jednom poslušati ove riječi iz Biblije: Nije dobro da čovjek bude sam! Bog ih izgovara na početku stvaranja i tako nam otkriva duboki smisao svog nauma za ljudski rod, ali, u isti mah, i smrtnu ranu zadanu grijehom, koji se uvlači i stvara nepovjerenje, razdore, podjele, a time i izolaciju. On pogađa čovjeka u svim njegovim odnosima: s Bogom, sa samim sobom, s drugima, sa stvorenim svijetom. Takva izoliranost dovodi do toga da gubimo smisao našeg postojanja, oduzima nam radost ljubavi i daje nam

iskusiti deprimirajući osjećaj usamljenosti u svim ključnim razdobljima života.

Braćo i sestre, prvi oblik skrbi koji nam je potreban u bolesti jest blizina puna suosjećanja i nježnosti. Brinuti se za bolesnu osobu, stoga, znači prije svega brinuti se za njezine odnose, sve odnose: s Bogom, s drugima – članovima obitelji, prijateljima, zdravstvenim djelatnicima – sa stvorenim svijetom, sa samim sobom. Je li to moguće? Da, moguće je i svi smo pozvani predano raditi na ostvarivanju toga. Pogledajmo sliku milosrdnog Samarijanca (usp. *Lk 10, 25-37*), njegovu sposobnost da se zaustavi i iskaže blizinu, nježnost kojom vida rane brata koji trpi.

Imajmo na pameti ovu središnju istinu našega života: došli smo na svijet jer nas je netko prigrlilo, stvoreni smo za ljubav, pozvani smo na zajedništvo i bratstvo. Ta dimenzija našeg bića podupire nas posebno u vremenima bolesti i slabosti i prva je terapija koju svi zajedno moramo primjenjivati kako bismo liječili bolesti društva u kojem živimo.

Vama koji bolujete od neke privremene ili kronične bolesti poručujem: nemojte se sramiti svoje želje za blizinom i nježnošću! Nemojte je skrivati i nemojte nikada misliti da

ste drugima na teret. Stanje bolesti potiče svakoga da zaustavi pretjerani tempo u koji smo uronjeni i ponovno pronađe samoga sebe.

U ovoj promjeni epohe u kojoj živimo, posebno smo mi kršćani pozvani usvojiti suosjećajni Isusov pogled. Brinimo se za one koji pate i koji su sami, možda čak i potisnuti na rub društva i odbačeni. Liječimo rane samooće i izolacije uzajamnom ljubavlju koju nam Krist Gospodin daje u molitvi, a posebno u Euharistiji. I tako se složno suprotstavimo kulturi individualizma, ravnodušnosti, odbacivanja i razvijamo kulturu nježnosti i suosjećanja.

Bolesni, slabi i siromašni su u središtu Crkve i moraju također biti u središtu naše ljudske pozornosti i naših pastoralnih nastojanja. Ne smijemo to zaboraviti! Povjerimo se Blaženoj Djevici Mariji, Zdravlju bolesnika, da nas zagovara i pomogne nam da budemo tvorci blizine i bratskih odnosa.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 10. siječnja 2024.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA KORIZMU 2024. GODINE

Bog nas vodi kroz pustinju do slobode

Draga braćo i sestre!

Kada se naš Bog objavljuje, prenosi uvijek poruku slobode: »Ja sam Jahve, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva« (Izl 20, 2). Tako počinje dekalog dan Mojsiju na gori Sinaj. Narod itekako dobro zna o kojem izlasku Bog govori: iskustvo ropstva još je uvijek svježije u njegovu sjećanju. On prima deset riječi u pustinji kao put slobode. Mi ih nazivamo "zapovijedima", ističući snagu ljubavi kojom Bog odgaja svoj narod. Taj je poziv na slobodu uistinu snažan. Ne iscrpljuje se u jednom događaju, zato što sazrijeva na jednom putu. Kao što Izrael u pustinji još uvijek nosi Egipat u sebi – često žaleći za prošlošću i mrmljajući protiv Gospodina i Mojsija – tako i današnji Božji narod nosi u sebi tlačiteljski jaram koji mora ostaviti iza sebe. Opažamo to u trenucima kad se osjećamo beznadno, kad besciljno lutamo kroz život kao po pustinji, bez obećane zemlje prema kojoj bismo zajedno težiti. Korizma je milosno vrijeme u kojem pustinja ponovno može postati – prema riječima proroka Hošee – mjesto naše prve ljubavi (usp. Hoš 2, 16-17). Bog odgaja svoj narod da izađe iz svog ropstva i doživi prijelaz iz smrti u život. Poput nekog zaručnika iznova nas privlači sebi i našem srcu šapće riječi ljubavi.

Izlazak iz ropstva u slobodu nije neko apstraktno putovanje. Da bi naša korizma bila konkretna, prvi korak je željeti vidjeti stvarnost. Kad je Gospodin privukao Mojsija gorućem grmu i progovorio mu, odmah se objavio kao Bog koji vidi i, nadasve, čuje: »Vidio sam jade svoga naroda u Egiptu i čuo mu tužbu na tlačitelje njegove. Zname su mi muke njegove. Zato sam sišao da ga izbavim iz šaka egipatskih i odvedem ga iz te zemlje u dobru i prostranu zemlju – u zemlju kojom teče med i mlijeko« (Izl 3, 7-8). I danas se vapaj mnoge naše potlačene braće i sestara uzdi-

že do neba. Zapitajmo se: dopire li i do nas? Potresa li nas? Dotiče li nas? Mnogo nas toga jedne od drugih dijeli i odvaja, nijećući spone bratstva koje nas oduvijek povezuju.

Na svom putovanju na Lampedusu, globalizaciji ravnodušnosti suprotstavio sam dva pitanja koja postaju sve aktualnija: »Gdje si?« (Post 3, 9) i »Gdje ti je brat?« (Post 4, 9). Ovaj korizmeni hod bit će konkretan ako, ponovno slušajući ova pitanja, priznamo da smo još uvijek pod vlašću faraona. To je vlast koja nas čini iscrpljenima i neosjetljivima. To je model rasta koji nas dijeli i otima nam budućnost. Zagađuje zemlju, zrak i vodu, ali onečišćuje i duše. Iako je naše oslobođenje započelo krštenjem, u nama ostaje neobjašnjiva čežnja za ropstvom, kao svojevrсна privlačnost prema sigurnosti poznatih stvari, nauštrb slobode.

Želim vam ukazati na dosta važan detalj u tom izvješću iz knjige Izlaska: Bog je taj koji vidi, koji je ganut i koji oslobađa; nije Izrael taj koji to traži. Faraon, naime, gasi također snove, krade nebo pa se čini da je svijet u kojem se dostojanstvo gazi a autentične veze poriču nepromjenjiv. Uspijeva, to jest, vezati ljude za sebe. Zapitajmo se: želim li novi svijet? Jesam li spreman raskinuti kompromise sa starim? Svjedočenje mnoge braće biskupa i velikog broja onih koji rade za mir i pravdu sve me više uvjerava da ono na što treba ukazati jest pomanjkanje nade. To je prepreka snovima, nijemi vapaj koji dopire do neba i dotiče Božje srce. Nalik je onoj čežnji za sužanjstvom koja paralizira Izrael u pustinji i koči ga na njegovom putu. Izlazak se može prekinuti: ne postoji drugi način da se objasni kako to da čovječanstvo, koje je na korak do sveopćeg bratstva i koje je doseglo razine znanstvenog, tehnološkog, kulturnog i pravnog razvoja kadrog zajamčiti dostojanstvo svima, tapka u mraku nejednakosti i sukobâ.

Bog se nije umorio od nas. Prihvatimo korizmu kao jako vrijeme u kojem nam ponovno dolazi njegova riječ: »Ja sam Jahve, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva« (Izl 20, 2). To je vrijeme obraćenja, vrijeme slobode. Samoga je Isusa, kao što se podsjetimo svake godine na Prvu korizmu nedjelju, Duh odveo u pustinju da njegovu slobodu stavi na kušnju. Kroz četrdeset dana On će biti pred nama i s nama: On je utjelovljeni Sin. Za razliku od faraona, Bog ne želi podanike, nego sinove i kćeri. Pustinja je prostor u kojem naša sloboda može sazrijeti u osobnu odluku da ne padnemo ponovno u ropstvo. U korizmi pronalazimo nove kriterije prosuđivanja i zajednicu s kojom možemo krenuti na put kojim nikad prije nismo išli.

To uključuje borbu: Knjiga Izlaska i Isusove kušnje u pustinji to nam jasno govore. Glasu Boga, koji govori: »Ti si Sin moj, Ljubljeni!« (Mk 1, 11) i »Nemoj imati drugih bogova uz mene« (Izl 20, 3), suprotstavljaju se laži neprijatelja. Više nam se bojati idolâ nego faraona: možemo ih smatrati kao nekim njegovim glasom u nama. Biti svemoćan, biti od svih priznat, biti ispred svih: svaki čovjek u sebi osjeća zavodljivost te laži. To je dobro poznat put. Možemo se tako vezati za novac, za određene projekte, ideje, ciljeve, za svoj položaj, tradiciju, pa čak i za određene ljude. Umjesto da nas pokrenu, oni će nas paralizirati. Umjesto da nas okupljaju u jedno, oni će nas okretati jedne protiv drugih. Postoji, međutim, novo čovječanstvo, narod malenih i poniznih, koji nije podlegao čarima te laži. Dok idoli one koji im služe čine nijemima, slijepima, gluhi-ma i nepokretnima (usp. Ps 115, 4), siromašne duhom resi budna spremnost i otvorenost: oni su tiha sila dobra koja čuva i drži svijet.

Vrijeme je za djelovanje, a u korizmi djelovati znači također zastati. Zastati u molitvi kako bi se primilo Božju riječ i zastalo poput Samarijanca pred svojim ranjenim bratom. Ljubav prema Bogu i bližnjemu jedna su i ista ljubav. Ne imati drugih bogova znači zadržati se u Božjoj prisutnosti, zastati uz bližnjega od krvi i mesa. Zato molitva, milostinja i post nisu tri neovisna djelovanja,

nego jedan jedini pokret otvorenosti i samoodricanja u kojem ćemo odbaciti idole koji nas opterećuju i navezanosti koje nas sputavaju i drže zarobljenima. Tada će se usahlo i usamljeno srce probuditi. Valja nam, dakle, usporiti i zastati. Kontemplativna dimenzija života, koju nam korizma omogućuje ponovno otkriti, oslobodit će nove snage. U Božjoj prisutnosti postajemo braća i sestre, osjetljiviji za druge: umjesto prijatni i neprijatelja otkrivamo suputnike i suputnice. To je Božji san, obećana zemlja kojoj težimo kad iziđemo iz ropstva.

Sinodalni oblik Crkve, koji ovih godina iznova otkrivamo i njegujemo, upućuje na to da je korizma ujedno vrijeme zajedničkih odluka, malih i velikih izbora u opreci s prevladavajućim trendovima, koji mogu promijeniti svakodnevicu i život ljudi u pojedinoj sredini: kupovne navike, briga za stvoreni svijet, uključivanje onih koji su u društvu nevidljivi ili prezreni. Pozivam sve kršćanske zajednice da učine ovo: da svojim vjernicima ponude trenutke u kojima će razmišljati o svom načinu života, da izdvoje vremena za propitkivanje o svojoj prisutnosti na vlastitom teritoriju i svojem doprinosu njegovu boljitku. Jao nama ako bi kršćanska pokora bila kao ona koja je rastužila Isusa! On i nama poručuje: »ne budite smrknuti kao licemjeri. Izobličuju lica da pokažu ljudima kako poste« (Mt 6, 16). Neka radije s lica zrači radost, neka se širi miomiris slobode, neka se oslobodi ona ljubav koja sve čini novim, počevši od onog najmanjeg i najbližeg. To se može dogoditi u svakoj kršćanskoj zajednici.

U mjeri u kojoj će ova korizma biti vrijeme obraćenja, čovječanstvo koje luta osjetit će dašak kreativnosti: bljesak nove nade. Želim vam reći isto ono što sam rekao mladima s kojima sam se prošloga ljeta susreo u Lisabonu: »Tražite i riskirajte, tražite i riskirajte. U ovom povijesnom času izazovi su ogromni, jecaji bolni. Proživljavamo treći svjetski rat koji se vodi u dijelovima. Osmjelim se gledati na naš svijet ne kao da je na umoru, nego u procesu rađanja, ne na kraju, nego na početku velikog novog poglavlja povijesti.

A za to je potrebna hrabrost« (Obraćanje studentima, 3. kolovoza 2023.). To je hrabrost obraćenja, izlaska iz ropstva. Vjera i ljubav to dijete nadu drže za ruku. Uče ga hodati i, istodobno, ono njih vuče naprijed¹.

¹ Usp. Ch. Péguy, *Il portico del mistero della seconda virtù*, Milano 1978., 17-19.

Blagoslivljam sve vas i vaš korizmeni hod.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 3. prosinca 2023., Prva nedjelja došašća.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA 61. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA

21. travnja 2024.

Pozvani sijati nadu i graditi mir

Draga braćo i sestre!

Svjetski dan molitve za zvanja poziva nas svake godine razmišljati o dragocjenom daru poziva koji Gospodin upućuje svakome od nas, svom vjernom narodu koji je na putu, kako bismo imali udjela u njegovu naumu ljubavi i uosobljivali ljepotu Evanđelja u različitim životnim stanjima. Osluškiivanje Božjeg poziva nipošto nije izvana nametnuta dužnost, možda u ime religijskog ideala, već je to, naprotiv, najsigurniji način na koji možemo jačati želju za srećom koju nosimo u sebi: naš život postaje ostvaren i ispunjen kad otkrijemo tko smo, koje su naše odlike, na kojem području ih možemo učiniti plodnosnima, kojim nam je putem ići da bismo postali znak i oruđe ljubavi, prihvaćanja, ljepote i mira u sredinama u kojima živimo.

Tako je ovaj Dan uvijek lijepa prilika da se sa zahvalnošću pred Gospodinom spomenemo vjernog, svakodnevnog i često skrivenog predanog rada onih koji su prigrlili poziv koji uključuje cijeli život. Mislim na samozatajne majke i očeve koji ne gledaju prvenstveno na same sebe i ne povode se za trendom površnog načina življenja, već svoj život podređuju brizi za odnose otvarajući se, s

ljubavlju i nesebičnošću, daru života i stavljajući se u službu svoje djece i njihova odrastanja. Mislim, nadalje, na sve one koji svoj posao obavljaju predano i u duhu suradnje; na one koji se na različitim područjima i na razne načine zalažu za izgradnju pravednijeg svijeta, solidarnije ekonomije, pravednije politike i humanijeg društva: na sve muškarce i žene dobre volje koji se posvećuju zajedničkom dobru. Mislim i na posvećene osobe koje od svog života čine prinos Gospodinu u tišini molitve kao i u apostolskom djelovanju, ponekad na rubnim područjima i ne štedeći nimalo same sebe, kreativno pronoseći svoju karizmu i stavljajući je na raspolaganje onima s kojima se susreću. Mislim, na kraju, također na one koji su prihvatili poziv na zaređeno svećeništvo i posvećuju se naviještanju Evanđelja te lome svoj život, zajedno s euharistijskim kruhom, za svoju braću i sestre, sijajući nadu i pokazujući svima ljepotu Božjega kraljevstva.

Mladima, osobito onima koji osjećaju da su se udaljili od Crkve ili su u nju izgubili povjerenje, želim poručiti ovo: dopustite da vas Isus očara, uputite mu svoja važna pitanja kroz tekstove Evanđelja, dopustite da njegova prisutnost u vama pobudi nemir, koji nas

uvijek dovodi u spasonosnu krizu. On poštuje našu slobodu više nego bilo tko drugi, ne nameće se, nego se nudi: dajte mu prostora i naći ćete svoju sreću u nasljedovanju njega i, ako bude od vas to tražio, u potpunome predanju njemu.

Narod na putu

Raznolikost karizmâ i pozivâ koje kršćanska zajednica prepoznaje i prati pomaže nam u punini shvatiti svoj kršćanski identitet: kao Božji narod koji kroči putovima svijeta, prodahnut Duhom Svetim i poput živog kameinja ugrađenog u Tijelo Kristovo, svaki od nas otkriva da je član velike obitelji, dijete Oca i brat i sestra svojim bližnjima. Nismo otoci zatvoreni u sebe, već dijelovi cjeline. Zato Svjetski dan molitve za zvanja nosi pečat sinodalnosti: brojne su karizme te smo pozvani slušati jedni druge i zajedno putovati kako bismo otkrili i razlučili na što nas Duh poziva za dobro svih.

Nadalje, u ovom povijesnom času naš nas zajednički put vodi prema Jubilejskoj 2025. godini. Kročimo kao *hodočasnici nade* prema Svetoj godini kako bismo, ponovno otkrivajući vlastiti poziv i povezujući različite darove Duha, u svijetu bili posrednici i svjedoci Isusova sna: činiti jednu obitelj, ujedinjenu u Božjoj ljubavi i povezanu čvrstim vezom ljubavi, zajedništva i bratstva.

Ovaj je Dan, na poseban način, posvećen molitvi da se od Oca isprosi dar duhovnih zvanja za izgradnju njegova kraljevstva: »Žetva je velika, ali radnika malo. Molite dakle gospodara žetve da radnike pošalje u žetvu svoju« (Lk 10, 2). A molitva se – kao što znamo – više sastoji u slušanju nego u riječima upravljanim Bogu. Gospodin govori našem srcu i želi ga pronaći otvorena, iskrena i velikodušna. Njegova se Riječ utjelovila u Isusu Kristu, koji nam objavljuje i priopćava svu volju Očevu. U ovoj 2024. godini, posvećenoj upravo molitvi kao pripravi za Jubilej, pozvani smo ponovno otkriti neprocjenjiv dar mogućnosti razgovora s Gospodinom, od

srca srcu, i tako postati hodočasnici nade, jer »molitva je prva snaga nade. Moliš i nada raste, napreduje. Rekao bih da molitva otvara vrata nadi. Nada postoji, ali svojom joj molitvom otvaram vrata« (Kateheza, 20. svibnja 2020.).

Hodočasnici nade i mirotvorci

Ali što znači *biti hodočasnici*? Svaki onaj koji se odluči na hodočašće nastoji prije svega imati jasan *cilj* i ima ga stalno na pameti i na srcu. Međutim, da bi se došlo do zacrtanog cilja, potrebno je istodobno usredotočiti se na *trenutni korak*, a za to trebamo biti lagani, osloboditi se nepotrebnih tereta, nositi najnužnije sa sobom i boriti se svaki dan da nas umor, strah, nesigurnost i tama ne zaustave na putu kojim smo krenuli. Tako, biti hodočasnik znači svaki dan krenuti iznova, *počinjati uvijek iznova*, iznova otkrivati zanos i snagu za dovršetak različitih etapa putovanja koje, unatoč umoru i poteškoćama, pred nama uvijek otvara nove horizonte i nepoznate vidike.

Smisao kršćanskog hodočašća jest upravo u tome: na putu smo otkrivanja Božje ljubavi i istodobno otkrivanja samih sebe, kroz poniranje u sebe same, ali uvijek potaknuto raznolikošću odnosâ. Mi smo, dakle, *hodočasnici zato što smo pozvani*: pozvani ljubiti Boga i ljubiti se međusobno. Tako se naše putovanje na ovoj zemlji nikada ne pretvara u uzaludan napor ili besciljno lutanje. Naprotiv, svakoga dana, odgovarajući na vlastiti poziv, nastojimo činiti moguće korake prema novom svijetu gdje se živi u miru, pravdi i ljubavi. Mi smo hodočasnici nade jer težimo boljoj budućnosti i nastojimo je na tom putu graditi.

To je, u konačnici, cilj svakog poziva: postati muškarci i žene nade. Kao pojedinci i kao zajednica, u raznolikosti karizmi i službi, svi smo pozvani "dati tijelo i srce" nadi Evanđelja u svijetu obilježenom epohalnim izazovima: prijetećim širenjem trećeg svjetskog rata u dijelovima; mnoštvom migranata koji bježe iz svoje domovine u potrazi za boljom

budućnošću; stalnim porastom siromašnih; opasnošću od nepovratnog ugrožavanja zdravlja našeg planeta. A svemu tome valja pridodati i teškoće s kojima se svakodnevno susrećemo i koje ponekad prijete da nas gurnu u rezignaciju ili defetizam.

U ovom našem vremenu ključno je, dakle, za nas kršćane njegovati pogled pun nade, kako bismo mogli plodonosno raditi u skladu s povjerenim nam pozivom u službi Božjeg kraljevstva, kraljevstva ljubavi, pravde i mira. Ta nada - uvjerala nas sveti Pavao - »ne postiđuje« (Rim 5, 5), jer to je obećanje koje nam je dao naš Gospodin Isus da će uvijek ostati s nama i uključiti nas u djelo otkupljenja, koje On želi izvršiti u srcu svakog čovjeka i u "srcu" stvorenoga svijeta. Ta nada nalazi svoj kotač zamašnjak u Kristovu uskrsnuću, koje »sadrži životnu snagu koja je prožela svijet. Tamo gdje se sve čini da je mrtvo, sa svih se strana iznenada ponovno javljaju klice uskrsnuća. To je neodoljiva sila. Istina je kako se mnogo puta čini da Bog ne postoji: vidimo nepravde, zla, ravnodušnosti i okrutnosti koje ne jenjavaju. No isto je tako sigurno da usred tame počinje uvijek nicati nešto novo, koje prije ili poslije daje plod« (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 276). Apostol Pavao još kaže da »u nadi smo spašeni« (Rim 8, 24). Otkupljenje ostvareno na Uskrs daje nadu, sigurnu, pouzdanu nadu kojom se možemo suočiti s izazovima sadašnjega časa.

Biti hodočasnici nade i mirotvorci znači, dakle, temeljiti svoj život na stijeni Kristova uskrsnuća, znajući da nijedan trud koji činimo u pozivu koji smo prigrlili i u kojem ustrajemo nije uzaludan. Unatoč neuspjesima i padovima, dobro koje sijemo raste u

tišini i ništa nas ne može odvojiti od našeg konačnog cilja: susreta s Kristom i radosti zajedničkog življenja u uzajamnom bratstvu zauvijek. Taj konačni poziv moramo anticipirati svaki dan, jer odnos ljubavi s Bogom i našom braćom i sestrama već sada počinje ostvarivati Božji san, san o jedinstvu, miru i bratstvu. Neka se nitko ne osjeća isključenim iz tog poziva! Svaki od nas, s ono malo što ima i u svom životnom stanju, može biti, uz pomoć Duha Svetoga, sijač nade i mira.

Hrabrost uključivanja

Zato još jednom ponavljam ono što sam rekao na Svjetskom danu mladih u Lisabonu: "*Rise up!* - „Ustanite!“ . Trgnimo se oda sna, izađimo iz ravnodušnosti, otvorimo rešetke zatvora u koji smo se ponekad zatvarali, da svaki od nas uzmogne otkriti svoj poziv u Crkvi i svijetu i postati hodočasnik nade i mirotvorac! Neka nas u našem životu pokreće strast i s ljubavlju se brinimo za ljude oko sebe i okolinu u kojoj živimo. Ponavljam: imajte hrabrosti uključiti se! Don Oreste Benzi, neumorni apostol milosrđa koji je uvijek bio na strani posljednjih i bespomoćnih, znao je ponavljati da nitko nije toliko siromašan da nema što dati i nitko nije toliko bogat da ne može nešto primiti.

Ustanimo, dakle, i krenimo kao hodočasnici nade, da i mi, kao Marija svetoj Elizabeti, donosimo navještaje radosti, rađamo novi život i budemo graditelji bratstva i mira.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 21. travnja 2024., Četvrti uskrsna nedjelja.

FRANJO

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 58. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

12. svibnja 2024.

Umjetna inteligencija i mudrost srca. Prema uistinu ljudskoj komunikaciji

Draga braćo i sestre!

Razvoj sustavâ takozvane *umjetne inteligencije*, o čemu sam već razmišljao u nedavnoj Poruci za Svjetski dan mira, radikalno mijenja također informacije i komunikaciju, a time i neke od temelja građanskog suživota. To je promjena koja zahvaća sve, a ne samo one koji se time profesionalno bave. Ubrzano širenje izvanrednih izuma, čije je funkcioniranje i čije su mogućnosti većini nas nedokučive, začuđenost koja se kreće od oduševljenosti pa do nesnalaženja, i neizbježno nas suočava s temeljnim pitanjima: što je, dakle, čovjek, koja je njegova specifičnost i kakva će biti budućnost ove naše vrste *homo sapiensa* u eri umjetne inteligencije. Kako ostati u potpunosti ljudi i kako prema dobrom usmjeravati aktualne promjene na području kulture?

Početi od srca

Valja, ponajprije, raščistiti s katastrofičnim тумачenjima i njihovim paralizirajućim učincima. Romano Guardini, promišljajući još prije stotinu godina o tehnologiji i čovjeku, poziva da se ne zauzima krut stav protiv »novog« u nastojanju da se »sačuva jedan lijepi svijet [...] koji je osuđen na nestajanje«. Istodobno, međutim, usrdno i proročki upozorava: »Naše je mjesto u nastajanju. Moramo se u to uključiti, svaki na svome mjestu (...), prijanjajući iskreno uz to, ali pritom nepokolebljivo zadržati osjetljivost za sve što je u njemu destruktivno i neljudsko«, te je zaključio: »Radi se uistinu o pitanjima tehničke, znanstvene i političke naravi, međutim ne može ih riješiti nitko drugi doli sâm čovjek. Mora se oblikovati novi model ljudskosti koji će biti prožet

dubokom duhovnošću, novom slobodom i nutrinom.«¹

U ovoj epohi, koja se izlaže riziku da bude bogata tehnologijom i siromašna ljudskošću, naše promišljanje jednostavno mora započeti od ljudskog srca². Samo usvajajući duhovan način gledanja, samo ako ponovno steknemo mudrost srca, možemo proniknuti i tumačiti tu novost koju sa sobom nosi naše doba i otkriti put do istinski ljudske komunikacije. Srce, biblijski shvaćeno kao sjedište slobode i najvažnijih životnih odluka u životu, simbol je cjelovitosti, jedinstva, ali priziva također osjećaje, želje, snove, ali prije svega srce je unutarne mjesto susreta s Bogom. Mudrost srca je stoga ona krepost koja nam omogućuje da povežemo cjelinu i dijelove, odluke i njihove posljedice, prednosti i slabosti, prošlost i budućnost, ono *ja* i ono *mi*. Tu mudrost srca nalaze oni koji je traže i koji je ljube; ona pretječe sve koji je žude i traži sebi dostojne (usp. Mudr 6,12-16). Ona je kod onih koji slušaju savjete (usp. Izr 13,10), koji su poučljivi i pronicava srca (usp. 1 Kr 3,9). Ona je dar Duha Svetoga koji daje gledati stvari Božjim očima, shvatiti povezanosti, situacije, događaje i otkriti njihov smisao. Bez te mudrosti život postaje bezukusan, jer upravo mudrost (*sapientia*) – izraz čiji je korijen na latinskom (*sapere*) povezan s okusom (*sapor*) – daje okus životu.

1 Lettere dal lago di Como (Pisma s jezera Como), Brescia 52022., 95-97.

2 U kontinuitetu s porukama za prethodne svjetske dane društvenih komunikacija, posvećenih sljedećim vidovima: susretati osobe ondje gdje jesu i kakve jesu (2021.), slušati uhom srca (2022.), govoriti srcem (2023.).

Prilika i prijetnja

Tu mudrost ne možemo očekivati od strojeva. Iako je termin *umjetna inteligencija* sada zamijenjen adekvatnijim pojmom koji se koristi u znanstvenoj literaturi, a glasi strojno učenje (*machine learning*), uporaba riječi *inteligencija* dovodi u zabludu. Strojevi zasigurno imaju nemjerljivo veću sposobnost od ljudi u pohrani podataka i međusobnom povezivanju, ali na ljudima je, i samo na njima, da odgonetnu njihov smisao. Dakle, ne radi se o tome da se od strojeva traži da bi trebali izgledati kao ljudi. Radi se o tome da se čovjek probudi iz stanja hipnoze, u koju zapada zbog delirija svemoći, smatrajući se potpuno autonomnim i autoreferencijalnim subjektom, koji je lišen svih socijalnih veza i zaboravio je svoju kreaturalnost.

Čovjek, u stvari, oduvijek doživljava da sâm sebi nije dostatan i na sve moguće načine pokušava prevladati svoju ranjivost. Od najranijih pretpovijesnih artefakata, koje koristi kao produžetke svojih ruku, pa preko medija koje koristi kao govorna pomagala, danas smo stigli do najsofisticiranijih strojeva koji mu služe kao pomoć prigodom razmišljanja. No, svaka od tih stvarnosti može biti kontaminirana iskonskom napašću da se postane kao Bog bez Boga (usp. Post 3), željom da se vlastitim silama pribavi ono što, naprotiv, treba prihvatiti kao Božji dar i živjeti u odnosu s drugima.

Ovisno o tome prema čemu mu je srce usmjeren, sve u čovjekovim rukama postaje prilika ili prijetnja. Sâmo njegovo tijelo, stvoreno da bude mjesto komunikacije i zajedništva, može postati sredstvo agresije. Jednako tako, svako tehničko proširenje ljudskih sposobnosti može biti sredstvo služenja u ljubavi ili neprijateljske dominacije. Sustavi umjetne inteligencije mogu pridonijeti procesu oslobađanja od neznanja i olakšati razmjenu informacija između različitih naroda i naraštaja. Mogu, primjerice, golemo bogatstvo znanja napisanog u prošlim stoljećima učiniti dostupnim i razumljivim ili pomoći ljudima da komuniciraju na njima nepoznatim jezicima.

No, istodobno, mogu biti sredstva *kognitivnog onečišćenja*, preoblikovanja stvarnosti pomoću djelomice ili potpuno lažnih narativa u koje se vjeruje – i koji se šire – kao da su istiniti. Dovoljno je prisjetiti se samo problema dezinformiranja s kojim se godinama nosimo u obliku lažnih vijesti (*fake news*)³, a koji se danas koristi *deep fakeom*, odnosno kreiranjem i dijeljenjem slika koje djeluju savršeno uvjerljivo, ali su lažne (i meni se dogodilo da budem predmet toga) ili audioporuka koje koriste glas neke osobe govoreći stvari koje ta osoba nikada nije izrekla. Simulacija, na kojoj se temelje ti programi, može biti korisna na nekim određenim područjima, ali postaje izopačena tamo gdje iskrivljuje odnose s drugima i sa samom stvarnošću.

Već u prvom valu umjetne inteligencije, odnosno društvenih medija, shvatili smo njezinu dvoznačnost, izravno se osvjedočivši u njezine mogućnosti, ali ujedno i prijetnje i patologije. Druga razina generativne umjetne inteligencije predstavlja neosporan kvalitativan skok. Stoga je važno omogućiti shvatiti, razumjeti i regulirati sredstva koja bi u krivim rukama mogla proizvesti negativne scenarije. Kao i svaki drugi plod ljudskoga uma i ruku, ni algoritmi nisu neutralni. Stoga je prijeko potrebno djelovati preventivno, predlažući modele etičke regulacije kako bi se zaustavile štetne i diskriminatorne, društveno nepravedne, implikacije sustavâ umjetne inteligencije i kako bi se suprotstavilo njihovoj uporabi za ograničavanje pluralizma, polarizaciju javnog mnijenja ili oblikovanje jednodimenzionalnosti. Ponavljam, dakle, svoj apel te pozivam »međunarodnu zajednicu na zajednički rad u cilju usvajanja obvezujućeg međunarodnog ugovora kojim će se regulirati razvoj i korištenje umjetne inteligencije u njezinim različitim oblicima«⁴. No, kao i u svakom ljudskom području, regulacija nije dovoljna.

3 »Istina će vas osloboditi« (Iv 8,32). Fake news i novinarstvo mira. Poruka za LII. svjetski dan sredstava društvene komunikacije, 2018.

4 Poruka za LVII. svjetski dan mira, 1. siječnja 2024., 8.

Rasti u čovjekoljubivosti

Pozvani smo zajedno rasti u čovjekoljubivosti i kao čovječanstvo. Izazov koji se pred nas stavlja sastoji se u tome da učinimo kvalitativan skok kako bismo bili na visini one zadaće koju pred nas stavlja kompleksno, multietničko, pluralističko, multireligijsko i multikulturalno društvo. Na nama je zadatak propitkivati se o teorijskom razvoju i praktičnoj uporabi ovih novih komunikacijskih alata, kao i alata za stjecanje znanja. Velike mogućnosti za ostvarenje dobra idu ukorak s opasnostima da se sve pretvori u apstraktnu kalkulaciju koja ljude svodi na podatke, misao na shemu, iskustvo na slučaj, dobro na profit, a prije svega da na kraju negiramo jedincatost svake osobe i njezine povijesti, rastačući konkretnost stvarnosti u niz statističkih podataka.

Digitalna revolucija može nas učiniti slobodnijima, ali do toga sigurno neće doći ako nas zarobi u modele danas poznate kao *echo chamber*. U takvim slučajevima, umjesto širenja informacijskog pluralizma, u opasnosti smo da se izgubimo u anonimnoj močvari, zadovoljavajući interese tržišta ili onih koji imaju moć u svojim rukama. Neprihvatljivo je da korištenje umjetne inteligencije dovede do anonimnog razmišljanja, prikupljanja neprovjerenih podataka, kolektivnog gubljenja uredničke odgovornosti. Predstavljanje stvarnosti u velikim skupovima podataka (*big data*), koliko god bili korisni za upravljanje strojevima, implicira značajan gubitak istine o stvarima, što predstavlja prepreku međuljudskoj komunikaciji i prijeti ugrozom same ljudskosti.

Informaciju se ne može odvojiti od životnog odnosa: ona podrazumijeva tijelo, postojanje u stvarnosti; zahtijeva umrežavanje ne samo podataka nego i iskustava; zahtijeva lice, pogled, suosjećanje i dijeljenje s drugima.

Mislim na izvješćivanje o ratovima i na onaj *paralelni rat* koji se vodi dezinformacijskim kampanjama. I mislim o tome koliko

je izvjestitelja ranjeno ili poginulo na terenu kako bismo mogli vidjeti što su njihove oči vidjele. Jer tek kada iz prve ruke doživimo patnju djece, žena i muškaraca, možemo shvatiti apsurdnost rata.

Korištenje umjetne inteligencije moći će dati pozitivan doprinos na području komunikacija ako se time ne bude obezvrjeđivalo, nego naprotiv podupiralo ulogu novinarstva na tome području; ako se budu vrednovale profesionalnost u komunikaciji, osnažujući odgovornost svakoga komunikatora; ako se svakom čovjeku, koji će biti osposobljen za kritičko vrednovanje, iznova vrati uloga nositelja same komunikacije.

Pitanja za sadašnjost i budućnost

Spontano se, dakle, nameću pitanja: Kako zaštititi profesionalnost i dostojanstvo onih koji rade na komunikacijsko-informacijskom području, kao i korisnika diljem svijeta? Kako zajamčiti interoperabilnost platformi? Kako postići to da poduzeća koja razvijaju digitalne platforme preuzmu na sebe istu odgovornost za ono što distribuiraju i od čega izvlače profit kao i izdavači tradicionalnih medija? Kako možemo učiniti transparentnijima kriterije na kojima se temelje algoritmi za indeksiranje, deindeksiranje i tražilice, koji su kadri veličati, odnosno izbrisati ljude i mišljenja, povijesti i kulture? Kako zajamčiti transparentnost informacijskih procesa? Što učiniti kako bi autorska prava pisanih zapisa bila vidljiva i kako bi se mogao pratiti put do izvora, razgrćući paravan anonimnosti? Kako jasno pokazati prikazuje li slika ili videozapis kakav stvaran događaj, ili je pak riječ o krivotvorini? Kako spriječiti svođenje izvorâ na jedan jedini, na jedinstvenu algoritamski elaboriranu misao?

A kako, s druge strane, promovirati okruženje koje će biti pogodno za očuvanje pluralizma i predstavljanje kompleksnosti stvarnosti? Kako taj moćan, skup i energetske krajnje zahtjevan alat možemo učiniti održivim? Kako ga učiniti dostupnim i zemljama u razvoju?

Iz odgovora na ta i druga pitanja shvatit ćemo hoće li umjetna inteligencija na kraju dovesti do nastanka novih kasti temeljenih na informacijskoj dominaciji, iznjedrujući nove oblike iskorištavanja i nejednakosti, ili će, naprotiv, donijeti više jednakosti, promičući točne informacije i promičući svijest o promjeni epohe kojom mi prolazimo, potičući oslušivanje višestrukih potreba ljudi i naroda, u artikuliranom informacijskom i pluralističkom sustavu. S jedne strane vrebaba sablast novog ropstva, a s druge se nazire ostvarenje slobode; s jedne mogućnost da nekolicina uvjetuje razmišljanje svih, a s druge pak mogućnost da svi sudjeluju u procesima oblikovanja mišljenja.

Odgovor nije utvrđen, ovisi o nama i na nama je da ga pružimo. Na samom je čovjeku da odluči hoće li postati hrana za algoritme

ili će svoje srce hraniti slobodom, srce bez kojega se ne može rasti u mudrosti. Ta mudrost sazrijeva učeći iz povijesti i prihvaćanjem ranjivosti. Ona raste u savezu među naraštajima, onih koji prošlost pamte i onih koji imaju viziju budućnosti. Samo u zajednici raste sposobnost razlučivanja, budnog praćenja, sposobnost gledanja stvari počevši od njihova ispunjenja. Kako ne bismo izgubili svoju ljudskost, tražimo Mudrost koja je prije svega postalog (usp. Sir 1,4), koja, ulazeći u čista srca, čini od ljudi Božje prijatelje i proroke (usp. Mudr 7,27): ona će nam pomoći da sustave umjetne inteligencije usmjerimo prema uistinu ljudskoj komunikaciji.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 24. siječnja 2024.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA 1. SVJETSKI DAN DJECE

25. i 26. svibnja 2024.

»Evo, sve činim novo!« (Otk 21, 5)

Dragi dječaci i drage djevojčice!

Bliži se prvi Svjetski dan posvećen vama, koji će se održati 25. i 26. svibnja u Rimu. Zato sam odlučio uputiti vam poruku, drago mi je da ćete je moći primiti i hvala svima koji će se potruditi učiniti je dostupnom.

Upućujem je prije svega svakome od vas po-naosob, tebi, draga djevojčice, tebi, dragi dječake, jer si »dragocjen« u Božjim očima (Iz 43, 4), kao što nas uči Biblija i kao što je to Isus mnogo puta pokazao.

Ovu poruku, istodobno, upućujem svima jer ste svi važni i, zato što zajedno, bilo da ste blizu ili daleko, izražavate čežnju svakoga od nas

da rastemo i obnavljamo se. Podsjećate nas da smo svi djeca i braća i sestre, da ne bismo postojali da nije bilo onih koji su nas donijeli na svijet i da nitko ne može rasti bez drugih kojima može darivati ljubav i od kojih može primiti ljubav (usp. enc. Fratelli tutti, 95).

Tako ste svi vi, drage djevojčice i dječaci, radost svojih roditelja i svojih obitelji. Radost ste također čovječanstva i Crkve u kojoj je svaki od nas poput karike u vrlo dugom lancu koji se proteže od prošlosti do budućnosti i obuhvaća sav svijet. Zato vam preporučujem da uvijek pažljivo slušate priče odraslih: svojih majki, očeva, djedova i baka, pradjedova i prabaka! Ali ne zaboravite ni one od vas koji se, već tako mali, bore s bolestima i

teškoćama, u bolnici ili kod kuće; one koji su žrtve rata i nasilja, koji trpe glad i žeđ, koji žive na ulici; koji su prisilno unovačeni ili prisiljeni bježati dijeleći sudbinu izbjeglica, odvojeni od vlastitih roditelja; koji ne mogu ići u školu, koji su žrtve zločinačkih skupina, droge ili drugih oblika ropstva, izrabljivanja. Ukratko, svu onu djecu kojoj se dan-danas okrutno otima djetinjstvo. Slušajte ih, štoviše, slušajmo ih, jer nam u svojoj patnji govore o stvarnosti, očima umivenim suzama i s onom ustrajnom čežnjom za dobrom koja se budi u srcima onih koji su doista vidjeli koliko je zlo strašno.

Mali moji prijatelji, da bismo obnovili sebe i svijet, nije dovoljno da budemo zajedno mi međusobno, nego moramo biti u zajedništvu s Isusom. Od njega dobivamo veliku hrabrost: On nam je uvijek blizu, njegov Duh ide pred nama i prati nas na našim putovima. Isus nam govori: »Evo, sve činim novo!« (Otk 21, 5). Upravo te riječi sam odabrao kao temu vašeg prvog Svjetskog dana. Te nas riječi pozivaju da postanemo spretni poput djece u shvaćanju novosti koju u nama i oko nas pokreće Duh Sveti. S Isusom možemo sanjati o novom čovječanstvu i raditi za društvo u kojem će biti više bratstva i u kojem će se posvećivati više brige našem zajedničkom domu, počevši od jednostavnih stvari kao što su pozdravljanje drugih, traženje dopuštenja, ispričavanje ili zahvaljivanje. Svijet se mijenja počevši od malih stvari, ne srameći se činiti male korake. Štoviše, naša nas malečnost podsjeća da smo slabi i da trebamo jedni druge, kao udovi jednoga tijela (usp. Rim 12, 5; 1 Kor 12, 26). I to nije sve. Naime, drage djevojčice i dragi dječaci, ako si sam ni ne možeš biti sretan, jer radost raste u mjeri u kojoj se dijeli: rađa se iz zahvalnosti za darove koje smo primili i koje mi sami dijelimo s drugima. Kad ono što smo primili čuvamo samo za sebe, pa čak u svojoj hirovitosti želimo dobiti ovo ili ono na dar, zapravo zaboravljamo da smo mi sami jedni drugima najveći dar: mi smo "Božji dar". Potrebni su, istina, i drugi darovi, ali samo radi zajedništva. Ako ih ne koristimo u tu svrhu, uvijek ćemo biti

nezadovoljni i nikada nam neće biti dovoljni. Ali kad smo zajedno, sve je drugačije! Sjetite se svojih prijatelja: kako je lijepo biti s njima, kod kuće, u školi, u župi, u oratoriju, posvuda; igrati se s njima, pjevati, otkrivati nove stvari, zabavljati se, svi zajedno, ne ostavljajući nikoga. Prijateljstvo je nešto prelijepo i raste jedino tako: dijeljenjem s drugima i opraštanjem, strpljivošću, hrabrošću, kreativnošću i maštom, bez straha i bez predrasuda.

A sada vam želim povjeriti važnu tajnu: da bismo bili istinski sretni moramo moliti, mnogo moliti, moliti svaki dan, jer nas molitva izravno povezuje s Bogom, ispunjava naša srca svjetlom i toplinom i pomaže nam sve činiti s povjerenjem i mirom. I Gospodin Isus se uvijek molio Ocu. A znate li kako ga je nazivao? Na svom jeziku oslovljavao ga je jednostavno s Abbà, što znači "tata" (usp. Mk 1, 36). Činimo i mi tako! Uvijek ćemo osjećati njegovu blizinu. Sâm Isus nam je to obećao kad nam je rekao: »gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima« (Mt 18, 20).

Drage djevojčice i dječaci, kao što znate, u svibnju ćemo se okupiti u velikom broju u Rimu, upravo s vama koji ćete doći sa svih strana svijeta! A da bismo se dobro pripravili preporučujem da kad molite koristite iste one riječi kojima nas je Isus poučio u molitvi Očenaš. Molite tu molitvu svako jutro i svaku večer, a onda i u obitelji, s roditeljima, braćom, sestrama i bakama i djedovima. Ali ne mehanički, to ne! Nego razmišljajući o riječima kojima nas je Isus poučio. Isus nas poziva i želi da zajedno s njim budemo glavni protagonisti ovog Svjetskog dana, graditelji novog, humanijeg, pravednijeg i mirnijeg svijeta.

On koji je prinio sama sebe na križu da nas sve okupi u ljubavi, On koji je pobijedio smrt i pomirio nas s Ocem, želi nastaviti svoje djelovanje po nama u Crkvi. Razmišljajte o tome, osobito vi koji se spremate primiti Prvu pričest. Ljubljeni, Bog koji nas ljubi od početka (usp. Jr 1, 5), ima za nas pogled najljubaznijeg oca i najnježnije majke. On nas

nikada ne zaboravlja (usp. Iz 49, 15), i svaki dan nas prati i obnavlja svojim Duhom.

Zajedno s Blaženom Djevicom Marijom i svetim Josipom, molimo ovim riječima:

Dođi, Duše Sveti, pokaži nam svoju ljepotu, što se odražava na licima dječaka i djevojčica iz cijeloga svijeta.

Dođi Isuse,
koji sve činiš novo,
koji si put koji nas vodi k Ocu, dođi i ostani
s nama.
Amen.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 2. ožujka 2024.

FRANJO

PORUKA PAPE FRANJE ZA 98. SVJETSKI DAN MISIJA

20. listopada 2024.

»Pođite i pozovite sve na gozbu« (usp. Mt 22, 9)

Draga braćo i sestre!

Temu ovogodišnjeg Svjetskog dana misija preuzeo sam iz evanđeoske prispodobe o svadbenoj gozbi (usp. Mt 22, 1-14). Nakon što su uzvanici odbili poziv, kralj, protagonist te prispodobe, kaže svojim slugama: »Pođite stoga na raskrižja i koga god nađete, pozovite na svadbu!« (r. 9). Razmišljajući o ovoj ključnoj riječi, u kontekstu te Isusove prispodobe i njegova života, možemo istaknuti nekoliko važnih vidova evangelizacije. Oni se pokazuju posebno aktualnima za sve nas, Kristove učenike misionare, u ovoj posljednjoj fazi sinodalnog procesa koji bi, u skladu s geslom "Zajedništvo, sudjelovanje, poslanje", trebao Crkvu ponovno vratiti njezinoj prioritetnoj zadaći, a to je navještaj evanđelje u suvremenom svijetu.

1. "Pođite i pozovite". Poslanje kao neumorno izlaženje i pozivanje na gozbu Gospodnju

Na početku zapovijedi koju kralj izdaje svojim slugama dva su glagola koji izražavaju srž tog slanja: "poći" i "zvati" u smislu "pozvati".

Što se tiče ovog prvog glagola, valja podsjetiti da su sluge već bile slane prenijeti kra-

ljevu poruku uzvanicima (usp. rr. 3-4). To nam pokazuje da je poslanje neumorno pružanje ruke cijelom čovječanstvu kojim ga se poziva na susret i zajedništvo s Bogom. Neumorno! Bog, velik u ljubavi i bogat milosrđem, uvijek pruža ruku svakom čovjeku kako bi ga pozvao u radost svoga Kraljevstva, usprkos ravnodušnosti ili odbijanju. Tako je Isus Krist, pastir dobri poslan od Oca, pošao potražiti izgubljene ovce naroda Izraelova i želio je ići još dalje kako bi došao i do najudaljenijih ovca (usp. Iv 10, 16). On je rekao učenicima: "Idite!" i prije i poslije svoga uskrsnuća, uključivši ih u samo svoje poslanje (usp. Lk 10, 3; Mk 16, 15). Zato će Crkva nastaviti prelaziti sve granice, izlaziti uvijek iznova, neumorno i ne kloneći pred teškoćama i preprekama, kako bi vjerno ispunila poslanje koje je primila od Gospodina.

Ovom prilikom želim zahvaliti misionarima i misionarkama koji su, odazivajući se Kristovom pozivu, ostavili sve i otišli daleko od svoje domovine nositi Radosnu vijest tamo gdje je ljudi još nisu primili ili su je tek nedavno prigrlili. Predragi, vaše velikodušno predanje opipljiv je izraz vaše predanosti misiji *ad gentes* koju je Isus povjerio svojim učenicima: »Pođite dakle i učinite mojim

učenicima sve narode« (Mt 28, 19). Nastavimo stoga moliti i zahvaljivati Bogu za nova i brojna misionarska zvanja u službi djela evangelizacije do nakraj svijeta.

I ne zaboravimo da je svaki kršćanin pozvan sudjelovati u tom sveopćem poslanju svojim evanđeoskim svjedočenjem u svakoj sredini, kako bi cijela Crkva neprestano izlazila sa svojim Gospodinom i Učiteljem na "raskrižja" današnjega svijeta. Da, »drama je današnje Crkve u tome što Isus nastavlja kucati na vrata, ali iznutra, da ga mi pustimo van! Mnogo se puta na kraju pretvorimo u Crkvu [...] koja ne dopušta Gospodinu izići, koja ga drži kao neku "svojину", a Gospodin je došao radi poslanja i želi da budemo misionari« (*Obraćanje sudionicima konferencije koju je priredio Dikasterij za laike, obitelj i život*, 18. veljače 2023.). O, kad bismo svi mi kršćanici bili spremni ponovno poći, svatko prema svojim životnim prilikama, kako bismo otpočeli novi misijski pokret, kao u praskozorje kršćanstva!

Vratimo se kraljevoj zapovijedi slugama. U prisposobi odlaženje ide ukorak sa pozivanjem, točnije s *pozivom*: »Dođite na svadbu!« (Mt 22, 4). To daje nazrijeti drugi, ne manje važan vid poslanja koje nam je Bog povjerio. Kao što možete zamisliti, ti sluge glasnici prenijeli su vladarev poziv kao hitan poziv, ali i su to činili s velikim poštivanjem i uljudnošću. Isto tako, poslanje donošenja evanđelje svakom stvorenju mora nužno odgovarati stilu Onoga koga se naviješta. Kad učenici misionari naviještaju svijetu »ljepotu Božje spasiteljske ljubavi očitovane u Isusu Kristu umrlom i uskrsnom« (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 36), oni to čine radosno, strpljivo i blago, što je plod Duha Svetoga u njima (usp. Gal 5, 22); ne silom, dakle bez prisile, bez prozelitizma; uvijek s blizinom, suosjećanjem i nježnošću koji odražavaju Božji način postojanja i djelovanja.

2. Na gozbi. Eshatološka i euharistijska perspektiva poslanja Krista i Crkve

Kralj u toj prisposobi traži od slugu da pozovu uzvanike na svadbenu gozbu njegova

sina. Ta gozba odražava eshatološku gozbu, ona je slika konačnog spasenja u Božjem kraljevstvu, koje se ostvaruje već dolaskom Isusa, Mesije i Sina Božjega, koji nam je darovao život u izobilju (usp. Iv 10, 10), simboliziranim stolom punim »slasnih jela«, »izvrsnih vina« kad će Bog »uništiti smrt jednom za svagda« (usp. Iz 25 ,6-8).

Kristovo poslanje je poslanje punine vremena, kao što je on sam rekao na početku svojega propovijedanja: »Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje!« (Mk 1, 15). Tako su Kristovi učenici pozvani nastaviti to poslanje svoga Učitelja i Gospodina. Prisjetimo se, u vezi s tim, učenja Drugoga vatikanskog koncila o eshatološkom značaju misijskog zalaganja Crkve: »vrijeme misijske djelatnosti odvija se između prvoga i drugoga dolaska Gospodinova [...]. Prije naime negoli dođe Gospodin, mora se evanđelje propovijedati svim narodima« (Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes*, 9).

Znamo da je misijski žar prvih kršćana imao snažnu eshatološku dimenziju. Osjećali su prijeku potrebu navješćivati evanđelje. I danas je važno imati pred očima tu perspektivu, jer nam ona pomaže evangelizirati s radošću onih koji znaju da je "Gospodin blizu" i s nadom onih koji teže cilju kad ćemo svi biti s Kristom na njegovoj svadbenoj gozbi u Kraljevstvu Božjem. Dok, dakle, svijet nudi razne "gozbe" konzumerizma, egoističnog blagostanja, zgrtanja, individualizma, evanđelje poziva sve na Božju gozbu gdje vladaju radost, dijeljenje s drugima, pravda, bratstvo, zajedništvo s Bogom i drugima.

Ta punina života, koja je Kristov dar, anticipirana je već u gozbi Euharistije koju Crkva slavi po Gospodinovoj zapovijedi u njegov spomen. Tako je poziv na eshatološku gozbu koji nosimo svima u našem evangelizacijskom poslanju neraskidivo povezan s pozivom na euharistijski stol, gdje nas Gospodin hrani svojom Riječju i svojim Tijelom i Krvlju. Kao što je učio Benedikt XVI., »u svakom se euharistijskom slavlju sakramentalno ostvaruje eshatološko okupljanje naroda Božjeg. Euharistijska gozba za nas je stvarna

anticipacija konačne gozbe. Tu su konačnu gozbu navijestili proroci (usp. Iz 25, 6-9), dok je u Novom zavjetu ona opisana kao "svadba Jaganjčeva" (Otk 19, 7-9), koju valja slaviti u radosti zajedništva svetih« (Posin. apost. pob. *Sacramentum caritatis*, 31). Stoga smo svi pozvani snažnije doživjeti svaku Euharistiju u svim njezinim dimenzijama, osobito u eshatološkoj i misijskoj dimenziji. U vezi s tim ponavljam da »ne možemo pristupiti euharistijskom stolu ako se ne uključimo u poslanje koje, polazeći iz Božjega srca, teži doprijeti do svih ljudi« (isto, 84). Euharistijska obnova koju mnoge mjesne Crkve hvalevrijedno promiču u ovom vremenu nakon pandemije bolesti covid-19 također će biti temeljna za buđenje misionarskog duha u svakom vjerniku. S koliko bismo više vjere i zanosa u srcu trebali na svakoj svetoj misi zazivati: »Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo«!

U tom smislu, u ovoj godini posvećenoj molitvi u pripravi za Jubilej 2025., želim sve pozvati da pojačaju također i nadasve svoje sudjelovanje na svetoj misi te molitvu za evangelizacijsko poslanje Crkve. Poslušna Spasiteljevoj riječi, ona ne prestaje u svakom euharistijskom i liturgijskom slavlju upućivati Bogu molitvu *Očenaš* sa zazivom »Dođi kraljevstvo tvoje«. I tako nas svakodnevna molitva, a posebno euharistija, čine hodočasnicima misionarima nade na putu prema vječnome životu u Bogu, prema svadbenoj gozbi koju je Bog pripremio za svu svoju djecu.

3. "Svi." Sveopće poslanje Kristovih učenika i Crkva koja je sva sinodalna i misijska

Treće i posljednje razmišljanje odnosi se na primatelje kraljeva poziva, a to su »svi«. Kao što sam istaknuo, »ovo je srž misije: ovaj "svi". Ne isključujući nikoga. Svi. Svako naše poslanje, dakle, izvire iz Kristova Srca kako bi On mogao sve privući sebi« (*Govor sudionicima Opće skupštine Papinskih misijskih djela*, 3. lipnja 2023.). I danas, u svijetu razdiranom podjelama i sukobima, Kristovo je evanđelje blag i snažan glas koji poziva ljude da jedni druge susreću, da se međusobno prepoznaju kao braća i da se raduju skladu među različiti-

tostima. Bog želi da se »svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine« (1 Tim 2, 4). Stoga u čita-
vom svom misionarskom djelovanju nikada nemojmo zaboraviti da smo poslani svima naviještati evanđelje, i to »ne kao oni koji nameću novu obvezu, nego kao oni koji dijele jednu radost, ukazuju na obzor ljepote i koji pozivaju druge na bogatu gozbu« (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 14).

Kristovim učenicima misionarima uvijek je na srcu briga za sve ljude, neovisno o njihovom društvenom položaju ili moralnom stanju. Prispodoba o gozbi nam govori da sluge, držeći se kraljeve zapovijedi, sabrale »sve koje nađoše – i zle i dobre« (Mt 22, 10). K tome, »prosjaci, sakati, slijepi i hromi« (Lk 14, 21), to jest posljednji i marginalizirani u društvu, posebni su kraljevi uzvanici. Tako svadbeno gozba Sinova, koju je Bog pripremio, ostaje zauvijek otvorena za sve, jer je njegova ljubav prema svakome od nas velika i bezuvjetna. »Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (Iv 3, 16). Svaka osoba, dakle svaki muškarac i svaka žena, primatelji su Božjeg poziva kako bi bili dionici njegove milosti koja preobražava i spašava. Treba samo reći "dà" tom besplatnom Božjem daru, prihvatiti ga i dopustiti da nas on preobrazi, zao-dijevajući se njime kao »svadbenim ruhom« (usp. Mt 22, 12).

Misija za sve zahtijeva uključenost sviju. Stoga trebamo nastaviti svoj hod prema Crkvi koja će biti sva sinodalna i misijska u službi evanđelja. Sinodalnost je sama po sebi misijska i, obratno, misija je uvijek sinodalna. Stoga je tijesna misijska suradnja danas još hitnija i nužnija, kako u sveopćoj Crkvi tako i u partikularnim Crkvama. U duhu Drugog vatikanskog koncila i mojih predšasnika, preporučujem svim biskupijama svijeta službu Papinskih misijskih djela, koja predstavljaju glavno sredstvo »da se katolici već od djetinjstva prožimaju pravim sveopćim i misijskim duhom i da se potakne uspješno prikupljanje pomoći na dobrobit svih misija prema potrebama svake od njih« (Dekret *Ad gentes*, 38). Zato su kolekte koje se prikupljaju na Svjetski

dan misija u svim mjesnim Crkvama u cijelosti namijenjene Općem fondu solidarnosti, koji zatim Papinsko djelo za širenje vjere u Papino ime dijeli za potrebe svih crkvenih misija. Molimo Gospodina da nas vodi i pomaže da budemo Crkva koja će biti više sinodalna i misijska (usp. *Homilija na Završnoj misi Redovite opće skupštine Biskupske sinode*, 29. listopada 2023.).

Upravimo, na kraju, svoj pogled u Mariju, koja je od Isusa izmolila prvo čudo na svadbi u Kani Galilejskoj (usp. *Iv 2, 1-12*). Gospodin Isus je mladencima i svim uzvanicima dao mladog vina u izobilju, što je bio predznak

svadbene gozbe koju Bog svima priprema na kraju vremenâ. Molimo i danas njezin majčinski zagovor za evangelizacijsko poslanje Kristovih učenika. Pođimo s radošću i brigom naše Majke, sa snagom nježnosti i ljubavi (usp. Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 288), i donesimo svima poziv Kralja Spasitelja. Sveta Marijo, Zvijezdo evangelizacije, moli za nas!

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 25. siječnja 2024., blagdan Obraćanja sv. Pavla.

FRANJO

NOTA DIKASTERIJA ZA NAUK VJERE „GESTIS VERBISQUE“ O VALJANOSTI SLAVLJENJA SAKRAMENTA

Prethodne napomene

Prigodom Plenarne skupštine Dikasterija u siječnju 2022. kardinali i biskupi članovi Dikasterija izrazili su zabrinutost zbog porasta slučajeva u kojima su bili prisiljeni utvrditi nevaljanost slavljenih sakramenata. Ozbiljne promjene koje su učinjene u materiji ili formi sakramenata, čineći njihovo slavlje ništavnim, dovele su do potrebe da se uđe u trag osobama koje su bile uključene u ponavljanje obreda krštenja ili potvrde, a značajan broj vjernika s pravom je izrazio svoju zabrinutost. Na primjer, umjesto ustaljene formule za krštenje, korištene su formule kao što su: „Ja te krstim u ime Stvoritelja...“ i „U ime tvoga oca i majke... mi te krstimo“. U tako ozbiljnoj situaciji našli su se i svećenici. Potonji, koji su kršteni na taj način, na težak način otkrili su nevaljanost svog ređenja i sakramenata koje su do toga trenutka slavili.

Dok u drugim područjima crkvenog pastoralnog djelovanja ima dovoljno prostora za

kreativnost, takva se inventivnost u kontekstu slavlja sakramenata preobražava u „manipulativnu volju“ i stoga se na nju ne može pozivati.¹ Promjena forme sakramenta ili njegove materije uvijek je teško nedopušten čin i zaslužuje primjerenu kaznu, upravo zato što takve samovoljne geste mogu izazvati ozbiljnu štetu vjernom Božjem narodu.

U govoru upućenom našem Dikasteriju, prigodom nedavne Plenarne skupštine, 26. siječnja 2024., Sveti Otac podsjetio je da „po sakramentima vjernici postaju sposobni za proroštvo i za svjedočanstvo. Našem su vremenu posebno hitno potrebni proroci novoga života i svjedoci ljubavi. Dakle, ljubimo i učinimo ljubljenim ljepotu i spasonosnu snagu sakramenata!“ U tom je kontekstu također naznačio da se „od svećenika traži posebna

¹ Kongregacija za nauk vjere, *Nota dottrinale circa la modifica della formula sacramentale del Battesimo* (24. lipnja 2020.), br. 2: *L'Osservatore Romano*, 7. kolovoza 2020., 8.

skrb u njihovom dijeljenju i otkrivanju vjernicima blago milosti koju im prenose“².

Tako nas, s jedne strane, Sveti Otac poziva da djelujemo na način da vjernici mogu plodonosno pristupiti sakramentima, a s druge strane snažno ističe poziv na „posebnu skrb“ u njihovu podjeljivanju. Stoga se od nas službenika traži snaga kako bi se nadvladalo iskušenje da se osjećamo vlasnicima Crkve. Naprotiv, moramo postati vrlo osjetljivi za dar koji nam prethodi: ne samo za dar života ili milosti, nego i za blago sakramenata koje nam je povjerila Majka Crkva. Nisu naši! A vjernici ih pak imaju pravo primiti onako kako to Crkva propisuje: na taj način njihovo slavlje odgovara Isusovoj nakani i čini vazmeni događaj aktualnim i djelotvornim. Svojim vjerskim poštovanjem služitelja prema onome što je Crkva ustanovila glede materije i forme svakog sakramenta, mi pred zajednicom očitujemo istinu da je „Glava Crkve, a prema tome i pravi predsjedatelj slavlja, samo Krist“.³

Stoga se ova Nota ne bavi samo tehničkim ili čak „strogim“ pitanjem. Njezinom objavom Dikasterij prvenstveno želi jasno izraziti prioritet Božjeg djelovanja i ponizno čuvati jedinstvo Tijela Kristova koje je Crkva u njezinim najsvetijim gestama.

Neka ovaj Dokument, kojeg su 25. siječnja 2024. jednoglasno odobrili članovi Dikasterija okupljeni na Plenarnoj skupštini, a potom i sam Sveti Otac Franjo, obnovi u svim službenicima Crkve punu svijest onoga što nam je Krist rekao: „Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas“ (Iv 15,16).

Víctor Manuel kard. FERNÁNDEZ,
prefekt

2 Franjo, *Discorso ai partecipanti all'Assemblea plenaria del Dicastero per la Dottrina della Fede, Sala Clementina* (26. siječnja 2024.): *L'Osservatore Romano*, 26. siječnja 2024., 7.

3 Dikasterij za nauk vjere, *Nota Gestis verbisque sulla validità dei Sacramenti* (2. veljače 2024.), br. 24.

Uvod

1. Intimno povezanim događajima i riječima Bog objavljuje i provodi svoj plan spasenja za svakog muškarca i ženu koji su određeni da postanu zajedničari njegove naravi.⁴ Taj se spasenjski odnos djelotvorno ostvaruje u liturgijskom činu, u kojem navještaj spasenja, koji odjekuje u naviještenoj Riječi, nalazi svoje ostvarenje u sakramentalnim gestama. Naime, one uprisutnjuju Božje spasenjsko djelovanje u ljudskoj povijesti koje svoj vrhunac ima u događaju Kristova uskrsnuća. Otkupiteljska snaga tih gesta daje kontinuitet povijesti spasenja koju Bog ostvaruje tijekom vremena.

Dakle, sakramenti ustanovljeni od Krista, čini su koji po osjetilnim znakovima ostvaruju živo iskustvo otajstva spasenja, čineći tako da ljudska bića sudjeluju u božanskom životu. Oni su „Božja remek-djela“ u Novom i vječnom Savezu, sile koje izlaze iz Kristova tijela, čini Duha koji djeluje u njegovu tijelu, koje je Crkva.⁵ Zbog toga Crkva u liturgiji s vjernom ljubavlju i štovanjem slavi sakramente koje joj je sam Krist povjerio da ih čuva kao dragocjenu baštinu i izvor svoga života i poslanja.

2. Nažalost, treba primijetiti da se liturgijsko slavlje, osobito ono sakramenata, ne odvija uvijek u potpunoj vjernosti obredima koje propisuje Crkva. Ovaj je Dikasterij više puta intervenirao kako bi razriješio sumnje o valjanosti sakramenata koji se slave unutar Rimskog obreda, a bez poštivanja liturgijskih normi. Ponekad je morao završiti i bolnim niječnim odgovorom, napominjući, u tim slučajevima, da su vjernici lišeni onoga što im pripada, to jest „vazmenog otajstva prema obrednom obliku koji je utvrdila Crkva“.⁶ Kao primjer navodimo krsna slavlja u kojima

4 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), br. 2: AAS 58 (1966.) 818.

5 Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1116.

6 Franjo, Ap. pismo *Desiderio desideravi* (29. lipnja 2022.), br. 23: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 9.

je sakramentalna formula izmijenjena u jednom od svojih bitnih elemenata, čineći sakrament ništavnim i time dovodeći u pitanje budući sakramentalni hod onih vjernika za koje je, uz ozbiljne neugodnosti, bilo potrebno ponoviti slavlja ne samo krštenja, nego i naknadno primljenih sakramenata.⁷

3. U određenim okolnostima možemo uočiti dobru vjeru nekih službenika koji, nenamjerno ili vođeni iskrenim pastoralnim motivima, slave sakramente mijenjajući bitne formule i obrede koje je ustanovila Crkva, možda kako bi ih, po njihovu mišljenju, učinili prikladnijima i razumljivijima. Međutim, često „uporaba pastoralne motivacije maskira, čak i nesvjesno, subjektivni zanos i manipulativnu želju“⁸. Na taj način očituje se i praznina u formaciji, osobito u odnosu na svijest o vrijednosti simboličkoga djelovanja, bitnoga obilježja liturgijsko-sakramentalnoga čina.

4. Kako bi pomogao biskupima u njihovoj zadaći promicanja i čuvanja liturgijskog života partikularnih Crkava koje su im povjerene, Dikasterij za nauk vjere namjerava u ovoj Noti ponuditi neke doktrinarne elemente u pogledu razlučivanja o valjanosti slavlja svetih sakramenata, obraćajući pozornost i na neke disciplinarne i pastoralne posljedice.

5. Nadalje, svrha ovog dokumenta odnosi se na Katoličku Crkvu kao cjelinu. Međutim, teološki argumenti koji ga nadahnjuju ponekad posežu za kategorijama specifičnima za latinsku tradiciju. Stoga je Sinodi ili Skupštini hijerarhija svake Istočne Katoličke Crkve povjereno da na odgovarajući način prilagode naznake ovog dokumenta, koristeći se vlastitim teološkim jezikom, gdje se on razlikuje

7 Neki su svećenici morali utvrditi i nevaljanost svog ređenja i sakramentalnih čina koje su slavili upravo zbog nedostatka valjanog krštenja (v. kan. 842), zbog nemara onih koji su im na samovoljan način podijelili sakrament.

8 Kongregacija za nauk vjere, *Nota dottrinale circa la modifica della formula sacramentale del Battesimo* (24. lipnja 2020.), br. 2: *L'Osservatore Romano*, 7. kolovoza 2020., 8.

od onoga koji se koristi u tekstu. Prije nego li se objavi konačni tekst se mora predati na odobrenje Dikasteriju za nauk vjere.

I. Crkva prima sakramente i izražava se u sakramentima

6. Drugi vatikanski sabor istovremeno upotrebljava pojam „sakrament“ i na cijelu Crkvu. Osobito onda kada se u Konstituciji o svetoj liturgiji kaže da je „iz boka na križu usnuloga Krista proizašlo čudesno otajstvo čitave Crkve“⁹, to se povezuje s tipološkim čitanjem, dragim ocima: odnosa između Krista i Adama.¹⁰ Saborski tekst evocira dobro poznatu izjavu svetog Augustina¹¹, koji objašnjava: „Adam spava da se Eva oblikuje; Krist umire da se Crkva oblikuje. Eva je rođena od rebra usnulog Adama; iz boka Kristova, koji je umro na križu probijen kopljem, teku sakramenti kojima se oblikuje Crkva“¹².

7. Dogmatska konstitucija o Crkvi ponavlja da je potonja „u Kristu na neki način sakrament odnosno znak i sredstvo najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog

9 Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 5, 26: AAS 56 (1964.) 99, 107.

10 S obzirom na navedeno, papa Franjo piše: „Iznenađuje paralela između prvog i novog Adama: kao što je od rebra prvog Adama, nakon što je na njega spustio duboki san, Bog stvorio Evu, tako se iz boka novog Adama, koji je usnuo smrtni san, rađa nova Eva, Crkva. Čuđenjem nas ispunjavaju riječi koje možemo zamisliti kako teku s Adamovih usana dok promatra Crkvu: „Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega!“ (Post 2, 23). Budući da smo povjerovali riječi i uronili u vodu krštenja, postali smo kost njegove kosti i tijelo njegova tijela“: Franjo, Ap. pismo *Desiderio desideravi* (29. lipnja 2022.), br. 14: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 9.

11 Usp. sv. Augustin, *Enarrationes in Psalmos* 138, 2: CCL 40, 1991: „Eva je rođena iz rebra usnulog [Adama], a Crkva iz boka [Krista] patnika.“

12 Id., *In Johannis Evangelium tractatus* 9, 10: PL 35, 1463.

roda¹³. A to se postiže kroz sakramente; u svakom od njih na svoj način dolazi do izražaja sakramentalna narav Crkve, Tijela Kristova. Činjenica da je Crkva sveopći sakrament spasenja „pokazuje kako sakramentalna ekonomija u konačno određuje način na koji Krist, jedincati Spasitelj, posredstvom Duha dopire do naše egzistencije u svoj njezinoj specifičnosti. Crkva se ujedno prima i izražava u sedam sakramenata, preko kojih Božja milost konkretno zahvaća egzistenciju vjernika, kako bi cijeli život, koji je Krista otkupio, postao Bogu ugodno bogoslužje.“¹⁴

8. Utemeljujući Crkvu kao svoje otajstveno tijelo, Krist daje vjernicima da sudjeluju u njegovu životu, sjedinjujući ih tako sa svojom smrću i uskrsnućem na zbiljski i skrovit način po sakramentima.¹⁵ Zapravo, posvetiteljska sila Duha Svetoga djeluje u vjernicima po sakramentalnim znakovima¹⁶, čineći ih živim kamenjem duhovne građevine, utemeljene na zaglavnom kamenu koji je Krist Gospodin¹⁷, i utemeljujući ih kao svećenički narod koji je sudionik jednoga Kristova svećeništva.¹⁸

9. Sedam životnih gesta, koje je Tridentski sabor svečano proglasio božanski ustanovljenima¹⁹, stoga čine povlašteno mjesto susreta s

13 Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 1: AAS 57 (1965.) 5; usp. *Ibid.*, br. 9, 48: AAS 57 (1965.) 12-14, 53-54; Id., Past. konst. *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.), br. 5, 26: AAS 58 (1966.) 1028-1029, 1046-1047.

14 Benedikt XVI., Ap. postsinod. pobudnica *Sacramentum caritatis* (22. veljače 2007.), br. 16: AAS 99 (2007) 118.

15 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 7: AAS 57 (1965.) 9-11.

16 Usp. *Ibid.* br. 50: AAS 57 (1965) 55-57.

17 Usp. *1Pt* 2, 5; *Ef* 2, 20; Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 6: AAS 57 (1965) 8-9.

18 Usp. *1Pt* 2, 9; *Ap* 1, 6; 5, 10; Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 7-11: AAS 57 (1965) 9-16.

19 Usp. Tridentski sabor, *Decretum de sacramentis*, can. 1: DH 1601.

Kristom Gospodinom koji daje svoju milost i koji, riječima i obrednim činima Crkve, hrani i jača vjeru.²⁰ U euharistiji i u svim drugim sakramentima „zajamčena nam je mogućnost susreta s Gospodinom Isusom i da možemo iskusiti snagu njegova vazmenog otajstva“.²¹ 10. Svjesna toga, Crkva je od svojih početaka posebno pazila na izvore iz kojih crpi životnu snagu za svoje postojanje i svoje svjedočanstvo: Riječ Božju, potvrđenu svetim Pismom i Predajom, i sakramente, slavljenima u liturgiji, kojom se neprestano vraća otajstvu Kristova Uskrsa.²²

Zahvati Učiteljstva u sakramentalnim stvarima uvijek su bili motivirani temeljnom brigom o vjernosti otajstvu koje se slavi. Naime, Crkva ima dužnost osigurati prvenstvo Božjeg djelovanja i čuvati jedinstvo Tijela Kristova u onim djelima kojima nema ravnih jer su sveta par excellence s djelotvornošću zajamčenom Kristovim svećeničkim djelovanjem.²³

II. Crkva čuva sakramente i čuvana je sakramentima

11. Crkva je „služiteljica“ sakramenata, a ne njihova vlasnica.²⁴ Slaveći ih, ona samo prima milost, čuva ih i zauzvrat njima biva zaštićena. Potestas (ovlast/moć, op. prev.) koju ima u odnosu na sakramente slična je onoj koju ima u odnosu na Sveto pismo. U potonjem Crkva prepoznaje Riječ Božju, zapisanu nadahnućem Duha Svetoga, utvrđujući kanon svetih knjiga. Međutim, ona se istodobno podvrgava ovoj Riječi koju „odano sluša, sveto čuva i vjerno izlaže“.²⁵

20 Usp. Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 59: AAS 56 (1964.) 116.

21 Franjo, Ap. pismo *Desiderio desideravi* (29. lipnja 2022.), br. 11: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 8.

22 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), br. 9: AAS 58 (1966.) 821.

23 Usp. Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 5, 7: AAS 56 (1964.) 100-101.

24 Usp. *1Kor* 4, 1.

25 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), br. 10: AAS 58 (1966.) 822.

Na sličan način Crkva, potpomognuta Duhom Svetim, prepoznaje one svete znakove po kojima Krist daruje milost koja proizlazi iz Uskrsa, određujući njihov broj i naznačujući za svaki od njih bitne elemente. Čineći to, Crkva je svjesna da dijeliti Božju milost ne znači prisvajati je, nego postati oruđem Duha u prenošenju dara uskrslog Krista. Ona posebno zna da se njezina potestas, glede sakramenata, zaustavlja ispred biti sakramenata.²⁶ Kao što Crkva u propovijedanju mora uvijek vjerno naviještati evanđelje o mrtvom i uskrsnom Kristu, tako i u sakramentalnim gestama mora čuvati spasenjske geste koje joj je Isus povjerio.

12. Istina je i da Crkva nije uvijek naznačila geste i riječi u kojima se sastoji ova bit divinitus instituta (božanski ustanovljena, op. prev.). U svakom slučaju, za sve sakramente temeljni su oni elementi koje je Učiteljstvo Crkve, slušajući *sensus fidei* (osjećaj vjere, op. prev.) naroda Božjega i u dijalogu s teologijom, nazvalo materijom i formom, čemu je pridodana i nakana služitelja.

13. Materija sakramenta sastoji se u ljudskom djelovanju kroz koje Krist djeluje. Ponekad je u njemu prisutan materijalni element (voda, kruh, vino, ulje), ponekad posebno rječita gesta (znak križa, polaganje ruku, uranjanje, polijevanje, privola, pomazanje). Čini se da je ova tjelesnost neophodna jer ukorjenjuje sakrament ne samo u ljudskoj povijesti, nego također, još i temeljnije, u simboličkom poretku stvaranja i vodi ga natrag do otajstva utjelovljenja Riječi i Otkupljenja koje ono donosi.²⁷

26 Usp. Tridentski sabor, *Sjednica XXI*, pogl. 2: DH 1728: „Osim toga (sabor) izjavljuje daje Crkva uvijek imala ovu ovlast, da kod podjeljivanja sakramenata, sačuvavši njihovu bit, prema različitosti stvari, vremena i mjesta, određuje i mijenja ono što smatra da će više služiti na korist onih koji (sakramente) primaju, ili poštovanju prema samim sakramentima“; Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 21: AAS 56 (1964.) 105-106.

27 Usp. Franjo, Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), br. 235-236: AAS 107 (2015.) 939-940; *Id.*, Ap. pismo *Desiderio desideravi* (29. lipnja 2022.), br. 46: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 10; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1152.

14. Forma sakramenta sastoji se od riječi koja materiji daje transcendentno značenje, preobražavajući uobičajeno značenje materijalnog elementa i čisto ljudskog značenja izvršenog čina. Ova riječ koja se uvijek, u različitim stupnjevima, nadahnjuje iz Svetoga pisma²⁸, ima svoje korijene u živoj tradiciji Crkve i autoritativno ju je definiralo Učiteljstvo Crkve pomnim razlučivanjem²⁹.

15. Materija i forma, zbog svoje ukorijenjenosti u Svetom pismu i tradiciji, nikada nisu ovisili i ne mogu ovisiti o volji pojedinca ili zajednice. Zapravo, u pogledu njih, zadaća Crkve nije odrediti ih prema nečijem sviđanju ili volji, nego, čuvajući sadržaj sakramenata (*salva illorum substantia*)³⁰, autoritetom ih naznačiti, u poslušnosti prema djelovanje Duha.

Za neke sakramente, materija i oblik pojavljuju se bitno definirani od početka, tako da je njihov neposredni temelj Krist; za druge je definicija bitnih elemenata tek postala jasnija tijekom složene povijesti, ponekad ne bez značajne promjene.

16. U tom smislu, ne može se zanemariti činjenica da Crkva, kada intervenira u određivanju sastavnih elemenata sakramenta, uvijek djeluje ukorijenjena u tradiciji, kako bi što bolje izrazila milost koju daje sakrament.

U tom je kontekstu liturgijska reforma sakramenata, koja se odvijala prema načelima Drugoga vatikanskog sabora, zahtijevala reviziju obreda kako bi jasnije izražavali svete

28 Posebno u sakramentima, prije svega u euharistiji, Božja riječ postiže svoju najveću učinkovitost.

29 Usp. *Iv* 14, 26; 16, 13.

30 Tridentski sabor, *Sjednica XXI*, pogl. 2: DH 1728; usp. Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 38: AAS 56 (1964.) 110.

stvarnosti koje označuju i izražavaju.³¹ Crkva svojim naukom o sakramentalnim stvarima vrši svoj potestas na tragu one žive Predaje „koja potječe od apostola, u Crkvi napreduje uz pomoć Duha Svetoga“.³²

Dakle, potvrđujući pod djelovanjem Duha sakramentalni karakter nekih obreda, Crkva ih je smatrala odgovarajućima Isusovoj nakani da vazmeni događaj učini aktualnim i prisutnim.³³

17. U svakom slučaju, za sve sakramente, za valjanost slavlja, oduvijek je bilo potrebno poštivanje materije i forme, uz svijest da proizvoljne izmjene jednoga i/ili drugoga – čija se ozbiljnost i snaga onesposobljavanja moraju s vremena na vrijeme utvrditi – ugrožavaju djelotvorno darivanje sakramentalne milosti, s očitom štetom za vjernike.³⁴ I materija i forma, sažeti u Zakoniku kanonskoga

31 Usp. Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 21: AAS 56 (1964.) 105-106. Crkva je oduvijek brinula o očuvanju zdrave tradicije, utirući put legitimnom napretku. Zbog toga je u reformi obreda slijedila pravilo da „novi oblici na neki način organski izrastu iz već postojećih“: *Ibid.*, br. 23: AAS 56 (1964.) 106. Kao potvrdu za to, v.: Pavao VI., Ap. konst. *Pontificalis Romani* (18. lipnja 1968.): AAS 60 (1968.) 369-373; *Id.*, Ap. konst. *Missale Romanum* (3. travnja 1969.): AAS 61 (1969.) 217-222; *Id.*, Ap. konst. *Divinae consortium naturae* (15. kolovoza 1971.): AAS 63 (1971.) 657-664; *Id.*, Ap. konst. *Sacram unctioem infirmorum* (30. studenoga 1972.): AAS 65 (1973.) 5-9.

32 Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Dei Verbum* (18. studenoga 1965.), br. 8: AAS 58 (1966) 821.

33 Usp. Benedikt XVI., Ap. post-sinod. pobudnica *Sacramentum caritatis* (22. veljače 2007.), br. 12: AAS 99 (2007.) 113; CIC, kan. 841.

34 Mora se ponoviti razlika između dopuštenosti i valjanosti, baš kao što se mora zapamtiti da je svaka izmjena formule sakramenta uvijek ozbiljno nedopušten čin.

Čak i kad uzmemo u obzir da mala izmjena ne mijenja izvorno značenje sakramenta i, prema tome, ne čini ga nevažećim, on i dalje ostaje nedopušten.

U dvojbenim slučajevima, kada je došlo do promjene forme ili materije sakramenta, razlučivanje njegove valjanosti spada u nadležnost ovog Dikasterija za nauk vjere.

prava³⁵, utvrđeni su u liturgijskim knjigama koje objavljuje nadležna vlast, i zbog toga se moraju vjerno obdržavati, bez „da se što dodaje, oduzima ili mijenja“.³⁶

18. Nakana službenika koji slavi sakrament povezana je s materijom i formom. Jasno je da se ovdje tema nakane mora jasno razlikovati od teme osobne vjere i moralnog stanja službenika koji ne utječu na valjanost dara milosti.³⁷ Zapravo, on mora imati „nakanu činiti barem ono što čini Crkva“³⁸, čineći sakramentalni čin istinski ljudskim činom, lišenim svakog automatizma, i potpuno crkvenim činom, lišenim diskrecijske odluke pojedinca. Nadalje, budući da ono što Crkva čini nije ništa drugo nego ono što je Krist utemeljio³⁹, nakana, zajedno s materijom i formom, također pridonosi tome da sakramentalno djelovanje postane produžetak Gospodinova spašenjskog djela.

Materija, forma i nakana bitno su sjedinjene jedna s drugom: one se integriraju u sakramentalno djelovanje na takav način da nakana

35 Npr. v. CIC, kan. 849 za krštenje; kan. 880 § 1-2 za krizmu; kan. 900 § 1, 924 i 928 za euharistiju; kan. 960, 962 § 1, 965 i 987 za pokoru; kan. 998; za bolesničko pomazanje; kan. 1009 § 2, 1012 i 1024 za sveti red; kan. 1055 i 1057 za ženidbu; kan. 847 § 1 za upotrebu svetih ulja.

36 Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 22: AAS 56 (1964.) 106.; usp. CIC, kan. 846 § 1.

37 Usp. Tridentiski sabor, *Decretum de Sacramentis*, kan. 12: DH 1612; *Canones de sacramento baptismi*, kan. 4: DH 1617. Pišući caru 496., papa Anastazije II. ovako piše: „Ako se naime zrake tog vidljivog sunca, kada prolaze kroz najodvratnija mjesta ne kaljaju u dodiru s nekom prljavštinom, to će se nedostojnošću (njegovog) službenika mnogo manje ograničiti snaga onoga koji je te vidljive (zrake) stvorio“, u: DH 356.

38 Tridentiski sabor, *Decretum de Sacramentis*, kan. 11: DH 1611; usp. Sabor u Konstanci, bula *Inter cunctas*, 22, u: DH 1262; Sabor u Firenzi, bula *Exsultate Deo*, u: DH 1312; CIC, kan. 861 § 2; 869 § 2; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1256.

39 Usp. sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, III, q. 64, a. 8; Benedikt XIV., *De Synodo dioeclesana*, knjiga VII, pogl. 6, br. 9, 204.

postaje ujedinijujuće načelo materije i forme, čineći ih svetim znakom preko kojeg se ex opere operato (samim izvršenim činom, op. prev.) daje milost.⁴⁰

19. Za razliku od materije i forme, koji predstavljaju osjetljivi i objektivni element sakramenta, nakana služitelja – zajedno s raspoloženjem primatelja – predstavlja njegov unutarnji i subjektivni element. Međutim, po svojoj naravi teži se očitovati izvana kroz obdržavanje obreda koji je ustanovila Crkva, tako da ozbiljna izmjena bitnih elemenata također unosi sumnju u stvarnu nakanu službenika, poništavajući valjanost slavljenog sakramenta.⁴¹ Načelno, namjera da se čini ono što Crkva čini izražava se u uporabi materije i forme koje je Crkva utemeljila.⁴²

20. Materija, forma i nakana uvijek su umetnuti u kontekst liturgijskog slavlja. Ono ne predstavlja obredni ukras sakramenata niti je didaktički uvod u stvarnost koja se događa. Gledajući ga u cjelini, u liturgijskom slavlju događa se osobni i zajednički susret između Boga i ljudi, u Kristu i u Duhu Svetome, susret u kojemu se posredstvom osjetljivih znakova „Bog savršeno proslavlja i ljudi posvećuju“.⁴³

40 Tridentiski sabor, *Decretum de Sacramentis*, kan. 8, u: DH 1608.

41 Usp. Leon XIII., Ap. pismo *Apostolicae curae*, u: DH 3318.

42 Međutim, moguće je da se, čak i kada se izvana obdržava propisani obred, nakana službenika razlikuje od nakane Crkve. To se događa unutar onih crkvenih zajednica koje, izmijenivši vjeru Crkve u nekom bitnom elementu, time kvare nakane svojih službenika, sprječavajući ih da imaju nakanu činiti ono što čini Crkva – a ne njihova zajednica – kada slavi sakramente. To je, na primjer, razlog nevaljanosti krštenja kod mormona (Crkva Isusa Krista svetaca posljednjih dana): budući da su Otac, Sin i Duh Sveti za njih nešto bitno drugačije od onoga što Crkva ispovijeda, oni koji dijele krštenje, iako je podijeljeno s istom trojstvenom formulom, narušeno je greškom u vjeri koja se odražava na nakanu službenika. V. Kongregacija za nauk vjere, *Resp. ad propositum dubium de validate Baptismatis* (5. lipnja 2001.), u: AAS 93 (2001.) 476.

43 Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 7: AAS 56 (1964.) 101.

Stoga, nužna briga za bitne elemente sakramenata, o kojima ovisi njihova valjanost, mora biti u skladu s brigom i poštovanjem cjelokupnog slavlja, u kojem se značenje i učinci sakramenata čine potpuno razumljivim mnoštvom gesti i riječi, potičući tako *actuosa participatio* (djelatno sudjelovanje, op. prev.) vjernika.⁴⁴

21. Sama liturgija dopušta onu raznolikost koja Crkvu čuva od „stroge jednoličnosti“⁴⁵. Zbog toga je Drugi vatikanski sabor utvrdio da, „čuvajući bitno jedinstvo rimskoga obreda, neka se također u prerađenom izdanju liturgijskih knjiga ostavi mjesto za opravdane raznolikosti i prilagodbe raznim etničkim skupinama, krajevima i narodima, osobito u misijama.“⁴⁶

Na temelju toga, liturgijska reforma koju je želio Drugi vatikanski koncil ne samo da je ovlasila biskupske konferencije da uvedu opće prilagodbe latinskog *editio typica* (tipskog izdanja, op. prev.), nego je također omogućila posebne prilagodbe od strane služitelja slavlja, s jednim ciljem zadovoljavanja pastoralnih i duhovnih potreba vjernika.

22. Međutim, kako ta raznolikost „ne šteti jedinstvu, nego mu služi“⁴⁷ ostaje jasno da, izvan slučajeva koji su izričito naznačeni u liturgijskim knjigama, „uređenje svete liturgije ovisi jedino o crkvenoj vlasti“⁴⁸ koju ima, ovisno o okolnostima, biskup, biskupska konferencija i Apostolska Stolica.

44 U tom pogledu Drugi vatikanski koncil poziva pastire na budnost „da se u bogoslužnom činu ne samo obdržavaju propisi za valjano i dopušteno slavlje nego i da vjernici s poznavanjem, djelatno i plodotvorno u njemu sudjeluju“, u: Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 11: AAS 56 (1964.) 103.

45 *Ibid.*, br. 37: AAS 56 (1964.) 110.

46 *Ibid.*, br. 38: AAS 56 (1964.) 110.

47 Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 13: AAS 57 (1965.) 18.

48 Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 22 §1, 26: AAS 56 (1964.) 99, 106.

Jasno je, naime, da „samoinicijativno mijenjanje slavljeničkog oblika sakramenta ne predstavlja jednostavnu liturgijsku zlouporabu, kao prijestup pozitivne norme, nego ranjivost koja se istodobno nanosi crkvenom zajedništvu i prepoznatljivosti Kristova djelovanja, što u najtežim slučajevima čini sam sakrament nevažecim, jer narav službenog djelovanja zahtijeva vjerno prenošenje onoga što je primljeno (v. 1Kor 15,3)“.⁴⁹

III. Liturgijsko predsjedanje i umijeće slavljenja

23. Drugi vatikanski sabor i postsaborsko učiteljstvo omogućuju nam da službu liturgijskog predsjedanja uokvirimo u njezinu ispravnom teološkom značenju. Biskup i prezbiteri kao njegovi suradnici predsjedaju liturgijskim slavljenjima, koja svoj vrhunac dostižu u euharistiji, „izvoru i vrhuncu svega kršćanskog života“,⁵⁰ in persona Christi (Capitis) i nomina Ecclesiae. U oba slučaja radi se o formulama koje su – iako s nekim varijacijama – dobro potvrđene Tradicijom.⁵¹

49 Kongregacija za nauk vjere, *Nota dottrinale circa la modifica della formula sacramentale del Battesimo* (24. lipnja 2020.), u: *L'Osservatore Romano*, 7. kolovoza 2020., 8.

50 Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 11: AAS 57 (1965.) 15.

51 Usp. posebno, izričajem *in persona Christi* (ili *ex persona Christi*), sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, III, q. 22 c; Q. 78, a. 1 c; a. 4 c; Q. 82, a. 1 c; izričajem *u osobi Crkve* (koji će kasnije biti izmijenjen izričajem [u] *ime Crkve*), *Id.*, *Summa Theologiae*, III, q. 64, a. 8; do 2; a. 9, do 1; Q. 82, a. 6 c. U *Summa Theologiae*, III, q. 82, a. 7, ad 3, Toma pažljivo povezuje ta dva izraza: „... svećenik u misi u molitvama doista govori u osobi Crkve u čijem se jedinstvu sastoji. Ali u posveti sakramenta on govori u Kristovoj osobi, čije mjesto zauzima u tome snagom reda“.

24. Formula *in persona Christi*⁵² znači da svećenik prikazuje samog Krista u događaju slavlja. To postiže vrhunac kada svećenik, u euharistijskom posvećenju, izgovara Gospodinove riječi s istom djelotvornošću, postovjećujući, snagom Duha Svetoga, svoj ja s Kristovim. Kad Sabor precizira da svećenici predsjedaju euharistijom *in persona Christi Capitis*⁵³, on nema namjeru poduprijeti koncept prema kojemu službenik, kao „glava“, ima ovlast koju treba vršiti proizvoljno. Glava Crkve, a time i pravi predsjedatelj slavlja, samo je Krist. On je „Glava Tijela, to jest Crkve“ (Kol 1,18), jer On čini da ona raste, hrani je i brine se za nju, ljubeći je do te mjere da se predaje za nju (v. Ef 5, 25-29; Iv 10, 11). Svećenikov potestas je diakonia (služenje, op. prev.), kako sam Krist poučava učenike u kontekstu Posljednje večere (v. Lk 22, 25-27; Iv 13, 1-20). Oni koji su snagom sakramentalne milosti postavljeni pastirima i koji su suobličeni Kristu, sudjelujući u vlasti kojom On vodi i posvećuje svoj narod, pozvani su u liturgiji i u cjelokupnoj pastoralnoj službi, sudjelovati istom tom logikom: ne da budu

52 Usp. Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacro-sanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 33: AAS 56 (1964.) 108-109; *Id.*, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 10, 21, 28: AAS 57 (1965.) 14-15, 24-25, 33-36; Pavao VI., Enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. lipnja 1967.), br. 29: AAS 59 (1967.) 668-669; *Id.*, Ap. pobud. *Evangelii nuntiandi* (8. prosinca 1965.), br. 68: AAS 68 (1976.) 57-58; Ivan Pavao II., Ap. pismo *Dominicae Cenaе* (24. veljače 1980.), br. 8: AAS 72 (1980.) 127-130; *Id.*, Ap. post-sinod. pobud. *Reconciliatio et paenitentia* (2. prosinca 1984.), br. 8, 29: AAS 77 (1985.) 200-202, 252-256; *Id.*, Enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17. travnja 2003.), br. 29: AAS 95 (2003.) 452-453; *Id.*, Ap. post-sinod. pobud. *Pastores gregis* (16. listopada 2003.), br. 7, 10, 16: AAS 96 (2004.) 832-833, 837-839, 848; CIC, kan. 899 § 2; 900 § 1.

53 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dekr. *Presbyterorum Ordinis* (7. prosinca 1965.), br. 2: AAS 58 (1966) 991-993; usp. Ivan Pavao II., Ap. post-sinod. pobud. *Christifideles laici* (30. prosinca 1988.), br. 22: AAS 81 (1989.) 428-429; *Id.*, Ap. post-sinod. pobud. *Pastores dabo vobis* (25. ožujka 1992.), br. 3, 12, 15-18, 21-27, 29-31, 35, 61, 70, 72: AAS 84 (1992.) 660-662, 675-677, 679-686, 688-701, 703-709, 714-715, 765-766, 778-782, 783-787; CIC, kan. 1009 § 3; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 875; 1548-1550; 1581; 1591.

gospodari stada, nego da mu služe po uzoru na Krista, Dobrog Pastira ovaca (v. 1Pt 5,3; Iv 10, 11.14).⁵⁴

25. Istodobno, službenik koji predsjedava liturgijskim činom djeluje in nomine Ecclesiae (u ime Crkve, op. prev.)⁵⁵. Izričaj je to koji pojašnjava da on, dok predstavlja Krista Glavu pred njegovim Tijelom koje je Crkva, on također čini to Tijelo prisutnim pred Glavom toga Tijela. Doista, ova Zaručnica, kao sastavni subjekt slavlja, posve je svećenički Narod u čije ime služitelj govori i djeluje.⁵⁶ Štoviše, ako je istina da „kad netko krsti, sam Krist krsti“,⁵⁷ jednaka je istini da „Crkva, kada slavi sakrament, djeluje kao Tijelo koje neodvojivo djeluje od svoje Glave, jer Krist je Glava koji djeluje u Tijelu Crkve koje je On stvorio u otajstvu Uskrsa.“⁵⁸ Ovo naglašava uzajamno ređenje između krsnog i ministerijalnog svećeništva⁵⁹, dopuštajući nam da shvatimo da potonje postoji u službi prvoga, i upravo zbog toga – kao što smo vidjeli – službenik koji slavi sakramente nikada ne može nedostajati nakana činiti ono što čini Crkva.

26. Dvostruka i kombinirana služba izražena u riječima in persona Christi – nomina Ecclesiae i

54 O tome govori i *Opća uputa Rimskog misala*, br. 93: „Stoga, [svećenik] u euharistijskom slavlju mora služiti dostojanstveno i ponizno Bogu i narodu i [...] da se u vjernike ucijepi svijest o živoj Kristovoj prisutnosti“.

55 Usp. Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 33: AAS 56 (1964.) 108-109; Id., Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 10: AAS 57 (1965.) 14-15; Id., Dekr. *Presbyterorum Ordinis* (7. prosinca 1965.), br. 2: AAS 58 (1966.) 991-993.

56 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 10: AAS 57 (1965.) 14-15.

57 Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 7: AAS 56 (1964.) 101.

58 Kongregacija za nauk vjere, *Nota dottrinale circa la modifica della formula sacramentale del Battesimo* (24. lipnja 2020.): *L'Osservatore Romano*, 7. kolovoza 2020., 8.

59 Usp. Drugi vatikanski sabor, Dogm. konst. *Lumen gentium* (21. studenoga 1964.), br. 10: AAS 57 (1965.) 14-15.

uzajamni plodonosni odnos između krsnog i ministerijalnog svećeništva, u kombinaciji sa sviješću da se bitni elementi za valjanost sakramenata moraju staviti u njihov pravi kontekst, odnosno u liturgijsko slavlje, činit će službenika sve više svjesnim da „liturgijski čini nisu privatni čini; oni su slavlja Crkve“, čini su to koji „pojedinačne udove dosežu na različit način, već prema različitosti stalaža, zadaća i djelatnog sudjelovanja“ i tiču se „svekolikog Tijela Crkve koji ga očituju i djeluju na njega“.⁶⁰ Upravo stoga službenik mora shvatiti da je autentični ars celebrandi ono koje poštuje i uzdiže Kristovo prvenstvo i actiosa participatio cijeloga liturgijskoga skupa, također kroz poniznu poslušnost liturgijskim normama.⁶¹

27. Čini se da je sve hitnije razviti umjetnost slavljenja koja, držeći se podalje i od strogog rubricizma i od neobuzdane mašte, vodi do discipline koju treba poštivati, upravo zato kako bismo bili autentični učenici: „Ne radi se o pridržavanju pravila liturgijskog bontona. Riječ je, radije o disciplini – u smislu u kojem je shvaća Guardini – koja nas, ako je se autentično obdržava, oblikuje. Geste i riječi su te koje uvode red u naš unutarnji svijet, omogućujući nam doživjeti određene osjećaje, stavove i ponašanja. One nisu izraz ideala koji bi nas nadahnjivao, već su radnja koja uključuje tijelo u cjelini, to jest u njegovu biću kao jedinstvu duše i tijela.“⁶²

Zaključak

28. „Mi to blago imamo u glinenim posudama da izvanredna ona snaga bude očito Božja, a ne od nas“ (2Kor 4, 7). Antiteza koju je Apostol upotrijebio kako bi naglasio kako se uzvišenost Božje moći otkriva kroz slabost

60 Drugi vatikanski sabor, Konst. o lit. *Sacrosanctum Concilium* (4. prosinca 1963.), br. 26: AAS 56 (1964.) 107; usp. *Ibid.*, br. 7: AAS 56 (1964.) 100-101; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1140-1141.

61 Usp. *Opća uredba Rimskog misala*, br. 24.

62 Franjo, Ap. pismo *Desiderio desideravi* (29. lipnja 2022.), br. 51: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 11

njegove službe navjestitelja, također dobro opisuje ono što se događa u sakramentima. Cijela Crkva je pozvana čuvati bogatstvo sadržano u njima, tako da prvenstvo Božjeg spasenjskog djelovanja u povijesti nikada ne bude zamračeno, čak ni u krhkom posredovanju znakova i gesta tipičnih za ljudsku narav.

29. Virtus koji djeluje u sakramentima oblikuje lice Crkve, omogućavajući joj prenošenje dara spasenja kojeg mrtvi i uskrsli Krist u svome Duhu želi podijeliti sa svakim čovjekom. U Crkvi, posebice njezinim službenicima, povjereno je to veliko blago, da ga kao „brižni službenici“ naroda Božjega hrane obiljem Riječi i posvećuju milošću sakramenata. Prvotno je na njima osigurati da se „ljepota kršćanskog slavlja“ održi na životu i da ne bude „nagrđena površnim i ograničavajućim shvaćanjem njegove vrijednosti ili, još gore, njegovom instrumentalizacijom u službi neke ideološke vizije, koja god da ona bila“.⁶³

Samo tako Crkva može iz dana u dan „rasti u spoznaji Kristova otajstva, uranjajući svoj

⁶³ *Ibid.*, br. 16: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 9.

[...] život u otajstvo njegova Uskrsa, očekujući njegov ponovni dolazak“.⁶⁴

Njegova svetost Franjo, u audijenciji dolje potpisanom prefektu Dikasterija za nauk vjere 31. siječnja 2024., potvrdio je ovu Notu, odobrenu na Plenarnoj sjednici ovog Dikasterija, i naredio je njezino objavljivanje.

Dano u Rimu, u sjedištu Dikasterija za nauk vjere, 2. veljače 2024., na svetkovinu Prikazanja Gospodinova.

Víctor Manuel kard. Fernández,
prefekt
mons. Armando Matteo,
tajnik Doktrinarne sekcije

Iz Audijencije dana 31. siječnja 2024.

FRANJO

⁶⁴ *Ibid.*, br. 64: *L'Osservatore Romano*, 30. lipnja 2022., 12.

DEKLARACIJA DIKASTERIJA ZA NAUK VJERE „DIGNITAS INFINITA“ O LJUDSKOM DOSTOJANSTVU

Predgovor

Na kongresu od 15. ožujka 2019. tadašnja Kongregacija za nauk vjere odlučila je započeti s „izradom teksta koji unutar kršćanske antropologije ističe nezaobilazan pojam dostojanstva ljudske osobe, prikazujući tako opseg i blagotvorne implikacije koje ima na društvenoj, političkoj i gospodarskoj razini i koji uzima u obzir najnoviji razvoj ove teme na akademskom polju te njezina različita shvaćanja u današnjem kontekstu“. Prvi projekt u tom smjeru razrađen je uz pomoć nekih stručnjaka tijekom 2019. godine te je ocijenjen nezadovoljavajućim na ograničenom savjetovanju Kongregacije koje je održano 8. listopada 2019. godine.

Još jedan nacrt teksta, ponovno je izradio Ured za doktrinu na temelju doprinosa raznih stručnjaka. Taj nacrt predstavljen je i o njemu se raspravljalo na ograničenom savjetovanju održanom 4. listopada 2021. godine. U siječnju 2022. godine novi nacrt predstavljen je na plenarnoj sjednici Kongregacije tijekom koje su ga članovi skratili i pojednostavili tekst.

Dana 6. veljače 2023. novi, izmijenjeni, tekst ocijenjen je na ograničenom savjetovanju gdje su predložene neke daljnje izmjene. Nova verzija dostavljena je Redovitom zasjedanju Dikasterija na ocjenu u srijedu, 3. svibnja 2023. Članovi su se složili da se dokument, uz neke izmjene, može objaviti. Sveti otac Franjo odobrio je navedene *Odluke* ovog zasjedanja na audijenciji 13. studenoga 2023. Tom prigodom Sveti Otac također me je zamolio da se u tekstu istaknu pitanja koja su usko povezana s temom dostojanstva, poput drame siromaštva, položaja migranata, nasilja nad ženama, trgovine ljudima, rata i drugo. Kako bi što bolje ispoštivao ove naznake Svetog Oca, Doktrinarni odjel Dikasterija

posvetio je jedan kongres dubinskoj analizi enciklike *Fratelli tutti* koja nudi izvornu i dubinsku analizu pitanja ljudskog dostojanstva „nadilazeći sve okolnosti“.

Pismom od 2. veljače 2024., a s obzirom na redovito zasjedanje u srijedu 28. veljače, novi nacrt teksta, znatno izmijenjen, poslan je članovima Dikasterija, sa sljedećim pojašnjenjem: „ova daljnja razrada nacrtu bila je potrebna kako bi se udovoljilo konkretnom zahtjevu Svetog Oca. Izričito je pozvao na bolju usredotočenost na aktualne ozbiljne povrede ljudskog dostojanstva u našem vremenu, kako je to i naznačeno u enciklici *Fratelli tutti*. Stoga je Doktrinarni ured poduzeo korake da se skрати početni dio [...] i da detaljnije razradi ono što je naznačio Sveti Otac“.

Ne redovnoj sjednici Dikasterija, 28. veljače 2024., konačno je potvrđen tekst sadašnje *Deklaracije*. Na audijenciji 25. ožujka 2024., zajedno s tajnikom Doktrinarne sekcije, mons. Armandom Matteom, Sveti Otac odobrio je tekst ove *Deklaracije* i odredio njezino objavljivanje.

Razrada teksta, koja je trajala pet godina, daje nam naslutiti da se nalazimo pred dokumentom koji je zbog ozbiljnosti i središnjeg mjesta pitanja dostojanstva u kršćanskoj misli zahtijevao ozbiljan proces sazrijevanja kako bi se došlo do ovog konačnog nacrtu teksta kojeg danas objavljujemo.

U prva tri dijela *Deklaracija* podsjeća na temeljna načela i teorije kako bi se dala važna pojašnjenja da se izbjegnju česte zabune do kojih dolazi korištenjem pojma „dostojanstvo“. U četvrtom dijelu *Deklaracija* prikazuje neke aktualne problematične situacije u kojima se nedovoljno prepoznaje neizmjereno i neotuđivo dostojanstvo koje zaslužuje svako ljudsko biće. Osuda tako

teških i aktualnih povreda ljudskog dostojanstva nužna je gesta, jer Crkva gaji duboko uvjerenje da se vjera ne može odvojiti od obrane ljudskog dostojanstva, evangelizacija od promicanja dostojanstvenog života, a duhovnost od zalaganja za dostojanstvo svih ljudskih bića.

Naime, to dostojanstvo svih ljudi može se shvatiti kao „neizmjereno“ (*dignitas infinita*, neizmjereno dostojanstvo, op. prev.), odnosno kako je to rekao sveti Ivan Pavao II. u susretu s osobama koje pate od određenih ograničenja ili invaliditeta¹, to dostojanstvo nadilazi svaki vanjski izgled ili bilo koje obilježje konkretnih ljudskih života.

Papa Franjo je u enciklici *Fratelli tutti* s posebnom ustrajnošću želio istaknuti da to dostojanstvo „nadilazi sve okolnosti“, pozivajući sve da ga brane u svakom kulturološkom kontekstu, u svakom trenutku čovjekova postojanja, neovisno o bilo kakvim fizičkim, psihičkim, društvenim ili čak moralnim nedostacima. U tom pogledu *Deklaracija* nastoji pokazati da smo suočeni s univerzalnom istinom, koju smo svi pozvani prepoznati kao temeljni uvjet da naša društva budu istinski pravedna, miroljubiva, zdrava i u konačnici, autentično ljudska.

Popis tema odabranih u *Deklaraciji* nikako nije konačan. Međutim, teme koje se obrađuju upravo su one koje nam omogućuju da izrazimo različite aspekte ljudskog dostojanstva koji su danas možda zamagljeni u svijesti mnogih ljudi. Neke će više dijeliti različiti slojevi naših društava, a druge manje. No, sve one čine nam se potrebnima jer, uzete zajedno, pomažu nam prepoznati sklad i bogatstvo misli o dostojanstvu koja proizlazi iz Evandjelja.

Ova *Deklaracija* ne tvrdi da iscrpljuje tako bogatu i važnu temu, ali namjerava pružiti neke elemente za razmišljanje koji će pomoći

1 Sv. IVAN PAVAO II., *Angelus s osobama s invaliditetom u katedrali u Osnabrücku* (16. studenoga 1980.): *Insegnamenti III/2* (1980.), 1232.

da je imamo na umu u složenom povijesnom trenutku u kojem živimo, tako da se ne gubimo usred tolikih briga i tjeskoba i da se tako ne izlažemo još većoj i dubljoj patnji.

Víctor Manuel kard. FERNÁNDEZ
prefekt

Uvod

1. (*Dignitas Infinita*) Dostojanstvo je neizmjereno, neotuđivo utemeljeno u samom biću, pripada svakoj ljudskoj osobi, nadilazi svaku okolnost, bez obzira u kakvom se stanju ili situaciji osoba nalazi. To načelo, koje je u potpunosti prepoznatljivo i samom razumu, temelj je prvenstva ljudske osobe i zaštite njezinih prava. Crkva, u svjetlu Objave, apsolutno ponovno potkrepljuje i potvrđuje to ontološko dostojanstvo ljudske osobe, stvorene na sliku i priliku Božju i otkupljene u Kristu Isusu; ona izvodi razloge za svoje opredjeljenje u korist najslabijih i nemoćnih, uvijek inzistirajući „na primatu ljudske osobe i na obrani njezina dostojanstva u svim okolnostima“.²

2. Ovo ontološko dostojanstvo i jedinstvena i eminentna vrijednost svake žene i svakog muškarca koji postoje na ovome svijetu autoritativno je izraženo u *Općoj deklaraciji o ljudskim pravima* (10. prosinca 1948.) Opće skupštine Ujedinjenih naroda.³ Prigodom obilježavanja 75. obljetnice spomenute *Deklaracije* Crkva vidi priliku da još jednom objavi svoje uvjerenje da svako ljudsko biće, stvoreno od Boga i otkupljeno od Krista, mora biti priznato i tretirano s poštovanjem

2 FRANJO, Apostolska pobudnica *Laudate Deum* (4. listopada 2023.), br. 39: *L'Osservatore Romano* (4. listopada 2023.), III.

3 Ujedinjeni narodi 1948. godine usvojili su *Opću deklaraciju o ljudskim pravima* u trideset članaka. Riječ „dostojanstvo“ pojavljuje se pet puta u ključnim točkama: u prvim riječima preambule i u prvoj rečenici prvoga članka. To je dostojanstvo proglašeno „svojstvenim svim članovima ljudske obitelji“ (*Preambula*) i „sva su ljudska bića rođena slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“ (Članak 1).

i ljubavlju, upravo zbog njegova neotuđivog dostojanstva. Spomenuta obljetnica također daje Crkvi priliku da razjasni neke nejasnoće koje se često pojavljuju oko pojma ljudskog dostojanstva i da uzme u razmatranje neka ozbiljna i hitna konkretna pitanja koja su uz to vezana.

3. Od početka svoga poslanja, vođena Evanđeljem, Crkva se zalaže za afirmaciju slobode i promicanje prava svih ljudi.⁴ U novije vrijeme, zahvaljujući glasu papâ, nakana je da se to opredjeljenje jasnije izrazi kroz obnovljeni apel za priznavanje temeljnog dostojanstva koje pripada ljudskoj osobi. Sveti Pavao VI. rekao je da „nijedna antropologija nije ravna shvaćanju Crkve o ljudskoj osobi, čak i kad se pojedinačno promatra, s obzirom na njezinu izvornost, njezino dostojanstvo, nepovredivost i bogatstvo njezinih temeljnih prava, njezinu svetost, njezinu obrazovanost, njezinu težnju za cjelovitim razvojem, njezinu besmrtnost.“⁵

4. Sveti Ivan Pavao II., 1979. godine, za vrijeme Treće latinskoameričke biskupske konferencije u Puebli, izjavio je: „ljudsko dostojanstvo predstavlja evanđeosku vrijednost koja se ne može prezreti a da se teško ne uvrijedi Stvoritelja. To se dostojanstvo gazi, na individualnoj razini, kada se ne uzimaju u obzir vrijednosti poput slobode, prava na ispovijedanje vjere, tjelesnog i psihičkog integriteta, prava na osnovna dobra i na život. Ono se gazi na društvenoj i političkoj razini kada čovjek ne može ostvariti svoje pravo na su-

4 Obraćajući pozornost samo na moderno doba, vidimo kako je Crkva progresivno naglašavala važnost ljudskog dostojanstva. Tema je posebno obrađena u enciklici pape Leona XIII. *Rerum novarum* (1891.), u enciklici pape Pija XI. *Quadragesimo anno* (1931.) i u *Govoru* pape Pija XII. prigodom kongresa Talijanske katoličke udruge primalja (1951.). Kasnije je Drugi vatikanski koncil posebno istražio ovu temu: posvetio joj je čitav jedan dokument, Deklaraciju *Dignitatis humanae* (1965.) i razmatra o ljudskoj slobodi u Pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* (1965.).

5 Sv. PAVAO VI., *Opća audijencija* (4. rujna 1968.): *Insegnamenti VI* (1968.), 886.

djelovanje, ili je podvrgnut nepravednoj i nezakonitoj prisili ili fizičkoj ili psihičkoj torturi itd. [...] Ako Crkva bude prisutna u obrani ili promicanju dostojanstva čovjeka, čini to u skladu sa svojim poslanjem koje, iako je vjerske, a ne društvene ili političke naravi, ne može ne uzeti u obzir čovjeka kao integralno biće.“⁶

5. Pred članovima Papinske akademije za život 2010. godine, Benedikt XVI. izjavio je da je dostojanstvo osobe „temeljno načelo koje je vjera u uskrslog Isusa Krista oduvijek branila, osobito kada se zanemarivalo u odnosu prema najjednostavnijim i najnezaštićenijim subjektima.“⁷ Drugom prilikom, obraćajući se ekonomistima, rekao je da „ekonomija i financije ne postoje same po sebi, one nisu ništa više od instrumenta, sredstva. Njihov cilj je isključivo ljudska osoba i njezino puno ostvarenje nalazi se u dostojanstvu. To je jedini kapital koji treba spasiti.“⁸

6. Papa Franjo je od početka svoga pontifikata pozivao Crkvu da „ispovijeda Oca koji beskrajno ljubi svako ljudsko biće“ i da to znači „otkriti da samim tim on daje neizmjereno dostojanstvo“⁹, snažno naglašavajući da ovo neizmjereno dostojanstvo predstavlja izvornu činjenicu koju treba prepoznati s odanošću i koju treba prihvatiti sa zahvalnošću. Upravo na toj spoznaji i prihvaćanju moguće je utemeljiti novi suživot među ljudskim bićima, koji društvenost spušta u obzor istinskog bratstva: samo „prepoznavanjem dostojanstva svakog čovjeka i u svima iznova možemo

6 Sv. IVAN PAVO II., *Govor na Trećoj latinskoameričkoj biskupskoj konferenciji* (28. siječnja 1979.), III.1-2: *Insegnamenti II/1* (1979.), 202-203.

7 BENEDIKT XVI., *Govor članovima Generalne skupštine Papinske akademije za život*, (13. veljače 2010.): *Insegnamenti VI/1* (2011.), 218.

8 BENEDIKT XVI., *Govor članovima udruženja Banke za razvoj Vijeća Europe* (12. siječnja 2010.): *Insegnamenti VI/1* (2011.), 912-913.

9 FRANJO, *Apostoska pobudnica Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), br. 178: AAS 105 (2013.), 1094, tamo se citat Sv. IVAN PAVAO II., *Angelus s osobama s invaliditetom u katedrali u Osnabrücku* (16. studenoga 1980.): *Insegnamenti III/2* (1980.), 1232.

oživjeti sveopću težnju za bratstvom, među svima.“¹⁰ Prema riječima pape Franje, „za nas je taj izvor ljudskog dostojanstva i bratstva u evanđelju Isusa Krista“¹¹, ali to je i uvjerenje do kojeg ljudski razum može doći kroz promišljanje i dijalog, s obzirom na to da „ako se u svakoj prilici mora poštovati dostojanstvo drugoga, to nije zato što mi to dostojanstvo izmišljamo ili pretpostavljamo, već zato što ono ima višu vrijednost u odnosu na materijalne stvari i okolnosti, što zahtijeva da se s njima postupa drugačije. Činjenica da svako ljudsko biće ima neotuđivo dostojanstvo istina je koja odgovara ljudskoj prirodi neovisno o bilo kojoj kulturnoj okolnosti.“¹² Uistinu, zaključuje papa Franjo, „ljudsko biće ima isto nepovredivo dostojanstvo u svakom povijesnom dobu i nitko si ne može uzimati za pravo da u određenim okolnostima poriče to uvjerenje ili čini nešto što je u opreci s time.“¹³ U tom kontekstu enciklika *Fratelli tutti* već predstavlja svojevrsnu *Magna Charta* današnjih zadaća koje su usmjerene na očuvanje i promicanje ljudskog dostojanstva.

Temeljno pojašnjenje

7. Iako sada postoji popriličan opći konsenzus o važnosti, ali i o normativnom opsegu dostojanstva i jedinstvene i transcendentne vrijednosti svakog ljudskog bića¹⁴, izraz „dostojanstvo ljudske osobe“ često ulazi u rizik

dobivajući mnoga značenja¹⁵, ali i u moguće nesporazume i „proturječnosti koje nas tjeraju da se zapitamo priznaje li se, poštuje, štiti i uistinu promiče jednako dostojanstvo svih ljudi u svim okolnostima [...]“¹⁶ Sve nas to navodi da prepoznamo mogućnost četverostruke distinkcije u pojmu dostojanstva: *ontološko dostojanstvo*, *moralno dostojanstvo*, *društveno dostojanstvo* i konačno, *egzistencijalno dostojanstvo*. Najvažnije značenje je ono koje je povezano s *ontološkim dostojanstvom* koje pripada osobi kao takvoj samom činjenicom da ju je Bog želio, stvorio i ljubio. Ovo dostojanstvo se nikada ne može poništiti i vrijedi u svim okolnostima u kojima se pojedinci mogu susresti. Međutim, govorimo li o *moralnom dostojanstvu*, mislimo na korištenje slobode ljudskog stvorenja. Potonji, iako vođen savješću, uvijek se nalazi u mogućnost da djeluje protiv nje. Time se čovjek ponaša „nedostojno“ svoje naravi kao stvorenja koje Bog ljubi i koje je pozvano ljubiti druge. Ali ova mogućnost postoji. I to ne sama. Povijest nam svjedoči da korištenje slobode protiv zakona ljubavi objavljenog u Evanđelju može doseći nesagledive visine štete nanesene drugima. Kad se to dogodi, nalazimo se pred ljudima za koje se čini da su izgubili svaki trag ljudskosti, svaki trag dostojanstva. U tom smislu, ovdje nam ova razlika pomaže da točno razlučimo aspekt moralnog dostojanstva koje se može „izgubiti“ i aspekt ontološkog dostojanstva koji se nikada ne može poništiti. I upravo zbog tog potonjeg morat ćemo svim silama raditi na tome da se svi oni koji su činili zlo pokaju i obrate.

10 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 8: AAS 112 (2020.), 971.

11 *Ibidem*, br. 277: AAS 112 (2020.), 1069.

12 *Ibidem*, br. 213: AAS 112 (2020.), 1045.

13 *Ibidem*, br. 213: AAS 112 (2020.), 1045, citat: FRANJO, *Poruka sudionicima međunarodne konferencije „Čovjekova prava u sadašnjem svijetu: postignuća, propusti, negiranja“* (10. prosinca 2018.): *L'Osservatore Romano* (10-11. prosinca 2018.), 8.

14 *Deklaracija Ujedinjenih naroda iz 1948.* slijedila je i razradila *Međunarodni pakt Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima iz 1966.* i *Završni akt Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi iz 1975. godine.*

8. Ostaju još dva moguća značenja dostojanstva: *društveno* i *egzistencijalno*. Kada govorimo o *društvenom dostojanstvu*, mislimo na uvjete u kojima se osoba nalazi. Na primjer, u krajnjem siromaštvu kada nisu osigurani

15 Usp. MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *Dostojanstvo i prava ljudske osobe* (1983.), Uvod, 3. Kompendij katoličkog učenja o ljudskom dostojanstvu nalazi se u *Katekizmu Katoličke Crkve*, u poglavlju pod naslovom „Dostojanstvo ljudske osobe“, br. 1700-1876.

16 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 22: AAS 112 (2020.), 976.

minimalni uvjeti da čovjek može živjeti u skladu sa svojim ontološkim dostojanstvom, kaže se da je život tog siromaha „nedostojan“. Ovaj izraz ni na koji način ne ukazuje na osudu prema osobi, već mu je cilj istaknuti činjenicu da je neotuđivo dostojanstvo te osobe u suprotnosti sa situacijom u kojoj je prisiljena živjeti.

Posljednje značenje je ono *egzistencijalnog dostojanstva*. Danas se sve češće govori o „dostojnom“ i „nedostojnom“ životu. I ovom naznakom mislimo na situacije egzistencijalnog tipa: na primjer, slučaj osobe kojoj, unatoč tome što joj naizgled ne nedostaje ništa bitno za život, iz raznih teških razloga nema mira, radosti i nade. U drugim situacijama to će biti popraćeno ozbiljnim bolestima, nasilnim obiteljskim situacijama, određenim patološkim ovisnostima i drugim neugodnostima koje tjeraju nekoga da doživi svoje životno stanje kao „nedostojno“ pred percepcijom ontološkog dostojanstva koje se nikada ne može zaboraviti.

U svakom slučaju, razlike koje se ovdje navode ne čine ništa drugo nego nas podsjećaju na neotuđivu vrijednost tog ontološkog dostojanstva koje je ukorijenjeno u samoj biti osobe i koje vrijedi u svim okolnostima.

9. Konačno, ovdje je korisno podsjetiti na klasičnu definiciju osobe kao „individualne supstancije racionalne naravi“¹⁷ i koja objašnjava temelj njezina dostojanstva. Zapravo, kao „individualna supstancija“, osoba uživa ontološko dostojanstvo (tj. na metafizičkoj razini samog bitka): ona je subjekt koji, primajući život od Boga, „postoji“, to jest samostalno ostvaruje egzistenciju.

17 BOECIJE, *Contra Eutychem et Nestorium*, c. 3: PL 64, 1344: „persona est rationalis naturae individua substantia“; usp. Sv. BONAVENTURA, *In I Sent.*, d. 25, a. 1, q. 2; Sv. TOMA AKVINSKI, *Summa Theologiae*, I, q. 29, a. 1, resp.

Riječ „racionalno“ uključuje sve sposobnosti ljudskog bića: i onu spoznaje i razumijevanja i onu da hoće, voli, bira, želi. Izraz „racionalno“ također uključuje sve tjelesne sposobnosti koje su usko povezane s onima koje smo prethodno spomenuli. Izraz „narav“ ukazuje na stanja ljudskog bića koja omogućavaju različite radnje i iskustva koja ga karakteriziraju: narav je „princip djelovanja“. Ljudsko biće ne stvara svoju narav; ono ju posjeduje kao primljeni dar i može se kultivirati, razvijati i obogaćivati vlastite sposobnosti. Koristeći svoju slobodu u njegovanju bogatstva svoje naravi, osoba se tijekom vremena izgrađuje. Čak i ako, zbog raznih ograničenja ili uvjeta, ne može ostvariti te sposobnosti, osoba uvijek postoji kao „individualna supstancija“ sa svojim cjelokupnim neotuđivim dostojanstvom. To se događa npr. kod nerođenog djeteta, kod osobe bez svijesti, kod starije osobe u agoniji.

1. Progresivna svijest o središnjosti ljudskog dostojanstva

10. Već u klasičnoj antici¹⁸ nalazimo prve naznake o ljudskom dostojanstvu, koje polaze od društvene perspektive: svakom ljudskom biću dodijeljeno je posebno dostojanstvo, prema njegovom staležu i unutar određenog reda. Iz tog društvenog konteksta, riječ je opisivala različita dostojanstva bića koja se nalaze u kozmosu. U tom kontekstu sva bića posjeduju vlastito „dostojanstvo“, prema svom mjestu u harmoniji cjeline. Naravno, neki od slavni antičkih mislioca počinju prepoznavati jedinstveno mjesto ljudskog bića kao onog koje je obdareno razumom i koje je onda sposobno preuzeti i odgovornost

18 Budući da ova *Deklaracija* zbog kratkoće ne može iscrpiti temu o pojmu dostojanstva, ovdje samo kao primjer spominjemo tzv. klasičnu grčku i rimsku kulturu kao referentnu točku za prvo kršćansko filozofsko i teološko promišljanje.

za sebe, ali i za druga bića u svijetu¹⁹; no još smo daleko od one misli koja bi bila u mogućnosti uspostaviti poštovanje dostojanstva svake ljudske osobe, u svim okolnostima.

Biblijske perspektive

11. Biblijska objava uči da sva ljudska bića posjeduju vlastito dostojanstvo jer su stvorena na sliku i priliku Božju: „I reče Bog: Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci – svoj zemlji – i svim gmizavcima što puze po zemlji! Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih.“ (Post 1,26-27). Čovječanstvo ima specifičnu kvalitetu zbog koje se ne može svesti na čistu materijalnost. „Slika“ ne definira dušu ili intelektualne sposobnosti, nego dostojanstvo muškarca i žene. I jedni i drugi, u međusobnom odnosu jednakosti i uzajamne ljubavi, imaju službu da svjedoče za Boga u svijetu i pozvani su čuvati svijet i obrađivati ga. Stoga, biti stvoren na sliku Božju znači posjedovati u sebi svetu vrijednost koja nadilazi sve spolne, društvene, političke, kulturne i vjerske razlike. Naše dostojanstvo nam je darovano, ono se niti ne traži niti zaslužuje. Svakog čovjeka Bog ljubi i želi za sebe i zato je svaki čovjek nepovrediv u svom dostojanstvu.

19 Usp. npr. CICERON, *De Officiis* I, 105-106: „Sed pertinet ad omnem officii quaestionem semper in promptu habere, quantum natura hominis pecudibus reliquisque beluis antecedit [...] Atque etiam si considerare volumus, quae sit in natura excellentia et dignitas, intellegemus, quam sit turpe diffluere luxuria et delicate ac molliter vivere quamque honestum parce, continenter, severe, sobrie“ (*Scriptorum Latinorum Bibliotheca Oxoniensis*, ur. M. WINTERBOTTOM, Oxford 1994., 43). Prijevod na hrvatski glasio bi: „Ali bitno je za svako pitanje o dužnosti držati pred očima koliko je čovjek po prirodi superiorniji od stoke i drugih životinja [...] I samo ako budemo li imali na umu superiornost i dostojanstvo naše prirode, shvatit ćemo koliko je teško prepustiti se pretjeranosti i životu u bogatstvu i raskoši, i koliko je ispravnije živjeti u štedljivosti, samozatajnosti, jednostavnosti i sabranosti.“

U *Knjizi Izlaska*, srcu Staroga zavjeta, Bog se objavljuje kao onaj koji sluša vapaj siromaha, vidi bijedu svoga naroda, koji se brine za najmanje i potlačene (usp. *Izl* 3,7; 22,20-26). Isto učenje nalazimo i u *Knjizi Ponovljenog zakona* (usp. *Pnz* 12-26): tu se učenje o pravima pretvara u „manifest“ ljudskog dostojanstva, posebno u korist triju kategorija osoba: siročadi, udovica i stranaca (usp. *Pnz* 24,17). Drevne zapovijedi *Knjige Izlaska* prisjećaju se i nadopunjuju propovijedanjem proroka te tako predstavljaju kritičku savjest Izraela. Kod proroka Amosa, Hošee, Izaije, Miheja, Jeremije nalazimo čitava poglavlja u kojima se osuđuje nepravda. Amos oštro prekorava potlačenost siromaha, odnosno nepriznavanje bilo kakvog temeljnog ljudskog dostojanstva siromasima (usp. *Am* 2,6-7; 4,1; 5,11-12). Izaija izriče prokletstvo protiv onih koji gaze prava siromaha, uskraćujući im svaku pravdu: „Jao onima koji izdaju odredbe nepravedne, koji ispisuju propise tlačiteljske; koji uskraćuju pravdu ubogima!“ (*Iz* 10,1-2). Ovo proročko učenje preuzeto je iz mudrosne literature. Sirah izjednačuje ugnjetavanje siromaha s ubojstvom: „Ubija bližnjega tko mu otima hranu i proljeva krv tko radniku uskraćuje plaću“ (*Sir* 34,22). U *Psalmima* religiozni odnos s Bogom brani slabe i uboge: „Štitite slaba i sirotu, vratite pravicu jadniku i siromahu! Izbavite potlačenog i ubogog: istrgnite ga iz ruku bezbožnih!“ (*Ps* 82,3-4).

12. Isus se rađa i odrasta u skromnim uvjetima i otkriva dostojanstvo potrebitih i radnika.²⁰ Svojim cjelokupnim djelovanjem Isus potvrđuje vrijednost i dostojanstvo svih onih koji nose sliku Božju, bez obzira na njihovo društveno stanje i vanjske okolnosti. Isus je srušio kulturne i kultne barijere, vraćajući dostojanstvo kategorijama „odbačenih“ ili onih koji su bili na marginama društva: carinicima (usp. *Mt* 9,10-11), ženama (usp. *Lv* 4,1-42), djeci (usp. *Mk* 10,14-15), gubavcima (usp. *Mt* 8, 2-3), bolesnima (usp. *Mk* 1,29-34), strancima (usp. *Mt* 25,35), udovicama

20 Usp. Sv. PAVAO VI., *Govor prigodom hodočašću u Svetu zemlju: Posjet bazilici Navještenja u Nazaretu* (5. siječnja 1964.): AAS 56 (1964.), 166-170.

(usp. *Lk* 7,11-15). On ih liječi, hrani, brani, oslobađa, spašava. Opisan je kao brižni pastir koji traži jednu izgubljenu ovcu (usp. *Mt* 18,12-14). On se sam poistovjećuje sa svojom najmanjom braćom: „Što god učinite jednemu od ove moje najmanje braće, meni učinite!“ (*Mt* 25,40). Biblijskim jezikom rečeno, „maleni“ nisu samo djeca, nego bespomoćni učenici, najbeznačajniji, izopćeni, potlačeni, odbačeni, siromašni, marginalizirani, neuki, bolesni, izbačeni iz dominantnih skupina. Proslavljeni Krist će suditi na temelju ljubavi prema bližnjemu koja se prepoznaje u tome da se je pomoglo gladnom, žednom, strancu, golom, bolesnom, zatvoreniku, s kojima se i sam Krist identificira (usp. *Mt* 25,34-36). Za Isusa je dobro učinjeno svakom čovjeku, bez obzira na krvnu ili vjersku pripadnost, jedino mjerilo suda. Apostol Pavao navodi da se svaki kršćanin mora ponašati prema zahtjevima dostojanstva i poštivanja prava svih ljudi (usp. *Rim* 13,8-10), i to prema novoj zapovijedi ljubavi (usp. *1Kor* 13,1-3).

Razvoj kršćanske misli

13. Razvoj kršćanske misli poticao je i pratio napredak ljudskog promišljanja o temi dostojanstva. Klasična kršćanska antropologija, utemeljena na velikoj tradiciji crkvenih otaca, istaknula je nauk o čovjeku koji je stvoren na sliku i priliku Božju i koji ima svoju jedinstvenu ulogu u stvaranju.²¹ Srednjovjekovna kršćanska misao, kritički preispitujući nasljeđe antičke filozofske misli, došla je do sinteze pojma osobe, prepoznajući metafizičku utemeljenost njezina dostojanstva, o čemu svjedoče riječi svetog Tome Akvinskog: „Po svojjoj razumskoj naravi osoba je najuzvišenije

21 Između nbrojenih referenci, usp. npr. Sv. KLEMENT RIMSKI, *1Clem.* 33, 4s: PG 1,273; TEOFIL ANTIOHIJSKI, *Ad. Aut.* I, 4: PG 6, 1029; Sv. KLEMENT ALEKSANDRIJSKI, *Strom.* III, 42, 5-6: PG 8, 1145; *Ibidem*, VI, 72, 2: PG 9, 293; Sv. IRENEJ, *Adv. Haer.* V, 6, 1: PG 7, 1137-1138; ORIGEN, *De princ.* III, 6,1: PG 11, 333; Sv. AUGUSTIN, *De Gen. ad lit.* VI, 12: PL 34, 348. *De Trin.* XIV, 8, 11: PL 42, 1044-1045.

biće u cjelokupnom poretku stvaranja.“²² To ontološko dostojanstvo, u svom povlaštenom očitovanju kroz slobodno ljudsko djelovanje, prije svega je istaknuo kršćanski humanizam renesanse.²³ Čak i u viziji modernih mislilaca, poput Descartesa i Kanta, koji su doveli u pitanje i neke od temelja tradicionalne kršćanske antropologije, mogu se snažno osjetiti odjeci Objave. Na temelju nekih novijih filozofskih promišljanja o statusu teorijske i praktične subjektivnosti, kršćanska refleksija došla je do još većeg isticanja dubine pojma dostojanstva, dosežući tako svoju izvornu perspektivu, kao što je to npr. personalizam u 20. stoljeću. Ova perspektiva ne samo da postavlja pitanje o subjektivnosti, već ga produbljuje u smjeru intersubjektivnosti i međusobnih odnosa između osoba.²⁴ Čak je i suvremena kršćanska antropološka vizija obogaćena mišlju koja proizlazi iz ove posljednje vizije.²⁵

Današnja vremena

14. Danas se pojam „dostojanstvo“ uglavnom koristi kako bi se istaknuo jedinstven karakter ljudske osobe, nemjerljiv u usporedbi s drugim bićima u svemiru. Iz ove perspektive razumijemo način na koji se koristi pojam „dostojanstvo“ u *Deklaraciji Ujedinjenih naroda* iz 1948., koja govori o „dostojanstvu svojstvenom svim članovima ljudske obitelji i njihovim jednakim i neotuđivim pravima“.

22 Sv. TOMA AKVINSKI, *Summa Theologiae*, I, q. 29, a. 3, resp.: „persona significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura“.

23 Misli se na Giovannia Pica della Mirandola i njegov poznati tekst *Oratio de hominis dignitate* (1486.).

24 Za židovskog mislioca poput E. Levinasa (1906. – 1995.), ljudsko biće je kvalificirano svojom slobodom u tome što otkriva da je beskrajno odgovorno za drugo ljudsko biće.

25 Neki veliki kršćanski mislioci 19. i 20. stoljeća, poput svetog J. H. Newmana, blaženog A. Rosminija, J. Maritaina, E. Mouniera, K. Rahnera, H. U. von Balthasara i drugih, uspjeli su predložiti viziju čovjeka koji je sukladan sa strujama mišljenja našeg ranog 21. stoljeća, bez obzira na njihovu inspiraciju, čak i postmodernu.

Samo taj neotuđivi karakter ljudskog dostojanstva omogućuje nam govoriti o ljudskim pravima.²⁶

15. Radi boljeg pojašnjenja pojma dostojanstva, važno je istaknuti da dostojanstvo osobi ne dodjeljuju druge osobe, temeljem određenih svojstava i kvaliteta, jer onda postoji mogućnost da ih se i oduzme. Kad bi osobi dostojanstvo davale druge osobe, onda bi ono bilo uvjetovano i otuđivo, a samo značenje dostojanstva (iako zaslužuje veliko poštovanje) ostalo bi izloženo riziku da bude ukinuto. U stvarnosti, dostojanstvo je svojstveno osobi, ne dodjeljuje se *a posteriori*, prije bilo kakvog priznanja i ne može se izgubiti. Posljedično tome, sva ljudska bića posjeduju isto svojstveno dostojanstvo, neovisno o tome mogu li ga prikladno izraziti ili ne.

16. Stoga Drugi vatikanski koncil govori o „uzvišenom dostojanstvu koje pripada ljudskoj osobi, jer se ona odlikuje pred svim stvarima, a njezina su prava i dužnosti sveopće i nepovredive“.²⁷ Kao što podsjeća *Incipit* koncilske deklaracije *Dignitatis humanae*, „dostojanstvo ljudske osobe u ovo naše doba iz dana u dan sve više prodire u svijest ljudi; isto tako raste broj onih koji zahtijevaju da ljudi u djelovanju imaju i služe se vlastitom odlukom i odgovorom slobodom te da ne budu pokretani prisilom, nego vođeni sviješću dužnosti“.²⁸ Ta sloboda misli i savjesti, kako pojedinca tako i zajednice, temelji se na priznavanju ljudskog dostojanstva „kakvom je poznajemo iz objavljene Božje riječi i samog razuma.“²⁹ Isto je crkveno Učiteljstvo

26 Zato „Opća deklaracija o ljudskim pravima [...] implicitno sugerira da se izvor neotuđivih ljudskih prava nalazi u dostojanstvu svake ljudske osobe“: MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *U potrazi za univerzalnom etikom: novi pogled na naravno pravo* (2009.), br. 115.

27 DRUGI VAT. KONCIL, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.), br. 26: AAS 58 (1966.), 1046; cijelo prvo poglavlje prvog dijela Konstitucije (br. 11-22) posvećeno je „dostojanstvu ljudske osobe“.

28 DRUGI VAT. KONCIL, Deklaracija *Dignitatis humanae* (7. prosinca 1965.), br. 1: AAS 58 (1966.), 929.

29 *Ibid.*, br. 2: AAS 58 (1966.), 931.

sve više razvilo značenje toga dostojanstva, zajedno s potrebama i implikacijama koje su s njim povezane, dosežući tako svijest da svaki čovjek ima dostojanstvo u svim okolnostima.

2. Crkva naviješta, promiče i jamči ljudsko dostojanstvo

17. Crkva naviješta jednako dostojanstvo svih ljudi, bez obzira na njihove životne uvjete ili njihovih kvaliteta. Ovaj navještaj temelji se na trostrukom uvjerenju koje, u svjetlu kršćanske vjere, daje ljudskom dostojanstvu nemjerljivu vrijednost i jača njegove unutarne potrebe.

Neizbrisiva slika Boga

18. Prije svega, prema Objavi, dostojanstvo čovjeka proistječe iz ljubavi prema njegovom Stvoritelju, koji je u njega utisnuo neizbrisive crte svoje slike (usp. *Post* 1,26) i koji ga poziva da ga upozna, ljubi i da živi u savezničkom odnosu sa samim sobom i u bratstvu, pravdi i miru sa svim drugim muškarcima i ženama. Dostojanstvo se u ovoj perspektivi ne odnosi samo na dušu, nego na osobu kao nerazdvojnu cjelinu, pa je tako ono sadržano i u tijelu osobe, koje na svoj način sudjeluje u biti Božje slike osobe i ono je također pozvano podijeliti slavu duše u božanskom blaženstvu.

Krist uzdiže dostojanstvo čovjeka

19. Drugo uvjerenje proizlazi iz činjenice da je dostojanstvo osobe u potpunosti otkriveno kad je Otac poslao svoga Sina koji je u potpunosti preuzeo ljudsko postojanje: „U otajstvu utjelovljenja Sin Božji potvrdio je dostojanstvo tijela i duše, konstitutivnih odrednica ljudskog bića“.³⁰ Tako, sjedinjujući se na određeni način sa svakim čovjekom svojim utjelovljenjem, Isus Krist je potvrdio da

30 KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Uputa *Dignitas personae* (8. rujna 2008.), br. 7: AAS 100 (2008.), 863. Usp. također sv. IRENEJ LYONSKI, *Adv. Haer.* V, 16, 2: PG 7, 1167-1168.

svaki čovjek već samom činjenicom pripadnosti istoj ljudskoj zajednici posjeduje neprocjenjivo dostojanstvo i da to dostojanstvo nikada ne može biti izgubljeno.³¹ Naviještajući da Kraljevstvo Božje pripada siromašnima, poniznima, prezrenima, onima koji trpe tijekom i duhom; liječeći svaku bolest i slabost, čak i onu najdramatičniju poput gube, Isus je izjavom da ono što je učinjeno tim ljudima učinjeno i njemu, jer je on prisutan u njima, donio veliku novost priznanja dostojanstva svakoj osobi, a iznad svega i onim osobama koje su bile kvalificirane kao „nedostojne“. Ovo novo načelo u ljudskoj povijesti, prema kojem je čovjek više „dostojan“ poštovanja i ljubavi što je slabiji, jadniji i skloniji patnjama, promijenio je lice svijeta do te mjere da gubi sam ljudski „lik“, dajući tako život ustanovama koje skrbe o ljudima koji se nalaze u nepovoljnom položaju: napuštenoj novorođenčadi, siročadi, samim starcima, psihičkim bolesnicima, osobama s neizlječivim bolestima ili teškim malformacijama, onima koji žive na ulici.

Poziv na puninu dostojanstva

20. Treće uvjerenje tiče se konačne sudbine ljudskog bića: nakon stvaranja i utjelovljenja, Kristovo uskrsnuće otkriva nam daljnje razumijevanje ljudskog dostojanstva. Zapravo, „posebno bitna crta ljudskog dostojanstva jest u čovjekovoj pozvanosti u zajedništvo s Bogom“³², određenom da živi vječno. Na taj način, „dostojanstvo ovoga života nije vezano samo uz svoje početke, uz svoj dolazak od Boga, nego i uz svoj kraj, svoju sudbinu zajedništva s Bogom u spoznaji i u njegovoj ljubavi.

31 „Svojim se naime utjelovljenjem Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom“ (DRUGI VAT. KONCIL, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.), br. 22: AAS 58 (1966.), 1042), dostojanstvo svakog čovjeka Krist nam objavljuje u punini.

32 DRUGI VAT. KONCIL, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.), br. 19: AAS 58 (1966), 1038.

U svjetlu ove istine sv. Irenej precizira i upotpunjuje svoje uzdizanje čovjeka: da, *slava je Božja, živi čovjek*, ali *život se čovjeka sastoji u gledanju Boga*.³³

21. Slijedom toga, Crkva vjeruje i potvrđuje da su svi ljudi, stvoreni na sliku i priliku Božju i nanovo rođeni³⁴ u Sinu koji je postao čovjekom, raspet i uskrsnuo, pozvani rasti djelovanjem Duha Svetoga kako bi odražavali Očevu slavu, i da u toj istoj slici sudjeluju u vječnom životu (usp. *Iv* 10,15-16; 17, 22-24; *2Kor* 3,18; *Ef* 1,3-14). Zapravo, „objava [...] otkriva dostojanstvo ljudske osobe u svojoj njezinoj širini“.³⁵

Posvećenost vlastitoj slobodi

22. Dok svaki čovjek od početka svog postojanja posjeduje neotuđivo i vlastito dostojanstvo kao neopozivi dar, o njegovoj slobodnoj i odgovornoj odluci ovisi hoće li ga u potpunosti izraziti i očitovati ili će ga prikriti. Neki crkveni oci – poput svetog Ireneja ili svetog Ivana Damaščanskog – razlikovali su sliku i priliku o kojima piše *Knjiga postanaka*, dopuštajući tako dinamičan pogled na samo ljudsko dostojanstvo: slika Božja povjerena je slobodi čovjeka kako bi on, pod vodstvom i djelovanjem Duha, rastao u svojoj sličnosti s Bogom i kako bi svaki čovjek dosegao svoje najviše dostojanstvo.³⁶ Naime, svaka je osoba pozvana na egzistencijalnoj i moralnoj razini pokazati ontološki značaj svoga dostojanstva u onoj mjeri u kojoj se vlastitom slobodom usmjerava prema istinskom dobru; s jedne strane osoba, kao ona koja je stvorena na sliku Božju, nikada ne gubi svoje dostojanstvo i

33 Sv. IVAN PAVAO II., Enc. *Evangelium vitae* (25. ožujka 1995.), br. 38: AAS 87 (1995), 443, citatjući sv. IRENEJA LYONSKOG, *Adv. Haer.* IV, 20,7: PG 7, 1037-1038.

34 Zapravo, Krist daruje kršćenicima novo dostojanstvo, dostojanstvo „djece Božje“: usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1213, 1265, 1270, 1279.

35 DRUGI VAT. KONCIL, Deklaracija *Dignitatis humanae* (7. prosinca 1965.), br. 9: AAS 58 (1966), 935.

36 Usp. Sv. IRENEJ LYONSKI, *Adv. Haer.* V, 6, 1. V, 8, 1. V, 16, 2: PG 7, 1136-1138. 1141-1142. 1167-1168; Sv. IVAN DAMAŠČANSKI, *De fide orth.* 2, 12: PG 94, 917-930.

nikada ne prestaje biti *pozvana* slobodno prihvaćati dobro kao odgovor na ljubav Božju; s druge strane, u mjeri u kojoj osoba *odgovara* na dobro, njezino se dostojanstvo može slobodno, dinamično i progresivno očitovati, rasti i sazrijevati. To znači da osoba mora nastojati živjeti u skladu sa svojim dostojanstvom.

Inače, kao čin protivan njemu, grijeh može povrijediti i zamračiti ljudsko dostojanstvo, ali u isto vrijeme on nikada ne može *izbrisati* činjenicu da je čovjek stvoren na sliku Božju; tako ta činjenica odlučno pridonosi da pomogne razumu u njegovoj percepciji ljudskog dostojanstva, te u prihvaćanju, učvršćivanju i preciziranju njegovih bitnih značajki, kako je to i istaknuo Benedikt XVI.: „bez korektiva koje pruža religija, čak i razum može postati žrtvom iskrivljenja; to se događa kada se njime manipulira ideologijom, ili ga se djelomično koristi te se ne uzima u obzir u potpunosti dostojanstvo osobe. Upravo je ta iskrivljena uporaba razuma dovela do trgovine robljem, a potom i do mnogih drugih društvenih zala, a ne samo totalitarnih ideologija dvadesetog stoljeća.“³⁷

3. Dostojanstvo, temelj ljudskih prava i dužnosti

23. Kao što je već podsjetio papa Franjo, „u suvremenoj kulturi, najbliža referenca na načelo neotuđivog dostojanstva osobe je *Opća deklaracija o ljudskim pravima*, koju je sveti Ivan Pavao II. definirao kao „prekretnicu na dugom i teškom putu ljudskog roda“, te kao „jednu od najviših izraza ljudske savjesti“.³⁸ Kako bismo se oduprli pokušajima da se promijeni ili izbriše duboko značenje te *Deklaracije*, vrijedi zapamtiti neka bitna načela koja se uvijek moraju poštivati.

37 BENEDIKT XVI., *Govor u Westminster Hallu* (17. rujna 2010.): *Insegnamenti VI/2* (2011.), 240.

38 FRANJO, *Opća audijencija* (12. kolovoza 2020.): *L'Osservatore Romano* (13. kolovoza 2020.), 8, citat: sv. IVAN PAVAO II., *Govor Općoj skupštini Ujedinjenih naroda* (2. listopada 1979.), 7 i Id., *Govor na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda* (5. listopada 1995.), 2.

Bezuovjetno poštivanje ljudskog dostojanstva

24. Prvo, iako se raširila sve veća osjetljivost na temu ljudskog dostojanstva, i danas postoje brojna nerazumijevanja pojma dostojanstva koja iskrivljuju njegovo značenje. Neki predlažu da je bolje koristiti izraz „osobno dostojanstvo“ (i prava „osobe“) umjesto „ljudsko dostojanstvo“ (i ljudska prava), jer osobu shvaćaju samo kao „biće koje je sposobno rasuđivati“. Posljedično, tako neki tvrde da se dostojanstvo i prava izvode iz sposobnosti znanja i slobode, kojima nisu obdarena sva ljudska bića. Dakle, po tome, nerođeno dijete ne bi imalo osobnog dostojanstva, kao ni nesamostalne starije osobe, pa čak ni osobe s mentalnim poteškoćama.³⁹ Crkva pak inzistira na činjenici da dostojanstvo svake osobe, upravo zato što je svojstveno svakoj osobi, vrijedi „u svim okolnostima“, a njegovo priznanje nikako ne može ovisiti o prosudbi sposobnosti razumijevanja i slobodnog djelovanja osoba. U protivnom, dostojanstvo kao takvo ne bi bilo svojstveno osobi, neovisno o njezinoj uvjetovanosti, i zato zaslužuje *bezuovjetno* poštovanje. Samo priznanjem dostojanstva svojstvenog osobi, koje se nikada ne može izgubiti, moguće je ovoj kvaliteti zajamčiti nepovrediv i siguran temelj. Bez ikakve ontološke reference, priznanje ljudskog dostojanstva osciliralo bi na milost i nemilost različitih i proizvoljnih ocjena. Dakle, jedini uvjet da se može govoriti o dostojanstvu svojstvenom osobi *per se* jest njezina pripadnost ljudskoj vrsti, za koju su „prava osobe prava čovjeka.“⁴⁰

Objektivna referenca ljudske slobode

25. Drugo, pojam ljudskog dostojanstva ponekad se zlorabi kako bi se opravdalo proizvoljno umnožavanje novih prava, od kojih su

39 Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Uputa Dignitas personae* (8. rujna 2008.), br. 8: AAS 100 (2008), 863-864.

40 MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *Vjerska sloboda za dobro svih* (2019.), br. 38.

mnoga često u sukobu s onima koja su izvorno definirana i koja su često u sukobu s temeljnim pravom na život,⁴¹ kao da se mora zajamčiti mogućnost izražavanja i ostvarenja svake individualne preferencije ili subjektivne želje. Tada se dostojanstvo poistovjećuje s izoliranom i individualističkom slobodom, koja tvrdi da se kao „prava“, zajamčena i financirana od zajednice, nameću neke subjektivne želje i sklonosti. Ali ljudsko dostojanstvo ne može se temeljiti samo na individualnim mjerilima niti poistovjećivati samo s psihofizičkom dobrobiti pojedinca. Obrana ljudskog dostojanstva temelji se na konstitutivnim potrebama ljudske naravi, koje ne ovise ni o individualnoj volji ni o društvenom priznanju. Stoga, dužnosti koje proizlaze iz priznavanja dostojanstva drugih i odgovarajućih prava koja iz njih proizlaze, imaju konkretan i objektivni sadržaj, utemeljen na općoj ljudskoj naravi. Bez takve objektivne referencije, pojam dostojanstva podvrgnut je najrazličitijim proizvoljnostima, kao i interesima moći.

Odnosna struktura ljudske osobe

26. Ljudsko dostojanstvo, u svjetlu *odnosnog karaktera osobe*, pomaže prevladati reduktivnu perspektivu samoreferentne i individualističke slobode, koja tvrdi da stvara vlastite vrijednosti bez obzira na objektivne norme dobra i odnosa s drugim živim bićima. Naime, sve češće postoji opasnost da se ljudsko dostojanstvo ograniči na sposobnost diskrecijskog odlučivanja o sebi i svojoj sudbini, neovisno o sudbini drugih, ne vodeći računa o pripadnosti ljudskoj zajednici. U takvom pogrešnom shvaćanju slobode, ne mogu se međusobno priznati dužnosti i prava tako da brinemo jedni za druge. Istina, kako nas podsjeća sveti Ivan Pavao II., sloboda je „postavljena u službu osobe i njenog ostvarenja preko darivanja sebe i prihvaćanja drugoga; kad pak biva apsolutizirana u individualističkom smislu, sloboda je ispražnjena u svom izvor-

41 Usp. FRANJO, *Govor članovima diplomatskog zbora akreditiranih pri Svetoj Stolici prigodom čestitke za novu godinu* (8. siječnja 2024.): *L'Osservatore Romano* (8. siječnja 2024.), 3.

nom sadržaju i proturječna je u svom pozivu i dostojanstvu“.⁴²

27. Također, ljudsko dostojanstvo uključuje i sposobnost preuzimanja obveza prema drugima, koja je svojstvena samoj ljudskoj naravi.

28. Razlika između čovjeka i ostalih živih bića, koji se ističe zahvaljujući pojmu dostojanstva, ne smije nas natjerati da zaboravimo dobro drugih stvorenih bića, koja postoje ne samo kao funkcija čovjeka, nego i da postoje s vlastitom vrijednošću, a onda i kao darovi koji su čovjeku povjereni da ih čuva i uzgaja. Stoga, dok je pojam dostojanstva rezerviran za čovjeka, u isto vrijeme moraju se spomenuti i stvorena dobra ostatka kozmosa. Kako naglašava papa Franjo: „Upravo zbog svog jedinstvenog dostojanstva i zato što je obdaren razumom, čovjek je pozvan poštivati stvoreni svijet i njegove unutarnje zakone [...]: ‚Svako stvorenje posjeduje svoju vlastitu dobrotu i savršenost [...] Različiti stvorovi koje je Bog htio u njihovu vlastitu biću, svaki na svoj način, odražavaju zraku beskonačne Božje mudrosti i dobrote. Zato čovjek mora dobrotu koja je vlastita svakom stvorenju poštivati da izbjegne neurednu upotrebu stvari.‘“⁴³ Štoviše, „danas smo prisiljeni priznati da je jedino moguće podržati ‚situirani antropocentrizam‘. Odnosno, priznati da je ljudski život neshvatljiv i neodrživ bez drugih stvorenja.“⁴⁴ Iz te perspektive, „nije nam nevažno da neke od vrsta nestaju i da klimatska kriza ugrožava živote mnogih bića.“⁴⁵ Naime, briga za okoliš pripada u dostojanstvo čovjeka, posebno vodeći računa o toj ljudskoj ekologiji koja čuva samu ljudsku egzistenciju.

42 Sv. IVAN PAVAO II., Enc. *Evangelium vitae* (25. ožujka 1995.), br. 19: AAS 87 (1995.), 422.

43 FRANJO, Enc. *Laudato Si'* (24. svibnja 2015.), br. 69: AAS 107 (2015.), 875, citat: *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 339.

44 FRANJO, Ap. pobudnica *Laudate Deum* (4. listopada 2023.), br. 67: *L'Osservatore Romano* (4. listopada 2023.), IV.

45 *Ibidem*, br. 63: *L'Osservatore Romano* (4. listopada 2023.), IV.

29. Ovi temeljni preduvjeti, koliko god bili potrebni, nisu dostatni kako bi se zajamčio rast osobe u skladu s njezinim dostojanstvom. Iako je „Bog stvorio čovjeka razumnim, udivljivi mu dostojanstvo osobe obdarene inicijativom i gospodstvom nad svojim djelima“⁴⁶ s pogledom na dobro, slobodna volja često daje prednost zlu nego dobru. Stoga, treba osloboditi i ljudsku slobodu. U *Poslanici Galacanima*, pišući da nas je „Krist oslobodio za slobodu“ (*Gal 5,1*), sveti Pavao podsjeća na specifičnu zadaću svakog kršćanina na čijim plećima leži odgovornost oslobođenja koja se proteže na cijeli svijet (usp. *Rim 8,19* sl.). To oslobođenje, koje proizlazi iz srca pojedinaca, širi se i pokazuje svoju čovječju snagu u svim odnosima.

30. Sloboda je prekrasan dar od Boga, čak i kada nas privlači svojom milošću, Bog to čini tako da naša sloboda nikada nije povrijeđena. Stoga bi bila ozbiljna pogreška misliti, daleko od Boga i njegove pomoći, da možemo biti slobodniji i posljedično tome da se osjećamo vrjednijima. Odvojena od svog Stvoritelja, naša će sloboda samo oslabiti i potamniti. Isto se događa i ako sloboda sebe zamišlja neovisnom o bilo kojoj referenci osim sebe same i ako svaki odnos s prethodnom istinom doživljava kao prijetnju. Kao posljedica toga, izostat će poštivanje slobode i dostojanstva drugih. Papa Benedikt XVI. to je objasnio: „Volja koja smatra da je potpuno nesposobna tražiti istinu i dobro nema drugih objektivnih razloga ni motiva da djeluje osim onih koje joj nameću njezini trenutačni i prolazni interesi, ona nema neki ‚identitet‘ koji treba čuvati i izgrađivati pomoću doista slobodnih i svjesnih opredjeljenja. Ne može dakle tražiti poštivanje od strane drugih ‚volja‘, koje su i same otrgnute od vlastitog najdubljeg bića i koje zato mogu afirmirati druge ‚razloge‘ ili čak nijedan ‚razlog‘. Iluzija da će se u moralnom relativizmu naći ključ za

⁴⁶ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1730.

mirni suživot je zapravo izvor podjela i njeznanja dostojanstva ljudskih bića.⁴⁷

31. Ne bi bilo realno afirmirati apstraktnu slobodu, slobodnu od bilo kakvog uvjetovanja, konteksta ili ograničenja. Umjesto toga, „ispravno korištenje osobne slobode zahtijeva precizne ekonomske, društvene, pravne, političke i kulturne uvjete“⁴⁸, koji često ostaju zanemareni. U tom smislu možemo reći da neki uživaju veću „slobodu“ od drugih. Papa Franjo se posebno usredotočio na tu točku: „neki odrastaju u obiteljima s dobrim gospodarskim uvjetima, steknu solidno obrazovanje, ne znaju što je glad ili prirodno posjeduju velik talent. Njima sigurno neće trebati aktivna država i tražit će samo slobodu. Ali to se očito ne odnosi na osobu s invaliditetom, na one koji su rođeni u obiteljskom gnijezdu u kojem je vladala neimaština, na one koji nisu stekli kvalitetno obrazovanje ili koji imaju vrlo ograničen pristup odgovarajućoj zdravstvenoj zaštiti. Ako se društvo prvenstveno temelji na kriterijima slobodnog tržišta i učinkovitosti, za takve nema mjesta u njemu, a bratstvo u najboljem slučaju postaje romantični izraz.“⁴⁹ Stoga je bitno shvatiti da „oslobađanje od nepravde promiče slobodu i ljudsko dostojanstvo“⁵⁰ na svakoj razini i odnosu ljudskog djelovanja. Da bi autentična sloboda bila moguća, „moramo vratiti ljudsko dostojanstvo u središte i alternativne društvene strukture koje su nam potrebne da budu izgrađene na tom stupu“.⁵¹ Slično tome, sloboda je često zasjenjena mnogim psihološkim, povijesnim, društvenim, obrazovnim i kulturnim uvjetovanostima. Stvarnu i povijesnu slobodu uvijek treba „osloboditi“.

⁴⁷ BENEDIKT XVI., *Poruka za proslavu 44. Svjetskog dana mira* (1. siječnja 2011.), br. 3: *Pouke VI/2* (2011), 979.

⁴⁸ PAPINSKO VIJEĆE ZA PRAVDU I MIR, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 137.

⁴⁹ FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 109: AAS 112 (2020), 1006.

⁵⁰ PAPINSKO VIJEĆE ZA PRAVDU I MIR, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 137.

⁵¹ FRANJO, *Govor sudionicima Svjetskog susreta narodnih pokreta* (28. listopada 2014.): AAS 106 (2014.), 858.

Također, moramo ponovno potvrditi temeljno pravo na vjersku slobodu.

32. Pritom je jasno da povijest čovječanstva pokazuje napredak u shvaćanju dostojanstva i slobode ljudi, no ne bez sjena i opasnosti zamršenosti. Dokaz za to je činjenica da postoji rastuća težnja – čak i pod kršćanskim utjecajem, koji nastavlja biti ferment čak i u sve više sekulariziranim društvima – da se iskorijeni rasizam, ropstvo, marginalizacija žena, djece, bolesnika i osoba s invaliditetom. Ali ovaj mukotrpan put daleko je od kraja.

4. Neke ozbiljne povrede ljudskog dostojanstva

33. U svjetlu dosadašnjih razmišljanja o ključnoj važnosti ljudskog dostojanstva, ovaj posljednji dio *Deklaracije* suočava se s nekim konkretnim i ozbiljnim povredama istog. Čini to u duhu crkvenog učiteljstva koje je našlo puni izraz u naučavanju posljednjih prvosvećenika, kao što je to već spomenuto. Primjerice, papa Franjo s jedne strane neumorno poziva na poštivanje ljudskog dostojanstva: „svako ljudsko biće ima pravo na dostojanstven život i cjelovit razvoj, i nijedna država ne može poricati to temeljno pravo. Svaka osoba uživa to pravo, pa i ako nije posebno učinkovita, ako je rođena ili odrasla s ograničenjima; naime, to nikako ne umanjuje njezino neizmjereno dostojanstvo kao ljudske osobe, koje se ne temelji na okolnostima, nego na vrijednosti njegova bića. Ako se ovo osnovno načelo ne poštuje, nema budućnosti ni za bratstvo ni za opstanak čovječanstva.“⁵² S druge strane, ne prestaje svima ukazivati i na konkretne povrede ljudskog dostojanstva u našem vremenu, pozivajući sve na skok odgovornosti i aktivnog zauzimanja.

34. Želeći ukazati na neke od brojnih i teških povreda ljudskog dostojanstva u suvremenom

svijetu, možemo se u tom kontekstu prisjetiti učenja Drugog vatikanskog koncila. Treba priznati da je „što god se protivi samom životu – kao što su svakovrsna umorstva, genocidi, pobačaj, eutanazija te također svojevrijedno samoubojstvo“ protivno ljudskom dostojanstvu.⁵³ Također, naše dostojanstvo napada „sve što vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kao što su narušava integritet ljudske osobe, kao što su sakaćenja, tjelesna i moralna mučenja, psihološke prisile“.⁵⁴ I na kraju „sve što vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kao što su neljudski uvjeti života, proizvoljna uhićenja, deportacije, ropstvo, prostitucija, trgovanje bijelim robljem i mladima, pa čak i nedostojni uvjeti rada, u kojima se s radnicima ne postupa kao sa slobodnim i odgovornim osobama, nego kao s pukim sredstvima zarade.“⁵⁵

Ovdje je potrebno spomenuti i temu smrtne kazne⁵⁶: potonja narušava neotuđivo dostojanstvo svake ljudske osobe u svim okolnostima. Naprotiv, mora se priznati da „odlučno odbacivanje smrtne kazne pokazuje u kojoj je mjeri moguće prepoznati neotuđivo dostojanstvo svakog čovjeka i prihvatiti da on ima svoje mjesto u ovom svijetu. Jer, ako ga ne uskraćujem najgorem od svih zločinaca, neću ga uskratiti nikome. Svima ću pružiti priliku da dijele ovaj planet sa mnom, unatoč svemu što nas može razdvojiti.“⁵⁷ Također, čini se prikladnim ponovno istaknuti dostojanstvo zatvorenika, koji su često prisiljeni živjeti u nedostojnim uvjetima, te da praksa mučenja prelazi sve granice dostojanstva svakog ljudskog bića, čak i ako je netko odgovoran i za teške zločine.

53 DRUGI VAT. KONCIL, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.), br. 27: AAS 58 (1966.), 1047.

54 *Ibid.*

55 *Ibid.*

56 Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2267 i KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Pismo biskupima u vezi s novim nacrtom br. 2267 Katekizma Katoličke Crkve o smrtnoj kazni* (1. kolovoza 2018.), br. 7-8.

57 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 269: AAS 112 (2020.), 1065.

52 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 107: AAS 112 (2020.), 1005-1006.

35. Ne pretendirajući na iscrpnosti, u nastavku skrećemo pozornost na neke ozbiljne povrede ljudskog dostojanstva koje su posebno aktualne.

Drama siromaštva

36. Jedan od fenomena koji znatno pridonosi nijekanju dostojanstva mnogih ljudi je krajnje siromaštvo, koje je povezano s nejednakom raspodjelom bogatstva. Kao što je već naglasio sveti Ivan Pavao II., „jedna od najvećih nepravdi suvremenog svijeta jest u ovome: razmjerno je malo onih koji mnogo posjeduju, a mnogo je onih koji gotovo ništa ne posjeduju. To je nepravda loše raspodjele dobara i usluga prvotno namijenjenih svima.“⁵⁸ Nadalje, bilo bi iluzorno učiniti kratku razliku između „bogatih i siromašnih zemalja“; već je Benedikt XVI. priznao da „svjetsko bogatstvo raste u apsolutnom smislu, a razlike su sve veće. U bogatim zemljama osiromašuju se nove društvene kategorije i javljaju se novi oblici siromaštva. U siromašnijim područjima neke skupine uživaju u nekoj vrsti rastrošnog i konzumerističkog super-razvoja koji je u neprihvatljivoj suprotnosti s trajnim situacijama dehumanizirajućeg siromaštva. Nastavlja se ‚skandal nejednakosti‘“,⁵⁹ u kojem se dostojanstvo siromašnih dvostruko poriče, kako zbog nedostatka sredstava za zadovoljenje njihovih primarnih potreba, tako i zbog ravnodušnosti s kojom se prema njima odnose oni koji žive pored njih.

37. Stoga s papom Franjom moramo zaključiti da je „bogatstvo se povećalo, ali nema jednakosti, pa se tako ‚rađaju novi oblici siromaštva‘. Kad se kaže da je moderni svijet smanjio siromaštvo, to se mjeri koristeći kriterije iz nekih drugih razdoblja koji se ne

58 Sv. IVAN PAVAO II., Enc. *Sollicitudo rei socialis* (30. prosinca 1987.), br. 28: AAS 80 (1988), 549.

59 BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate* (29. lipnja 2009.), br. 22: AAS 101 (2009), 657, citat: PAVAO VI., Enc. *Populorum progressio* (26. ožujka 1967.), br. 9: AAS 59 (1967.), 261-262.

moгу usporediti sa sadašnjom stvarnošću.“⁶⁰ Posljedično, siromaštvo se širi „može poprimiti razne oblike, poput opsjednutosti smanjenjem troškova rada, ne shvaćajući koje to ima ozbiljne posljedice jer nezaposlenost, kao izravna posljedica toga, proširuje granice siromaštva.“⁶¹ Među tim „razornim učincima carstva novca“⁶² mora se priznati da „nema goreg siromaštva od onog koje ljudima oduzima rad i dostojanstvo rada.“⁶³ Ako su neki rođeni u zemlji ili obitelji u kojoj imaju manje mogućnosti za razvoj, mora se priznati da je to u suprotnosti s njihovim dostojanstvom koje je potpuno isto kao i onih koji su rođeni u bogatoj obitelji ili državi. Svi smo odgovorni, iako u različitim stupnjevima, za ovu očiglednu nejednakost.

Rat

38. Još jedna tragedija koja niječe ljudsko dostojanstvo je širenje rata, kako danas tako i u svim drugim vremenima: „ratovima, terorističkim napadima, rasnim ili vjerskim progona i mnogim drugim kršenjima ljudskog dostojanstva [...] u mnogim dijelovima svijeta uzela su tolikoga maha da je to poprimilo značajke onoga što bi se moglo nazvati ‚trećim svjetskim ratom u dijelovima‘.“⁶⁴ Svojom brazdom razaranja i boli, rat kratkoročno i dugoročno napada ljudsko dostojanstvo: „Potvrđujući neotuđivo pravo na samoobranu, kao i odgovornost zaštite onih čija je

60 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 21: AAS 112 (2020.), 976, citat: BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate* (29. lipnja 2009.), br. 22: AAS 101 (2009.), 657.

61 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 20: AAS 112 (2020.), 975-976; usp. također i „Molitvu Stvoritelju“ na kraju iste enciklike.

62 *Ibidem*, br. 116: AAS 112 (2020.), 1009, citat: FRANJO, *Govor sudionicima Svjetskog kongresa narodnih pokreta* (28. listopada 2014.): AAS 106 (2014.), 851-852.

63 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 162: AAS 112 (2020.), 1025, citat: FRANJO, *Govor članovima diplomatskog zbora akreditiranih pri Svetoj Stolici* (12. siječnja 2015.): AAS 107 (2015.), 165.

64 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 25: AAS 112 (2020.), 978, citat: FRANJO, *Poruka za 49. Svjetski dan mira* (1. siječnja 2016.): AAS 108 (2016.), 49.

egzistencija ugrožena, moramo priznati da je rat uvijek ‚poraz čovječanstva‘. Nijedan rat nije vrijedan suza majke koja je vidjela svoje dijete osakaćeno ili mrtvo; nijedan rat nije vrijedan gubitka života, čak ni jednog čovjeka, svetog bića, stvorenog na sliku i priliku Stvoritelja; nijedan rat nije vrijedan trovanja našeg zajedničkog doma; i nijedan rat nije vrijedan očaja onih koji su prisiljeni napustiti svoju domovinu i koji su ostali bez svoga doma i svih obiteljskih, prijateljskih, društvenih i kulturnih odnosa koji su se gradili ponekad i generacijama.“⁶⁵ Svi ratovi, samo zato što su u suprotnosti s ljudskim dostojanstvom, su „sukobi koji neće riješiti probleme, nego će ih povećati.“⁶⁶ To je još ozbiljnije u naše vrijeme, kada je postalo normalno da mnogi nevini civili stradavaju izvan bojišta.

39. Stoga Crkva i danas ne može, a da ne prihvati riječi papâ, ponavljajući sa svetim Pavlom VI.: „*Jamais plus la guerre, jamais plus la guerre!*“ („Nikada više rata, nikada više rata!“ , op. prev.)⁶⁷, i tražeći, zajedno sa svetim Ivanom Pavlom II.: „... sve molim u ime Boga i u ime čovjeka. Ne ubijajte! Ne pripremajte ljudima razaranje i istrebljenje! Mislite na svoju braću koja trpe glad i bijedu! Poštujte svačiju slobodu i dostojanstvo!“⁶⁸ Upravo u naše vrijeme to je vapaj Crkve i cijelog čovječanstva. Na kraju, papa Franjo naglašava da „više ne možemo promatrati rat kao rješenje. S obzirom na tu činjenicu, danas je vrlo teško podržati racionalne kriterije koji su sazrijevali tijekom stoljeća da bi se govorilo o mogućem ‚pravednom ratu‘. Ne bi ni-

65 FRANJO, *Poruka sudionicima VI. Pariškog foruma o miru* (10. studenoga 2023.): *L'Osservatore Romano* (10. studenog 2023.), 7; citat ID., *Opća audijencija* (23. ožujka 2022.): *L'Osservatore Romano* (23. ožujka 2022.), 3.

66 FRANJO, *Govor na Konferenciji stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime (COP 28)* (2. prosinca 2023.): *L'Osservatore Romano* (2. prosinca 2023.), 2.

67 Usp. Sv. PAVAO VI., *Govor Ujedinjenim narodima* (4. listopada 1965.): AAS 57 (1965.), 881.

68 Sv. IVAN PAVAO II., Enc. *Redemptor hominis* (4. ožujka 1979.), br. 16: AAS 71 (1979.), 295.

kada više bilo rata!“⁶⁹ Budući da se čovječanstvo često vraća na iste greške iz prošlosti, „za izgradnju mira potrebno je odmaknuti se od logike legitimnosti rata.“⁷⁰ Intimni odnos koji postoji između vjere i ljudskog dostojanstva čini kontradiktornim to što je rat utemeljen na vjerskim uvjerenjima: „Oni koji se pozivaju na Božje ime da opravdaju terorizam, nasilje i rat ne slijede Božji put: rat u ime vjere je rat protiv same religije.“⁷¹

Muke migranata

40. Migranti su među prvim žrtvama mnogih oblika siromaštva. Ne samo da im je uskraćeno dostojanstvo u njihovim zemljama⁷², nego su i njihovi životi dovedeni u opasnost jer više nemaju sredstava za stvaranje obitelji, rad ili prehranu.⁷³ Nakon što uđu u zemlje koje bi trebale imati mogućnost primiti ih, „na migrante se gleda kao na one koji nisu dovoljno vrijedni sudjelovati u životu društva poput svih drugih, a zaboravlja se da oni posjeduju isto intrinzično dostojanstvo kao svaka druga osoba [...] Nitko nikada neće otvoreno poreći da nisu ljudi, ali u praksi, svojim odlukama i načinom na koji se prema njima postupa, pokazuje se da ih se smatra manje vrijednima, manje važnima, manje ljudima.“⁷⁴ Stoga je hitno uvijek imati na umu da je „svaki migrant ljudska osoba koja, kao takva, posjeduje neotuđiva temeljna

69 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 258: AAS 112 (2020.), 1061.

70 FRANJO, *Govor u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda* (14. lipnja 2023.): *L'Osservatore Romano* (15. lipnja 2023.), 8.

71 FRANJO, *Govor na Svjetski dan molitve za mir* (20. rujna 2016.): *L'Osservatore Romano* (22. rujna 2016.), 5.

72 Usp. FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 38: AAS 112 (2020.), 983: „Slijedom toga, ‚treba ponovno potvrditi pravo da se ne iseljava, to jest, da se može ostati u vlastitoj zemlji‘, citat: BENEDIKT XVI., *Poruka za 99. Svjetski dan migranata i izbjeglica* (12. listopada 2012.): AAS 104 (2012.), 908.

73 Usp. FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 38: AAS 112 (2020.), 982-983.

74 *Ibidem*, br. 39: AAS 112 (2020.), 983.

prava koja moraju poštivati svi i u svakoj situaciji.⁷⁵ Takvo prihvaćanje važan je i značajan način obrane „neotuđivog dostojanstva svake ljudske osobe bez obzira na podrijetlo, boju kože ili vjeru.“⁷⁶

Trgovanje ljudima

41. Trgovanje ljudima također se mora smatrati ozbiljnom povredom ljudskog dostojanstva.⁷⁷ To nije nova povreda, ali njegov razvoj poprima tragične dimenzije koje su svima vidljive, pa ju je papa Franjo posebno oštro osudio: „Ponavljam da je ‚trgovina ljudima‘ neplemenita aktivnost, sramota za naša društva koja tvrde da su civilizirana! Izrabljivači i klijenti na svim razinama trebali bi ozbiljno ispitati sami sebe i pred Bogom! Crkva danas obnavlja svoj snažan apel kako bi dostojanstvo i središnje mjesto svake osobe uvijek bili zaštićeni, uz poštovanje temeljnih prava, kako je naglašeno u njezinom socijalnom nauku, prava za koja traži da se doista prošire ondje gdje nisu priznata milijunima muškaraca i žena na svim kontinentima. U svijetu u kojem se puno govori o pravima, koliko je samo puta pogaženo ljudsko dostojanstvo! U svijetu u kojem se toliko priča o pravima, čini se da je novac jedini taj koji ih ima.“⁷⁸

75 BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate* (29. lipnja 2009.), br. 62: AAS 101 (2009.), 697.

76 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 39: AAS 112 (2020), 983.

77 Ovdje je korisno podsjetiti se na riječi pape Pavla III. o dostojanstvu ljudi koji se nalaze u zemljama „Novog svijeta“ u dokumentu *Pastorale officium* (29. svibnja 1537.), gdje on potvrđuje – pod kaznom izopćenja – da su stanovnici tih područja, „premda su još izvan krila Crkve [...] ne budu, niti bi smjeli biti, lišeni svoje slobode ili vlasništva nad svojim stvarima, jer su ljudi, dakle prikladni za vjeru i spasenje“ [„licet extra gremium Ecclesiae existant, non tamen sua libertate, aut rerum suarum dominio [...] privandos esse, et cum homines, ideoque fidei et salutis capaces sint“]: DH 1495.

78 FRANJO, *Govor sudionicima plenarne sjednice Papinskog vijeća za pastoral migranata i putujućih osoba* (24. svibnja 2013.): AAS 105 (2013.), 470-471.

42. Zbog toga Crkva i čovječanstvo ne smiju odustati od borbe protiv pojava kao što su „trgovina ljudskim organima i tkivima, seksualno iskorištavanje dječaka i djevojčica, ropski rad, uključujući i prostituciju, trgovina drogom i oružjem, terorizam i organizirani međunarodni kriminal. Red veličine ovih situacija i broj nevinih života koji su u to uključeni takvi su da moramo izbjeći svako iskušenje da padnemo u deklamatorski nominalizam s umirujućim učinkom na savjesti. Moramo osigurati da naše institucije budu uistinu učinkovite u borbi protiv svih ovih pošasti.“⁷⁹ Suočeni s tako raznolikim i brutalnim oblicima negiranja ljudskog dostojanstva, potrebno je sve više biti svjestan da je „trgovina ljudima zločin protiv čovječnosti“⁸⁰. Ona u biti negira ljudsko dostojanstvo na najmanje dva načina: „trgovanje ljudima oskvrnjuje ljudskost žrtve, vrijeđajući tako njezinu slobodu i dostojanstvo. Ali, u isto vrijeme, ona dehumanizira i one koji to provode.“⁸¹

Seksualno zlostavljanje

43. Duboko dostojanstvo, svojstveno čovjeku u cijelosti njegove duše i tijela, također nam omogućava i da razumijemo zašto svako spolno zlostavljanje ostavlja duboke ožiljke u srcima onih koji ga trpe: naime, oni se osjećaju povrijeđenim u svom ljudskom dostojanstvu. To su „patnje koje mogu trajati cijeli život i koje nikakva količina kajanja ne može izliječiti. Ta je pojava raširena u društvu, pogađa i Crkvu te predstavlja ozbiljnu zapreku njezinu poslanju.“⁸² Otuda i predanost koju se nastavlja provoditi kako bi se stalo na kraj svakoj vrsti zlostavljanja, počevši iznutra.

79 FRANJO, *Govor Ujedinjenim narodima, New York* (25. rujna 2015.): AAS 107 (2015.), 1039.

80 FRANJO, *Govor skupini veleposlanika u povodu predaje vjerodajnih pisama* (12. prosinca 2013.): *L'Osservatore Romano* (13. prosinca 2013.), 8.

81 FRANJO, *Obraćanje sudionicima Međunarodne konferencije o trgovanju ljudima* (11. travnja 2019.): AAS 111 (2019.), 700.

82 *Završni dokument XV. Opće redovne skupštine Biskupske sinode* (27. listopada 2018.), br. 29.

44. Nasilje nad ženama je globalni skandal, koji se sve više prepoznaje. Ako se riječima priznaje jednako dostojanstvo žena, u nekim zemljama su nejednakosti između žena i muškaraca vrlo ozbiljne, a čak i u najrazvijenijim i najdemokratskijim zemljama konkretna društvena stvarnost svjedoči o tome da se ženama često ne priznaje isto dostojanstvo kao muškarcima. Papa Franjo naglašava ovu činjenicu kada kaže da su „društva širom svijeta daleko od toga da se organiziraju na način da jasno odražavaju kako žene imaju potpuno jednako dostojanstvo i prava kao i muškarci. Riječi govore jedno, ali odluke i stvarnost gromoglasno prenose drugu poruku. Činjenica je da su dvostruko siromašne žene koje trpe isključivanje, zlostavljanje i nasilje, jer su često manje sposobne braniti svoja prava.“⁸³

45. Već je sveti Ivan Pavao II. priznao da „još mnogo treba učiniti da biti žena i majka ne uključuje i diskriminaciju. Žurno je posvuda postići djelotvornu jednakost prava osobe i stoga jednaku plaću za jednaki rad, zaštitu majke radnice, pravedno napredovanje u službi, jednakost bračnih drugova u bračnoj pravu, priznanje svega što je povezano s građanskim pravima i dužnostima u demokratskom poretku.“⁸⁴ Nejednakosti u ovim pogledima su različiti oblici nasilja. Također je podsjetio kako je „pravi je čas za odlučnu osudu svih oblika spolnoga nasilja kojemu su često podvrgnute žene. Kad je o tome riječ, treba promicati prikladna zakonska sredstva obrane. U ime poštovanja osobe dužni smo optuživati proširenu kulturu uživanja i trgovanja koja promiče sustavnu zlorabu spolnosti, navodeći i sasvim mlade djevojke da upadnu u vrtlog pokvarenosti stavlajući

83 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 23: AAS 112 (2020.), 977, citat: ID., Ap. pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenog 2013.), br. 212: AAS 105 (2013.), 1108.

84 Sv. IVAN PAVAO II., *Pismo ženama* (29. lipnja 1995.), br. 4: *Insegnamenti XVIII/1* (1997.), 1874.

tijelo na prodaju.“⁸⁵ Među oblicima nasilja nad ženama, kako ne spomenuti prisilni pobačaj, koji pogađa i majku i dijete, i to često kako bi se zadovoljila sebičnost muškaraca? I kako ne spomenuti poligamiju koja je – kako nas podsjeća *Katekizam Katoličke Crkve* – protivna jednakom dostojanstvu žena i muškaraca, a također je protivna „bračnoj ljubavi koja je jedinstvena i isključiva“?⁸⁶

46. U ovom kontekstu nasilja nad ženama, fenomen femicida ne može se dovoljno osuditi. Na tom planu obveza cijele međunarodne zajednice mora biti kompaktna i konkretna, kao što je to ponovio papa Franjo: „Ljubav prema Mariji mora nam pomoći da stvorimo stavove priznanja i zahvalnosti prema ženama, prema našim majkama i bakama koje su oslonac u životu naših gradova. Gotovo uvijek žive u tišini. To je tišina i snaga nade. Hvala vam za vaše svjedočanstvo! [...] Ali gledajući majke i bake, želim vas pozvati da se borite protiv pošasti koja pogađa naš američki kontinent: brojni slučajevi femicida. A postoje i mnoge situacije nasilja o kojima se šuti iza mnogih zidova. Pozivam vas da se borite protiv ovog izvora patnje tražeći promicanje zakonodavstva i kulture odbacivanja svih oblika nasilja.“⁸⁷

Abortus

47. Crkva ne prestaje ponavljati da „dostojanstvo svakoga čovjeka ima nutarnji karakter i da ono počinje od trenutka njegova začeca i traje do njegove prirodne smrti. Upravo je potvrda takvog dostojanstva neizostavan preduvjet za zaštitu osobnog i društvenog postojanja, a također i nužan uvjet za ostvarenje bratstva i društvenog prijateljstva među svim narodima na zemlji.“⁸⁸ Na temelju te

85 *Ibidem*, br. 5: *Insegnamenti XVIII/1* (1997.), 1875.

86 *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1645.

87 FRANJO, *Govor u povodu Marijanskog slavlja – Virgen De La Puerta* (20. siječnja 2018.): AAS 110 (2018.), 329.

88 FRANJO, *Govor sudionicima Plenarne skupštine Kongregacije za nauk vjere* (21. siječnja 2022.): *L'Osservatore Romano* (21. siječnja 2022.), 8.

nematerijalne vrijednosti ljudskog života, crkveno se učiteljstvo uvijek izjašnjavalo protiv pobačaja. U tom pogledu sveti Ivan Pavao II. piše: „Među svim zločinima koje čovjek protiv života može učiniti, hotimični pobačaj predstavlja obilježja koja ga čine posebno teškim i svakako otklonjivim. [...] Ali danas, u svijesti mnogih, opažanje njegove težine postupno je izbljedilo. Prihvatanje pobačaja u mentalitetu, u ponašanju i samom zakonu govornjiv je znak vrlo opasne krize moralnog osjećaja, koji postaje sve nesposobniji da razlikuje dobro i zlo, čak i kad je u pitanju osnovno pravo na život. Pred tako teškim stanjem potrebno je više nego ikad hrabro pogledati istini u lice i stvari nazvati njihovim imenom, bez popuštanja kompromisima mode ili napasti samoobmane. U vezi s time jasno odjekuje prijekor Proroka: „Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu“ (Iz 5,20). Baš u slučaju pobačaja bilježi se širenje određene dvosmislene terminologije, kao što je „prekid trudnoće“, koja joj nastoji sakriti pravu narav i ublažiti je u javnom mnijenju. Možda je sam taj jezični fenomen znak uznemirenosti savjesti. Ali nijedna riječ ne može učiniti da bi se promijenilo stanje stvari: hotimični pobačaj, *kako god se izvrši, namjerno je i izravno ubojstvo ljudskog bića u početnoj fazi njegova postojanja, tj. između začeca i rođenja.*“⁸⁹ Nerođena djeca su tako „najbesspomoćnija i najnevinnija od svih. Danas se čine napori da im se zaniječje ljudsko dostojanstvo kako bi se s njima moglo činiti što god se hoće, oduzimajući im život i donoseći takve zakone kako nitko tome ne bi mogao stati na put.“⁹⁰ Stoga se mora reći sa svom snagom i jasnoćom, čak i u naše vrijeme, da je „ta obrana života nerođenoga duboko povezana s obranom svih

89 Sv. IVAN PAVAO II., Enc. *Evangelii vitae* (25. ožujka 1995.), 58: AAS 87 (1995.), 466-467. O poštivanju ljudskih embrija, v. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Uputa *Donum vitae* (22. veljače 1987.): „Praksa održavanja ljudskih embrija na životu, *in vivo* ili *in vitro*, u eksperimentalne ili komercijalne svrhe, potpuno je protivno ljudskom dostojanstvu“ (I, 4): AAS 80 (1988.), 82.

90 FRANJO, Ap. pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenog 2013.), 213: AAS 105 (2013.), 1108.

drugih ljudskih prava. Ona uključuje uvjerenje da je ljudsko biće uvijek sveto i nepovredivo, u svakoj situaciji i na svakom stupnju razvoja. Ljudsko je biće samo po sebi cilj, a nikada sredstvo za rješavanje ostalih problema. Ako tog uvjerenja nestane, isto će zadesiti i čvrste i stalne temelje za obranu ljudskih prava, koja će tako postati žrtvom prolaznih hirova trenutačnih moćnika. I sâm je razum dovoljan da se shvati nepovredivo dostojanstvo svakoga ljudskog života, ali ako to promatramo također sa stajališta vjere, svaka povreda osobnog dostojanstva ljudskog bića vapi za osvetom pred Božjim licem i zapravo je uvreda čovjekova za Stvoritelja“⁹¹.“ Velikodušno i hrabro zalaganje svete Terezije iz Kolkate za obranu svakog začetog djeteta zaslužuje da je se ovdje prisjetimo.

Surogat-majčinstvo

48. Također, Crkva zauzima stav i protiv prakse surogat-majčinstva, kroz koje dijete, neizmjereno vrijedno, postaje puki objekt. U tom pogledu jedinstvene su i jasne riječi pape Franje: „Put do mira zahtijeva poštivanje života, svakog ljudskog života, počevši od života nerođenog djeteta u majčinoj utrobi, koje se ne smije pobaciti, niti ono smije postati predmetom trgovine. S tim u vezi, smatram da je praksa tzv. surogat-majčinstva vrijedna žaljenja, jer ozbiljno šteti dostojanstvu žene i njezina djeteta. Temelji se na iskorištavanju situacije materijalne potrebe majke. Dijete je uvijek dar, a nikad predmet ugovora. Stoga se nadam da će se međunarodna zajednica obvezati da zabrani ovu praksu na sveopćoj razini.“⁹²

49. Prije svega, praksa surogat-majčinstva narušava dostojanstvo djeteta. Zapravo, svako dijete, od trenutka začeca, rođenja i onda odrastanja kao dječak ili djevojčica, postajući odraslom osobom, posjeduje

91 *Ibid.*

92 FRANJO, *Govor članovima diplomatskog zbora akreditiranih pri Svetoj Stolici za novu godinu* (8. siječnja 2024.): *L'Osservatore Romano* (8. siječnja 2024.), 3.

nematerijalno dostojanstvo koje je jasno izraženo, iako na jedinstven i diferenciran način, u svakoj fazi njegova ili njezina života. Stoga dijete ima pravo, na temelju svog neotuđivog dostojanstva, na potpuno ljudsko, a ne umjetno izazvano podrijetlo, te ima pravo primiti dar života koji u isto vrijeme očituje i dostojanstvo darivatelja i primatelja. Nadalje, priznanje ljudskog dostojanstva uključuje i priznanje dostojanstva bračne zajednice i ljudskog rađanja u svim njegovim dimenzijama. U tom smjeru, legitimna želja za rađanjem djeteta ne može se transformirati u „pravo na dijete“ koje ne poštuje dostojanstvo samog djeteta kao primatelja besplatnog dara života.⁹³

50. Praksom surogat-majčinstva ujedno se narušava i dostojanstvo same žene koja je na to prisiljena ili mu se odlučuje slobodno podložiti. Ovom praksom žena se odvaja od djeteta koje je raslo u njoj i postaje jednostavnim sredstvom koje je podređeno dobiti ili proizvoljnoj želji drugih. To je na svaki način u suprotnosti s temeljnim dostojanstvom svake osobe i njezinim pravom da uvijek bude priznata za sebe, a nikada kao instrument za drugoga.

Eutanazija i potpomognuto samoubojstvo

51. Postoji poseban slučaj povrede ljudskog dostojanstva, o kojem se sve više šuti, ali koji dobiva sve više na značenju. Predstavlja neobičnost korištenja neispravnog pojma ljudskog dostojanstva kako bi ga se okrenulo protiv samog života. Ova greška, danas vrlo česta, dolazi do izražaja kada govorimo o eutanaziji. Na primjer, zakoni koji priznaju mogućnost eutanazije ili potpomognutog samoubojstva ponekad se nazivaju zakonima o „dostojanstvenoj smrti“. Ideja da su eutanazija ili potpomognuto samoubojstvo u skladu s poštovanjem ljudskog dostojanstva vrlo

93 Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Uputa *Dignitas personae* (8. rujna 2008.), br. 16: AAS 100 (2008.), 868-869. Na sve te aspekte točno podsjeća Uputa tadašnje Kongregacije za nauk vjere pod naslovom *Donum vitae* (22. veljače 1987.): AAS 80 (1988.), 71-102.

je raširena. Suočeni s ovom činjenicom, potrebno je snažno ponoviti da patnja ne uzrokuje gubitak dostojanstva bolesnika koje mu je vlastito i neotuđivo, već može postati prilika i za jačanje veza međusobne pripadnosti, ali i za jačanje svijesti o dragocjenosti svake osobe za cijelo čovječanstvo.

52. Svakako da dostojanstvo pacijenta u kritičnim ili terminalnim stanjima zahtijeva odgovarajuće i potrebne napore svih kako bi se ublažila pacijentova patnju odgovarajućom palijativnom skrbi i izbjegavanjem bilo kakvog terapijskog bijesa ili nerazmjerne intervencije. Ova njega odgovara na „stalnu dužnost razumijevanja pacijentovih potreba: potrebe za pomoći, ublažavanje boli, emocionalne, afektivne i duhovne potrebe.“⁹⁴ Ali takav je napor posve drugačiji, čak štoviše protivan je odluci da se pod teretom patnje eliminiira vlastiti ili tuđi život. Ljudski život, čak i u teškim uvjetima, nositelj je dostojanstva koje se uvijek mora poštovati, koje se ne može izgubiti i čije poštovanje ostaje bezuvjetno. Zapravo, ne postoje uvjeti u kojima ljudski život prestaje biti vrijedan takvog dostojanstva i stoga ne može biti potisnut: „život ima isto dostojanstvo i istu vrijednost za svakoga: poštovanje života drugih isto je ono što se duguje vlastitom životu“⁹⁵.

Dakle, pomaganje samoubojici da bi si oduzeo život je objektivna prekršaj protiv dostojanstva osobe koja to traži, pa makar mu se time i ispunjava želja: „Moramo pratiti prema smrt, a ne ju uzrokovati ili pomagati bilo koji oblik samoubojstva. Sjećam se da pravo na brigu i briga za sve uvijek mora biti prioritet, tako da najslabiji, osobito stariji i bolesni, nikada ne budu odbačeni. Život je pravo, a ne smrt, koja se mora prihvatiti, a ne da se njome upravlja. A ovo se etičko načelo tiče svih, ne samo kršćana ili vjernika.“⁹⁶ Kao što

94 KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Pismo *Samaritanus bonus* (14. srpnja 2020.), V, br. 4: AAS 112 (2020.), 925.

95 Usp. *Ibidem*, V, br.1: AAS 112 (2020.), 919.

96 FRANJO, *Opća audijencija* (9. veljače 2022.): *L'Osservatore Romano* (9. veljače 2022.), 3.

je već spomenuto, dostojanstvo svakoga, ma kako netko bio slab ili u patnji, podrazumijeva da svi imaju dostojanstvo.

Odbacivanje osoba s invaliditetom

53. Jedan od kriterija za provjeru stvarne pozornosti dostojanstvu svakog pojedinca je, očito, pomoć koja se pruža onima u najnepovoljnijem položaju. Naše se vrijeme, nažalost, ne ističe mnogo po toj brizi: istina, kultura otpada se nameće sama od sebe. Kako bi se suprotstavilo ovoj tendenciji⁹⁷, stanje onih koji se nalaze u situaciji tjelesnog ili mentalnog *nedostatka* zaslužuje posebnu pažnju i brigu. Ovo stanje posebne ranjivosti⁹⁸, tako relevantno u evanđeljima, univerzalno propituje što znači biti osoba, počevši od stanja nekog oštećenja ili invaliditeta.

Također, pitanje ljudske nesavršenosti ima jasne implikacije sa sociokulturnog gledišta, s obzirom na to da u nekim kulturama osobe s invaliditetom ponekad trpe marginalizaciju, ako ne i potlačenost, tako što ih se tretira kao prave „odbačene osobe“. U stvarnosti, svaka osoba, bez obzira na stanje ranjivosti u kojem se nalazila, dobiva svoje dostojanstvo samom činjenicom da je željena i od Boga ljubljena. Zbog toga treba što više poticati i koliko god je to moguće, da se oni koji su na neki način obilježeni krhkošću ili invaliditetom, aktivno uključuju i sudjeluju u društvenom i crkvenom životu.⁹⁹

54. U široj perspektivi, treba imati na umu da je „ljubav, koja je srž duha politike, uvijek je ljubav u kojoj se daje prednost posljednjima,

97 Usp. osobito FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 18-21: AAS 112 (2020.), 975-976: „Globalni jaz“, br. 188 iste enciklike ide tako daleko da identificira „kulturu bacanja“.

98 Usp. FRANJO, *Govor sudionicima Konferencije koju je organiziralo Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije* (21. listopada 2017.): *L'Osservatore Romano* (22. listopada 2017.), 8: „Ranjivost pripada biti čovjeka.“

99 Usp. FRANJO, *Poruka u povodu Međunarodnog dana osoba s invaliditetom* (3. prosinca 2020.): AAS 112 (2020.), 1185-1186.

a koja se krije u pozadini svega onoga što se čini za njih [...] ,Briga za one koji su u potrebi zahtijeva snagu i nježnost, trud i velikodušnost usred funkcionalističkog i privatističkog modela koji nezaobilazno vode u *kulturu odbacivanja*. [...] To znači preuzeti odgovornost za sadašnje situacije krajnje marginaliziranost i tjeskobe te biti sposoban *pomazati* tu sadašnjost uljem dostojanstva.’ Na taj način će se zasigurno pokrenuti intenzivno djelovanje, jer ,mora se poduzeti sve za zaštitu statusa i dostojanstva ljudske osobe‘.“¹⁰⁰

Rodna teorija

55. Prije svega, Crkva želi „potvrditi da svaku osobu, bez obzira na njezinu seksualnu sklonost, treba poštivati u njezinu dostojanstvu i prihvaćati ju s poštovanjem, te treba pomnivo izbjegavati ,svaki znak nepravedne diskriminacije‘, posebice bilo koji oblik agresije i nasilja.“¹⁰¹ Zbog toga, činjenica da je u nekim mjestima nemali broj ljudi zatvoren, mučen i čak lišen životnih dobara, isključivo zbog svoje seksualne sklonosti, mora se osuditi kao ona koja je protivna ljudskom dostojanstvu.

56. U isto vrijeme, Crkva ističe ključna kritična pitanja s obzirom na *rodnu* teoriju. U tom je smislu papa Franjo podsjetio: „Put do mira zahtijeva poštivanje ljudskih prava, prema onoj jednostavnoj, ali jasnoj formulaciji sadržanoj u *Općoj deklaraciji o ljudskim pravima*, čiju smo 75. obljetnicu nedavno proslavili. To su racionalno očita i općeprihvaćena načela. Nažalost, pokušaji zadnjih desetljeća da se uvedu nova prava, nedosljedna izvorno definiranim pravima i koja nisu uvijek prihvatljiva, doveli su do ideoloških kolonizacija među kojima središnju ulogu ima *rodna*

100 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 187-188: AAS 112 (2020.), 1035-1036, citat: ID., *Govor Europskom parlamentu, Strasbourg* (25. studenoga 2014.): AAS 106 (2014.), 999; i ID., *Govor diplomatskom zboru, Bangui – Srednjoafrička Republika* (29. studenog 2015.): AAS 107 (2015.) 1320.

101 FRANJO, Ap. pobudnica *Amoris laetitia* (19. ožujka 2016.), br. 250: AAS 108 (2016), 412-413, citat: *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2358.

teorija, što je vrlo opasno, jer briše razlike u zahtjevu da svi budu jednaki.“¹⁰²

57. Što se tiče *rodne* teorije, o čijoj se znanstvenoj dosljednosti vode mnoge rasprave u zajednici stručnjaka, Crkva podsjeća da je ljudski život, u svim svojim sastavnicama, tjelesnim i duhovnim, Božji dar, koji treba prihvatiti sa zahvalnošću i kojega treba staviti u službu dobra. Htjeti raspolagati samim sobom, kako to propisuje *rodna* teorija, bez obzira na ovu temeljnu istinu ljudskog života kao dara, ne znači ništa drugo nego pokleknuti pred drevnom kušnjom ljudskog bića koje postaje bogom i tako ulazi u natjecanje s pravim Bogom ljubavi kojeg nam objavljuje Evanđelje.

58. Drugo opažanje u vezi s *rodnom* teorijom je i ono da ona želi zaniijekati najveću moguću razliku između živih bića: onu spolnu. Ova temeljna razlika, ne samo da je najveća zamisliva, već je najljepša i najsnažnija: ona postiže, u paru muškarac–žena, najdivniju uzajamnost i stoga je izvor čuda koje nas ne prestaje iznenađivati: dolaska novih ljudi na svijet.

59. U tom smislu, poštivanje vlastitog tijela i tijela drugih je bitno u suočavanju s proliferacijom i zahtjevima za novim pravima koje promiče *rodna* teorija. Ta ideologija „zamišlja društvo bez razlika između spolova, čime dokida sam antropološki temelj obitelji“¹⁰³. Stoga postaje neprihvatljivo da se „neke od tih ideologija, koje teže odgovoriti na određene, katkad neshvatljive težnje, nastoje nametnuti kao neko jednoulje koje određuje također kako treba odgajati djecu. Ne smije se zaboraviti da se biološki spol (*sex*) i društvenokulturna uloga spola (*gender*) mogu razlučiti, ali ne i odijeliti.“¹⁰⁴ Stoga se moraju odbaciti

102 FRANJO, *Govor članovima diplomatskog zbora akreditiranih pri Svetoj Stolici za novu godinu* (8. siječnja 2024.): *L'Osservatore Romano* (8. siječnja 2024.), 3.

103 FRANJO, Ap. pobudnica *Amoris laetitia* (19. ožujka 2016.), br. 56: AAS 108 (2016), 334.

104 *Ibidem*, citat: XIV. Redovita opća skupština Biskupske sinode, *Relatio finalis* (24. listopada 2015.), 58.

svi oni pokušaji koji zamagljuje upućivanje na neuklonjivu spolnu razliku između muškarca i žene: „ne možemo odvojiti ono što je muško i ono što je žensko iz Božjeg djela stvaranja, koje prethodi svim našim odlukama i iskustvima, i gdje postoje biološki elementi koje je nemoguće ignorirati.“¹⁰⁵ Svaki čovjek, tek kada može prepoznati i prihvatiti tu različitost uzajamnosti, postaje sposoban u potpunosti otkriti sebe, svoje dostojanstvo i svoj identitet.

Promjena spola

60. Dostojanstvo tijela ne može se smatrati nižim od dostojanstva osobe kao takve. *Katekizam Katoličke Crkve* jasno nas poziva da prepoznamo kako „ljudsko tijelo ima udjela u dostojanstvu ‚slike Božje‘.“¹⁰⁶ Takva istina zaslužuje da ju se posebno spomenemo kada je u pitanju promjena spola. Čovjek je neodvojivo sastavljen od tijela i duše, a tijelo je životno mjesto u kojem se nutrina duše razvija i očituje, također i kroz mrežu međusobnih odnosa. Konstituirajući čovjekovo biće, duša i tijelo sudjeluju u onom dostojanstvu koje karakterizira svakog čovjeka.¹⁰⁷ U tom smislu treba imati na umu da ljudsko tijelo sudjeluje u dostojanstvu osobe, s obzirom na to da je obdareno osobnim značenjima, osobito u svom spolnom stanju.¹⁰⁸ Zapravo, u tijelu se svaka osoba prepoznaje kao stvorena od strane drugih, a kroz svoje tijelo muškarac i žena mogu uspostaviti odnos pun ljubavi

105 FRANJO, Ap. pobudnica *Amoris laetitia* (19. ožujka 2016.), br. 286: AAS 108 (2016.), 425.

106 *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 364.

107 To se također odnosi na poštovanje prema tijelima pokojnika; usp. npr. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Naputak *Ad resurgendum cum Christo* (15. kolovoza 2016.), br. 3: AAS 108 (2016.), 1290: „Pokopom tijela umrlih vjernika, Crkva potvrđuje vjeru u uskrsnuće tijela i želi istaknuti uzvišeno dostojanstvo ljudskoga tijela kao sastavnog dijela osobe s kojom tijelo dijeli povijest“. Općenito, usp. također MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *Aktualni problemi eshatologije* (1990.), br. 5: „Čovjek pozvan na uskrsnuće“.

108 Usp. FRANJO, Enc. *Laudato Si'* (24. svibnja 2015.), br. 155: AAS 107 (2015.), 909.

koji je sposoban rađati druge ljude. O potrebi poštivanja prirodnog poretka osobe, papa Franjo uči da je „stvaranje prije nas i mora biti primljeno kao dar. Istodobno, pozvani smo čuvati naše čovječstvo, a to znači, prije svega, prihvatiti ga i poštovati takvo kakvo je stvoreno.“¹⁰⁹ Iz ovoga slijedi da svaka operacija promjene spola, u pravilu, riskira ugrožavanje jedinstvenog dostojanstva koje je osoba dobila od trenutka začeća. To ne znači isključiti mogućnost da osoba, koja pati od genitalnih anomalija koje su već vidljive pri rođenju ili se razviju naknadno, zatraži liječničku pomoć kako bi se te anomalije riješile. U ovom slučaju, intervencija ne bi predstavljala promjenu spola u smislu koji je ovdje naveden.

Digitalno nasilje

61. Napredak digitalnih tehnologija, koje nude i brojne mogućnosti za promicanje ljudskog dostojanstva, sve više dovodi do stvaranja svijeta u kojem rastu iskorištavanje, isključivanje i nasilje, što može završiti povredom ljudskog dostojanstva. Razmislite o tome kako je lako, putem ovih sredstava, ugroziti nečiji dobar glas lažnim vijestima i klevetama. Papa Franjo po tom pitanju ističe da „nije nikako dobro pobrkati komunikaciju s pukim virtualnim kontaktom. Naime, digitalno okruženje također je područje samooće, manipulacije, izrabljivanja i nasilja, pa sve do krajnosti koju predstavlja *tamna strana interneta (dark web)*. Digitalni mediji mogu ljude izložiti opasnosti ovisnosti, izolacije i postepenog gubitka doticaja s konkretnom stvarnošću, onemogućujući razvoj autentičnih međuljudskih odnosa. Putem *društvenih medija* šire se novi oblici nasilja, primjerice zlostavljanje preko interneta (*cyberbullying*). Internet je također kanal za širenje pornografije i izrabljivanja osoba u seksualne svrhe ili kroz kockanje.“¹¹⁰ I na taj način, ondje gdje

109 FRANJO, Ap. pobudnica *Amoris laetitia* (19. ožujka 2016.), br. 56: AAS 108 (2016.), 344.

110 FRANJO, Ap. pobudnica *Christus vivit* (25. ožujka 2019.), br. 88: AAS 111 (2019.), 413, citat: *Završni dokument XV. Opće redovne skupštine Biskupske sinode* (27. listopada 2018.), br. 23.

mogućnosti povezivanja rastu, paradoksalno se događa da svatko sve više ostaje sam i postaje siromašan u međuljudskim odnosima: „u digitalnoj komunikaciji želi se pokazati sve, a svaki pojedinac postaje izložen pogledima koji ga prekapaju, ogole i izlažu javnosti, često uz anonimnom obliku. Poštovanje druge osobe potpuno se urušava i tako da dok istodobno tog čovjeka odgurujem od sebe, ignoriram ga i držim na distanci, mogu bez imalo srama zavirivati u svaki detalj njegova života.“¹¹¹ Takvi trendovi predstavljaju tamnu stranu digitalnog napretka.

62. Iz ove perspektive, ako tehnologija treba služiti ljudskom dostojanstvu, a ne da mu šteti, i ako želi promicati mir, a ne nasilje, ljudska zajednica mora biti proaktivna u rješavanju ovih trendova poštujući ljudsko dostojanstvo promičući dobrotu: „u ovom globaliziranom svijetu mediji nam mogu pomoći osjetiti se bliže jedni drugima i stvoriti nov osjećaj jedinstva ljudske obitelji koji potiče na solidarnost i ozbiljno zauzimanje za dostojanstveniji život. [...] Mediji nam u tome mogu uvelike pomoći, pogotovo danas, kada su mreže komunikacije dosegle neslućeni napredak. Internet na poseban način pruža goleme mogućnosti susreta i solidarnosti među svima. To je zaista dobro, to je Božji dar.‘ Ipak, prijeko je potrebno neprestano provjeravati vode li nas sadašnji oblici komunikacije zbiljski do velikodušnoga susreta, iskrenoga traženja pune istine, do služenja, blizine s najmanjima, do zalaganja oko izgrađivanja općega dobra.“¹¹²

Zaključak

63. Prigodom 75. obljetnice proglašenja *Opće deklaracije o ljudskim pravima* (1948.), papa Franjo ponovio je da je taj dokument „kao glavna cesta, na kojoj je učinjeno mnogo koraka

111 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 42: AAS 112 (2020.), 984.

112 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 205: AAS 112 (2020.), 1042, citat: *Id., Poruka za 48. Svjetski dan komunikacija* (24. siječnja 2014.): AAS 106 (2014.), 113.

naprijed, ali mnoge tek treba učiniti, a nažalost ponekad idemo i unatrag. Predano zalaganje za ljudska prava nikada nije završeno! U tom pogledu, izražavam svoju blizinu svima onima koji se, bez busanja u prsa, u konkretnoj svakodnevnici, bore i plaćaju osobnu cijenu za obranu prava onih koji ne kotiraju visoko na društvenoj ljestvici.“¹¹³

64. U tom duhu Crkva gorljivo potiče da se ovom *Deklaracijom* stavi *poštivanje dostojanstva ljudske osobe u svim okolnostima* u središte zalaganja za opće dobro i svakog pravnog sustava. Poštivanje dostojanstva svakoga i svih je bitna osnova za samo postojanje svakog društva koje tvrdi da je utemeljeno na pravednim pravima, a ne na snazi moći. Temeljna ljudska prava podupiru se na temelju priznanja ljudskog dostojanstva, koje prethodi i utemeljuje svaki građanski suživot.¹¹⁴

65. Stoga, svaka pojedina osoba, i u isto vrijeme svaka ljudska zajednica, imaju zadaću konkretno i djelotvorno ostvarivati ljudsko dostojanstvo, a države imaju odgovornost ne samo da ga štite, nego i da jamče potrebne uvjete da se ono može razvijati u cjelovitom promicanju ljudske osobe: „u političkom djelovanju treba imati na umu da ,bez obzira na njezin vanjski izgled, svaka je osoba neizmjerljivo sveta i zaslužuje našu ljubav i naše predanje“.¹¹⁵

113 FRANJO, *Angelus* (10. prosinca 2023.): *L'Osservatore Romano* (11. prosinca 2023.), 12.

114 Usp. MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *Dostojanstvo i prava ljudske osobe* (1983.), br. 2.

115 FRANJO, Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), br. 195: AAS 112 (2020.), 1038, citat: Id., Ap. pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenog 2013.), br. 274: AAS 105 (2013.), 1130.

66. I danas, nalazeći se pred tolikim povredama ljudskog dostojanstva koje ozbiljno prijete budućnosti čovječanstva, Crkva potiče promicanje dostojanstva svake osobe bez obzira na njezine fizičke, psihičke, kulturne, društvene i vjerske kvalitete. Ona to čini s nadom, sigurna u snagu koja izvire iz uskr-slog Krista, koji je u potpunosti objavio cjelovito dostojanstvo svakog muškarca i svake žene. Ta sigurnost postaje apel u riječima pape Franje: „Svakog čovjeka diljem svijeta pozivam da ne zaboravi to svoje dostojanstvo, koje mu nitko nema pravo oduzeti.“¹¹⁶

Rimski prvosvećenik Franjo, u audijenciji dolje potpisanom prefektu zajedno s tajnikom Doktrinarnog odjela Dikasterija za nauk vjere, 25. ožujka 2024., odobrio je ovu Deklaraciju, potvrđenu na Redovitoj sjednici ovog Dikasterija 28. veljače 2024., te naložio njezinu objavu.

Dano u Rimu, u sjedištu Dikasterija za nauk vjere, 2. travnja 2024., na 19. obljetnicu smrti svetog Ivana Pavla II.

Víctor Manuel kard. Fernández,
prefekt
mons. Armando Matteo,
tajnik Doktrinarnog odjela

U Audijenciji dana 25. ožujka 2024.

FRANJO

116 FRANJO, Enc. *Laudato Si'* (24. svibnja 2015.), br. 205: AAS 107 (2015.), 928.

HRVATSKI BISKUPI

PRIOPĆENJE S XXVI. ZAJEDNIČKOG ZASJEDANJA BK BiH i HBK

Članovi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske biskupske konferencije, 13. ožujka 2024. u biblioteci Nadbiskupske rezidencije u Sarajevu održali su svoje 26. redovito zasjedanje pod predsjedanjem predsjednika BK BiH vrhbosanskog nadbiskupa metropolita i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH Tome Vukšića i predsjednika HBK zagrebačkog nadbiskupa metropolita Dražena Kutleše.

Na zasjedanju su također sudjelovali svi članovi BK BiH iz Banje Luke i Mostara, a na početku se pridružio i nadbiskup vrhbosanski u miru kardinal Vinko Puljić. Sudjelovali su i svi aktivni nadbiskupi i biskupi Hrvatske biskupske konferencije uključujući i jednog biskupijskog upravitelja.

Na početku zasjedanja pridružio se i apostolski nuncij u BiH nadbiskup Francis Assisi Chullikatt koji je u svom obraćanju, između ostalog kazao da su zajednički susreti dviju biskupskih konferencija uvijek lijepa i dragocjena prigoda za definiranje mogućih prijedloga za zajedničke pastoralne planove, ali i osobito aktualni u kontekstu sinodalnosti koju Sveti Otac snažno podupire. Istaknuo je da upravo toga dana pada jedanaesta obljetnica izbora pape Franje te potaknuo sve na molitvu za nastavak Petrove službe na dobro sveopće Crkve.

Nakon što su upoznati s radom Vijeća HBK-a i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu, biskupi su saslušali prikaz godišnjeg izvješća o djelovanju Ravnateljstva za Hrvate u inozemstvu u 2023. godini. Doneseni su podaci o stanju hrvatske inozemne pastve koja obu-

hvaća 181 hrvatsku katoličku župu, misiju, zajednicu ili centar u kojima djeluje ukupno 186 dijecezanskih i redovničkih svećenika. Također su upoznati s personalnim promjenama, potrebama, događanjima, planiranim aktivnostima i financijskim stanjem. I ovom prigodom izražavaju zahvalnost svima koji su aktivno uključeni u pastoralnu skrb Hrvata katolika u brojnim zemljama svijeta. Zahvalili su i nacionalnom ravnatelju Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu vlč. Tomislavu Markiću te ga izabrali na novi petogodišnji mandat.

Biskupi su saslušali izvješće o službenom pohodu predsjedatelja Biskupskog povjerenstva Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu sredinom siječnja 2024. godine. Zahvaljuju Upravi, djelatnicima i svim stanovnicima ovog Zavoda u kojem se trenutačno nalaze 23 svećenika: Đakovačko-osječke, Zagrebačke, Vrhbosanske, Splitsko-makarske, Riječke i Zadarske nadbiskupije te Varaždinske, Sisačke, Bjelovarsko-križevačke i Požeške biskupije te Križevačke eparhije koji studiraju na devet crkvenih (sve)učilišta u Rimu.

Nakon što su saslušali izvješće o akciji koju, u skladu s odlukom HBK-a, provodi Hrvatski Caritas pod nazivom Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini, članovi BK BiH zahvalili su svima koji na bilo koji način doprinose da članovi biskupijskih zajednica i brojni drugi ljudi u potrebi u BiH na konkretan način osjete blizinu i potporu Crkve i ljudi u Hrvatskoj. Posebno ih raduje da u posljednje vrijeme ta potpora raste. Zahvaljuju i svim medijima koji u svemu daju svoj važan doprinos.

Saslušavši izvješća predsjednika Biskupske komisije za liturgiju HBK-a i dosadašnjeg predsjednika Vijeća za liturgiju BK BiH, biskupi su izrazili posebnu zahvalnost svim stručnim osobama koje već duže vrijeme marljivo rade na novom prijevodu Rimskog misala. Također su upoznati s djelovanjem Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral.

Biskupi su pobliže upoznati i s radom Vijeća HBK-a za misije. Raduje ih dobra suradnja Nacionalnih uprava u Zagrebu i Sarajevu te svih dijecezanskih ravnatelja. Zahvalni su njima i brojnim djelatnicima i djelatnicama u pastoralu, a na osobit način vjernicima koji molitvom i svojom konkretnom potporom pomažu svećenicama, redovnicima, redovnicama i sve većem broju vjernika laika aktivnih u misijama u brojnim zemljama širom svijeta.

Predsjednici Vijeća za sjemeništa i duhovna zvanja HBK-a i Vijeća za kler i sjemeništa BK BiH upoznali su biskupe s radom ovih tijela na usklađivanju dokumenta o svećeničkom odgoju i obrazovanju poznatom pod latinskim nazivom *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Biskupi su izrazili suglasnost da bude izrađen zajednički dokument za obje biskupske konferencije te dali potrebne smjernice.

Biskupi su saslušali prijedloge za uključivanje biskupijskih zajednica na područje obje

biskupske konferencije u proslavu Svete godine 2025. Pozivaju sve svoje vjernike da se, u skladu s poticajima Svetoga Oca, tijekom ove godine uključe u njezinu pripremu ponajprije na molitveni način. Također su razmotrili prijedloge za obilježavanje 1100. obljetnice nacionalnih splitskih crkvenih sabora u vrijeme hrvatskog kralja Tomislava i dali potrebne smjernice.

Biskupi su izrazili podršku zaštiti hrvatskih manjina po svijetu među kojima su i Hrvati na Kosovu. Oni su Katoličkoj Crkvi dali dva blaženika – bl. Serafina Glasnovića Kodića i bl. Antona Muzića. Raduju se širenju štovanja prema njima i najavi skorog dovršetka procesa za beatifikaciju fra Alojzija Palića. Također, daju potporu čuvanju uspomene i na njihovu hrvatsku narodnu pripadnost.

Biskupi su, 12. ožujka 2024., uz sudjelovanje Božjega naroda, slavili misu u katedrali Srca Isusova u Sarajevu. Euharistijsko slavlje predvodio je nadbiskup Vukšić, a prigodnu propovijed uputio apostolski nuncij Chullikatt. Također su, 13. ožujka 2024. slavili euharistiju u kapelici Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa uz sudjelovanje bogoslovne zajednice. Predsjedao je i propovijedao nadbiskup Dražen Kutleša.

Sarajevo, 13. ožujka 2024.

Tajništva BK BiH i HBK

PRIOPĆENJE SA 68. ZASJEDANJA SABORA HBK

9. - 11. travnja 2024.

Plenarno zasjedanje Sabora Hrvatske biskupske konferencije (HBK), 68. po redu, održalo se od 9. do 11. travnja 2024. u sjedištu HBK-a u Zagrebu, pod predsjedanjem zagrebačkog nadbiskupa Dražena Kutleše. Na početku zasjedanja, sudionike je pozdravio i apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj, nadbiskup Giorgio Lingua. Među gostima su bili predsjednik Slovenske biskupske konferencije, novomeški biskup Andrej Saje; delegat Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, banjolučki biskup Željko Majić; delegat Talijanske biskupske konferencije, tršćanski biskup Enrico Trevisi; delegat Mađarske biskupske konferencije, kapošvarski biskup László Varga; barski nadbiskup i apostolski upravitelj kotorski, Rrok Gjonlleshaj; srijemski biskup, Fabijan Svalina; subotički biskup, Ferenc Fazekas; te umirovljeni đakovačko-osječki nadbiskup, Marin Srakić.

Na početku zasjedanja, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije pozdravio je sve prisutne članove i goste. Posebno je izrazio dobrodošlicu i čestitao mons. Ivi Martinoviću, koji je prvi put sudjelovao na zasjedanju nakon nedavnog imenovanja za požeškog biskupa. Nadbiskup je također čestitao delegatu Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, mons. Željku Majiću, na biskupskom ređenju i preuzimanju pastirske službe u Banjolučkoj biskupiji.

U nastavku, nadbiskup Kutleša osvrnuo se na deklaraciju "Dignitas infinita", dokument Dikasterija za nauk vjere o ljudskom dostojanstvu, objavljen 8. travnja 2024. Dokument ističe temeljna načela kršćanske antropologije, posebno neprocjenjivo dostojanstvo svake ljudske osobe. "Deklaracija jasno osuđuje pobačaj, eutanaziju, surogat majčinstvo, rodnu teoriju, ratove, siromaštvo, teške položaje migranata, nasilje nad ženama, seksualno

zlostavljanje i trgovinu ljudima, ističući kako svako od ovih zala krši temeljno ljudsko dostojanstvo," naglasio je nadbiskup, dodajući da se Crkva zalaže za nepovredivo dostojanstvo svake osobe, stvorene na sliku i priliku Božju. Deklaracija također osuđuje iskrivljavanje pojma ljudskog dostojanstva koje neki koriste za stvaranje novih prava, zaboravljajući da se prava i dostojanstvo ne temelje na subjektivnim željama ili preferencijama. Deklaracija nije samo teološki ili doktrinarni dokument, već i poziv na akciju, suosjećanje i obnovljeni angažman za obranu dostojanstva svake ljudske osobe, zaključio je nadbiskup Kutleša, te je na kraju ukratko predstavio glavne teme zasjedanja.

Nakon usvajanja zapisnika s izvanrednog zasjedanja u siječnju, biskupi su upoznati s pripremama za proslavu Svete godine i 1100. obljetnice nacionalnih splitskih crkvenih sabora u vrijeme hrvatskog kralja Tomislava, koje će se održati 2025. godine. Odbor HBK-a za jubilejske proslave, osnovan na prošlom izvanrednom zasjedanju, održao je svoju prvu i konstituirajuću sjednicu pod predsjedanjem vojnog ordinarija Jure Bogdana. U sklopu proslave planirano je održavanje Vjeronaučne olimpijade na nacionalnoj razini, a Nacionalni katehetski ured HBK-a i Agencija za odgoj i obrazovanje već su uključili ovaj događaj u svoj redoviti program za iduću školsku godinu.

Također se priprema znanstveni skup o 1100. obljetnici Splitskih crkvenih sabora iz 925. i 928. godine, koji će se održati u Splitu. Cilj skupa je osvjetliti povijesni, kulturni, crkveni, društveni i međunarodni kontekst ovih sabora, kao i proučiti njihove zaključke, posljedice i plodove na crkvenom i općedruštvenom planu srednjovjekovne Hrvatske i Crkve u hrvatskom narodu, a

time i u sveopćoj Crkvi. HBK je pokrovitelj znanstvenog skupa, koji će biti organiziran u suradnji s Hrvatskim katoličkim sveučilištem i drugim znanstvenim i kulturnim ustanovama. U pripremi je i Pastirsko pismo hrvatskih biskupa povodom Svete Godine 2025. i visokih nacionalnih crkvenih jubileja. Tijekom jubilarne godine, organizirat će se i hrvatsko nacionalno hodočašće u Rim, čiji će termin biti naknadno određen.

Budući da je Hrvatska postala useljenička zemlja s rastućim brojem stranih radnika, biskupi su posvetili posebnu pozornost pastoralu stranaca. U tom kontekstu, analizirana je situacija i praksa u drugim zemljama koje imaju veliki broj useljenika. Biskupi su upoznati s dosadašnjim pastoralom stranaca koji se odvija u pojedinim biskupijama. Na euharistijska slavlja na engleskom i drugim jezicima, koja se održavaju nedjeljom i na velike blagdane, okupljaju se katolički vjernici iz različitih zemalja, posebice iz Filipina, Indije, i Ukrajine. Očekuje se dolazak svećenika s Filipina sredinom ove godine, koji će biti zadužen za pastoral svojih sunarodnjaka u Zagrebu i drugim dijelovima Hrvatske. Biskupi pozorno prate ovu situaciju te nastoje osigurati prikladnu pastoralnu skrb za sve vjernike, kako bi se svi osjećali dobrodošlo u našim crkvenim zajednicama.

Na zasjedanju je posebna pažnja posvećena ovisnosti o kocki, prepoznajući njezinu sve veću raširenost i razorne posljedice za pojedince, obitelji i društvo. Stručnjaci navode da se radi o teškoj bolesti ovisnosti koja se teško liječi i koja nosi mnoge teške posljedice. Procjenjuje se da je do pola milijuna Hrvata izravno ili posredno pogođeno problemima vezanim uz ovisnost o kockanju, s povećanjem broja osoba koje su bile na liječenju od te ovisnosti za više od 35% u posljednjih nekoliko godina. Upozoreno je na lako dostupne različite oblike kockanja, nedostatnu zaštitu djece i mladih, te na veliku raširenost online kockanja i agresivno oglašavanje igara na sreću. Biskupi apeliraju na posvećivanje dužne pozornosti problemu kocke na svim

društvenim razinama, naglašavajući važnost sustavne prevencije, osobito među mlađom populacijom, te potrebu za kvalitetnim zakonodavstvom i učinkovitim sustavom kontrole njegovog provođenja.

Biskupi su također upoznati s nacrtom Ugovora o katoličkim odgojno-obrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj, koji je trenutno u fazi prijedloga i usuglašavanja stavova između crkvenih i državnih predstavnika. Ugovor će regulirati status katoličkih osnovnih i srednjih škola te katoličkih vrtića i đačkih domova. Posebno će biti definiran status katoličkih škola, koje se prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi ne mogu izjednačiti s drugim privatnim školama, jer nisu osnovane radi stjecanja dobiti, već kako bi katolički roditelji imali mogućnost odgoja svoje djece sukladno njihovom svjetonazoru, što im jamči i sam Ustav. Biskupi očekuju da će u dogledno vrijeme doći do potpisivanja tog Ugovora, što bi trebalo doprinijeti daljnjem razvoju i unaprjeđenju katoličkih odgojno-obrazovnih ustanova.

Osim promišljanja o ugovoru, biskupi su prihvatili Program stručnog usavršavanja nastavnika i djelatnika u katoličkim školama, interdisciplinarni program edukacije koji ima za cilj omogućiti stjecanje znanja, vještina i kompetencija radi unaprjeđenja intelektualnog i duhovnog razvoja te kvalitete rada. Nositelj projekta je Hrvatsko katoličko sveučilište u suradnji s Nacionalnim uredom za katoličke škole Hrvatske biskupske konferencije.

U skladu s dosadašnjom brigom za hrvatske branitelje, biskupi su odobrili osnivanje Odbora za pastoral branitelja, članova njihovih obitelji i stradalnika Domovinskog rata. Odbor će koordinirati postojeće pastoralne aktivnosti i promicati nove inicijative s ciljem poboljšanja kvalitete života branitelja i njihovih obitelji. U suradnji s povjerenicima za pastoral branitelja u pojedinim biskupijama, Odbor će poticati organiziranje znanstveno-stručnih skupova, predavanja, tribina i formativnih susreta za biskupijske

povjerenike u pastoralu branitelja i stradalnika Domovinskog rata. U okviru Odbora djelovat će Nacionalni ured HBK-a za pastoral branitelja, članova njihovih obitelji i stradalnika Domovinskog rata. Potvrđen je i mandat pročelniku Centra za promica-

nje socijalnog nauka Crkve, prof. dr. Stjepanu Balobanu, a predsjednici pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK-a podnijeli su izvješća o radu od proteklog zasjedanja.

Tajništvo HBK-a

PORUKA VIJEĆA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE ZA ŽIVOT I OBITELJ UZ DAN ŽIVOTA 2024.

Svjedočiti ljepotu očinstva

Vijeće HBK-a za život i obitelj ovogodišnju poruku za Dan života, koji se obilježava u nedjelju 4. veljače, posvećuje promišljanju o ocu kao Božjem suradniku u stvaranju života te njegovoj ulozi u podupiranju i zaštiti života. Želimo odati dužno priznanje očevima za sve ono što već čine svjedočeci ljepotu očinstva te ih ohrabriti da još cjelovitije i požrtvovnije žive povjerenom im poslanje. Jednako tako, htjeli bismo potaknuti očeve, ali i one koji će to postati, da posvijeste svoj očinski poziv u današnjem svijetu.

Društvo bez očeva

Sveti je papa Ivan Pavao II. na pragu trećega tisućljeća istaknuo kako je lik oca u suvremenom društvu postao skriven pa čak i odsutan. Papa Franjo pak, primjećuje kako se danas ide tako daleko da se naše društvo naziva „društvo bez očeva“. Posebno se to uočava u zapadnoj kulturi (usp. Apostolska pobudnica *Amoris laetitia*, 176). Različite društvene znanosti potvrđuju da odsutna očinska figura u životu djece i mladih uzrokuje praznine i rane koje mogu izazvati vrlo ozbiljne posljedice. Obitelji u kojima otac nije prisutan trpe, a djeca trpe i ako je otac samo fizički prisutan, a duhom odsutan.

Bez sumnje, suvremeni očevi suočeni su sa sve većim i brojnijim izazovima čemu pridod-

nose i trendovi koji sve više zahvaćaju i hrvatsko društvo. Ne čudi stoga, da su muškarci nerijetko zbunjeni i dezorijentirani u pogledu ispravnog shvaćanja muževnosti i očinstva te življenja uloge oca u svakidašnjici. Vjerojatno je to jedan od razloga zašto neki muškarci odgađaju stupanje u brak i radije ostaju u roditeljskom domu. Drugi, pak, odgađaju i izbjegavaju očinstvo želeći nastaviti svoj momački život i u braku bez spremnosti na preuzimanje odgovornosti. Lakše im je brinuti se o vlastitim željama i tražiti zadovoljenje svojih potreba nego prihvatiti očinsku odgovornost koja podrazumijeva sebedarnu ljubav, požrtvovnost i odricanje. No, ima i onih očeva koji su, zbog egzistencijalnih razloga, prisiljeni izbivati iz obitelji tražeći dodatne izvore prihoda ili odlazeći raditi u inozemstvo.

Otac - Božji suradnik u stvaranju života

Očevima i majkama Bog je povjerio važno poslanje prenošenja dara života kako bi oni, ispunjavajući tu zadaću, postigli puninu ljubavi i postali povlašteni suradnici u Božjem stvaralačkom djelu. Odgovorno očinstvo, kao i odgovorno majčinstvo, predstavlja odgovor na Božji poziv na ljubav i prihvaćanje djeteta kao Božjega dara. Čudesna je ljepota otajstva da su muškarac i žena združeni sakramentom ženidbe, kao Božji suradnici, sustvaratelji novoga ljudskoga bića. Iz toga proizlazi

da su pozvani preuzeti odgovornost za svako začeto dijete. Iako oni toga tada još nisu svjesni to je ujedno početak njihova očinstva i majčinstva. Oni očevi koji su to spoznali još u prenatalnom razdoblju svjedoče kako ih je svijest o očinstvu već tada počela mijenjati kao osobu. Time i bračni odnos zadobiva dodatnu dimenziju uzajamnosti.

Očinstvo je u svojoj srži u potpunosti komplementarno s majčinstvom. Ako se živi po Božjem planu, ono ni na koji način ne ugrožava majčinstvo nego se s njime skladno nadopunjuje.

Otac - podupiratelj života

Očinstvo, kao i majčinstvo, uvelike nadilazi biološke datosti. Na to ukazuje i papa Franjo kad piše: "Ocem se ne rađa, ocem se postaje. A ocem se ne postaje samo time što dijete dolazi na svijet nego odgovorno preuzimajući brigu za njega." (Apostolsko pismo *Patris corde*, 7). Osim osiguranja materijalnih uvjeta za rast i razvoj povjerene mu djece, očevi bi svojoj djeci trebali biti pouzdani svjetionici otpornosti i stabilnosti, osobito u teškim vremenima. To će postići tako da svjesno odvoje vrijeme za svoju djecu posvećujući im potpunu pozornost i slušajući ih kako bi saznali o njihovim radostima i brigama.

Kršćanski očevi, uz to, trebaju biti svjesni odgovornosti i za duhovni rast svoje djece. Važno je da ozbiljno shvate svoju ulogu „duhovnih hranitelja“ obitelji. Dokazano je kako očeva religioznost ima ključan utjecaj na religioznost djece. Stoga bi upravo očevi trebali biti glavni poticatelji stvaranja duhovnog ozračja u obitelji u kojoj se prakticira svakodnevna obiteljska molitva, čita Božja riječ i obiteljski sudjeluje u misnim slavljinama i pobožnostima. Također, očevi bi trebali znati svojoj djeci postavljati granice, u čemu se prema najnovijoj studiji baš i ne snalaze najbolje. U tome im, stoga, treba pomoći kako bi svoju djecu savjetom, primjerom i svjedočenjem mogli usmjeravati na pravi put.

Jednako tako današnje očeve valja osnaživati da, poput Oca iz biblijske prisposode o izgubljenom sinu, umiju prigriliti svoju djecu s ljubavlju, razumijevanjem i praštanjem, bez obzira na njihove pogreške i životne stranputice. Doživljavajući milosrdnu ljubav ovozemaljskog oca, djetetu će biti lakše doživjeti Boga kao milosrdnog Oca, što On doista i jest. No prije toga i sami bi očevi trebali doživjeti Očevu milosrdnu ljubav, jer teško će moći dati ono što ni sami nisu primili.

Otac - zaštitnik života

Stvoritelj je zaštitu života upisao u očevu srce kao svojevrsni zakon njegova bića pa ima posve prirodan poriv da štiti živote članova svoje obitelji. Nažalost, ima onih muškaraca koji taj poriv potiskuju i zanemaruju izbjegavajući svoju odgovornost i ostavljajući ženu da sama skrbi o novozačetom životu. Ima i onih koji su onemogućeni da kao očevi zaštite život začetoga djeteta. Jednima i drugima očinsko srce biva ranjeno. Tijekom odrastanja djece bilo bi dobro da očevi pripaze da se poriv za zaštitom ne pretvori u kočnicu koja sputava normalni slijed djetetovog emocionalnog, mentalnog i duhovnog sazrijevanja te osamostaljivanja. Jednako tako, ne smiju dopustiti da se taj očinski zaštitnički poriv izobličuje u pretjeranu autoritarnost i želju za dominacijom nad članovima obitelji.

Zaštita života očituje se i u spremnosti očeva na služenje svojoj obitelji pa tako i na sudjelovanje u njezi djeteta i kućanskim poslovima. Iako noviji naraštaji očeva to sve više čine, potrebno je uvijek iznova ukazivati i poticati i na taj oblik služenja. Naposljetku, kao zaštitnici života, očevi su pozvani ispunjavati tu svoju ulogu ne samo u obitelji nego i u široj društvenoj zajednici promičući kulturu života i zalažući se za uspostavu pravednijeg društvenog poretka u kojem se odgovarajućim ekonomskim i socijalnim mjerama promiču primjereni radni i drugi uvjeti koji pridonose blagostanju i kvaliteti obiteljskoga života.

Poticaji uz Dan života

Iako se očevi često nalaze na vjetrometini, šibani suvremenim društvenim gibanjima protivnim životu, braku i obitelji, ti se izazovi mogu shvatiti i kao prilika očevima da se osnaže u ulogama sustvaratelja, podupiratelja i zaštitnika života u svojim obiteljima.

U prigodi ovogodišnjeg Dana života pridružujemo se papi Franji koji poručuje „Svaka obitelj treba oca!“ i pozivamo sve vas, očeve, da budete djelotvornom ljubavlju prisutni u svojim obiteljima ne bježeći od svojih odgovornosti niti ih prebacujući drugima. Zahvaljujući vam na svakom dosadašnjem trudu i odricanju, potičemo vas da budete prisutni u Crkvi i društvu svjedočeći ljepotu i vrijednost očinstva mlađim naraštajima.

Dragi očevi, utecite se zagovoru svetoga Josipa, Isusova poočima i svetoga Ljudevita Martina, oca svete Male Terezije, kako bi vaše srce sve više bilo očinsko srce koje bezuvjetno ljubi i milosrdno prašta kao što to čini nebeski Otac svakome svome djetetu. Odvojite vrijeme za svoju djecu, smijte se, družite i igrajte se s njima, zajedno sa suprugom molite za njih i s njima, blagoslivljate ih i vlastitim primjerom poučavajte zapovijedima ljubavi kako bi svi zajedno prispjeli u radost vječnoga života.

U Dubrovniku, 29. siječnja 2024.

✠ Roko Glasnović,
dubrovački biskup
predsjednik Vijeća HBK-a za život i obitelj

PORUKA PRIGODOM DANA POSVEĆENOGA ŽIVOTA 2024.

2. veljače 2024.

Posvećeni život – svjedočanstvo Kristova mira

*Poštovane redovnice, redovnici i laici posvećeni u svijetu,
drage sestre i draga braćo u Kristu!*

1. Kada je 1997. godine papa Ivan Pavao II. uveo slavlje Dana posvećenoga života, nije slučajno za to slavlje izabrao blagdan Prikazanja Gospodinova u Hramu. Promatrajući evanđeoski prizor u kojem Marija i Josip, četrdeset dana nakon Isusova rođenja, donose dijete Isusa u Hram „da ga prikažu Gospodinu“ (Lk 2,22), u svojoj poruci za prvi Dan posvećenoga života napisao je sveti Papa, među ostalim, i ove riječi: „Prikazanje Isusovo u Hramu na taj način predstavlja rječitu sliku potpunog darivanja vlastitog života za sve one koji su pozvani životom u Crkvi i svijetu, putem evanđeoskih savjeta, oslikavati

‘karakteristične crte Isusa – djevičanskog, siromašnog i poslušnog’” (Vita consecrata, br. 1). Drugim riječima, u životu osoba koje su se posvetile Bogu zavjetima evanđeoske poslušnosti, siromaštva i čistoće treba biti prepoznatljiv onaj oblik života koji je živio sam Isus Krist, Sin Božji.

2. Kristov zemaljski život započeo je začecem po Duhu Svetom u krilu Djevice Marije, a ona ga je pokazala svijetu svetim porodom u betlehenskoj štalici. Navodimo taj svima poznati podatak jer ove godine želimo istaknuti da blagdan Prikazanja Gospodinova u Hramu ima svoj izvor u Spasiteljevom rođenju, koje je anđeo Gospodnji javio pastirima, a onda mu se pridružila „silna nebeska vojska hvaleći Boga i govoreći: ‘Slava na visinama

Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!” (Lk 2,13–14). Bila je to ne samo prva nego i trajna božićna poruka koja objavljuje kako je slava Boga, koji prebiva u visinama, neodvojivo povezana s mirom među ljudima na zemlji.

3. Prisjetimo li se da u biblijsko-teološkom poimanju izraz „Slava Božja” označava vidljivo očitovanje Božje prisutnosti među ljudima, onda je jasan zaključak da se u Kristu objavio Bog koji u naše međusobne odnose donosi mir. Tako je bilo na dan Kristova rođenja, kada je nebeska vojska pjevala: „Slava Bogu na visini”. Tako je bilo i na dan njegova uskrsnuća, kad je sam umrla i uskrsli Krist svoje učenike pozdravio dvaput izgovorenim riječima: „Mir vama!” (Iv 19,20.21) Tako trebaju živjeti Kristovi vjernici, kako nas lijepo potiče apostol Pavao riječima: „Radujte se, usavršujte se, tješite se, složni budite, mir njegujte i Bog ljubavi i mira bit će s vama.” (2 Kor 13,11) I na dan Prikazanja Gospodinova u Hramu govori se o miru (usp. Lk 2,29), i to kao daru koji, primajući u naručje dijete Isusa, prima pravedni i bogobožni starac Šimun koji je čitav život iščekivao utjehu svoga naroda. Sada on s ovoga svijeta može otići u miru, jer je u Kristu vidio spasenje koje je Bog pripremio pred licem svih naroda na zemlji. A proročica Ana, koja je čitav život u Hramu služila Bogu u postu i molitvi, sada je svima mogla govoriti o djetetu čije je rođenje svijetu navijestilo mir.

4. No u biblijskim porukama mira nipošto se ne zaboravlja stvarnost nemira, nesklada i rata. Isti starac Šimun obraća se Isusovoj majci riječima koje joj probijaju srce, jer će njezin sin biti znak osporavan, a to neizbježno sa sobom donosi otpore, sukobe i podjele. I sam Isus jednom je rekao svojim učenicima: „Mislite li da sam došao mir dati na zemlji? Nipošto, kažem vam, nego razdjeljenje. Ta bit će odsada petorica u jednoj kući razdjeljena: razdjeljit će se trojica protiv dvojice i dvojica protiv trojice, otac protiv sina i sin protiv oca, mati protiv kćeri i kći protiv matere, svekrva protiv snahe i snaha protiv svekrve.”

(Lk 12,51–53) Te riječi zvuče kao da su u suprotnosti s brojnim i snažnim biblijskim porukama mira, ali one nam zapravo osvjetljaju to da mir koji Krist daje nije nikakvo nametnuto stanje, poput onoga ‘mira’ kada onaj tko je jači drži u podložnosti slabijega ili kada se radi ‘mira u kući’ žive neiskreni odnosi i prikrivaju razni oblici kućnoga nasilja, koji su gori od otvorenih sukoba i podjela. Mir koji Krist daje nije prisiljavanje na pokornost ni ušutkivanje drukčijih glasova, nego očitovanje slave Božje, to jest iskustvo njegove prisutnosti među ljudima i izvor istinske radosti. Zato su i Kristove riječi da u naše kuće donosi razdjeljenost sastavni dio evanđelja. I one su radosna vijest, jer ako ta razdjeljenost dolazi s njime, onda je riječ o procesu u kojem je on prisutan i koji konačno sve ukućane dovodi do spoznaje da pravi i trajni mir nije rezultat naših ljudskih kompromisa, nego plod našega izmirenja s Bogom (usp. Ef 2,16).

5. Taj Božji mir mogu snažno posvjedočiti Bogu posvećene osobe koje pripadaju svekolikim crkvenim ustanovama posvećenoga života. Uz one spomenute „karakteristične crte Isusa – djevičanskog, siromašnoga i poslušnog” (Vita consecrata, br. 1), Bogu posvećene osobe redovito žive u bratskim ili sestrinskim zajednicama, kao što je i Krist cijeli svoj život dijelio svoju svakodnevnicu u zajedništvu s drugim ljudima. Najprije u Marijinoj i Josipovoj nazaretskoj obitelji, a potom u zajednici svojih učenika. Stoga je mjesno ili kućno bratstvo prvo mjesto u kojem Bogu posvećene osobe oživotvoruju mir koji Krist ostavlja i daje svojim učenicima (usp. Iv 14,27). U tom ambijentu nadalje osjećaju i kušaju Božji mir i svi gosti, putnici i namjernici koji od davnina doživljavaju samostane i druge redovničke kuće kao oaze mira, duhovnosti i gostoprinstva. Odatle se Kristov mir kao miomiris širi i na sva polja raznih djelatnosti koje Bogu posvećene osobe obavljaju u nesebičnom služanju svim ljudima.

6. U Sažetom izvješću prvoga zasjedanja (4. – 29. listopada 2023.) Biskupske sinode o sinodalnosti koja je započela 2021. godine, a

završetak joj je predviđen ove, 2024. godine, jedna cjelina nosi naslov Posvećeni život, laička društva i pokreti: karizmatičan znak. Među ostalim, tu se nalazi i ova znakovita tvrdnja: „Ne jednom je posvećeni život bio prvi koji je uočio promjene u povijesti i shvatio pozive Duha: i danas Crkva treba njegovo proroštvo.” (Relazione-di-sintesi.pdf; synod.va) Svi znamo da se u povijesti neprestano događaju promjene, ali nije ih lako uvijek pravilno uočiti i shvatiti pozive Duha koji nas u danom trenutku nadahnjuje i potiče na prikladno djelovanje. To je dar koji se doista na razne načine manifestirao u osnivanju i djelovanju mnogih ustanova posvećenoga života.

Dosta je spomenuti vremena kada u mnogim narodima i zemljama društvo nije uočavalo ili nije znalo odgovoriti na potrebe mnoštva siromašnih, bolesnih i odbačenih ljudi, ali je Duh u Crkvi poticao mnoge muškarce i žene na osnivanje različitih ustanova posvećenoga života u kojima je posvećenost Bogu nalazila svoj najizvrsniji izraz u djelima ljubavi prema bližnjemu. Golem je broj bolnica, sirotišta, javnih kuhinja, prihvatilišta za beskućnike, osnovnih i visokih škola, pastoralnih i duhovnih centara koje su osnovale, vodile i još uvijek vode zajednice različitih crkvenih redova i ustanova posvećenoga života.

I ono što je važno naglasiti jest to da su to mjesta koja su bez ikakve isključivosti otvorena svim ljudima u potrebi. U mnogim krajevima, pogotovo onim u kojima vladaju razni sukobi, često su takve crkvene ustanove jedina mjesta gdje se mirno i bez straha susreću ljudi različitih i međusobno sukobljenih naroda, kao i različitih jezika, kultura i raznih drugih pripadnosti.

7. Smatramo da u ovo, naše vrijeme, opterećeno ratovima, nesuglasticama i nemirima među mnogim ljudima, skupinama i narodima, osobe i zajednice posvećenoga života mogu u Crkvi i u svijetu iznova navijestiti proroštvo Božjega mira, pokazujući na primjeru vlastitoga života i djelovanja kako je taj mir ostvariv, dobar i lijep. Stoga smo ovom prigodom osjetili potrebu da, jednako kao i na Božić, i na Dan posvećenoga života, koji slavimo na blagdan Gospodinova prikazanja u Hramu, snažnije zazvoni poruka da je naš nebeski Otac Bog mira i da smo svi pozvani primiti i zajedno živjeti mir koji nam se po Duhu Svetom daje u Isusu Kristu, Božjem Sinu. Neka nam Marija i Josip, koji su donijeli dijete Isusa u Hram da ga prikažu Gospodinu, starac Šimun, koji ga je primio na ruke, i proročica Ana, koja je zanosno hvalila Boga govoreći svima o tom djetetu, budu primjer kako ćemo i mi primiti i svjedočiti Krista, koji je došao i navijestio mir i onima blizu i onima daleko (usp. Ef 2,17).

S tim mislima i poticajima želimo vam miran i blagoslovljen Dan posvećenoga života 2024. godine.

Zagreb, 27. siječnja 2024.

U ime Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života,

✠ Zdenko Križić,
predsjednik

U ime Hrvatske redovničke konferencije,

s. Lidija Bernardica Matijević SSFCR,
predsjednica

POSLANICA MSGR. BOŽE RADOŠA ZA TJEDAN SOLIDARNOSTI I ZAJEDNIŠTVA S CRKVOM I LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

3. do 10. ožujka 2024.

Solidarnost u deset riječi

Draga braćo i sestre!

Korizmeno vrijeme u kojem se nalazimo daje nam priliku za životno i vjerničko usmjerenje po načelu ispravne molitve, sadržajne pokore i konkretnih djela milosrđa, kako nam to Gospodin Isus naznačuje u Evanđelju (Mt 6, 1-18). Uvijek na polovici svoga korizmenoga puta prema svetkovini Uskrsa zastajemo i pogled usmjerujemo prema svojoj braći i sestrama u Bosni i Hercegovini, s kojima smo povezani pripadnošću istom narodu, zajedništvom, solidarnošću i, nadasve, zajedničkim hodom.

Korizma je slika puta na kojem se nalazi vjerni Božji narod, koji je u pokretu prema konačnom cilju: vječnoj Domovini. Na tom hodu Bog nikoga ne ostavlja sama. Knjiga Izlaska u dvadesetomu poglavlju, koje čitamo na današnju 3. korizmenu nedjelju, podsjetnik je da je Bog onaj koji nas izvodi iz zemlje tuđinske i kuće ropstva u slobodu i u obećanu zemlju. Bog po Mojsiju na Sinaju podsjeća narod što je sve za njega učinio. Gospodinove riječi jasno odzvanjaju i duboko se urezuju i u kamen i u srce. Bog je narod oslobodio o njega sama i postavio mu granicu, kako prema drugima tako i prema samome sebi, granicu koju nije dopušteno prijeći.

Papa Franjo nas potiče da imamo na umu kako "sve zapovijedi imaju zadaću ukazati na granicu života, granicu iza koje čovjek uništava sama sebe i svoje bližnje, narušavajući svoj odnos s Bogom. Ako tu granicu prijeđeš, uništavaš sama sebe, uništavaš i odnos s Bogom i odnos s drugima. Zapovijedi upravo na to upozoravaju." Iako se Božji go-

vor čini strogim, ipak je to govor brižna Oca nebeskoga kojem je stalo do njegova naroda kad kaže: „Ja sam ljubomoran Bog i pazim na svoje!“. Očeva zadaća je odgajati svoju djecu i svoje potomstvo. Vrlo je zahtjevno – ponekad i nepotrebno – davati djeci objašnjenja za nužne zabrane kojima roditelj prema njima u svoj svojoj ljubavi, širini i preglednosti životnog horizonta želi osigurati sazrijevanje, odrastanje i buduću samostalnost. Do očekivanog trenutka korištenja razumom i odrasle dobi potrebno je suočiti se s mnogo hrabrih, odlučnih, jasnih riječi punih ljubavi: NE, NE i NE!

Na simboličan način Božje „NE“ prvi je izraz njegove ljubavi prema nama, koji vodi u buduću slobodu. Bog, jer nas ljubi, ne želi da pođemo u svome hodu pogrešnim putem u opetovano ropstvo grijeha i padova. Sigurno su se Židovi pitali zašto im se Bog obraća u negativnoj jezičnoj formi i nije li se možda mogao izraziti pozitivnim izričajem. No, Bog ima plan sa svojim narodom i postupa poput pedagoga, koji svojim načinom postupno uvodi učenike u potpuno razumijevanje povijesti spasenja.

Koristeći se poznatim primjerom i stvarajući usporedbu s onime što u foto-tehnici znači negativ/pozitiv – a to smo mogli praktično doživjeti do prije nekih 30-ak godina – pri korištenju negativa filmova i potom u izradi fotografija. Negativ je bio plastična (nekoć celuloidna) vrpca, uska spektra boja i nejasna, no pri postupku razvijanja fotografija i puštanja osvjetljenja kroz negativ fotografski bi papir primio svjetlo, što bi naposljetku rezultiralo koloriranim pozitiv fotografijama.

Posluživši se tehnikom negativ/pozitiv Bog izriče svoj NE da bi kroz utjelovljenje Sina Božjega Isusa Krista, koji kao svjetlo obasjava naše nejasne i ponekad čudne životne negative, očitovao misao Božju i ovaj svijet učinio ljepšim. Osim ljepote, Isusov dolazak kao svjetla na ovaj svijet donosi objavu i potpuno razumijevanje Oca nama, koji smo u tami. Zapovijedi odnosno deset jasnih riječi koje je Bog na Sinaju dao Mojsiju, a potom i svima nama, u sebi sadrže vertikalnu odnosa na koju se naslanja horizontala naše prizemnosti. Jedino tako horizontala može opstati u svoj svojoj različitosti: ako je naslonjena na ono što je Božje, duhovno, neprolazno i ono što nas nadilazi.

Pažljivim osluškivanjem poruke ploča naslućujemo nutarnju povezanost zapovijedi prve i druge ploče, vertikale i horizontale tih deset Božjih riječi. Ilustrira to savršeno papa Franjo u svojim meditacijama o Deset zapovijedi, upućujući da krvotok koji teče kroz zapovijedi Druge ploče, ima izvor, srce, u prvoj zapovijedi: časti Gospodina. Tako, u pozitivnom i širokom tumačenju, sedma zapovijed: „Ne ukradi“ poziva na rast u osjetljivosti u raspodjeli dobara.

Jedna od važnih zapovijedi, „Ne ukradi“, koja se spominje u Knjizi Izlaska, želi reći da sve što je na zemlji pripada isključivo Bogu, koji je vlasnik svega. Dobra koja postoje na svijetu nisu naša, nego su Božja. Ako su dobra Božja, mi smo tek privremeni posjednici, kojima je posjed dan tek za vrijeme života. Posjed nam je dan kako bismo ga velikodušno i bez zadržke dijelili s onima koji ga nemaju ili ga imaju manje ili pak trajno oskudijevaju. Čovjek je samo privremeni upravitelj Božjih dobara i upravljajući njima mora biti solidaran s ljudima s kojima živi i koji su upućeni na njega.

Svjesni smo da dane zapovijedi čuvaju i nas i drugoga, naše i njegovo dostojanstvo, kako bi svaka osoba ostala u integritetu svoga bića dok dijelimo dobra koja su nam posuđena. „Ne ukradi“ znači: ljubi svojim dobrima,

iskoristi sredstva s kojima raspolažeš da ljubiš kako možeš. Tada tvoj život postaje dobar i posjedovanje postaje doista dar. Zato što život nije posjedovanje, nego ljubav. Papa Franjo dapače naglašava: „Ono što zaista posjedujemo jest ono što znamo darovati.“

Izabrani narod se nalazi na putu, kao što i svaki čovjek putuje svome cilju. Na putu susrećemo druge ljude i oni nam postaju životni suputnici s kojima ulazimo u komunikaciju. Kako je životni put izazovan, ali često i naporan, potrebna nam je svima autentična podrška do konačnog cilja. Knjiga Izlaska govori da je narod 40 godina putovao, lutao pustinjom ne bi li napokon došao u zemlju obećanja, koju je Bog za njega pripremio. Pustinja odgaja čovjeka u poniznosti i za poniznost. U pustinji vjetrovi brišu staze i tragove bez kojih je teško pronalaziti i držati željeni smjer kretanja. Stoga Bog stavlja Izraelcima kao putokaz Mojsija i 10 zapovijedi, a nama i Crkvi u cjelini u današnjim vremenitim olujama kao putokaz daje potrebite i siromašne. Ići prema potrebitima i siromašnima i doživljavati ih kao autentične znakove znači imati sigurniji hod i učiniti se ovisnim o živim i opipljivim putokazima u okvirima Božjega promisla kako bi se sretno stiglo na željeni cilj.

Tako je korizma vrijeme odgajanja i vjerničkog sazrijevanja u kojem prepoznavamo svoju braću i sestre kao žive putokaze, koji nam pomažu da kroz dobra djela iz ljubavi prema Bogu i riječima njegova zakona pristignemo do svoje obećane zemlje: vječnosti.

Draga braćo i sestre!

Već osamnaestu godinu zaredom – što bi se moglo nazvati i svojevrsnom punoljetnošću Tjedna solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini – nastojimo zajedno hoditi i biti solidarni. Zajedništvo i solidarnost s našim narodom u Bosni i Hercegovini i nama samima donosi sazrijevanje u odgovornosti za bližnje i čini sigurnim put prema vječnosti. Što je Mojsije zapisao u kamen, Bog želi da ostane zapisano u našem srcu.

Kao odgovorni upravitelji dobara ovoga svijeta, darujmo za bližnje u Bosni i Hercegovini znajući da je blaženije davati i iskažimo solidarnost! Iskazivanjem djelatne ljubavi, Caritasa, pronalazit ćemo najbolje ispravan put ravnajući se prema "malenima" radi ko-

jih je i sam Gospodin Isus Krist došao na svijet i prošao njime čineći dobro!

✠ Bože Radoš
varaždinski biskup
predsjednik Hrvatskog Caritasa

IZJAVA KOMISIJE HBK IUSTITIA ET PAX U POVODU PREDSTOJEĆIH PARLAMENTARNIH IZBORA

Očuvati dostojanstvo politike i ustavno-pravni poredak države

Parlamentarni izbori u Republici Hrvatskoj, koji će se održati 17. travnja 2024. godine, ponovno su prigoda kada će svi građani Republike Hrvatske i hrvatske dijaspore s pravom glasa, birajući određenu političku opciju, moći izraziti svoj stav o budućem smjeru hrvatske države s obzirom na njezin cjelokupan društveni razvoj, osobito u politici, gospodarstvu, kulturi, obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj skrbi, ali i s obzirom na njezin položaj u međunarodnoj zajednici i u međunarodnim odnosima. Ističući važnost parlamentarnih izbora, a imajući u vidu sva ozbiljna pitanja, među kojima ponajprije ističemo zabrinjavajuću demografsku situaciju, iseljavanje stanovništva te pitanje migracija, a o kojima ovisi naša budućnost i životni standard, odnosno razvoj općeg dobra, Komisija HBK-a Iustitia et pax (Pravda i mir) želi pružiti katoličkim vjernicima, ali i svim ljudima dobre volje, određena temeljna polazišta za zauzimanje vlastitog stava o tim pitanjima, iako poštujemo izbor svakoga glasača u skladu s svojom savjesti.

Odgovornost za opće dobro

Građani, koji se ujedno izjašnjavaju i kao katolički vjernici, po svojoj su vjeri pozvani biti duboko zainteresirani za svekolik boljitak i napredak na svim područjima za-

jedničkoga života u Hrvatskoj. Vjera, naime, nije samo privatna stvar pojedinca već uključuje i društveno-socijalnu dimenziju te se očituje i u suodgovornosti za opće dobro društva i države. Izlazak na izbore jedan je od načina očitovanja te suodgovornosti, jer na izborima građani odlučuju kojoj će političkoj opciji dati povjerenje, smatrajući da će upravo ona na najbolji način, u njihovo ime, promicati opće dobro društva na dobrobit svih građana. Želimo stoga podsjetiti da politička zajednica »postoji radi općega dobra« (Gaudium et spes, br. 74), a zadaća je države braniti i promicati zajedničko dobro građanskog društva (usp. Katekizam Katoličke Crkve, br. 1927). Političke stranke trebaju biti svjesne da je povjerenje koje im građani daju zapravo preuzimanje odgovornosti koja se očituje u služenju svim građanima. Izbori nisu politička arena u kojoj je najvažnije pobijediti pod svaku cijenu. Zato pozivamo sve političke stranke da u predizbornoj kampanji naglasak stave na svoje političke programe i jasno predstave građanima na koji način namjeravaju promicati opće dobro i rješavati društvene probleme.

Građane zasigurno zanima koje mjere pojedine političke stranke ili koalicije političkih stranaka namjeravaju donijeti u svrhu rješavanja demografske krize, jer je ona postala

temeljni problem hrvatskoga društva. Suočavamo se sa situacijom da nemamo više dovoljno radno sposobnih građana, što ozbiljno utječe na razvoj gospodarstva, te je od presudne važnosti kako se pojedine političke opcije namjeravaju odnositi prema dolasku stranih radnika, odnosno kakvu useljeničku politiku namjeravaju provoditi, te kakve mjere kane poduzeti u svrhu poticanja povratka hrvatskih iseljenika, osobito mladih obitelji, i zaustaviti daljnje iseljavanje hrvatskih građana u druge zemlje. Za hrvatske građane važno je, međutim, i rješavanje svakodnevnih problema te se od političkih stranaka ili koalicija očekuje da građanima predstave i programe zdravstvene i mirovinske reforme, politiku socijalne skrbi, agrarne reforme, kao i načine rješavanja drugih društvenih, ali i danas sve važnijih ekoloških pitanja. Vjernike, kao i sve ljude dobre volje u Hrvatskoj, pozivamo da u izboru svojih kandidata vode računa i o vrijednosnim i svjetonazorskim pitanjima poput poštovanja vjerskih sloboda u javnom životu, poštovanja života od trenutka začeća do naravne smrti, neradne nedjelje, kao i sve prisutnije pitanje rodne ideologije, itd.

Papa Franjo, u enciklici *Fratelli tutti* (2020.), jasno je naglasio da se u politici treba čuvati nezdravog populizma koji iskorištava kulturu naroda, odnosno »kada se pretvori u sposobnost nekog pojedinca za stjecanje potpore u svrhu političkog iskorištavanja kulture naroda, pod bilo kojim ideološkim predznakom, u službi svojih osobnih planova i vlastitog održavanja na vlasti. Ima i slučajeva gdje se teži steći popularnost na način da se raspiruje najniže sebične sklonosti nekih slojeva društva. To postaje utoliko ozbiljnije kada, bilo u grubim ili pak suptilnijim oblicima, dovodi do uzurpacije institucija zakonitosti« (br. 159). Papa Franjo ističe da takav nezdrav populizam izobličuje riječ narod, jer se nastoji podilaziti zahtjevima naroda kako bi se osigurali glasovi ili podrška, a zanemaruje se politika koja mukotrpnim radom nastoji ostvarivati opće dobro i osigurati ljudima sredstva potrebna za njihov cjelovit razvoj te stvarati uvjete da se mogu uzdržavati

plodovima vlastitih napora i kreativnosti. Papa Franjo potiče političare da svoju politiku usmjere prema razvoju gospodarstva koji će iskoristiti potencijale svake regije i raznim mjerama osigurati održivu jednakost. Pozivamo stoga građane da se »ne daju zavesti« od onih koji ukazuju isključivo na propuste, a ne nude pozitivne programe koji bi mogli promijeniti situaciju na bolje. Političare, pak, pozivamo, napose one koji se izjašnjavaju kao katolički vjernici, da u duhu hrvatskog demokratskog i pluralnog društva, radi općega dobra, surađuju i s onim političkim opcijama koje se u svemu ne slažu s njima, ali se zauzimaju za vrijednosni sustav većine Hrvata i hrvatskih građana.

Izbjeći ustavno-pravnu krizu državnog poretka

Međusobno optuživanje, diskreditiranje drugih političkih opcija i njihovih kandidata za Hrvatski sabor, kršenje ustavnih odredbi i narušavanje ustavno-pravnog poretka države nisu ponašanja koja zaslužuju povjerenje građana, a imaju i iznimno negativan odgojan učinak na sva područja društva: od obiteljskoga života preko škole do javnoga i osobito svakodnevnoga života. Takva ponašanja nisu jamac sigurnosti i stabilnosti države i naroda u svjetlu zahtjeva općega dobra svih građana. Pozivamo stoga sve sudionike izbornog procesa da poštuju nepovrjedivo dostojanstvo svake ljudske osobe i pritom očuvaju dostojanstvo politike te pruže primjer političke kulture i zrelosti političkog ponašanja, jer se u demokratskom društvu samo na taj način legitimno stječe povjerenje građana. Kao Komisija koja nastoji promicati ljudsko dostojanstvo, pravednost i mir te poštovanje zakonitosti, osuđujemo sve postupke koji dovode u pitanje zakonitost samih izbora, a birače pozivamo da na predstojećim izborima daju glas onima za koje smatraju da će biti spremni provesti prijeko potrebne reforme i služiti općem dobru u interesu svih građana.

U ovom trenutku sveopće geopolitičke nestabilnosti u Europi, osobito izazvane ruskom

agresijom na Ukrajinu koja se na određen način proteže i do naših prostora, najmanje nam je potrebna politička nestabilnost i dovođenje u pitanje povjerenja u institucije, kao i u zakonitost parlamentarnih izbora koji su pred nama. Vladavina prava kao temeljno ustavno načelo obvezuje sve građane Republike Hrvatske, sve institucije, pa i političke stranke. Stoga apeliramo na sve sudionike izbornoga procesa da postupaju poštujući Ustav Republike Hrvatske i relevantne zakone, ali i ljudsko dostojanstvo svakoga kandidata za parlamentarne izbore. Posebice važnim držimo obvezu svih političkih stranaka da svojim postupanjem izbjegnu ustavnopravnu krizu te da oni, koji već imaju određene, pa makar i ograničene političke ovlasti, budu primjerom poštena izbornog natjecanja. Pri tome želimo istaknuti da je Republika Hrvatska do 2000. godine imala polupredsjednički sustav, a od 2000. godine parlamentarni koji izričito predviđa zabranu stranačkog članstva za predsjednika države.

Pozivamo građane vjernike i sve ljude dobre volje u Hrvatskoj da svojim glasom podrže one političare koji se zauzimaju za slobodnu Hrvatsku u okviru zajednice europskih naroda i za istaknuto mjesto Republike Hrvatske u Europskoj uniji, svjesni da ona nije idealna. Možemo se složiti s izjavom naslovljenom Za odgovoran glas koji promiče kršćanske vrijednosti i europski projekt Vijeća biskupskih konferencija Europske unije (COMECE), objavljenoj 13. ožujka 2024. godine u povodu predstojećih izbora za Europski parlament. U njoj se ističe: »Znamo da Europska unija nije savršena i da mnoge njezine politike i zakonski prijedlozi nisu u skladu s kršćanskim vrijednostima i očekivanjima mnogih njezinih građana, ali vjerujemo da smo pozvani pridonijeti i poboljšati je alatima koje nudi demokracija.«

Zaustaviti korupciju u Hrvatskoj

Među prioritete hrvatskoga društva zasigurno ulazi i borba protiv korupcije, jer ona stvara nezdrave međuljudske odnose, nepo-

vjerenje u državne institucije, ali i rezerviranost ulagača u razna područja gospodarstva. Korupcija je zlo koje se rađa u srcima onih koji se Boga ne boje, niti za ljude mare (usp. Lk 18,4). Stoga, tko u svoj predizborni program ne stavi zadaću suzbijanja korupcije u Hrvatskoj, teško može dokazati biračima da politiku shvaća kao služenje općem dobru i da u svom obnašanju vlasti želi nultu stopu tolerancije prema koruptivnim radnjama. Pozivajući se na riječi pape Pija XI., papa Franjo ističe da politika pisana velikim P jest »jedan od najuzvišenijih oblika ljubavi prema bližnjemu. Zalagati se za 'dobru' politiku znači tjerati zemlju prema naprijed, raditi na napredovanju njezine kulture: to je politika. I to je umijeće« (Franjo, Politika i društvo, 23). U tom smislu, najodgovorniji za stvaranje uvjeta za prestanak korupcije jesu upravo političari, pa apeliramo da pod etičko-moralnim i političkim vidom borbu protiv korupcije stave kao osobni prioritet, ali i da etika treba biti prioritet svake političke stranke ili koalicije, odnosno politike kao brige za opće dobro. Ipak, važno je napomenuti da odgovornost za suzbijanje korupcije snose i svi građani, a ne samo političke stranke, jer se to društveno zlo može iskorijeniti samo zajedničkom akcijom koja uključuje primjenu jasnih etičkih principa, kako u različitim oblicima društveno-gospodarskoga života i uopće javnoga života, tako i u političkom djelovanju.

Potrebno je da se institucijama koje su zadužene za otkrivanje i suzbijanje korupcije dadnu veće ovlasti, a sâm proces razotkrivanja korupcije učini transparentnijim, bez senzacionalističkih i selektivnih izvješća u hrvatskoj javnosti. Osobito apeliramo na odgovornost sredstava društvenih komunikacija, ali i svih drugih javnih institucija i privatnih osoba, da se suzdrže od neutemeljena optuživanja i narušavanja dobra glasa prije utvrđivanja odgovornosti. Pozvani smo ovom procesu pridonositi argumentiranim otkrivanjem korupcije, a nadležne institucije da, u duhu poštenja i na dobrobit građana, sve slučajeve istraže, a kada se utvrdi koruptivna djelatnost da pokrenu i provedu zakonske

postupke. Potrebno je podržavati i poticati kod građana hrabrost i poštenje, što uključuje i naviku prijavljivanja nadležnim institucijama onih koji čine koruptivne radnje.

Odaziv kršćana na parlamentarne izbore

Nekultura dijaloga, često prisutna u političkim raspravama, koja nerijetko graniči i s izričajima vulgarnosti, dovodi hrvatske građane u situaciju da ne žele izići na izbore. Stoga nas ne iznenađuje što se građani često pitaju: Komu dati glas? Ipak želimo napomenuti da se neizlaskom na izbore ipak glasuje, ali tada drugima prepuštamo da odlučuju u naše ime te sami sebi uskraćujemo mogućnost čina građanske odgovornosti i skrbi za opće dobro, odnosno »glasujemo« upravo za one zbog kojih se odustalo od izlaska na izbore. Katolike vjernike, koji prema popisu pučanstva iz 2021. godine čine veliku većinu hrvatskih građana, ali i sve ostale građane, pozivamo stoga da pristupe izborima i ozbiljno promisle komu dati svoje povjerenje. Pri tome je važno da se ne glasuje »protiv nekoga«, nego da svojim glasom podrže one čija dosadašnja djela pokazuju da im se može vjerovati, odnosno da svojim glasom »kazne« neispunjena obećanja onih kojima su prethodno dali glas.

Zazivajući Božju pomoć na sve građane Republike Hrvatske, a posebice na one koji se kandidiraju za budući saziv Hrvatskog sabora i preuzimanje zakonodavne i izvršne vlasti u našoj državi, upućujemo svima poziv

da učinimo sve kako bismo »rehabilitirali« politiku i učinili je doista časnim poslom koji se ostvaruje u služanju građanima, a koji ne nosi sa sobom vlastiti probitak i prosperitet, nego se očituje u mukotrpnju uočavanju prioriteta i visokom stupnju etičko-moralne i političke odgovornosti u brizi za opće dobro. Istinski političar jest onaj koji se ne koristi narodom kao mitskom kategorijom, nego koji sa svojim narodom živi, prepoznaje njegove potrebe i zauzima se za njegov boljitak.

Navodeći riječi pape Franje, ističemo: »Da bi razumio narod, moraš živjeti s narodom. Samo oni koji su živjeli s narodom razumiju ga...« (Franjo, Politika i društvo, 101). Svjesni smo da nema idealnih političara, jer su i oni samo ljudi, ali ćemo svojim ozbiljnim pristupom izborima i savjesnim davanjem glasa određenoj političkoj opciji ipak omogućiti da u izbornom procesu izaberemo najbolje među onima koji se natječu, a time i sami pridonesemo promicanju općeg dobra hrvatskog društva i države. Pozivamo sve da daju osoban doprinos u stvaranju pozitivnog raspoloženja kako bi i ovi parlamentarni izbori protekli mirno i dostojanstveno, u ozračju zakonitosti i pravednosti, na dobrobit svih građana Republike Hrvatske.

U Zagrebu 3. travnja 2024.

✠ Đuro Hranić
nadbiskup đakovačko-osječki
predsjednik Komisije HBK-a Iustitia et pax

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA POVODOM 128. OBLJETNICE SMRTI DR. ANTE STARČEVIĆA

Šestine, 28. veljače 2024.

Jr 18,18-20; Mt 20,17-28;

Draga braćo i sestre,

1. Prvo čitanje u misi ove korizmene srijede izvadak je iz knjige proroka Jeremije. Premda ova starozavjetna knjiga nema autobiografsku nakanu, u njoj se živo izražava karakter i narav proroka Jeremije. Sama knjiga je također i potresno svjedočanstvo prorokova duševnog stanja i nutarnjih kriza kroz koje je prolazio.

Jeremija je rođen oko 650. godine prije Krista, u svećeničkoj obitelji koja je živjela u okolini Jeruzalema¹. Bog ga poziva na proročku službu „u dane Jošije, sina Amonova, kralja Judina trinaeste godine vladanja njegovog“ (Jr 1,2). Bilo je to 626. godine prije Krista. Ako bismo rekli da je njegovo vrijeme bilo složeno i teško za njega i njegov narod, bio bi to samo blijedi opis okrutne stvarnosti. Jeremija je živio u tragičnome razdoblju kada se planiralo, pripremalo i dovršilo uništenje judejskoga Kraljevstva. Duhovna i nacionalna obnova kralja Jošije pobudili su velike nade, ali one su pokopane kraljevom smrću i velikim političkim promjenama i preokretima u susjednim zemljama ondašnjega staroga Istoka. Jeruzalem je osvojen, Hram je spaljen, a stanovništvo opet odvedeno u izgnanstvo, otišlo u izbjeglištvo! Jeremija nikamo ne odlazi. Izabire teži dio. Ostaje sa svojim narodom, zgaženim i porobljenim ostatkom Izraela. Kako se povijest ponavlja!

Prorok Jeremija je u svome djelovanju neumoran! Opominje narod, poziva na slogu,

jedinstvo, pokazuje – upire prstom u uzroke nevolja, prokazuje zlo među svojim sunarodnjacima, nagoviješta, pretkazuje propast, vlastito samouništenje... „Perditio ex tua Israel“ (Propast tvoja iz Tebe, Izraele). Vojska ga je optuživala da širi malodušje, a vlasti su ga progonile i zatvarale....

Drama Jeremijina života nije samo u previranjima i burnim događajima u kojima je i sam sudjelovao nego i u njemu samome. Plahe naravi, istančanih osjećaja, odabran je i poslan da „istrjebljuje i ruši, da zatire i ništi“ (Jr 1,10). Bio je željan mira, a stalno se morao boriti, protiv svojih sunarodnjaka, njemu bliskih i poznatih ljudi, protiv kraljeva, svećenika, lažnih proroka, „sveg naroda“. Razdire ga poslanje koje nije mogao izbjeći (Jr 20,9). Njegovi razgovori s Bogom puni su nutarnje boli i pitanja: „Zašto je moja bol bez prebola?“ (Jr 15,18).

Sve ovo trpljenje očistilo je njegovu dušu i otvorilo je za druženje s Bogom. Obraća se Gospodinu u strahu od smrti jer ga njegovi neprijatelji planiraju ubiti, upravo oni za koje je posredovao kod Boga: „Ta zar se dobro uzvrća zlim? A oni mi jamu kopaju! Sjeti se kako stajah pred licem tvojim da u tebe milost tražim za njih, da odvratim od njih jarost tvoju“ (Jr 18, 19-20). To je bilo osobito bolno iskustvo za proroka Jeremiju. Bilo bi mu lakše i bolje bi prošao da se svrstao u službene skupine „proroka“ – oportuniste – koji su izricali laskava proročanstva moćnicima i narodu. Ali time bi izdao svoje poslanje. „Ti me zavede, o Gospodine, i dadoh se zavesti, nadjačao si me i svladao me. A sada sam svi-ma na podsmijeh iz dana u dan, svatko me

¹ Danas Anata, selo šest kilometara sjeverno od Jeruzalema, kamo je Salomon prognao svećenika Ebjatara.

ismijava. I rekoah u sebi: neću više na nj misliti niti ću govoriti u njegovo ime. Al' tad mi u srcu bi kao rasplamtjeli oganj, zapretan u kostima mojim: uzalud se trudih da izdržim, ne mogoh više" (Jer 20,7ss). Tužaljke koje, skupa s drugim ispovijedima, čitamo u istome poglavlju čine takozvanu priču o "Jeremijinoj mucii" – sedam stoljeća prije Kristove muke. Svojevrsan su nagovještaj Isusove muke i patnje!

2. U današnjemu Evanđelju Isus, dok su se uspinjali prema Jeruzalemu, dvanaestorici naviješta svoju muku. Isus ih priprema na događaje koji će uskoro uslijediti. Ovo je već treći put da govori o svome kraju, mucii, smrti i uskrsnuću.

Odmah nakon toga majka apostola Jakova i Ivana traži prva mjesta za svoja dva sina. U usporednome odlomku, evanđelist Marko, koji daje izvornu inačicu ovoga odlomka, stavlja zahtjev prvih mjesta izravno u usta dvojice braće: „Daj nam da ti u slavi tvojoj sjednemo jedan zdesna a drugi slijeva“ (Mk 10, 32). Krist im se u svome odgovoru obraća: „Ne znate što ištete. Možete li piti čašu koju ću ja piti?“ Aluzija je ovo na Getsemanij i Golgotu, na njegovu muku i smrt. „Ne znate što ištete.“ „Čašu ćete moju doduše piti, ali sjesti meni s desna ili slijeva – to nisam ja vlastan dati. To je onih kojima je pripravio moj Otac“ (Mt 20, 23).

Zahtjev za prvim mjestima u Kristovu budućem Kraljevstvu o kojemu je često govorio otkriva dvije stvari: da su apostoli, kao i svi njihovi suvremenici, očekivali političkoga Mesiju sa svjetovnom moći i kraljevstvom; da im je posve promaknula Isusova najava da će on morati proći muku i smrt, makar i bio na kraju ovjenčan slavom uskrsnuća. Ništa nisu razumjeli. Trebalo je još toliko toga učiti.

3. Isus ne propušta ni ovu priliku da još pouči dvanaesticu, buduće vođe i stupove svoje Crkve, o službi koju će vršiti u zajednici. Još jednom razbija konvencionalni kalup:

„Znate da vladari gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Neće tako biti među vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko god hoće da među vama bude prvi, neka vam bude sluga“ (Mt 20, 25-27).

U kršćanskoj zajednici autoritet i odgovornost, čak i solidarnost, moraju biti sinonimi za raspoloživost za služenje. Među nama koji slijedimo Krista ne smije biti mjesta autoritarnosti, ambiciji i želji za moći. Sve to razbija naše duhovno crkveno zajedništvo. Stoga Isus također osuđuje, barem implicitno, svako izjednačavanje Crkve i kraljevstva Božjega sa sustavima moći i vlasti.

On suprotstavlja dva dijametralno suprotna stila vlasti i suživota: zapovijedanje dominacijom ili slobodno služenje. Prvi stil bio je u ono vrijeme izvorna ideja apostola i uobičajeni je model građanskoga društva, koliko god demokratski se činio. Drugi je stil koji Isus želi i traži za cijelu svoju Crkvu, odnosno hijerarhiju ili pastire i narod. Krist ponovno preokreće ljudske kriterije i ruši ljestvicu vrijednosti, kao što je to učinio u naviještanju Blaženstava. Kao motivaciju i živi primjer takve paradoksalne doktrine, Isus nudi sebe: „Baš kao Sin Čovječji, koji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge“ (Mt 20, 28).

4. Draga braćo i sestre! Danas obilježavamo 128. obljetnicu smrti velikoga sina hrvatskoga naroda, oca Domovine dr. Ante Starčevića. Njegov životni put u složenim društvenim prilikama i burnim vremenima hrvatske i europske povijesti omeđen je u prostor i vrijeme od Velikoga Žitnika kraj Gospića gdje je rođen 23. svibnja 1823. i preminuća u Zagrebu na današnji dan 28. veljače 1896. I on potječe iz svećeničke obitelji. Stric mu je bio ugledni svećenik intelektualac, a i sam je neko vrijeme bio na putu prema svećeništvu. U svojoj oporuci, koju je napisao u Zagrebu 26. srpnja 1895., među ostalim piše: „ja želim, mertav sahranjen biti u kojemu groblju oko Zagreba: samo ne u zagrebačkom.“

Kod sprovođanja zabranjujem svaki sjaj, kano glasbu, pevanje, zvonjenje, vience itd., ter, se moje telo ima opraviti u prostu nepomazanu dervenu škrinju, pa po jednomu vrednomu duhovniku rimske cerkve, i po njezinu obredu zemlji predati. Zabranjujem svaki spomenik i svaku javnu počast. Jer ako sam zaslužio živeti u sladkoj uspomeni naroda hrvatskoga, ja sam si spomenik ostavio u momemu životu i u delih mojih, a narod ima na koristne stvari trošiti. Na moj grob ima se postaviti ploča iz kamena sa mojim imenom i prezimenom, po godinama, meseci i dani narodjenja i smerti moje...“²

Spaljivanje mađarske zastave na Jelačićevu trgu, dok je u Zagrebu boravio car i kralj Franjo Josip I., koji se došao uvjeriti o tome kako je Hrvatska pacificirana zaslugom bana Khuena Hédervárijaja, prouzročilo je mnoge nevolje. Dok su sudovi sudili studentima zbog toga političkog „zločina“, a domaća i međunarodna javnost budno pratila suđenje, u Starčeviću domu u Zagrebu gasio se polagano život oca Domovine Ante Starčevića. Preminuo je na današnji dan 28. veljače 1896. godine.

Prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman, povodom stote obljetnice smrti i izdanja pisanih „Djela dr. Ante Starčevića“, napisao je: „Posebno značenje sve do naših dana imaju Starčevićevi tekstovi u kojima upozorava na hrvatske ljude koji nisu razumjeli bit politič-

2 Ovo je moja oporuka u *Djela Ante Starčevića 3*, Znanstveno-političke razprave 1894-1896, Pretisak 1995., str. 463-464.

ke sudbine vlastitoga naroda i time ga neprestano stavljali u okvire tuđih političkih interesa. Dosljednost i čvrstina u promišljanju i promicanju hrvatske državnosti i narodne samobitnosti, učinili su dr. Antu Starčevića utemeljiteljem samobitne ideje o hrvatskoj nacionalnoj neovisnosti.“

„Nije slučajno što je i današnja suverena i samostalna Hrvatska našla jedno od svojih najvažnijih izvorišta u djelu Oca Domovine, temeljeći svoj program, osim na općim demokratskim načelima suvremene civilizacije, između ostalog, i na starčevićanskomu hrvatskom povijesnom državnom pravu. Ljudima koji su tijekom teških i burnih vremena najnovije hrvatske povijesti nasljedovali i promicali misao o slobodnoj Hrvatskoj, „Djela dr. Ante Starčevića“ bila su trajno i istinsko nadahnuće koje je posebno pridonijelo ostvarenju suverene samostalne države.“³

Draga braćo i sestre! Obljetnica njegove smrti prigoda je i nama podsjetiti se na ljudske, kršćanske, nacionalne i općeljudske vrijednosti koje je neumorno promicao i zastupao. Bez obzira na naše krajevno podrijetlo, bez obzira na naše karakterne vlastitosti, bez obzira na naše različitosti, osoba i poruka dr. Ante Starčevića, o hrvatskoj nacionalnoj državi i državnosti, sve nas ujedinjuje i poziva živjeti zajedno, u međusobnoj slozi, poštovanju, razumijevanju, prihvaćanju. Neka nam Bog svima u tome pomogne.

3 Dr. Franjo Tuđman, Zagreb, 7. studenoga 1995., u *Djela Dra Ante Starčevića 1*, 1893 – Pretisak 1995.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA MISI ZA ŽRTVE U DONJEM DOCU 26. III. 1944. - 26. III. 2024.

Donji Dolac, Crkva sv. Martina, Veliki utorak, 26. ožujka 2024.

Iz 49,11-6; Ps 71,1-6b.15ab.17; Iv 13,21-33, 36-38;

Draga braćo i sestre,

1. Nakon nedjelje Cvjetnice, svečanog Isusovog ulaska u Jeruzalem, kroz tri dana Velikog tjedna, Veliki ponedjeljak, utorak i srijedu, Crkva u misnome evanđelju u središtu ima Isusa za stolom sa svojim učenicima. S Isusom je za stolom i njegov izdajica Juda. Bila je to Isusova oproštajna i oporučna večera. Večera na kojoj će ustanoviti Presveti oltarski sakrament! Večera je to na kojoj će ustanoviti i sakrament svećeničkog reda. To je tako uzvišen i svečan trenutak u kojemu je Gospodin sa svojim, u ljepoti zajedništva s onima koje je pozvao i s kojima proživljava posljednje trenutke svojega zemaljskog života.

Ipak, Evanđelje nam kaže da u tomu posebnom ozračju, Isus, potresen u duhu, proživljava pravu dramu: „Zaista, zaista, kažem vam: jedan će me od vas izdati!“ Duboko je potresen zbog izdaje! Zbog strašne izdaje jednog od apostola koji je s njime te večeri sjedio za istim stolom i blagovao! Izdaje ga jedan od onih koji je bio pozvan da bude više i jače s njime u odnosu na druge ljude! Predaje ga za novac bezdušnim proračunatim hramskim obredničarima na čelu s Kajfom; bezličnim političkim oportunistima s upraviteljem Pilatom, rijekama ulične pravde nabrijanih i razuzdanih gomila („Raspni ga, raspni! Krv njegova na nas i na djecu našu!“), lopovima, krvnicima, hladnim egzekutorima i čuvarima okupatorskoga Rima.

Juda, izabran i pozvan od samog Isusa u elitnu skupinu dvanestorice, pozvan na apostolsku službu svjedočenja Božje ljubavi u zajednici Crkvi - „stupu Istine“ kojoj je glava sam

Krist, umjesto asketskog vjernika, predanog svećenika, samozatajnog i hrabrog biskupa, duboko zaslijepljen srebrom i zlatom, postaje izdajicom svoga Učitelja za trideset srebrenika. Ivan izričito kaže da je „đavao već bio ubacio u srce Judi Šimuna Iškariotskoga da ga izda“ (Iv 13,2); slično piše i Luka: „Sotona uđe u Judu zvanog Iškariotski koji bijaše iz broja dvanaestorice“ (Lk 22,3).

Judina nam izdaja ostaje misterij. Kako je moguće da je Juda tako nešto učinio? Zastaje nam dah pred tim pitanjem! Isus se prema njemu odnosio prijateljski (usp. Mt 26,50), no poštujući ljudsku slobodu, u svojim pozivima da ga se slijedi na putu blaženstava nije prisiljavao ničiju volju niti je unaprijed zaštićivao od Sotoninih napasti te se taj događaj objašnjava na temelju osobne odgovornosti Jude, koji je jadno podlegao napastovanju Zloga¹. Da, braćo i sestre! Kad čovjek slobodno dopusti da mu Sotona šapće na uho i da polagano zloduhov govor uđe u ljudsko srce, onda je sve moguće. Kad čovjek u svojoj slobodi dopusti da ga Sotona zavede, onda se njegovo srce izopači. Onda ono ostaje hladno na Božji govor i Božje djelovanje. Ostaje hladno na Božji pogled i na Božju ljubav. Onda ono ide suprotnim smjerom od onoga što ga je Bog predvidio za čovjeka!

2. Braćo i sestre! „Mnoge su mogućnosti izopačenja ljudskoga srca - istaknut će papa Benedikt XVI. - i jedini način da ih se spriječi jest da se ne njeguje samo individualistički,

¹ Benedikt XVI.: Dvije stvari koje možemo naučiti iz Judine izdaje, dostupno na: <https://www.bitno.net/vjera/formacija/benedikt-xvi-juda-iskariotski-izdaja/>

autonoman pogled na stvari, nego naprotiv, da se uvijek iznova svrstavamo na Isusovu stranu, prihvaćajući njegovo gledište. Dan za danom, poručuje nam ovaj veliki Papa, moramo nastojati ostvarivati potpuno zajedništvo s njime."² I u tomu uvijek i uvijek iznova valja nam se preispitivati, kajući se za svoje velike i male izdaje, za svoje individualizme i svoje subjektivizme, za svoje autonomne poglede na sebe i druge, za svoja odstupanja od Božjega plana i nauma za svakoga od nas, te nam valja ponizno prihvaćati Božje oprostnje i milost. I Petar se htio suprotstaviti Isusu i onome što ga je čekalo u Jeruzalemu, pa je zato dobio oštar prijekor: „Nije ti na pameti što je Božje, nego što je ljudsko” (Mk 8,32-33)! No, nakon svog pada Petar se pokajao te je našao oprostnje i milost. I Juda se pokajao, ali njegovo se pokajanje izrodilo u očaj koji ga je odveo u samouništenje. Eto poruke i poziva danas i uvijek svakomu od nas: da nikada ne gubi pouzdanje u božansko milosrđe. Jer, Bog “je veći od našega srca”, kako kaže sveti Ivan (1 Iv 3,20).³ „Imajmo, dakle, na umu dvoje. *Prvo*: Isus poštuje našu slobodu. *Drugo*: Isus očekuje našu spremnost na pokajanje i obraćenje; bogat je milosrđem i praštanjem.”⁴

3. Sve ovo je osobito važno naglasiti danas, ovdje, dok se sjećamo tragičnih događaja koji su se prije 80 godina zbili u ovom našem mjestu Donjem Docu, a sljedećih dana i u obližnjim nam mjestima, kad je u strašnom pokolju ubijeno 272 naših mještana, među kojima i 103 djece (jedno novorođenče), a koje su 26. ožujka 1944. ubili zločinci pod zastavom zloglasne 7. SS divizije „Prinz Eugen“. Pitamo se: kako je ljudsko srce moglo takvo što smisliti i učiniti? Pitanje je to gotovo identično onomu što smo ga već postavili u govoru o Judinoj izdaji. Juda je izdao Bogočovjeka, Isusa Krista i predao ga u smrt. No, na svoj način, čovjek, kad se svjesno otvori djelovanju Zloga i kada u svojoj slobodi dopusti da

ga Sotona zavede, pa mu se srce izopači te se ogriješi o brata čovjeka, Božju sliku i priliku, i preda u smrt, onda on izdaje Boga! A to se upravo ovdje dogodilo. Ovdje se dogodila izdaja Boga jer je izdaja brata čovjeka uvijek i izdaja Boga! I to predanje u smrt naše braće i sestara 26. ožujka 1944. u ovom našem mjestu bilo je strašno, bilo je neopisivo strašno. Ovdje je izopačenost ljudskog srca progovorila strašnom, paklenom mržnjom koja je u vatri i krvi nemilosrdno gutala našu braću i sestre, muškarce i žene, mlade i stare, djecu, rođenu i onu još nerođenu, u utrobama svojih majki.

4. U tijeku samo nekoliko dana, krajem ožujka 1944., anđeo smrti – zatornik života, prošao je od sjeverne strane Mosora do južnih padina Kamešnice. Strašni zločini i masovna ubojstva ljudi i uništenja imovine dogodili su se u Docu i selima ispod Kamešnice: Gljevu (1), Gali (3), Otoku (174), Rudi (282) Podima (87), Krivodolu (152), Rožama (22), Ljuti (156), Voštanima (330) i Kamenskome (55). U nekoliko dana, u Donjem Docu i selima ispod Kamešnice ubijene su 1534 osobe! Svi ubijeni bili su hrvatske nacionalnosti i katoličke vjere. Tko je to učinio? Neprijatelji hrvatskoga naroda! I koliko god očevdci i svjedoci ovoga teškog stradanja kazuju kojim su jezicima počinitelji govorili, koje su odore nosili, koja imena su imali, s kakvim naglascima i dijalektima su komunicirali, i što se tih dana zbivalo u ovome zamosorskom hrvatskome katoličkom selu, a mi iz ovoga kraja, toliko smo puta slušali i pitali preživjele očevdice i svjedoke događaja, da nam ponovno kazuju o tome, ostaje velika tajna kako je moguće da ljudsko biće može isplanirati i počinuti takve zločine!? Kako i koliko u čovjeku može potamniti ljudskost, otupiti savjest da ovo učini! Kako da nitko nije vojno reagirao da bi obranio nedužni hrvatski puk? Po kojim su kriterijima donesene odluke da se neki dijelovi sela potpuno unište i spale, a drugi da se ne diraju?

Rat je poguba ljudske naravi, kazao je hrvatski pjesnik svećenik Marin Držić. Prostor od

2 Isto.

3 Isto.

4 Isto.

Mosora do Kamešnice u 1944. godini našao se na poprištu odmjera vanja snaga i sukoba vojski, različitih vojnih i političkih interesa i strategija, i velika je odgovornost *sviju* za teške zločine koji su se dogodili. Ovaj zločin i masakr promatramo u tome kontekstu. Ovdje su se sukobljavali svjetovi, političke vizije i egoistične težnje ideologijâ i država. Ovdje su se, na žalost, očitovali najniži i najkrvoločniji nagoni čovjeka. Kada mržnja zamuti čovjekov razum, on kolje gore od vuka i tigra! Ukupno je iz naše župe stradalo u Drugome svjetskom ratu 319 osoba.

5. Draga braćo i sestre, od zla i mržnje može nas jedino osloboditi Božja ljubav i Božje milosrđe. Gospodin od nas očekuje našu spremnost na pokajanje i obraćenje; On koji je bogat milosrđem i praštanjem, jedini može zacijeliti naše rane, i ublažiti naše boli koje i danas traju, dok se sjećamo naših dragih i milih, tragično stradalih prije punih 80 godina. Tim smo događajem kao ljudi potreseni i danas. I Božje je srce njime potreseno, jer je ono što je čovjek ovdje učinio bratu čovjeku u potpunosti suprotno onom što je čovjek u Božjim očima, suprotno onomu što i kakav čovjek treba biti i na što je on od Boga pozvan! Jer, grijeh, ma kakav god on bio, uvijek potresa Božje srce. A potresa i ljudsko srce, ako

čovjek uz njega prione, te ga izopačuje: Lomi ga i krši. Čini ga tvrđim od kamena. Čini ga: ne-ljudskim. Takvo srce onda je spremno na svako zlo, i ne samo spremno, nego ga može i učiniti! Ovdje je, u ovim strašnim događajima, na nama nepojmljiv način, izobilovao ljudski grijeh i griješnost. No mi, znamo i vjerujemo, kao što tvrdi sveti Pavao da "gdje se umnožio grijeh, nadmoćno izobilova milost". No kako bi izvršila to svoje djelo u ljudskim srcima, milost mora razotkriti grijeh da nam obrati srce i dade mu "pravednost za život vječni po Isusu Kristu Gospodinu našem" (Rim 5,20-21). Poput liječnika koji istražuje ranu prije nego li je liječi, Bog svojom Riječju i svojim Duhom baca živo svjetlo na ljudski grijeh te svakog od nas poziva na obraćenje. A to znači: Poziva nas da čvrsto ostanemo na putu Evanđelja, a to znači na putu prihvaćanja Božjeg milosrđa i oprostjenja.⁵

Neka nam Gospodin, po zagovoru Blažene Djevice Marije, svetog Josipa zaštitnika Domovine i svih brojnih mučenika iz našega napaćenog naroda, onih znanih i onih neznanih, pomogne da ostanemo i ustrajemo na tom putu. Amen.

⁵ Usp. KKC, br. 1846 - 1848.

PROPOVIJED VOJNOG ORDINARIJA MSGR. JURE BOGDANA NA MISI POSVETE ULJA¹

Vojni ordinarijat, Veliki četvrtak, 28. ožujka 2024.

*Oče biskupe,
Draga braćo svećenici,
Poštovani i dragi vjernici,*

1. Veliki četvrtak je dan kad je Gospodin dvanaestorici okupljenih na Posljednjoj večeri dao vlast, nalog i zadaću da s kruhom i vinom slave Sakramenat Tijela i Krvi Kristove, do njegova ponovnog dolaska, (*Usp. Mt 26,26-28.; Mk 14,22-25; Lk 22,14-20;*). Oni „obnavljaju žrtvu spasenja u njegovo ime, tvojim vjernima priređuju vazmenu gozbu, prednjače ljubavlju, hrane ih tvojom riječju i svetim otajstvima“².

Pashalno janje i druge starozavjetne žrtve zamjenjeni su darom Kristova Tijela i njegove Krvi. Krist nam daruje samoga sebe. I tako novozavjetni kult štovanja Boga, ima u svojem temelju samoga Boga – drugu Božansku osobu koja se žrtvuje za nas i nama se daje. Ispunjeni tim darom, mi postajemo njegovi: stvorenje se vraća Stvoritelju. Tako je svećeništvo postalo nešto posve novo: Sebe pronalazimo u otajstvu Isusa Krista. Uvijek je On koji se iznova daje i koji nas privlači i uzdiže k sebi. Samo On može reći: „Ovo je moje Tijelo - ovo je moja Krv“.

Otajstvo svećeništva Crkve stoji u činjenici da mi, bijedni stvorovi, slaba ljudska bića, u snazi Sakramenta možemo govoriti i djelovati „In persona Christi“, „Po Kristu, s Kristom i u Kristu“. „Sve slike starozavjetnog svećeništva ispunile su se u Isusu Kristu, koji je jedini 'Posrednik između Boga i lju-

di' (1 Tim 2,5). Melkisedeka, 'svećenika Boga svevišnjega' (Post 14,18), kršćanska predaja smatra praslukom svećeništva Krista, jedinog 'velikog svećenika po redu Melkisedekovu' (Heb 5, 10; 6,20), 'svetog, nedužnog, neokaljano' (Heb 7, 26), koji 'jednim (...) prinosom zasvagda usavrši posvećene' (Heb 10,14), tj svojom jedinom žrtvom na križu“³. Isus jedini Veliki svećenik novoga Saveza, svoje svećeništvo hoće, želi i vrši preko nas!

Ovo je veliko i divno otajstvo, koje nas duboko dira u našem biću, poglavito na Veliki Četvrtak. Svoje svećeništvo želi vršiti preko nas⁴. „On sav svoj narod odlikuje kraljevskim svećeništvom i iz ljubavi prema braći odabire ljude koji polaganjem ruku postaju dionici njegove svećeničke službe“⁵. A da nam svakodnevica ne potamni i oduzme to veliko otajstvo, želimo se zaustaviti i promišljati o trenutku kad je On na nas položio svoje ruke i učinio nas dionicima toga otajstva.

2. Razmislimo stoga iznova, danas na Veliki Četvrtak, o znakovima u kojima nam je podijeljen sakramenat svetoga reda. U središtu obreda je drevna gesta polaganja ruku, kojom me je Isus uzeo k sebi: „Ti pripadaš meni“. To je njegov izravni govor upućen meni. U toj gesti polaganja ruku on mi govori: „Ti si pod zaštitom mojih ruku. Ti si pod zaštitom mog srca. Čuvaš se i sačuvat ćeš se držeći se čvrsto mojih ruku. Ti si sin moj ljubljani. Ostani čvrsto u mojim rukama. A meni daj svoje ruke bez zadržke!“

³ Katekizam Katoličke Crkve br. 1544.

⁴ Vidi Predslovlje, *Kristovo svećeništvo i služba svećenika*, Veliki Četvrtak, Rimski misal, KS, Zagreb 1996.

⁵ Predslovlje, *Kristovo svećeništvo i služba svećenika*, Veliki Četvrtak, Rimski misal, KS, Zagreb 1996.

¹ Ova homilija je pripremljena prema homiliji Benedikta XVI., na Veliki četvrtak svećenicima rimske biskupije 2006. godine.

² Predslovlje, *Kristovo svećeništvo i služba svećenika*, Veliki Četvrtak, Rimski misal, KS, Zagreb 1996.

I tada su nam ruke pomazane uljem koje je znak Duha Svetoga i njegove snage. Zašto ruke? Ljudska ruka je instrument čovjekova djelovanja. Simbol je njegove sposobnosti da se suoči sa svijetom, upravo da stvari uzme i stavi „u svoje ruke“. Gospodin je na nas položio svoje ruke i on hoće da u ovome svijetu naše ruke budu njegove ruke. On želi da one ne budu instrumenti „hvataljke“ koje uzimaju stvari, ljude, svijet, za sebe kako bi to postao naš posjed, naše imanje, već da se preko njih prenosi njegov božanski dodir i prihvat, i da one budu posve u službi božanske ljubavi. On želi da one budu oruđe služenja i izraz poslanja cijele osobe u službi Onoga kojeg donose i navješćuju ljudima. Ako čovjekove ruke simbolički predstavljaju njegove sposobnosti i, općenito, tehniku kao moć raspolaganja svijetom, onda ruke pomazane uljem svetim, moraju biti znak njegove sposobnosti davanja, ispunjanja svijeta ljubavlju i djelima ljubavi, a za to, bez sumnje, trebamo pomoć i snagu Duha Svetoga.

U Starom zavjetu pomazanje je znak uzimanja, primanja i stupanja u službu: kralj, prorok, svećenik čini i daje više od onoga što dolazi od njega samog. Na određeni način biva razvlašten samoga sebe i samome sebi, i postavlja se u službu daje na raspolaganje većem i višem od samoga sebe. Ako se Isus u Evanđelju predstavlja kao Pomazanik Božji, Krist, onda to znači da on djeluje po poslanju Očevu i u jedinstvu s Duhom Svetim te da na taj način svijetu daje novo kraljevstvo, novo svećeništvo, novi način i život proroka, koji ne traži sebe, već živi za Njega, prema kojemu je svijet stvoren. Stavimo mu se danas u ruke i zamolimo ga da nas uvijek drži za ruku i da nas on vodi.

3. U sakramentalnoj gesti polaganja ruku od strane biskupa, sam Gospodin je na nas položio ruke. Ovaj sakramentalni znak sažima cijelo jedno egzistencijalno putovanje. Jednom smo, poput prvih učenika, susreli Gospodina i čuli njegovu riječ: „Pođi za mnom!“ Možda smo ga u početku pomalo nesigurno slijedili, osvrćući se i pitajući se je li to doista moj put.

A na nekom smo opet putu možda doživjeli Petrovo iskustvo nakon čudesnog ulova. Možda smo se toliko uplašili njegove veličine, veličine zadatka i nedostatnosti samih sebe i svojih slabih snaga, da smo se htjeli povući: „Gospodine, idi od mene, grešan sam ja čovjek“ (Lk 5, 8). Ali tada nas je On s velikom dobrotom i ljubavlju primio za ruku, privukao k sebi i rekao nam: „Ne bojte se! Ja sam s tobom. Ja sam s vama. Neću vas ostaviti, ne ostavljajte me. Ne udaljujte se od mene!“

Možda se svakome od nas dogodilo i više puta, isto kao i Petru kada je, hodajući po vodi u susret Gospodinu, iznenada shvatio da ga voda ne može izdržati i da će potonuti. I kao Petar i mi smo uplašeni vikali i zvali u pomoć: „Gospodine, spasi me!“ (Mt, 14, 30). Promatramo divljanje uzavrelog pobješnjelog mora u ovome svijetu, u prošlosti ali i u naše vrijeme, strašnu huku valova, zapjenjeno more, oluje, duboke ponore ispod velikog valovlja barke našeg života, i gledamo prema njemu.... A On nas je uhvatio za ruku i dao nam novu „specifičnu težinu“: lakoću koja dolazi iz vjere i koja nas diže prema gore i vuče prema naprijed! A onda nam pruža ruku koja nas podupire i nosi. On nas podržava. Uvijek iznova usmjerite svoj pogled u Njega i ispružimo ruke prema Njemu. Pustimo Njegovoj ruci da nas uzme, i tada nećemo potonuti, nego ćemo služiti životu koji je jači od smrti, i ljubavi koja je jača od mržnje. Vjera u Isusa, Sina Boga živoga, sredstvo je kojim se uvijek iznova hvatamo za Isusovu ruku i kojim nas On čvrsto prihvaća za ruke i vodi nas.

Kako je prekrasna molitva što ju molimo u liturgiji prije sv. pričesti: „... Izbavi me ovim presvetim Tijelom i Krolju svojom od svih mojih opačina i svakoga zla; Daj da se uvijek držim tvojih zapovijedi, i ne dopusti da se ikad odijelim od tebe“. Molimo da nikada ne ispadnemo iz zajedništva s njegovim Tijelom, sa samim Kristom, da se nikada ne isključimo, odijelimo od euharistijskog otajstva. Molimo da On nikada ne ispusti našu ruku...

4. Gospodin je stavio svoju ruku na nas. Značenje ove geste izrazio je riječima: „Više Vas ne zovem slugama jer sluga ne zna što radi njegov gospodar. Vas sam nazvao prijateljima, jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga.“ (Ivan 15,15). Ne nazivam vas više slugama, nego prijateljima: u tim se riječima mogla vidjeti čak i (ustanova) - svećeništva. Gospodin nas čini svojim prijateljima: povjerala nam sve; povjerala nam se, da možemo govoriti s njegovim Ja – *in persona Christi capitis*. Kakvo samopouzdanje! On se uistinu predao u naše ruke. Bitni znakovi svećeničkog ređenja su u konačnici sva očitovanja te riječi: polaganje ruku; predaja knjige – njegove riječi koju nam On povjerala; predaja kaleža kojim nam prenosi svoje najdublje i najosobnije otajstvo. Moć odrješenja također je dio svega ovoga: On također čini da sudjelujemo u njegovoj svijesti *glede bijede grijeha* i sve tame i nutarnjeg mraka čovjeka i svijeta i predaje u naše ruke ključ da mu ponovno otvorimo vrata Očevog doma. Više vas ne zovem slugama nego prijateljima. Ovo je duboko značenje svećenika: postati prijatelj Isusa Krista. Za ovo prijateljstvo moramo se svaki dan iznova obvezati. Prijateljstvo znači zajedništvo u razmišljanju i želji.

Vježbati i živjeti zajedništvo misli s Isusom, kako nam govori sveti Pavao u Poslanici Filipljanima: „Složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni, jedne misli budite; nikakvo suparništvo, ni umišljenost, nego – u poniznosti jedni druge smatrajte višim od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih! Neka u vama bude isto mišljenje kao i u Kristu Isusu“ (Fil 2,2-5). A ovo zajedništvo misli nije samo intelektualna stvar, već je to zajedništvo osjećaja i volje, a time i djelovanja. To znači da Isusa moramo upoznavati na sve osobniji način, slušajući ga, živeći s njime, ostajući mu blizu, slušajući ga – *in lectio divina*, odnosno čitajući Sveto pismo na neakademski, nego duhovni način. put; tako učimo susresti sadašnjeg Isusa koji nam govori. Moramo razmišljati i razmišljati o njegovim riječima i njegovim djelima pred Njim i s Njim. Čitanje Svetoga pisma je molitva, mora biti molitva

- mora proizaći iz molitve i dovesti do molitve. Evanđelisti nam govore da se Gospodin više puta po cijelu noć - povlačio u osamu, „na goru“, da moli sam. I mi trebamo ovu „goru“: to je unutarnja „uzvišica“ „gora“ na koju se moramo uspinjati, gora, brdo molitve. Samo tako se razvija prijateljstvo. Samo tako možemo vršiti svoju svećeničku službu, samo tako možemo donositi Krista i njegovu Evanđelje ljudima.

Jednostavan aktivizam može biti čak i herojski. Ali izvanjsko djelovanje, u konačnici, ostaje besplodno i gubi djelotvornost ako nije rođeno iz dubokog intimnog zajedništva s Kristom. Vrijeme koje smo tome posvetili istinsko je vrijeme za pastoralno djelovanje, za autentično pastoralno djelovanje. Svećenik prije svega mora biti čovjek molitve. Svijet u svom frenetičnom aktivizmu često gubi orijentaciju. Njegovi postupci i njegove sposobnosti postaju destruktivni ako nedostaju molitvene snage iz kojih teku vode života koje mogu zaliti - natopiti zemlju, suhu, žednu, bezvodnu“.

Više vas ne zovem slugama, nego prijateljima. Srž svećeništva je biti prijatelj Isusa Krista. Samo na taj način možemo istinski govoriti *in persona Christi*, čak i ako naša unutarnja udaljenost od Krista ne može ugroziti valjanost sakramenta. Biti Isusov prijatelj, biti svećenik znači biti čovjek molitve. Tako to prepoznajemo i izlazimo iz neznanja priprostih slugu. Tako učimo živjeti, trpjeti i djelovati s Njim i za Njega. Prijateljstvo s Isusom je *par excellence* uvijek prijateljstvo s njegovim narodom. Isusovi prijatelji možemo biti samo u zajedništvu s cijelim Kristom, glavom i tijelom; u raskošnom trsu Crkve koju pokreće njezin Gospodin. Samo u njoj je Sveto pismo, zahvaljujući Gospodinu, živa i aktualna Riječ. Bez živog subjekta Crkve koja se proteže kroz stoljeća, Biblija se raspada na često heterogene spise i tako postaje knjiga prošlosti. Ono je rječito u sadašnjosti samo tamo gdje postoji „Prisutnost“ - gdje Krist ostaje trajno suvremen s nama: u tijelu svoje Crkve.

Biti svećenik znači postati prijatelj Isusa Krista, i to sve više kroz naše postojanje. Svijet treba Boga – ne bilo kojeg, već Boga Isusa Krista, Boga koji je postao tijelo i krv, koji nas je ljubio do te mjere da je za nas umro, koji je uskrsnuo i stvorio u sebi jedan prostor za čovjeka. Taj Bog mora živjeti u nama i mi u Njemu. To je naš svećenički poziv: samo tako naše svećeničko djelovanje može uroditi plodom. Predslovlje Velikog četvrtka za svećenike kaže: „Oni obnavljaju žrtvu spasenja u njegovo ime, tvojim vjernima priređuju vazmenu gozbu, prednjače ljubavlju, hrane ih tvojom riječju i svetim otajstvima; posvećuju život tebi i spasu braće, nastoje postati slika samoga Krista i

postojano svjedočiti ljubav i vjernost tebi“⁶. Kardinal Marco Cè u duhovnim vježbama koje je držao rimskoj kuriji i papi kaže: “Ovdje sam da živim među ovim ljudima i dopustim Isusu da ga učini prisutnim dajući mu svoje tijelo... Čovjek postaje sposoban za spasenje samo prinoseći vlastito tijelo. Zlo svijeta mora se nositi i bol se mora dijeliti, upijajući ga u vlastito tijelo u potpunosti kao što je to učinio Isus”. Isus je uzeo naše tijelo. Predajmo mu svoje. Tako On može doći na svijet i preobraziti ga. Amen!

⁶ Predslovlje, *Kristovo svećeništvo i služba svećenika*, Veliki Četvrtak, Rimski misal, KS, Zagreb 1996.

IZ UREDA VOJNOG ORDINARIJATA

KLASA: 070-02/24-02/09

URBROJ: 512-07-24-2

Zagreb, 16. siječnja 2024.

VOJNIM KAPELANIMA
POLICIJSKIM KAPELANIMA

- svima -

PREDMET: Duhovne vježbe za svećenike Vojnog ordinarijata u RH

- poziv, dostavlja se

64. Teološko-pastoralni tjedan za svećenike u Zagrebu

- obavijest, daje se

Poštovana braćo svećenici,

Godišnje duhovne vježbe za svećenike Vojnog ordinarijata u RH održat će se od **19. do 22. veljače 2024.** godine, u Duhovnom centru „Oaza sv. Marije Krucifikse“ na Kamenu u Splitu (adresa: Ulica Svetog Mihovila br. 43, Kamen - Split). Voditelj duhovnih vježbi je profesor na Katedri Svetog pisma Novog zavjeta Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu vlč. Taras Barščevski.

Molimo Vas da svoje sudjelovanje potvrdite putem obrasca koji dostavljamo u prilogu ovog dopisa. Popunjen obrazac prijave potrebno je elektroničkom poštom dostaviti u Vojni ordinarijat *najkasnije do petka 9. veljače 2024. godine* (robert.stipetic@morh.hr) ili telefaksom na br: 01/4670-662.

Svi svećenici u Split trebaju doći 19. veljače (ponedjeljak) do 18:00 sati kada je predviđen smještaj, te večera u 19:00 sati. Potrebno je ponijeti albu, štolu **bijele** boje i brevijar. Program duhovnih vježbi završava 22. veljače (četvrtak) zajedničkim objedom. Naglašavamo da su duhovne vježbe obvezne i da se bez ozbiljnog razloga ne bi smjelo izostati. O eventualnoj spriječenosti i razlozima obavijestite pismeno biskupa vojnog ordinarijata.

64. Teološko-pastoralni tjedan za svećenike održat će se **od 23. do 25. siječnja 2024.** u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu (dvorana Vijenac), Kaptol 29 A, u Zagrebu. Tema je *Suvremeni izazovi pastorala i kateheze odraslih*. Preporučujemo da sukladno vašim mogućnostima sudjelujete. Program dostavljamo u prilogu.

Prilozi: - Prijavni obrazac

-TPT 2024 program

JB/RS

Radujući se susretu s Vama srdačno Vas pozdravljam u Gospodinu.

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti e_poštom:

1. Naslovu, svima

2. Pismohrana, ovdje

KLASA: 030-01/24-01/03
URBROJ: 512-07-24-1
Zagreb, 18. siječnja 2024.

VOJNIM I POLICIJSKIM KAPELANIMA
- svima -

PREDMET: Prijepis matica kapelanije za 2023.,
Godišnje izvješće o radu kapelanije za 2023.
i Crkvena statistika kapelanije za 2023.
- traži se

Poštovana braćo svećenici,

Po završetku svake kalendarske godine kapelan zaključuje upis u Matice sa zaključnim brojem i ovjerava svojim potpisom i pečatom kapelanije. Ako tijekom godine ne bi bilo nijednog upisa u Maticu, i to se ubilježava u Maticu za dotičnu godinu s rednim brojem „nula“ (0), ovjeri se potpisom i pečatom kapelanije.

Svaki kapelan dužan je do kraja siječnja 2024. godine dostaviti Vojnom ordinarijatu u RH ovjerene prijepise Matica (Parice) krštenih, vjenčanih i umrlih kao i prijepis Knjige potvrđenih za 2023. godinu.

Također, potrebno je izraditi i dostaviti Ordinarijatu Godišnje izvješće o radu kapelanije za 2023. godinu, kao i Crkvenu statistiku vjerskog života kapelanije za 2023. godinu (prema priloženom obrascu).

Prilog: Crkvena statistika za 2023. (obrazac)

MM/RS

S poštovanjem,

don Marko Medo
generalni vikar

Dostaviti e_poštom:
1. Naslovu, svima
2. Pismohrana, ovdje

KLASA: 070-02/24-02/04

URBROJ: 512-07-24-6

Zagreb, 26. siječnja 2024.

PREDMET: 64. međunarodno vojno hodočašće (PMI) i 30. hodočašće Hrvatske vojske, policije i branitelja u Lourdes 2024. godine
- obavijest, dostavlja se

Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj organizira **30. hodočašće Hrvatske vojske, policije i branitelja u Lourdes (Francuska Republika)**. Hodočašće će se održati od 21. do 28. svibnja 2024. godine i bit će uključeno u 64. međunarodno vojno hodočašće (64. PMI). Za vrijeme hodočašća, hodočasnici će boraviti u hotelima i vojnom kampu.

Cijena hodočašća sa smještajem u hotelu iznosi 400,00 eura po osobi. U cijenu je uključeno:

- četiri puna pansiona i jedan polupansion u hotelu (nadoplata za jednokrevetnu sobu iznosi 130,00 eura po osobi i to je potrebno navesti u obrascu prijave);
- boravišna pristojba, putno zdravstveno osiguranje, molitvenik-vodič, službena oznaka 64. međunarodnog vojnog hodočašća te zajednička fotografija.

Cijena hodočašća sa smještajem u vojnom kampu iznosi 140,00 eura. U cijenu je uključeno:

- tri obroka (doručak, ručak i večera);
- putno zdravstveno osiguranje, molitvenik-vodič, službena oznaka 64. međunarodnog vojnog hodočašća te zajednička fotografija.

U vojni kamp mogu se prijaviti **isključivo djelatne vojne osobe i djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova s pravom nošenja odore**. Za cijelo vrijeme boravaka u vojnom kampu obvezno je nošenje prikrivne odore. U vojnom kampu spava se u šatorima, stoga je potrebno ponijeti: vreću za spavanje, pokrivač, manji jastuk, pribor za osobnu higijenu (uključujući i ručnike) te jaknu i kišnu kabanicu.

PRIJAVE: Hodočasnici se prijavljuju pojedinačno putem **Obrasca prijave najkasnije do 10. travnja 2024. godine**. Popunjeni obrazac prijave (vlastoručno potpisan te potpisan i ovjeren od strane nadređene osobe i nadležnog vojnog/ policijskog kapelana) hodočasnici dostavljaju na adresu elektroničke pošte **andrija.olujic@morh.hr** (djelatnici Ministarstva obrane RH) i **lnorac@mup.hr** (djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova RH).

Hrvatski branitelji prijavljuju se putem Ministarstva hrvatskih branitelja Republike Hrvatske.

Nakon prijave hodočasnik je dužan izvršiti uplatu te potvrdu o uplati dostaviti na adresu elektroničke pošte: **andrija.olujic@morh.hr** (djelatnici Ministarstva obrane RH) i **lnorac@mup.hr** (djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova RH).

Cijenu hodočašća u hotelskom smještaju moguće je platiti u tri rate, a prva rata mora biti u iznosu od najmanje 130,00 eura. Cjelokupnu uplatu potrebno je izvršiti **najkasnije do 20. travnja 2024.** Uplata se vrši prema sljedećim podacima za plaćanje:

Primatelj: Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj, Ksaverska cesta 12, Zagreb
IBAN: HR5723400091510517347
Model: HR00 **Poziv na broj:** 2024-1-OIB hodočasnika
Opis plaćanja: Hodočašće u Lourdes 2024.

Ukoliko prijavljeni hodočasnik odustane od putovanja dužan je *bez odgode* javiti se u Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj. U tom slučaju, Vojni ordinarijat u Republici Hrvatskoj osigurava povrat 80% uplaćenih sredstava za odjave koje su pristigle *do 10. svibnja 2024. godine*. Zamjene već prijavljenih hodočasnika moguće su jedino uz odobrenje odgovornih osoba u Vojnom ordinarijatu u Republici Hrvatskoj.

NAPOMENA: Djelomično popunjeni obrasci i/ili obrasci bez potpisa nadređene osobe i/ili vojnog/polijskog kapelana te obrasci koji nisu dostavljeni elektroničkim putem ili pravovremeno neće se smatrati prijavom.

Radi primjerenog predstavljanja Hrvatske vojske, policije i branitelja svi hodočasnici dužni su se pridržavati uputa organizatora te odobrenog Plana putovanja i boravka 30. hodočašća Hrvatske vojske, policije i branitelja u Lourdes.

Kontakt osobe za ostale informacije o organizaciji hodočašća su:

Vojni ordinarijat u RH: bjn Andrija Olujić tel. 01 45 68 639 (spec. 68 639), Paula Kovačević tel. 01/45 68 633 (spec. 68 633), Vladimir Krpan tel. 01/45 68 635 (spec. 68 635);

Ministarstvo obrane RH: bjn Ivica Krišto, voditelj Samostalnog odjela za potporu VO u RH, tel. 01/45 68 640 (spec. 68 640);

Ministarstvo unutarnjih poslova RH: Ivan Galić, voditelj Samostalne službe za potporu VO u RH tel. 01/2426 525 (spec. 26 525); Luka Norac Kevo, tel. 01/2426 526 (spec. 26 526, spec. mob 82-866).

Privitak: - Plan putovanja i boravka 30. hodočašća Hrvatske vojske, policije i branitelja u Lourdes;
- Obrazac prijave hodočasnika.

MM/ AJ

S poštovanjem,

don Marko Medo
generalni vikar

Dostaviti:

Ministarstvo obrane RH, Kabinet ministra

Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Kabinet ministra

Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Samostalna služba za suradnju s Vojnim ordinarijatom
Vojne i policijske kapelanije (svima)

Pismohrana, ovdje.

KLASA: 070-01/24-01/01

URBROJ: 512-07-24-5

Zagreb, 19. veljače 2024.

**VOJNIM KAPELANIMA
ZAGREBAČKOG VOJNOG DEKANATA
POLICIJSKIM KAPELANIMA
ZAGREBAČKOG POLICIJSKOG DEKANATA
- svima -**

PREDMET: Jedanaesti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike

- obavijest i poziv, dostavlja se

Poštovani vojni i policijski dekani i kapelani,

Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za kler, za katehizaciju i novu evangelizaciju, za život i obitelj kao i Vijeće za laike, organiziraju Jedanaesti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike, a bit će održan 5. i 6. ožujka 2024. godine u Zagrebu. Dostavljamo Vam materijale vezane uz kolokvij (dopis HBK i program u prilogu).

Molimo Vas da, ukoliko ste u mogućnosti, sudjelujete na navedenom kolokviju, a svoje sudjelovanje potvrdite Vojnom ordinarijatu do petka 23. veljače, kako bismo iz Ordinarijata popis sudionika mogli dostaviti Nacionalnom katehetskom uredu.

Osoba za kontakt u ime Vojnog ordinarijata je don Marko Medo, generalni vikar, tel. 01/4670-661.

Prilog: kao u tekstu

JB/RS

Uz pozdrav,

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti e-poštom:

1. Naslovu

2. Pismohrana, ovdje

KLASA: 070-02/24-02/08

URBROJ: 512-07-24-7

Zagreb, 19. veljače 2024.

VOJNI KAPELANI
ZAGREBAČKOG VOJNOG DEKANATA
POLICIJSKI KAPELANI
ZAGREBAČKOG POLICIJSKOG DEKANATA
POMOĆNICI VOJNIH I POLICIJSKIH KAPELANA
- Zagreb -

PREDMET: Korizmeni Križni put za Hrvatsku vojsku i policiju na zagrebačkome Ksaveru
- poziv, dostavlja se

Poštovani vojni i policijski kapelani,

I ove godine Vojni ordinarijat u RH organizira pobožnost Križnog puta za Hrvatsku vojsku i policiju, u četvrtu nedjelju Korizme 10. ožujka 2024. godine u 16,00 sati na Ksaveru u Zagrebu. Križni put predvodit će vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan.

Pozivam vas da obavijestite i animirate u svojim postrojbama, Upravama i službama o ovoj pobožnosti, te pozovete djelatnike s područja grada Zagreba da **sudjeluju u odorama** na Križnom putu. Dostavljamo Vam prigodni plakat kako biste ga mogli izložiti na oglasnim pločama.

Vojni i policijski kapelani zagrebačkih kapelanija te njihovi pomoćnici **obvezni su sudjelovati** na ovoj pobožnosti. Okupit ćemo se navedenog dana u 15.30 sati u zgradi Ordinarijata gdje će kapelani i pomoćnici kapelana preuzeti uloge u pobožnosti Križnog puta.

Prilog: Plakat obavijesti

Pozdravljam Vas u Gospodinu.

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti e-poštom:
- naslovu, svima
- pismohrana, ovdje

KLASA: 070-02/24-02/08

URBROJ: 512-07-24-18

Zagreb, 7. ožujka 2024.

VOJNIM I POLICIJSKIM KAPELANIMA

- svima -

PREDMET: Misa posvete ulja u Vojnom ordinarijatu

- poziv, dostavlja se

Draga braćo svećenici,

bliži nam se blaženo vrijeme Velikoga tjedna Kristove muke i uskrsnuća u kojemu slavimo i godišnjicu spomen-dana kada je Krist podijelio svoje svećeništvo apostolima i nama. Pozivam Vas stoga da se na Veliki četvrtak, 28. ožujka, okupimo oko Gospodnjeg oltara, na misi posvete ulja u kapelici Vojnog ordinarijata u Zagrebu, u 11 sati. Zahvalimo Gospodinu na daru svećeničke službe i zahvaljujmo mu za sve što nam je učinio. (*usp. Ps 116, 12*) Molim Vas da sa sobom ponesete albe. Poslije euharistijskoga slavlja moći ćete uzeti sveta ulja za svoje kapelanije.

Na misu posvete ulja pozivam također sve djelatnike Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj, djelatnike Samostalnog odjela za potporu Vojnom ordinarijatu u Republici Hrvatskoj (MORH), djelatnike Samostalne službe za suradnju s Vojnim ordinarijatom u Republici Hrvatskoj (MUP), pomoćnike vojnih i policijskih kapelana.

Nakon euharistijskog slavlja bit će prigodni domjenak na koji ste svi pozvani.

Molim Vas da sudjelovanje potvrdite **najkasnije do 25. ožujka 2024.** dostavom obrasca iz priloga putem elektronske pošte (e-mail: robert.stipetic@morh.hr), putem Lotusa na: ROBERT STIPETIĆ/USR/EDOK ili putem telefaksa 01/4670-662.

Prilog: obrazac prijave

JB/RS

Dostaviti e_poštom:

- vojnim i policijskim kapelanima i pomoćnicima kapelana, svima
- djelatnicima Vojnog ordinarijata u RH
- Samostalnom odjelu za potporu Vojnim ordinarijatu u RH (MORH)
- Samostalnoj službi za suradnju s Vojnim ordinarijatom u RH (MUP)
- pismohrani, ovdje.

KLASA: 130-01/24-01/02
URBROJ: 512-07-24-3
Zagreb, 22. ožujka 2024.

VOJNIM I POLICIJSKIM KAPELANIMA
- svima -

PREDMET: Proljetni susret svećenika Vojnog ordinarijata u RH
- poziv, dostavlja se

Draga braćo svećenici,

sve vas pozivam da se od utorka 2. travnja do petka 5. travnja 2024. godine okupimo na redovitom proljetnom duhovno-formativnom susretu svećenika naše Vojne biskupije koji će se održati u Policijskom odmaralištu „Valbandon“ kraj Pule. Neka i ovaj susret, kao obavezni dio trajnog obrazovanja, bude prilika za bolje međusobno upoznavanje, razmjenu iskustava, jačanje zajedništva, duhovni rast i intelektualno obogaćivanje. Molim vas da sa sobom ponešete časoslov, albu i štolu bijele boje.

Susret ćemo započeti okupljanjem u Valbandonu u utorak 2. travnja od 17.00 do 19.00 sati. Za one koji žele slaviti sv. Misu moći će to učiniti u kapelici bl. Miroslava Bulešića u 18.00 sati.

Teme ovogodišnjeg susreta odnosit će se na predstavljanje dokumenta o molitvi Dikasterija za evangelizaciju, nove doktrinarne note o sakramentima i najavu Svete Godine, a predviđeno je i studijsko putovanje u Istri. Program susreta nalazi se u prilogu dopisa.

Molim vas da sudjelovanje potvrdite odmah po primitku ovog dopisa, a najkasnije do srijede 27. ožujka 2024. dostavom obrasca iz priloga na adresu elektronske pošte robert.stipetic@morh.hr, putem Lotusa na: ROBERT STIPETIĆ/USR/EDOK ili putem telefaksa na broj 01/4670-662. Ukoliko niste u mogućnosti sudjelovati na proljetnom susretu molim vas da me pismeno izvijestite o razlozima izostanka.

Za kapelane koji se prijave za službeni prijevoz od Zagreba do Valbandona predviđeno je okupljanje u zgradi sjedišta Vojnog ordinarijata i ručak u 12.30 sati, a polazak u 13.00 sati.

Prilozi: Program susreta i - Obrazac za prijavu

U iščekivanju susreta, srdačno vas u Gospodinu pozdravljam.

✠ Msgr. Jure Bogdan
vojni ordinarij u RH

Dostaviti e_poštom:
- naslovu, svima
- pismohrani, ovdje

DEKRETI I IMENOVANJA

PROSINAC 2023. – TRAVANJ 2024.

Fra Mato Vincetić, OFM imenovan je vojnim kapelanom za 13. hrvatski kontingent (HRVCON) u NATO aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Republici Poljskoj, s danom 23. siječnja 2024. godine (KLASA: 811-01/24-01/01, URBROJ: 512-07-24-1, od 16. siječnja 2024.).

Don Ivan Begović, imenovan je privremenim upraviteljem Vojne kapelanije „Kraljica Svete Krunice i Sveti Ivan Kapistranski“ u Vinkovcima, za vrijeme sudjelovanja 13. HRVCON u NATO aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Republici Poljskoj, na koju je poslan vojni kapelan fra Mato Vincetić, OFM, s danom 23. siječnja 2024. godine (KLASA: 811-01/24-01/01, URBROJ: 512-07-24-2, od 16. siječnja 2024.).

IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI

32. OBLJETNICA HRVATSKOG RATNOG ZRAKOPLOVSTVA

U utorak, 12. prosinca 2023., u vojarni „Pukovnik Marko Živković“ u Velikoj Gorici svečano je obilježena 32. obljetnica ustrojavanja Hrvatskog ratnog zrakoplovstva (HRZ). Tom prigodom vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan služio svetu misu za sve poginule, nestale i preminule branitelje i djelatnike HRZ-a u kapeli vojne kapelanije sv. Petra i Pavla. U koncelebraciji je bio vojni kapelan HRZ-a o. Danijel Čolo OCD.

Liturgijsko pjevanje predvodili su bogoslovi karmelićani iz Remeta.

Poslije svete mise svečano su uručena promaknuća, nagrade i pohvale istaknutim djelatnicima Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Uz brojne bivše i sadašnje pripadnike Hrvatskog ratnog zrakoplovstva svečanosti je nazočio i predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović, izaslanik predsjednika Vlade RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Ivan Anušić, zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Siniša Jurković, zapovjednik HRZ-a brigadni general Michael Križanec, i drugi gosti.

BOŽIĆNO ČESTITANJE U VOJNOM ORDINARIJATU

Tradicionalno božićno čestitanje u Vojnom ordinarijatu u Zagrebu održano je u petak 15. prosinca 2023. Na čestitanju su sudjelovali vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, vojni biskup u miru msgr. Juraj Jezerinac, generalni vikar don Marko Medo, biskupski vikari vlč. Frano Musić i don Slavko Rajič, vojni i policijski kapelani, djelatnici Vojnog ordinarijata, pomoćnici vojnih i policijskih kapelana, članovi Samostalnog odjela za potporu Vojnom ordinarijatu (MORH) i Samostalne službe za suradnju s Vojnim ordinarijatom (MUP). Tajnica Vojnog ordinarijata s. Martina Vugrinec vodila je kroz program susreta.

Generalni vikar don Marko Medo u svome se izlaganju osvrnuo na proteklu pastoralnu godinu 2023. te istaknuo da je Krist središte svakog našeg pastoralnog djelovanja, u zgodno i nezgodno vrijeme, u društvenim i političkim previranjima. Ostati vjeran Kristu najbolji je odgovor na sve teškoće i izazove.

U vremenu došašća i Božićnom vremenu u središtu naših promišljanja je otajstvo utjelovljene Riječi – Isus Krist, jedini spasitelj čovjeka koji je nadahnuće i smisao našega djelovanja.“

Nadovezavši se na početak poslanice Hebrejima: „Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu.“ Don Marko je rekao kako „Bog govori u tišini savjesti svakog pojedinca, u tajnovitim događajima povijesti, u šutnji osobnih iskustava. U protekloj godini bilo je mnogo događaja u našim djelima milosrđa, pomirenja, u uzajamnom praštanju, preko političkih i kulturnih događaja, preko osobnih iskustava radosti i boli, uspjeha i razočarenja. Drage osobe su se vratile u kuću Očevu, novi prijatelji zakoračili našim putovima, nostalgija se ispreplela s nadom, razdvojenost sa sjećanjem. Trenuci samoće i neshvaćenosti izmjenjivali su se

Božićno čestitanje u Vojnom ordinarijatu RH, Zagreb, 15. prosinca 2023.

s odobravanjem i podjelama, u složenom platnu iskustva i vjere, milosti i slobode. U svakom od ovih glasova života bila je skrivena melodija Božja koja, da bi se ispravno shvatila, mora biti tumačena umijećem vjere. U svjetlu vjere, pozvani smo promatrati i sve ono što se zbivalo u našoj Vojnoj biskupiji u godini koja je na izmaku te u poniznosti srca znati reći Bogu hvala na svemu.“

Biskup Bogdan zatim je uputio pastirsku riječ istaknuvši značenje Božića i Božjeg utjelovljenja: „Na našem predbožićnome susretu u Vojnome ordinarijatu i ‘Božićnom čestitanju’, kao i u vremenu Došašća, naša pažnja usmjerena je prema prvome Božiću u Betlehemu, prema utjelovljenoj ljubavi koja spašava svijet. Bilo je u to vrijeme kad je obznanjena i morala se izvršiti ‘naredba cara Augusta da se provede popis svega svijeta. Bijaše to prvi popis izvršen za Kvirinijeva upravljanja Sirijom’ (Lk 2,12-1) Sav svijet bio je u pokretu. ‘Svi su išli na popis, svaki u svoj grad’ (Lk 2,3) O samome povijesnom događaju Isusova rođenja u Betlehemu izvijestilo nas je nekoliko suvremenika. Od tada tema Isusova utjelovljenja i rođenja nezaobilazna je i neiscrpna u kate-

hezama, propovijedima, zaokuplja ljudsku pažnju i maštu, znanstvenike, umjetnike...“

Biskup je istaknuo važnost tradicije izrade i postavljanja Božićnih jaslca. Papa Franjo u svome pismu Admirabile signum, podsjeća nas na značenje i vrijednost jaslca koje postavljamo na radno mjesto, u škole, bolnice, zatvore, na gradske trgove, a osobito u naše obiteljske domove. Postavljanje jaslca pomaže nam ponovno oživjeti povijest onoga što se zbilo u Betlehemu.

Osvrnuvši se na prethodnu pastoralnu godinu, biskup je istaknuo kako se pastoralni uspjesi ne mogu mjeriti isključivo kvantitativno, statistički. „To je prava duhovna anemija! To je vjernički beživotno!“ Uspjesi djelovanja članova Kristove Crkve očituju se po rastu vjere. „Mi smo vjernici, Kristovi učenici, kršćani, katolici. Mi živimo iz vjere. Iz vjere izrasta naš ljudski i kršćanski identitet, grade se naši međuljudski odnosi. Iz vjere izrasta, živi i ostvaruje svoje poslanje naša Vojno-redarstvena biskupija.“ Vjera pak nije puki običaj niti tradicija, nego osobno prianjanje uz Boga. „Vjera živa, vjera djelotvorna nije skup

nekakvih teorija, umovanja, spekulacija... 'Za kršćane vjerovati u Boga nerazdruživo je povezano s vjerovanjem u onoga koga je on poslao, Sina njegova, Ljubljenoga, u kojemu je sva milina. Bog nam je rekao da ga slušamo.' Vjerovati znači imati i truditi se imati svoj osobni odnos s Bogom živim, sa Spasiteljem, s Isusom." Iako vjera nije nešto što mi zaslužujemo nego je besplatni Božji dar, kako bi vjera rasla potrebno je hraniti tu vjeru s Božjom riječju – Svetim pismom. Na izvoru Svetoga pisma i molitve vjera se napaja i razvija. Obrativši se svećenicima, biskup je citirao riječi sv. Ambrozija Milanskog: „Prihvatio si se svećeničke službe te sjediš na kormilu Crkve i upravljaš lađom protiv valovlju. Drži ključ vjere, da te ne prestraše teške oluje ovoga vremena. More je doduše veliko i prostrano, ali ne boj se, jer on je na morima utemelji i na rijekama učvrsti.“ Naglasivši da ljudi od svećenika najprije traže svjedoke Evanđelja,

biskup je istaknuo da će njihova riječ imati snagu i kredibilitet ukoliko iza nje stoji zauzetost, život iz vjere i po vjeri. „ U vašem djelovanju ako li odmah i ne vidite rezultate nemojte se obeshrabriti. Hrabro naprijed. Ustrajno, polagano. Gospodin će zaliti svojom milošću naš rad i učinit da sve urodi dobrim i obilnim plodovima.“

Msgr. Bogdan je okupljenima na božićnom susretu poručio da u ovom vremenu nađu vremena za sebe, za svoj duhovni život, za temeljitu ispovijed, kao i za odmor i vrijeme sa svojim obiteljima. Zahvalio se svima okupljenima na pastoralnoj zauzetosti i djelovanju te je čestitao Božić i Novu Godinu, prenijevši pozdrave i čestitke vojnog kapelana u misiji na Kosovu don Branka Čagelja.

Božićnim domjenkom završen je zajednički susret.

32. OBLJETNICA HRVATSKOG VOJNOG UČILIŠTA “DR. FRANJO TUĐMAN”

U srijedu, 20. prosinca 2023. godine, svečano je obilježena 32. obljetnica Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“. Tom je prigodom vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio svetu misu zornicu u kapeli sv. Mihaela arkanđela na HVU. U zajedništvu s biskupom bio je vojni kapelan na HVU don Damir Stojić.

Na misi zornici sudjelovali su zapovjednik HVU-a general bojnik Slaven Zdilar, djelatnici HVU-a i veliki broj polaznika vojnih škola na HVU.

U svojoj homiliji msgr. Bogdan se osvrnuo na pročitano Evanđelje (Lk 1,26-38) istaknuvši kako je Blažena Djevica Marija uvijek bila pozorna na Božju Riječ. Po tome je ona uzor svakome kršćaninu. Marija je jednostavna i skromna ali se ističe svojom poslušnošću Božjoj Riječi. Ona sluša Riječ u tišini srca i

zatim je vrši. Zato je Marija mogla primiti Isusa – Božju Riječ u svoju utrobu i u srce. Na nama je također da budemo spremni čuti Boga i primiti Riječ. Isus dolazi onamo, on se „utjelovljuje“ u srca onih koji ga slušaju i primaju.

Biskup Bogdan svim je pripadnicima HVU-a čestitao Dan Hrvatskog vojnog učilišta te iskoristio prigodu da čestita Božić i zaželi sretnu Novu godinu.

Nakon mise zornice u 11.00 sati započeo je svečani program proslave Dana Hrvatskog vojnog učilišta prigodom kojeg je predsjednik RH Zoran Milanović zajedno sa ministrom obrane Ivanom Anušićem, načelnikom Glavnog stožera admiralom Robertom Hranjem i zapovjednikom HVU-a, general bojnikom Slavenom Zdilarom dodijelio odlikovanja, promaknuća, pohvale i nagrade pripadnicima HVU-a.

Sveta misa u u kapeli sv. Mihaela arkanđela na HVU, Zagreb, 20. prosinca 2023.

FOTO: MORH/M. Sever

Svečani program proslave Dana Hrvatskog vojnog učilišta, Zagreb, 20. prosinca 2023.

FOTO: MORH/F. Klen

DAN VOJNE KAPELANIJE „SVETA OBITELJ“

Sveta misa u kapelici „Sveta Obitelj“ u vojarni „1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia“, Zagreb, 17. siječnja 2024.

U srijedu 17. siječnja, u vojarni „1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia“ proslavljen je Dan vojne kapelanije „Sveta Obitelj“. U sklopu svečane proslave, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan je pastoralno pohodio kapelaniju, predvodio obred blagoslova djelatnika vojarne i predslavio svetu misu.

U proslavi Dana kapelanije sudjelovali su zapovjednik ZzP-a general pukovnik Mladen Fuzul, načelnik stožera i zamjenik zapovjednika ZzP-a brigadni general Ivan Raos, načelnici odjela Stožera Zapovjedništva ZzP-a te ostali pripadnici postrojbi ZzP-a koji su smješteni u vojarni. Nakon okupljanja djelatnika u atriju zgrade Zapovjedništva za potporu (ZzP), biskup Bogdan je molio Božji blagoslov za okupljene vjernike.

Svečano euharistijsko slavlje vojni biskup predvodio je uz koncelebraciju vojnog kapelana don Kristijana Krajnovića, biskupskog vikara za pastoral u MORH-u i OS RH don Slavka Rajiča i drugih vojnih kapelana. Na početku homilije biskup je svima čestitao blagdan Svete Obitelji i Dan kapelanije. „Svetkovinu Svete Obitelji Crkva redovito slavi u nedjelju koja pada između Božića i Nove godine. Mi, iz pastoralnih razloga, Dan kapelanije ‘Svete Obitelji’ i svetkovinu Svete Obitelji slavimo sredinom mjeseca siječnja. Liturgijska čitanja uzeli smo od ove svetkovine. U Knjizi Postanka čuli smo navještaj o Abrahamu i njegovoj vjeri, iz poslanice Hebrejima slušali smo također o vjeri Abrahama, vjeri koja je bila čvrsta, stamena i nepokolebljiva. U Evanđelju po Luki čuli smo o Isusovu

prikazanju u Hramu, kako je bio propis i običaj u Židova onog vremena.“

„Zaustavimo se kratko samo na jednome dijeliciu iz evanđeoskog teksta. Kad Sveta obitelj dolazi u Hram, ondje prinosi na dar dvije grlice i dva golubića. Bijaše to najskromniji i najjednostavniji prinos od svih prinosa predviđenih tada ovom zgodom u Hramu. Bijaše to i znak i potvrda siromaštva Svete obitelji. Na kraju ovoga izvješća o Isusovu prikazanju u Hramu, Marija je čula i proroštvo za sebe: 'Tebi će samoj mač boli probosti dušu.' Sveta obitelj u Hram dolazi u siromaštvu i odlazi iz Hrama s bremenom patnje. To izaziva čuđenje. Kako to da je Isusova obitelj, jedina obitelj u povijesti koja se može podičiti time da je u njoj pristutan Bog u tijelu i krvi – umjesto da bude bogata, ona je siromašna. Umjesto da joj bude lakše, put joj je posut trnjem i mukama. Umjesto da bude pošteđena napora, ona je uronjena u veliku patnju i veliku bol. Što to govori našim obiteljima? Povijest Svete obitelji, siromašne, sputavane, s velikim patnjama, velikim životnim križevima, do vrhunca – razapinjanja i smrti Isusove na križu – govori nam, na kraju krajeva, nešto jako lijepo.“

Biskup je nastavio: „Bog, za kojega često mislimo da je iznad i izvan naših problema – možda koristan samo zato da ih ukloni ih naših života, došao je i dolazi živjeti naš život opterećen mnogim izazovima. On nas je tako spasio. Nije došao kao odrasla osoba nego je došao kao maleni. Mogao je birati put i način - gdje, kada i kako, i sa kojim statusom doći u ovaj svijet. On dolazi kao maleno, nemoćno, siromašno, nezaštićeno, svake ljudske pažnje i zaštite potrebno dijete. Živio je u obitelji zajedno sa svojom majkom i počimom sv. Josipom. Ondje je proveo većinu života, odrastajući, učeći o svakodnevnom životu. I teškoće ga nisu mimoišle. Naprotiv, izabравši obitelj Isus i svima nama poručuje: 'Ako vas snađu teškoće, znam kako vam je – ja sam i sam to prošao. Ja, moja majka i moj poočim Josip to smo iskusili kako bi vam poručili da niste prvi i niste jedini koji imate

križeve i patnje. Ali niste ni sami u toj patnji, Ja sam i mi smo zajedno s vama.'“

„Današnje Evanđelje kaže kako su se Josip i Marija divili tome što se o Isusu govori. Potreban je osjećaj divljenja i zahvalnosti u malim i jednostavnim stvarima u braku i obitelji. Kada su odijeljeni što zbog bolesti ili posla, supružnici znaju najdivnije stvari govoriti jedno o drugome. Taj osjećaj treba gajiti. Nemojte nikada dopustiti da ovaj osjećaj poštovanja i divljenja u obiteljskim odnosima nestane. On izgrađuje vaše zajedništvo, vašu ljubav, vaše međusobno poštovanje. Treba se, nadalje, diviti čudu života, čudu djeteta, začeca života, čudu djece. Znam, braćo i sestre, da je to danas pravo umijeće. U današnje vrijeme, što zbog posla i drugih obaveza obitelj je rijetko na okupu. Kako je to teško - držati obitelj na okupu, pravo je umijeće povezivati zajedno obitelj. Tu svatko daje svoj dragocjeni doprinos. Nemojte se u tome umoriti. Očinstvo i majčinstvo, koliko god imalo svojih križeva i žrtava, a što to u životu nema križeva i žrtava a vrijedi, su nešto uzvišeno i veliko pred Gospodinom. Treba se isto tako diviti i poštovati mudrost naših očeva i majki, djedova i baka. Mnogo puta, djedove i bake izbacimo iz svoga života. Nekada su prilike života jednostavno takve da nas odijele – i patimo zbog toga. A znademo koliko su naše bake i djedovi utjecali i utječu u formiranju naših obitelji i izgradnji naše djece. Kad su se roditelji borili na poslu, djeca su često bila s djedom i bakom koji su ih odgajali, učili ih osnovne vrednote, učili ih molitve, prenosili im vrijednosti, one istinske, naravne, ljudske, ali i duboko kršćanske. To je veliko blago. Treba imati duboko poštovanje i udivljenje prema našim djedovima i bakama u svim fazama njihova života. I onda kada je sve dobro, ali i onda kada dođu teški dani, muke i bolesti, i vrijeme rastanka. Djedovi i bake su uvijek izvori mudrosti. Naučimo se mudrosti naših djedova i baka, njihovome životu. Ona nas vraća na ono živno bitno u životu. Naš život zasigurno ima i svoje tamne i negativne strane. Ali valja nam se također s dubokim poštovanjem i udivljenjem

osjećati pred dobrotom Gospodina Boga koji nas prati u našem životu, na našem životnom putu. Neka nam Marija, Kraljica obitelji, pomogne diviti se jedni drugima, poštovati jedni druge u najmanjim i najsitnijim stvarima. Neka nam Majka Božja pomogne uvijek

diviti se i nauči nas kako ljubiti i poštovati druge koji su u našem životu, a najprije one u našoj obitelji.“, zaključio je biskup propovijed.

Liturgijsko pjevanje predvodila je klapa HRM-a „Sv. Juraj“.

PROSLAVA DESETE OBLJETNICE USPOSTAVE POLICIJSKE KAPELANIJE BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC U VIROVITICI

U četvrtak 8. veljače u Virovitici, proslavljen je Dan policijske kapelanije blaženi Alojzije Stepinac o desetoj obljetnici njezine uspostave u Policijskoj upravi virovitičko-podravskoj. Tim je povodom najprije odana počast poginulim hrvatskim policajcima kod spomen-obilježja ispred zgrade Policijske uprave. Molitvu je predvodio vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj msgr. Jure Bogdan.

Nakon odavanja počasti, vojni ordinarij predstavio je svetu misu u župnoj crkvi svetoga Roka. U koncelebraciji su bili: vlč. Stjepan Harjač, dekan i policijski kapelan u Policijskoj upravi osječko-baranjskoj; vlč. Ivica Horvat, dekan i policijski kapelan u Policijskoj upravi varaždinskoj; vlč. Ozren Bizek, policijski kapelan u policijskoj upravi virovitičko-podravskoj; vlč. Damir Vrabec, policijski kapelan u Policijskoj upravi bjelovarskoj; vlč. Vjekoslav Vidaček, policijski kapelan u policijskoj upravi međimurskoj; don Željko Savić, vojni kapelan u Delnicama; fra Ivica Jagodić, župnik Župe sv. Roka u Virovitici.

Misnom slavlju prisustvovali su saborski zastupnik i predsjednik HVIDR-e Josip Đakić, virovitičko-podravski župan Igor Andrović, gradonačelnik Virovitice Ivica Kririn, zamjenik gradonačelnika koji obnaša dužnost gradonačelnika Slatine Ilija Nikolić, načelnik policijske uprave virovitičko-podravske Marcel Štrok sa suradnicima i djelatnicima policijske uprave, načelnik policijske uprave kopriv-

ničko-križevačke Marijan Kirin, predstavnici braniteljskih udruga, obitelji poginulih, stradalih i nestalih branitelja te drugi vjernici.

Osvrnuvši se na Isusovu prisodobu o pšeničnom zrnu (Iv 12,23-28) - „Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod“, biskup Bogdan objasnio je značenje Isusove smrti i uskrsnuća za nas njegove učenike: „To je Kristovo Pashalno otajstvo! Njegova smrt je sjetva u kojoj sjeme njegova tijela pada u zemlju, umire, biva pokopano, kako bi urodilo novim bogatim plodom njegova Uskrsnuća, novim životom. Ova dinamika zrna pšenice, postignuta u Isusu, mora se također ostvariti u nama – njegovim učenicima. Kršćanin koji želi biti Isusov učenik i kaže da voli Isusa jednostavno treba i mora u vjeri usvojiti ovaj zakon umiranja, prihvatiti to padanje na zemlju, zagrliti tu skrivenost i to umiranje, da bi urodio plodom.“

Biskup je pojasnio što konkretno znači to izgubiti svoj život i biti zrno pšenice: „To znači umrijeti svomu grešnom ja, svomu egoizmu; to znači manje misliti na sebe, na osobne interese i ići ususret potrebama našeg bližnjeg; to znači često biti pravedan a patiti; to znači biti u pravu a biti marginaliziran; to često znači biti nepravedno odbačen, progonjen i osuđen; to znači čak i biti ubijen poradi Isusa. To znači ići protiv logike ovoga svijeta i njegovih pravila igre“. Blaženi Alojzije Stepinac

Sveta misa u župnoj crkvi svetoga Roka, Vinkovci, 8. veljače 2024.

primjer je takvog umiranja, takve plodnosti i prihvaćanja Kristove logike, pojasnio je biskup citirajući apostola Pavla iz Prvog čitanja (2 Kor 1,3-7.8b-9.12): „Bijasmo prekomjerno, preko snage opterećeni, te smo već strepili i za život. Ali u sebi prihvatismo i smrtnu osudu da se ne bismo uzdali u sebe, nego u Boga koji uskrisuje mrtve“ Alojzije Stepinac neustrašivo je dao svjedočanstvo svoje savjesti, što je biskup Bogdan potkrijepio citatom samog blaženika: „Kad bismo htjeli prodati obraz i dušu, danas bismo odmah primili odlikovanja. Ali uvijek nama svima mora biti memento ona Kristova: Ta što koristi čovjeku, ako sav svijet stekne?“ „Ili smo katolici, ili nismo. Ako jesmo, tada se naša vjera mora očitovati na svim područjima našega života. Ne možemo biti katolici u crkvi, a na ulici živjeti po instinktu osobnog raspoloženja.“

Dotičući se blaženikova mučeništva biskup je zaključio: „I kad bi nas, braćo i sestre, netko iz svijeta danas ili sutra pitao, pokažite

nam vi Hrvati – katolici jednog čovjeka – jednog od vas, od vašega roda, koji bi vas pred svijetom predstavljao, koji bi pred svijetom predstavljao vašu povijest i vašu sadašnjost, vašu žrtvu i muku, vašu patnju podnesenu radi Krista i njegova Evanđelja kroz svu vašu povijest pa sve do danas, onda bismo mi mirne duše mogli ponosno istaknuti: Evo toga čovjeka! Evo Stepinca: ‘Evo pravog mučenika koji je za Kristovo ime svoju krv prolio. Nije se prepaio prijetnje i suda te je kraljevstvo nebesko stekao’ (ulazna pjesma u sv. misi u čast bl. Alojzija Stepinca). To je naš blaženi kardinal Alojzije Stepinac! Zato ga mi volimo, zato mu se molimo!“

Na kraju mise policijski kapelan vlč. Ozren Bizek čestitao je svim djelatnicima policijske uprave blagdan njihova zaštitnika blaženoga Alojzija Stepinca.

Liturgijsko pjevanje predvodila je policijska klapa „Sveti Mihovil“.

Policijska klapa „Sveti Mihovil“ u crkvi svetoga Roka, Vinkovci, 8. veljače 2024.

PROSLAVA DANA VOJNE KAPELANIJE “BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC” U ZAPOVJEDNIŠTVU HKoV

Sveta misa povodom proslave Dana vojne kapelanije „Blaženi Alojzije Stepinac“ u karlovačkoj vojarni „Stožerni general Petar Stipetić“, Karlovac 9. veljače 2024.

U karlovačkoj vojarni „Stožerni general Petar Stipetić“, u sjedištu Zapovjedništva Hrvatske kopnene vojske (HkoV), u petak 9. veljače, svečanom koncelebriranom svetom misom proslavljen je Dan vojne kapelanije „Blaženi Alojzije Stepinac“, a ujedno i 25. godišnjica osnivanja ove vojne kapelanije.

Misno slavlje predvodio je vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan koji se u svojoj propovijedi osvrnuo na riječi iz evanđelja – „Ako pšenično zrno, pavši na zemlju ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod“ (Iv 12, 24) – i rekao: „Logika ljudska teško prihvaća gubljenje, padanje, umiranje. Našoj se naravi to protivi i ona se tomu opire. Mi smo skloniji ‘lakšem putu’, bez prevelikih ‘potresa’. Skloniji smo da nam u životu ide

lakše i da se ostvaruje u prvom redu ono što nas raduje, uzdiže, veseli i ispunjava. I to je tako normalno. Doista, svaki čovjek, svako ljudsko srce u svojoj najdubljoj srži teži za srećom, za radošću, za ispunjenjem. Nesklo- no je boli i patnji. Od svega nam pak najteže pada smrt i umiranje. Tu smo često ‘pred zidom’, nemoćni i puni pitanja.“

Biskup je istaknuo kako nam u svemu tomu u pomoć priskače vjera. Vjera puku ljudsku logiku uzdiže na višu razinu. Ona ju usavršuje i nadopunja jer je vjera Božji pogled koji usvajamo da bismo njime gledali na sebe, svoj život, svoje životne okolnosti. „Vjera svemu onomu što u našem životu često predstavlja velike i dramatične ‘potrese’ i naše često, ljudski gledajući, nalaženje ‘pred zidom’ i bez

jasnih odgovora i rješenja, daje smisao. Vjera nadilazi 'zidove', pruža konačne i zadovoljavajuće odgovore. Ona svakom od nas poručuje, da to naše 'biti zrnem' na ovom svijetu, nije nikakav besmisao, nikakva tragika i bespomoćnost, niti prepuštenost samima sebi", rekao je biskup i naglasio da svaki kršćanin mora proći „onim istim putem kojim je na ovoj zemlji prošao Božji Sin Isus Krist. Svatko od nas, poput njega mora pasti kao zrno u zemlju i umrijeti da bismo donijeli ploda.“ Zoran primjer takvog nasljedovanja Isusa Krista i prihvaćanja Božje logike i logike vjere možemo pronaći u osobi bl. Alojzija Stepinca. Bl. Alojzije je živio nadahnut vjerom. On je dobro znao da je jedno logika ovoga svijeta i njegova mjerila, a da je nešto drugo Božja logika i Božja mjerila. Vjera mu je davala snage da izdrži i ustraje u svom stavu i načelima pa i pod cijenu progonstva i trpljenja.

„Braćo i sestre, ljudski gledajući Stepinčev život je u najvećoj mjeri trpljenje, muka, žrtva,

progonstvo, zlostavljanje, i, na koncu, mučno i dugotrajno umiranje. Iz njegova života znamo da se, nakon sramotnog, namještenog sudskog procesa - farse već od proljeća 1953. godine u njegovu organizmu kobno razvijala *policitemia rubra vera* - tromboza nogu i bronhijalni katar. Sve teži bolovi postali su dio njegova zatočeničkog života, koje je on strpljivo podnosio sve do smrti. A umro je sve-to 10. veljače 1960. još za vrijeme izdržavanja nepravedne kazne u rodnom Krašiću. Umro je kako se to u mučeničkom rječniku kaže *ex aerumnis carceris* - od zatvorskih tegoba, ali moleći za progonitelje i s Gospodinovim riječima na usnama: 'Oče, budi volja tvoja!'. Kakvo divno zrno, iz našeg hrvatskog naroda iz našeg domaćeg žitnog polja koje je palo u zemlju i umrlo, te donijelo i donosi, poput našega Gospodina - obilat rod!"

Na kraju propovijedi, biskup Bogdan potaknuo je okupljene da hrabro nastave svoj hod u vjeri u Isusa Krista: „Nastavimo hrabro tim

Sveta misa povodom proslave Dana vojne kapelanije „Blaženi Alojzije Stepinac“ u karlovačkoj vojarni „Stožerni general Petar Stipetić“, Karlovac 9. veljače 2024.

putem. Svci su najbolji primjer takva odvažna hoda koji često pliva protiv struje. Drukčije niti ne može, nego protiv struje. A to često uzrokuje i bol, i patnju, i muku, pa i samu smrt. I zato, doista, govoriti o vjeri često znači govoriti o bolnim kušnjama, no istodobno to znači govoriti i o Bogu koji nas nikada ne napušta. Tako mi kršćani učimo biti sudionici u Isusovom pogledu te je tako čak i sama smrt osvjetljena. 'Vjera' – istaknut će papa Franjo - nije svjetlo koje uništava tamu, već ono koje vodi naše korake kroz noć.' (Papa Franjo, enciklika Svjetlo vjere) Neka nam Gospodin po zagovoru i po primjeru našega Blaženika pomogne da ustrajemo na putu vjere na kojemu nikada nismo sami i neka neka to svjetlo vjere uvijek, sve više i jače u nama svijetli i raste."

S biskupom su u konceleciji bili: domaćin vojni kapelan u Karlovcu don Ivan Blaževac, vojni kapelan i dekan karlovačkog dekanata vlč. Josip Šimatović, vojni kapelan i dekan vlč. Vlado Mandura i drugi vojni i policijski kapelani, svećenici iz Karlovačkog i Dugoreško-mrežničkog dekanata Zagre-

bačke nadbiskupije, predvođeni dekanima. Misnom slavlju nazočili su zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-bojnik Tihomir Kundid, zapovjednici i izaslanici iz gardijskih brigada i drugih postrojbi Hrvatske kopnene vojske, vjernici iz Zapovjedništva HKoV, županica Karlovačke županije Martina Furdek Hajdin, gradonačelnik Grada Karlovca Damir Mandić, izaslanik načelnika Policijske uprave karlovačke, predstavnici Vatrogasne zajednice Karlovačke županije i Javne vatrogasne postrojbe Grada Karlovca te predstavnici braniteljskih Udruga Domoinskog rata. Policijska klapa „Sveti Mihovil“ iz Splita predvodila je liturgijsko pjevanje.

Na kraju misnog slavlja, vojni kapelan don Ivan Blaževac zahvalio je zapovjedniku HKoV-a i svim uzvanicima i sudionicima nazočnima na proslavi a posebno vojnom ordinariju msgr. Juri Bogdanu i bivšem vojnom kapelanu kapelanije u Karlovcu vlč. Vladislavu Manduri kojima je povodom 25 godina vojne kapelanije „Bl. Alojzije Stepinac“ uručio prigodne darove u znak zahvale za sve što su učinili za ovu kapelaniju.

PROSLAVA GOSPE LURDSKE I DANA BOLESNIKA U KAPELICI VOJNOG ORDINARIJATA

Povodom proslave Gospe Lurdske i Dana bolesnika, u nedjelju 11. veljače, u kapelici Vojnog ordinarijata služena je sveta misa na kojoj su se okupili članovi Hrvatske udruge medicinskih sestara, medicinske sestre, medicinski tehničari, liječnici i drugi bolnički djelatnici iz Zagreba i okolice. Svetu misu predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan u zajedništvu s generalnim vikarom don Markom Medom.

Biskup se u propovijedi osvrnuo na nedjeljno evanđelje u kojem Isus ozdravlja gubavca (usp. Mk 1, 40-45). Evanđelist Marko ističe

da pred bolesnikom i njegovom vjerom Isus ostaje „ganut“. Bog se ganuo pred potrebom, vapajem i molitvom čovjeka. Biskup je istaknuo kako je Isusov stil s onima koji trpe i mole: malo riječi i konkretna djela. „Mnogo puta u Evanđelju vidimo Isusa da tako postupa prema onima koji pate: gluhoonijemima (usp. Mk 7, 31-37), oduzetima (usp. Mk 2, 1-12) i mnogim drugima koji su u nekoj potrebi (usp. Mk 5). Uvijek postupa tako da malo govori, a svoje riječi odmah prati djelima: saginje se, uzima za ruku, ozdravlja. Ne zadržava se u razgovorima ili ispitivanjima, a još manje u besplodnom sažalijevanju i

Sveta misa povodom proslave Gospe Lurdske i Dana bolesnika u kapelici Vojnog ordinarijata, Zagreb 11. veljače 2024.

sentimentalnosti. Pokazuje radije tankočutnu skromnost onoga tko pažljivo sluša i djeluje brzo, po mogućnosti tako da ne privuče pažnju drugih. To je divan način očitovanja ljubavi. Treba nad ovim razmišljati i ovaj stil života i djelovanja jednostavno usvojiti“, rekao je biskup Bogdan. Govoreći o važnosti konkretnosti i prisutnosti u ljudskim odnosima i ljubavi, biskup je podsjetio na riječi apostola Jakova: „Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje pa im tkogod od vas rekne: ‘Hajdete u miru, grijte se i sitite’, a ne dadnete im što je potrebno za tijelo, koja korist?“ (Jak 2, 15-16)

Biskup se također osvrnuo na poruku pape Franje povodom 32. Svjetskog dana bolesnika koja govori o važnosti odnosâ u bolesti. „Nije dobro da čovjek bude sam‘ (usp. Post 2,18). Bog, koji je ljubav, od početka je stvorio čovjeka za zajedništvo obdarujući ga sposobnošću da ostvaruje odnos s drugima. Tako smo pozvani u svom životu, koji se odražava

u slici Trojstva, u potpunosti se ostvariti u dinamici odnosa, prijateljstva i međusobne ljubavi. Stvoreni smo da živimo zajedno, a ne sami. I baš zato što je ta želja za zajedništvom duboko ukorijenjena u ljudskom srcu, iskustvo napuštenosti i samoće doživljavamo kao nešto zastrašujuće, bolno pa čak i neljudsko. To se još više očituje u trenucima slabosti, neizvjesnosti i nesigurnosti, često uzrokovanih pojavom teške bolesti... U tom smjeru mislim na sve one koji su se tijekom pandemije Covid-19 osjećali jako usamljenima: pacijente koji nisu mogli primati posjete, ali i brojne medicinske sestre, liječnike i pomoćno osoblje preopterećeno poslom i zatvoreno u izolacijske odjele. Naravno, ne možemo se ne prisjetiti i svih onih osoba koje su smrtni čas morale dočekati same, uz prisutnost medicinskog osoblja, ali daleko od vlastitih obitelji“, citirao je biskup papu Franju.

U skladu s porukom pape Franje, biskup je također upozorio na rastuću kulturu individu-

alizma i kulturu odbacivanja koja veliča *profit* i ekonomsku *uspješnost* pod svaku cijenu. „To tad postaje kultura odbacivanja, kada se ljudi više ne smatraju najvećom vrijednosti koju treba njegovati i poštivati, osobito ako su siromašni, invalidi, ako ‘još nisu korisni’ – poput nerođenih, ili ‘više nisu potrebni’ – poput starih“ (Enciklika Fratelli tutti, 18). Govoreći okupljenim medicinskim djelatnicima, biskup je rekao kako je prvi lijek koji nam je potreban u bolesti blizina puna suosjećanja i nježnosti. Zbog toga brinuti se za bolesnika prije svega znači brinuti o njego-

vim odnosima. Biskup je zaključio propovijed riječima iz Papine poruke: „U ovoj epohalnoj promjeni u kojoj se nalazimo, posebno smo mi kršćani pozvani prihvatiti Isusov milosrdni pogled, brinuti se za one koji pate i koji su sami i koji su možda marginalizirani i odbačeni. Uzajamnom ljubavlju koju nam Krist Gospodin daruje u molitvi, osobito u euharistiji, liječimo rane samoće i izolacije. Tako radeći zajedno suprotstavljamo se kulturi individualizma, ravnodušnosti, odbacivanja i razvijamo kulturu nježnosti i suosjećanja.“

PEPELNICA U VOJNOM ORDINARIJATU

Na Čistu srijedu 14. veljače 2024. u kapelici Vojnog ordinarijata, svetom misom i obredom pepeljenja djelatnici ordinarijata i drugi vjernici započeli su svoj korizmeni hod. Svetu misu i obred pepeljenja predvodio je vojni biskup msgr. Jure Bogdan u zajedništvu s generalnim vikarom Vojnog ordinarijata don Markom Medom.

Biskup Bogdan je u propovijedi potaknuo okupljene vjernike da se u ovom korizmenom vremenu vrate istini o sebi - svijesti o tome tko smo i odakle smo, i da se vrate Bogu, našem Stvoritelju. Upravo nas pepeo u obredu pepeljenja vraća temeljnoj istini života: da smo samo prah, od zemlje smo sazdana i djelo smo ruku Njegovih. Trebamo Boga koji je život. Mi postojimo jer nam je On udahnuo dah života. „Korizma je stoga vrijeme da se podsjetimo

tko je Stvoritelj i tko je stvorenje, da naviještamo da je samo Bog Gospodin, da se ogolimo od tvrdnje da smo sami sebi dovoljni i od želje da sebe stavimo u središte,“ naglasio je biskup i istaknuo da smo na tom putu povratka istini o sebi, povratka Bogu i drugima pozvani slijediti put milostinje, molitve i posta. To nije ništa novo. To su metode koje nam je dao Gospodin Isus Krist. Ipak, važno je istaknuti da to nisu vanjski obredi, već geste koje moraju izražavati obnovu srca.

„Braćo i sestre, ne rasipajmo milost ovog svetog vremena: zagledajmo se u raspelo i hodajmo, odgovorimo velikodušno snažnim pozivima korizme. A na kraju puta s većom radošću susrest ćemo Gospodara života, Susret ćemo Njega, jedinog koji će nas dići iz pepela,“ zaključio je biskup.

DAN KAPELANIJE I BLAGOSLOV KAPELICE U VOJNOJ KAPELANIJI „SVETI VALENTIN“

Misa i blagoslov vojne kapelice „Sveti Valentin“ u sjedištu Počasno-zaštitne bojne (PZB) na Tuškancu u Zagrebu, 15. veljače 2024.

FOTO: Ured predsjednika RH/ F. Glas

U četvrtak, 15. veljače, u vojarni „1. Hrvatski gardijski zbor“, u sjedištu Počasno-zaštitne bojne (PZB) na Tuškancu u Zagrebu, proslavljen je Dan vojne kapelanije „Sveti Valentin“. Tom je prigodom vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan predvodio svetu misu i blagoslovio novu kapelicu kapelanije u kojoj će pripadnici PZB i djelatnici vojarne imati prostor za slavlje svete mise, osobnu molitvu i sabranost.

Osobitu važnost blagoslova kapelice istaknuo je biskup Bogdan na početku svoje propovijedi: „Nakon više godina strpljivog čekanja, strpljivošću, ljubavlju, zauzetošću i samoprijegorom mnogih, vojna kapelanija sv. Valentina dobiva sakralni prostor – kapelicu koju danas blagoslivljamo. Blagoslivljamo također i oltar na kojem ćemo slaviti svetu misu, a u svetohranište ćemo pohraniti presvetu euharistiju, Isusa Boga živoga. Od ranih stoljeća kršćanstva, riječ *crkva* odnosila se, ne samo na zajednicu Kristovih vjernika, nego i na zgradu u kojoj su se oni okuplja-

li kako bi slušali Riječ Božju, zajedno molili, primali svete sakramente i slavili Euharistiju. Vidljiva zgrada crkve građevine, upravo označava živu Crkvu, mistično tijelo Kristovo sastavljeno od vjernika, živog kamenja, živih Božjih hramova. Označava Crkvu Zaručnicu i Majku, koja hodočasti ovom zemljom, a također i Crkvu proslavljenu na nebu. Stoga je ispravno da se ova zgrada – građevina, ovaj prostor, diskretan i poseban, određen isključivo za okupljanje vjernika i slavljenje svetih otajstava, posveti svečanim činom blagoslova kako je to u Crkvi običaj od ranih stoljeća kršćanstva. Činom blagoslova, što ga danas obavljamo ovo postaje sveto mjesto, Božji hram, pa je stoga s pravom nazivamo kapelom – crkvom, svetim prostorom.“

Unutar crkve vojni ordinarij je osobito istaknuo ulogu oltara i svetohraništa. „Oltar označava Krista, svećenika Novog Zavjeta, živi oltar nebeskog hrama. Oltar je također i žrtvenik na kojemu se Krist žrtvovani Jaganjac sam prikazuje i čija se žrtva po rukama

Misa i blagoslov vojne kapelice „Sveti Valentin“ u sjedištu Počasno-zaštitne bojne (PZB) na Tuškancu u Zagrebu, 15. veljače 2024.

FOTO: Ured predsjednika RH/ F. Glas

svetog anđela prinosi Bogu Ocu na nebeski oltar (kako molimo u prvoj euharistijskoj molitvi). Oltar je ujedno i blagdanski stol s kojega se vjernicima daje duhovna hrana i piće kako bi i oni sami – čija su srca duhovni oltari – kako ih nazivaju sveti crkveni oci, mogli Bogu prikazivati žrtvu vlastitog života. Zato se oltaru, na kojem se u svakoj svetoj misi uprisutnjuje ona ista žrtva Kristova na Kalvariji, i unutar svete mise i izvan liturgijskog slavlja, iskazuje posebna počast.“

„Osobito mjesto u crkvi zauzima Svetohranište koje služi za pohranu Presvete Euharistije kako bi ju se moglo odnijeti bolesnicima, a ujedno i kako bi joj se vjernici u tišini mogli moliti i klanjati i na taj se način duhovno ispunjati živom prisutnošću svoga Gospodina. Klanjanje i sudjelovanje u svetoj misi duboko su povezani. Na to nas podsjeća i papa Benedikt u apostolskoj pobudnici *Sakrament ljubavi* donoseći riječi sv. Augustina: ‘Nitko ne jede ovo Tijelo ako mu se prije nije klanjao. Sagriješili bismo ako mu se ne bismo klanjali.’

Mi braćo i sestre, kao vjernici Kristovi, ne bismo smjeli činiti ovaj grijeh propusta. već se žarkom ljubavlju i pobožnošću trebamo klanjati našem Spasitelju.“

Biskup je zatim govorio o sv. Valentinu kojemu je kapela posvećena: „Sv. Valentin se časti od davnine, od ranoga kršćanstva. Rimski martirologij ga spominje i slavi 14. veljače. Njegov kult ne ide na manje, naprotiv! Zašto je to tako? Zašto danas ovdje u Zagrebu u Počasno-zaštitnoj bojni i u mnogim mjestima naše domovine i uopće po svijetu spominjemo sv. Valentina? Zemaljski je život završio davno, prije više od 17 stoljeća. Mnoštvo je njegovih suvremenika koje je zauvijek prekrilo prah i pepeo povijesti. O njima ne znamo ništa niti ćemo ikada išta znati. A zvijezda sv. Valentina ne zalazi nego svijetli i dalje... Ono po čemu je sigurno sv. Valentin ostao poznat i tijekom svih stoljeća jest uzvišena ljubav prema Bogu i ljudima, kojoj ništa ne može stati na put ni spriječiti je, pa ni mučenička smrt.“

*Misa i blagoslov vojne kapelice „Sveti Valentin“ u sjedištu
Počasno-zaštitne bojne (PZB) na Tuškancu u Zagrebu, 15. veljače 2024.*

FOTO: Ured predsjednika RH/ F. Glas

Misa i blagoslov vojne kapelice „Sveti Valentin“ u sjedištu Počasno-zaštitne bojne (PZB) na Tuškancu u Zagrebu, 15. veljače 2024.

FOTO: Ured predsjednika RH/ F. Glas

„Ne može se ljubiti Boga koga se ne vidi ako se ne ljubi čovjeka kojega se vidi. Čovjek – uči nas naša vjera – je hram Duha Svetoga. Bog na osobit način, na posljednji dan stvaranja stvara čovjeka kao krunu stvorenja. Sv. Pavao piše: ‘ Zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga?’ (1 Kor 6,19) Mi svakom čovjeku pristupamo s tim poštovanjem. Sv. Valentin nije samo nebeski zaštitnik nego je divan primjer vjernosti Bogu. Sv. Valentin potiče i nas da vrijednosti koje je on imao – kršćanske kreposti – sve više usvajamo i artikuliramo u našem životu. Da težimo prema savršenstvu i svetosti kako je činio i sv. Valentin. Božji hram – crkva vidljiva i materijalna – sredstvo je i pomoć na tome putu, da i mi čuvamo svetost vlastitoga hrama“, zaključio je biskup na kraju propovijedi.

U koncelebraciji s biskupom bili su vojni kapelan kapelanije „Sv. Valentin“ p. Zdravko Barić, generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral u

MORH-u i OS RH don Slavko Rajič, župnik Župe sv. Marka vlč. Vladimir Magić i pastoralni pomoćnik u Župi vlč. Tomislav Hačko, župnik Župe sv. Kvirina vlč. Vladimir Kerećeni, i drugi vojni kapelani.

Na misnome slavlju sudjelovali su savjetnik Predsjednika za obranu general-bojnik Ivica Olujić, zamjenik načelnika Glavnog stožera OS RH general-pukovnik Siniša Jurković, general-bojnik Željko Živanović, zapovjednik Zapovjedništva za potporu general-pukovnik Mladen Fuzul, zamjenik zapovjednika Zapovjedništva za potporu brigadni general Ivan Raos, zapovjednik Počasno-zaštitne bojne brigadir Tihomir Zebec, članovi Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost i drugi vjernici katolici iz Počasno-zaštitne bojne.

Na kraju sv. mise p. Zdravko Barić uputio je zahvalnu riječ: „Zahvalan sam svima vama, dragim ljudima i svakome ponosob, hvala vam jer je svatko od vas na

svoj način sudjelovao u oblikovanju ove kapele: netko molitvom, netko svojom strukom, netko drugim opet korisnim savjetom.

Dragi vjernici, imamo kapelu – koja je danas blagoslovljena. Kaže molitelj u jednome psalmu: *Gospodine, ljubim dom u kojem prebivaš.*

Isuse, hvala Ti na ovoj kapeli. Neka se u ovom blagoslovljenom prostoru događaju djela Tvoje žive prisutnosti. Molimo Te, smiluj se i pogledaj svaku osobu koja će ti doći ovdje. Udijeli svakome svoju utjehu, radost i snagu za svaki novi dan. Neka ova kapela bude Tebi na slavu i na duhovni rast Tvoje djece.“

30. OBLJETNICA SMRTI DAMIRA TOMLJANOVIĆA GAVRANA

Spomen obilježje na groblju u Krivom Putu kod Senja, 17. veljače 2024.

FOTO: FOTO: Anto Ravlić

U rodnom mjestu Damira Tomljanovića Gavrana, u Krivom Putu kod Senja, u subotu 17. veljače, održana je komemoracija povodom 30. godišnjice njegove pogibije. Vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan tom je prigodom predvodio molitvu na grobu stožernog brigadira Damira Tomljanovića Gavrana, a potom i slavio sv. misu u župnoj crkvi Blažene Djevice Marije Snježne.

Biskup je u svetoj misi rekao kako „naše misli idu danas prema trenucima i situacijama koji smo kao narod proživjeli u obrani naše domovine i postigli slobodu koja je ispisana velikim ljudskim žrtvama, znojem, krvlju, naporima.“ Ipak, istaknuo je biskup, mi se ne klanjamo zemnim ostacima i prolaznosti. Korizma je velika prigoda da se vratimo ovoj istini o samima sebi – da smo svi prolazni:

„Prije ili kasnije svi se vraćamo u pepeo. Pepeo nas podsjeća tko smo i odakle smo. Vraća nas temeljnoj istini života. Samo je Gospodin Bog, a mi smo djelo njegovih ruku. Ovo je naša istina: bez Boga, što bismo bili? Pepeo... Bog koji je sam život i nama daje život. Ne možeš dati ono što ne posjeduješ. Na počecima Knjige Postanka, u opisu stvaranja, piše da je Bog nakon što je stvorio materiju udahnuo svemu dah života. Bog je život, a mi smo krhka glina koju oblikuju njegove ruke. Dolazimo sa zemlje, i sami osjećamo u svojoj ljudskoj ograničenosti koliko i kako trebamo Boga. I s Bogom ćemo ustati u Posljednji dan iz svoga pepela ali bez njega smo samo prah.“

„I kad padnemo u prah svoje krhkosti i svoga grijeha, Bog nas čeka. Jer, dobro zna kako smo sazdani – spominje se da smo prašina. (Ps 103, 14) Bog to zna, a mi često to zaboravljamo jer mislimo da smo bez Njega sami

sebi dovoljni, jaki, nepobjedivi. Vjerujemo da smo bolji nego što jesmo. Korizma je stoga vrijeme da se podsjetimo tko je Stvoritelj i tko je stvorenje, da naviještamo da je samo Bog Gospodin, da se ogolimo od tvrdnje da smo sami sebi dovoljni i od želje da sebe stavimo u središte“, naglasio je biskup.

Vojni ordinarij rekao je kako je korizma povoljno vrijeme za obraćenje, u korizmi želimo promijeniti pogled na same sebe, staviti se pred Božje zrcalo i pred svjetlo Božje Riječi. Korizma je vrijeme u kojemu smo pozvani da se vratimo istini o sebi te se tako vratimo Bogu i drugim ljudima. „Svaka je pretpostavka samodostatnosti lažna i idoliziranje samih sebe je destruktivno i zaključava nas u kavez samoće. Naš je život prije svega odnos – primili smo ga od Boga i od roditelja. I uvijek ga možemo obnoviti i preporoditi po Gospodinu i onima koje je On pred nas stavio. Korizma je pogodno vrijeme da oživimo odnos

Svetu misu u župnoj Crkvi BDM Snježne u Krivom Putu predvodio je vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan, 17. veljače 2024.

FOTO: FOTO: Anto Ravlić

s Bogom i drugima. Da se u tišini otvorimo molitvi. Da izađemo iz tvrđave svoje zatvorenosti, da raskinemo okove individualizma i izolacije.“

Biskup Bogdan je istaknuo da smo na tom putu povratka istini o sebi, povratka Bogu i drugima pozvani slijediti put dobrih djela (milostinje), molitve i posta. To nije ništa novo. To su metode koje nam je dao Gospodin Isus Krist. Ipak, važno je istaknuti da to nisu vanjski obredi, već geste koje moraju izražavati obnovu srca: „Ako mi to činimo radi toga da nas ljudi vide i da nam daju priznanje, a ne činimo iz vlastitoga srca u diskretnosti- sve propada. Naša djela ljubav, naša obrednost, naša molitva, naše kršćansko ponašanje (i javno i privatno) moraju biti

čin osobne vjere i uvjerenja, a ne radi toga da nas drugi vide.“

U zajedništvu s biskupom bili su dijecezan-
ski upravitelj Gospičko-senjske biskupije i
domaći župnik Richard Pavlič, vojni kapelan
Vladislav Mandura i drugi svećenici.

Uz obitelj poginulog Damira Tomljanovića
Gavrana, na komemoraciji su sudjelovali ge-
neral Marijan Mareković kao izaslanik pred-
sjednika RH, Ante Deur kao izaslanik pred-
sjednika Hrvatskog sabora, potpredsjednik
Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja
Tomo Medved kao izaslanik predsjednika
Vlade RH, predstavnici županijske i lokalne
vlasti, Gavranovi suborci, predstavnici bra-
niteljskih udruga i brojni drugi.

DUHOVNE VJEŽBE ZA SVEĆENIKE VOJNOG ORDINARIJATA

Od ponedjeljka 19. veljače do četvrtka 22. veljače 2024. u „Oazi sv. Marije Krucifikse“ - Duhovnom centru Službenica Milosrđa - sestara Anćela na Kamenu pokraj Splita održane su duhovne vježbe za vojne i policijske kapelane, koji vrše pastoralnu službu u Vojnom ordinarijatu. Voditelj duhovnih vježbi bio je vlč. Taras Barščevski, svećenik Križevačke eparhije i izvanredni profesor na Katedri Svetoga pisma Novoga zavjeta Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Okupljanje sudionika započelo je u poslijepodnevnim satima u ponedjeljak 19. veljače. Duhovne vježbe započele su zazivom Duha Svetoga, nakon čega je uslijedila pozdravna riječ Vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana upućena svim okupljenim svećenicima, kao i voditelju vlč. Barščevskom.

Tema uvodnog razmatranja bila je posvećena razradbi biblijskog pojma srca. Predavač je istaknuo da pojam srca u biblijskom izriča-

ju označava svu dubinu ljudskog bića, koja ne samo da osjeća, nego i odlučuje. Čovjek u bitnim, temeljnim pitanjima odlučuje tom svojom dubinom, tj. srcem, gotovo i više negoli samo razumom. U tom kontekstu nameću nam se upravo na duhovnim vježbama goruća pitanja: „Gdje je moje srce“ i „Kako odlučuje moje srce?“. Drugim riječima: odlučuje li se ono za Boga kao temelj i ishodište moga bića, ili je pak u otvorenosti onim stvarnostima koje me od Boga odvlače?

U utorak 20. veljače, prvo je jutarnje razmatranje bilo posvećeno temi „Obraćenje pravednika“ i to na predložku prispodobe o izgubljenom sinu. Voditelj je razjasnio biblijsko, i starozavjetno i novozavjetno, shvaćanje pojma „obraćenja“ istaknuvši da je ono uvijek odgovor na Božji poziv. Tako Abraham prihvaća Božji poziv i *obraća se*; i Pavao prihvaća Božji poziv i *obraća se*, i učenici prihvaćaju Božji poziv i *obraćaju se*; i Zakej prihvaća Božji poziv i *obraća se*... To je sasvim sukladno onom biblijskom izričaju koji kaže:

„Obrati me, da se obratim“. Ako pustim Boga u svoj život, ako mu dopustimo da nam on govori i poslušamo njegov glas, onda se naš život nužno mijenja, onda takav naš postupak dovodi do naše totalne promjene, a to je po Pavlovim riječima „novo rođenje“. Ono je uvijek naš odgovor na Božji događaj u našem životu kojim kušamo da je doista „Kraljevstvo Božje blizu“ te se tako doista obraćamo i vjerujemo Evanđelju. Drugo prijepodnevno razmatranje voditelj je posvetio osobi i djelovanju Proroka Ilije, kao primjeru ustrajnosti i vjernosti Bogu. Vjernost je prije svega Božji atribut, a ne naš, istaknuo je vlč. Barščevski. Mi ga usvajamo u životu s Bogom koji zahtjeva trajnu budnost i napor kako bi se doista izgradili u osobe poput proroka Ilije, na koje Bog može računati. Ilija je čovjek koji boravi u Božjoj prisutnosti i koji sluša Božji glas koji mu opetovano postavlja pitanje „Što ćeš ovdje, Ilija?“ kako bi ga uvijek iznova podizao, okrepljivao, vraćao na Božji put, a tako ga onda vraćao i njemu samome. Zbog svoje vjernosti Bogu koja je nadvladala sve njegove slabosti, strahove, poteškoće, tradicija istočnih crkava proroka Iliju naziva „zemaljskim anđelom i nebeskim čovjekom“.

Popodnevno pak razmatranje bilo je posvećeno osobi proroka Jone. Proročka figura, puna paradoksa, koju Bog poziva da nadiđe svoje strahove, da umre sebi kako bi živio Bogu. I doista, Jona čije ima znači golub, protumačio je voditelj, pozvan je da se poput goluba spusti u zemaljske dubine, tj. u dubine svoga bića, kako bi se, nakon toga, mogao uzdignuti u nebeske visine... Tako se i naše svećeništvo, naglasit će voditelj vlč. Barščevski, ne može ostvariti bez suradnje s Bogom. Valja ući u svoje nutrinu, u svoju *zemaljštinu*, tj. U svoju grešnost, kako bi se s njome suočilo, oslobodilo je se, da bi se moglo vinuti u nebeske visine, posvetiti se svim bićem zadatku na koji nas Bog, poput Jone, poziva. Svaki svećenik, mora poput Jone umrijeti sebi da bi živio Bogu, zaključit će voditelj. Ovaj dan svi su sudionici duhovnih vježbi zaključili zajedničkom molitvom sv. krunice te molitvom *Povečerja*.

U srijedu 21. veljače, voditelj duhovnih vježbi nastavio je u svom prvom prijepodnevnom razmatranju govor o proroku Joni. Valja nam poput Jone u sebi pobijediti strah; umrijeti sebi da bismo živjeli Bogu. Bijeg od Jahve u daleki Taršiš ne rješava Jonine probleme. Valja ući u *utrobu* samoga sebe da bi se ponovno rodili. To je način Uskrsloga Gospodina i svatko je pozvan poći tim putem: umrijeti da bi se živjelo. Iz te spoznaje nameću nam se pitanja: Kako ja odgovaram na Božji poziv? Ostvarujemo li se kao Božji ljudi u prihvaćanju njegova govora i zadatka koji nam povjerava, ili pak bježimo u daleke krajeve gdje niti nalazimo Boga, niti pronalazimo sebe. Slijedeće razmatranje bilo je posvećeno liku Mordokaja iz starozavjetne *Knjige o Esteri*. Voditelj je naglasio kako nas ta biblijska knjiga i taj biblijski lik poučavaju kako je potrebno ispravno iščitavati svoje snove, otkrivati korijene zla, te iščitavati koje su to moje misli koje mnome dominiraju i koji je njihov učinak u mom životu? Potrebno je ulaziti u sebe, a na to nas poziva i Korizma, da bismo mogli otkriti što se to oko nas izvana događa, te tako biti kadri ponuditi ispravna tumačenja. Treće i završno popodnevno predavanje ovoga dana bilo je posvećeno temi „Riječ Božja u životu svećenika“. Voditelj je naglasio da je svaki svećenik ponajprije učenik Gospodinov. Njemu je predana, povjerena Riječ, te je on također njezin poslužitelj. Svećenik je pozvan slušati Božju Riječ, a to onda istodobno znači da je pozvan i izvršavati ju, jer slušati Boga znači shvaćati ga, shvaćati njegovu namisao i misiju koju nam povjerava. *Lectio divina* je zato najvažniji zadatak svećeničke svakodnevnice. U tomu on pronalazi bit svoje svećeničke egzistencije. Na koncu ovoga dana uslijedilo je zajedničko Euharistijsko klanjanje te molitva *Povečerja*.

Za trajanja Duhovih vježbi svi su sudionici svoj dan započinjali zajedničkom molitvom Časova – *Službe čitanja* i *Jutarnje* – te su svaki dan uz molitvu *Večernje* slavili Euharistiju kojoj je presjedao vojni biskup mons. Bogdan, a na njoj propovijedao vlč. Barščevski.

Svećenici Vojnog ordinarijata na Duhovnim vježbama u „Oazi sv. Marije Krucifikse“ Duhovnom centru Službenica Milosrđa – sestara Anćela na Kamenu pokraj Splita, 19. - 22. veljače 2024.

Svoje posljednje razmatranje završnog dana Duhovnih vježbi, u četvrtak 22. veljače vlč. Barščevski posvetio je molitvi. Na svetopisamskom predlošku istaknuo je četiri definicije molitve: moliti znači disati, misliti, boriti se i voljeti. „Kao dojenče na rukama majke“, kako veli *Psalam 131.*, svjesni da nam je jedina mjera, veličina i jedini oslonac Bog u kojemu jedinom, osobito kao svećenici, pronalazimo svoj potpuni smisao.

Usljedila je zatim zajednička zahvalna sveta misa koju je predvodio Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan. On je na početku misnog slavlja sve pozvao na molitvu za sve pokojne svećenike koji su kao vojni i policijski kapelani služili u Vojnom ordinarijatu, kao i za pomoćni-

ke kapelana i drugo osoblje, a pozvao je i na molitvu za mir u napaćenoj Ukrajini u kojoj sada već drugu godinu bjesni strašni rat. Nakon zahvalnog *Tebe Boga hvalimo*, mons. Bogdan je zahvalio voditelju duhovnih vježbi vlč. Barščevskom na nadahnutim razmatranjima prožetim biblijskom mudroču koja je za nas uvijek aktualna i otkriva nam neiscrpno bogatstvo Božje Riječi. Msgr. Bogdan naglasio je također kako će upravo ta mudrost, koja je Božja, zasigurno biti najsigurnijom vodiljom za sve svećenike koji diljem Hrvatske služe u specifičnoj i zahtjevnoj službi vojnih i policijskih kapelana, zaželeći da im sve ono što su na ovim Duhovnim vježbama čuli i razmatrali bude snažnim poticajem u njihovu zahtjevnu služnju.

NA 128. OBLJETNICU SMRTI ANTE STARČEVIĆA SLAVLJENA MISA U ŠESTINAMA

Sveta misa povodom 128. obljetnice smrti dr. Ante Starčevića, Šestine, 28. veljače 2024.

Foto: IKA

Vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan je na 128. obljetnicu smrti dr. Ante Starčevića 28. veljače 2024. predvodio sv. misu u zagrebačkim Šestinama gdje se nalazi i grob Oca Domovine.

Prije euharistije, brojna su izaslanstva položila vijence i zapalila svijeće na grobu dr. Ante Starčevića. Sv. misa je služena u prostorima DVD-a Šestine, budući da je šestinska župna crkva sv. Mirka još uvijek u obnovi poslije potresa. U koncelebraciji s biskupom bio je šestinski župnik vlč. Robert Šreter i drugi svećenici.

Pozdravljajući prisutne vjernike i svećenike na početku misnoga slavlja, biskup Bogdan spomenuo se svog prvog dolaska u Šestine u svibnju 1973. godine kada je kao gimnazijalac Splitskog sjemeništa u sklopu maturalnog

putovanja posjetio i grob dr. Ante Starčevića. Biskup je napomenuo kako mu se to duboko urezalo u pamćenje jer ono je bilo vrijeme poslije pada Hrvatskog proljeća i vrijeme teških pritisaka i progona u Hrvatskoj. Naši odgojitelji sjemeništaraca su unatoč svemu tome znali mudro postupati i usađivati istinske ljudske, kršćanske i domoljubne vrijednosti u duše i srca svojih učenika.

Biskup je propovijed temeljio na misnim čitanjima od srijede drugog korizmenog tjedna. Na početku se osvrnuo na prvo čitanje toga dana, preuzeto iz knjige proroka Jeremije (Jer 18,18-20): „Premda ova starozavjetna knjiga nema autobiografsku nakanu, ona plastično opisuje karakter i narav autora – Jeremije. Knjiga je potresno svjedočanstvo prorokova duševnog stanja i nutarnjih kriza kroz koje

je prolazio. Bog ga je pozvao na proročku službu trinaeste godine vladanja kralja Jošije. Bilo je to 626. g. pr. Kr., a Jeremija je rođen oko 650. g. pr. Kr. u svećeničkoj obitelji. Živio je u tragičnome razdoblju kada se pripremalo i dovršilo uništenje Judejskoga kraljevstva. Jeruzalem je u njegovo vrijeme osvojen, Hram spaljen, a stanovništvo odvedeno u izgnanstvo, otišlo u izbjeglištvo! Jeremija međutim nikuda ne odlazi, nego izabire teži dio. Ostaje sa svojim narodom, zgaženim i porobljenim ostatkom Izraela. Kako se povijest ponavlja! Prorok Jeremija je neumoran! Opominje svoj narod, poziva na slogu, jedinstvo, pokazuje – upire prstom u uzroke nevolja, prokazuje zlo među svojim sunarodnjacima, nagoviješta, pretkazuje propast Jeruzalema. Vojska ga je optuživala da širi maldodušje, a vlasti su ga progonile i zatvarale.“

Drama Jeremijina života nije samo u previranjima i burnim događajima u kojima je i sam sudjelovao, nego i u njemu samome: „Plahe naravi, nježne duše bio je poslan da ‘istrijebljuje i ruši, da zatire i ništi’ (Jer 1,10). Bio je željan mira, a stalno se morao boriti protiv svojih vlastitih sunarodnjaka, njemu bliskih i poznatih ljudi, protiv kraljeva, svećenika, lažnih proroka... Razdiran je poslanjem kojeg nije mogao izbjeći (usp. 20,9). Njegovi razgovori s Bogom puni su nutarnje boli: „Zašto je moja bol bez prebola?“ (15,18) Svo ovo trpljenje očistilo je njegovu dušu i otvorilo je za druženje s Bogom. Obraća se Gospodinu u strahu od smrti jer ga njegovi neprijatelji planiraju ubiti: ‘Ti me zavede, o Gospodine, i dadoh se zavesti, nadjačao si me i svladao me. A sada sam svima na podsmijeh iz dana u dan, svatko me ismijava. I rekoh u sebi: neću više na nj misliti niti ću govoriti u njegovo ime. Al’ tad mi u srcu bi kao rasplamtjeli oganj, zapretan u kostima mojim: uzalud se trudih da izdržim, ne mogoh više.’

(Jer 20, 7ss) Tužaljke koje, zajedno s drugim ispovijestima čitamo u istom poglavlju čine tzv. priču o ‘Jeremijinom mucu’ sedam stoljeća prije Kristove muke. Svojevrsan su navještaj Isusove muke i patnje!“

Tumačeći evanđelje dana (Mt 20,17-28) u kojem Isus po treći put nagoviješta svoju muku, smrt i uskrsnuće, a majka apostola Jakova i Ivana traži prva mjesta za svoje sinove, biskup je rekao: „Zahtjev za prvim mjestima u Kristovom budućem Kraljevstvu o kojem je često govorio, otkriva dvije stvari: da su apostoli, kao i svi njihovi suvremenici, očekivali političkog Mesiju sa svjetovnom moći i kraljevstvom; da im je, posve promakla Isusova najava da će on morati proći kroz muku i smrt, makar i bio na kraju ovjenčan slavom uskrsnuća. Ništa nisu razumjeli. Trebalo je još puno učiti. Isus ne propušta ni ovu priliku da pouči dvanaestoricu, buduće vođe i stupove svoje Crkve, o službi koju će obnašati u zajednici. Još jednom razbija konvencionalni kalup: ‘Znate da vladari gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Neće tako biti među vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko god hoće da među vama bude prvi, neka vam bude sluga.’ (Mt 20, 25-27) U kršćanskoj zajednici autoritet i odgovornost, čak i solidarnost moraju biti sinonimi za raspoloživost za služenje. Među nama koji slijedimo Krista ne smije biti mjesta autoritarnosti, ambiciji i želji za moći. Sve to razbija naše duhovno crkveno zajedništvo. Stoga Isus također osuđuje, barem implicitno svako izjednačavanje Crkve i kraljevstva Božjega sa sustavima moći i vlasti. Isus suprotstavlja dva dijametralno suprotna stila vlasti i suživota: zapovijedanje dominacijom ili slobodno služenje.“

Biskup se potom osvrnuo na život i djelo dr. Ante Starčevića rekavši kako je živio “u vrlo složenim društvenim prilikama i burnim vremenima nacionalne i europske povijesti, uokviren je u prostor i vrijeme od Velikog Žitnika kraj Gospića gdje je rođen (23. svibnja 1823.) i Zagreba gdje je preminuo na današnji dan 1896. godine. I on potječe iz svećeničke obitelji. Stric mu je bio ugledni svećenik, a i sam je neko vrijeme bio na putu prema svećeništvu.“

U tom kontekstu biskup je citirao izvadak iz Starčevićeve oporuke: „Kod sprovođenja

zabranjujem svaki sjaj, kano glasbu, pevanje, zvonjenje, vience itd. ter se moje telo ima opravi u prostu nepomazanu dervenu škrinju, pa po jednomu vrednomu duhovniku rimske cerkve, i po njezinu obredu zemlji predati. Zabranjujem svaki spomenik i svaku javnu počast. Jer ako sam zaslužio živeti u sladkoj uspomeni naroda hrvatskoga, ja sam si spomenik ostavio u mojemu životu i u delih mojih, a narod ima na koristne stvari trošiti.“ Da Starčević doista živi u uspomeni hrvatskoga naroda, složio se biskup istaknuvši kako je svijest i poštovanje prema ovom izuzetnom čovjeku i dalje prisutno u nama. Zagreb i Hrvatska je i danas došla Starčeviću na grob. Naglasivši značenje dr. Ante Starčevića za hrvatsku državu, biskup Bogdan je citirao i dr. Franju Tuđmana: „Posebno značenje sve do naših dana imaju Starčevićevi tekstovi u kojima upozorava na hrvatske ljude koji nisu

razumjeli bit političke sudbine vlastitoga naroda i time ga neprestano stavljali u okvire tuđih političkih interesa. Dosljednost i čvrstina u promišljanju i promicanju hrvatske državnosti i narodne samobitnosti, učinili su dr. Antu Starčevića utemeljiteljem samobitne ideje o hrvatskoj nacionalnoj neovisnosti... Nije slučajno što je i današnja suverena i samostalna Hrvatska našla jedno od svojih najvažnijih izvorišta u djelu Oca Domovine, temeljeći svoj program, osim na općim demokratskim načelima suvremene civilizacije, između ostalog, i na starčevićanskom hrvatskom povijesno državnom pravu.“

Na obilježavanju je sudjelovalo više stotina vjernika koji su došli iz svih krajeva Hrvatske. Liturgijsko pjevanje predvodili su članovi Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva Sljeme Šestine.

Sveta misa povodom 128. obljetnice smrti dr. Ante Starčevića, Šestine, 28. veljače 2024.

Foto: IKA

VOJNI ORDINARIJ PREDVODIO MISU PRIGODOM MEĐUNARODNOG DANA CIVILNE ZAŠTITE

Sv. misa u kapeli sv. Sebastijana u Logističkom centru Jastrebarsko, 1. ožujka 2024.

FOTO: MUP

U Logističkom centru civilne zaštite u Jastrebarskom danas je obilježen Međunarodni dan civilne zaštite i Dan civilne zaštite Republike Hrvatske. Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan tom je prigodom predvodio sv. misu u kapeli sv. Sebastijana koja se nalazi unutar Logističkog centra.

U zajedništvu s biskupom bili su policijski kapelan na Policijskoj akademiji i biskupski vikar za pastoral u MUP-u i Ravnateljstvu policije vlč. Frano Musić i župnik u Jastrebarskom vlč. Filip Marić.

Na početku svete mise koja je slavljena i u čast sv. Josipa, biskup Bogdan je istaknuo kako je upravo sv. Josip uzet za zaštitnika Civilne zaštite u RH zbog svoje skromnosti i

radišnosti. Sveto pismo nam Josipa prikazuje kao skromnog na riječima (u Novome zavjetu nije zabilježena niti jedna njegova riječ), ali spremnog da se stavi u službu Božjeg plana i u službu dobra. Time on može biti primjer svim pripadnicima sustava civilne zaštite, koji su često nezamijećeni u javnosti ali uvijek prisutni i spremni pružati pomoć drugome, osobito u slučaju raznih nepogoda. Sv. Josip je patron Crkve, naše domovine Hrvatske, ali također i Civilne zaštite u RH.

Vojni ordinarij se u homiliji osvrnuo na misna čitanja od toga dana (*Post 37,3-4.12-13.17-28; Mt 21,33-46*) protumačivši najprije kako je starozavjetni lik Josipa egipatskog pralika Krista jer, poput Isusa, biva izdan i prodan, ali u Božjoj promisli postaje sredstvo Božjeg

spasenja za ljude. Biskup je istaknuo kako je Isusova prispodoba o vinogradarima ubojicama svojevrsan sažetak cijele povijesti spasenja. Prispodoba opisuje povijest izabranog naroda od Božjeg saveza s Izraelom, do Isusova utemeljenja Crkve kao novog Božjeg naroda. Prispodoba opisuje i dolazak proroka kroz Izraelovu povijest, odbacivanje proroka od strane izraelskih vođa, i dolazak samoga Krista koji je navijestio kraljevstvo Božje i postao po svom vazmenom otajstvu smrti i uskrsnuća kamen temeljac cjelokupnog plana spasenja.

U nastavku programa, održana je svečanost prigodom koje su uručene nagrade i priznanja u području sustava civilne zaštite, po-

hvalnice te zahvalnice za izuzetan doprinos razvoju sustava civilne zaštite.

Svečanosti obilježavanja nazočili su potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, ravnatelj Ravnateljstva civilne zaštite Damir Trut, predstavnici operativnih snaga civilne zaštite - Državne intervencijske postrojbe civilne zaštite, Hrvatske vatrogasne zajednice, Hrvatske gorske službe spašavanja, Hrvatskog Crvenog križa, Saveza izviđača Hrvatske i Hrvatskog centra za potresno inženjerstvo, kao i drugi visoki dužnosnici i strani veleposlanici. U sklopu obilježavanja održan je tehničko-taktički zbor gdje su pripadnici civilne zaštite izložili svoju opremu.

Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan s predstavnicima operativnih snaga civilne zaštite, Logistički centar Jastrebarsko, 1. ožujka 2024.

Foto: MUP

KORIZMENA DUHOVNA OBNOVA U VOJNOJ KAPELANIJI „SVETI LEOPOLD BOGDAN MANDIĆ” - OSIJEK

Misno slavlje uoči duhovne obnove za vjernike vojne kapelanije Sveti Leopold Bogdan Mandić u Osijeku, 7. ožujka 2024.

U Domu HV-a „Brigadir Ivan Rebrina” u Osijeku u četvrtak 7. ožujka 2024. pater Stjepan Ivan Horvat svećenik Družbe Misionara Krvi Kristove održao je korizmenu duhovnu obnovu za vjernike vojne kapelanije Sveti Leopold Bogdan Mandić Osijek.

Duhovna obnovu započela je svetom misom koju je predvodio pater Stjepan Ivan Horvat u zajedništvu s vojnim kapelanom don Josipom Kešinovićem. Smisao korizmenog vremena je kajati se za svoje grijeha i pogreške te je izuzetno važno susresti se s istinom o samima sebi i probuditi u sebi želju za promjenom kako bi bili bolji prema Bogu i prema bližnjima. U današnjem čitanju proroka Jeremije (Jr 7, 23-28) zapažamo dosta oštre Gospodinove riječi kako ga narod ne sluša,

okreće mu leđa i ide po svom. Ne vjeruje Mu. Važno je sjetiti se toga da naš život nije slučajna, svatko je od nas jedinstven i nitko od nas neće ostati vječno na ovome svijetu. Problem je kada mi ljudi živimo kao da je ovaj svijet sve i onda se dogodi da padamo u grijeh jer želimo sebi omogućiti raj ovdje na zemlji. Bog upozorava narod preko proroka Jeremije, ali narod ne želi slušati. Ovo je poruka i za sve nas: čovjek zna što smije, a što ne smije, ali ipak čini to što ne smije učini. Mi se volimo diviti svecima, a svaki čovjek koji živi na svijetu može živjeti sveto ukoliko to želi. Stvoreni smo za ljubav prema Bogu i prema svakom čovjeku. Pisac Thomas Merton rekao je kako je jedan od najvećih problema nas ljudi da se zadovoljimo minimumom što pravi ogroman nered u svijetu. Naša

najveća i temeljna briga trebala bi biti priprema za nebo i na tome graditi sve ostalo u životu, rekao je u propovijedi pater Stjepan.

Nakon svete mise pater Stjepan održao je duhovno predavanje na temu: „Korizma - susret s istinom o sebi“. Najveći problem nas vjernika je što ne živimo ono za što se držimo i ispovijedamo, te živimo „dvostruki“ život u vjeri. Mi sami biramo kakvi ćemo biti, kako ćemo se odnositi prema vjeri i prema onom što je nama sveto, prema Crkvi, jedni prema drugima i nitko nam u tome ne može stati na put jer Korizma je vrijeme kad promišljamo o tome kako živimo svoju vjeru u odnosu prema bližnjima, u svojoj obitelji, na poslu, čak i kada nitko ne zna da smo vjernici. Jedna od najljepših Isusovih prisposodbi gdje Isus govori kakav je naš Bog je slika milosrdnog oca. Bog nas uvijek iščekuje kada se udaljimo od njega, a njegov cilj je spasiti nas i dovesti u nebo, za što smo i stvoreni. Bog nas vodi putem koji je najbolji za naše spasenje. Isus sve što je prošao na zemlji učinio je za nas ljude, za mene i za tebe. Došao je na svijet, postao čovjekom, rodio se u štali jer mi nismo našli bolje mjesto za njega. Autor Fulton J. Sheen rekao je: „Bog koji je gospodar neba i

zemlje ušao je na stražnja vrata u svijet jer ga mi ljudi nismo pustili na prednja“. Isus u svemu sličan čovjeku osim u grijehu pokušavao je na sve moguće načine nama ljudima pokazati koji nam je put, što nam je činiti, a mi ljudi smo ga odbacili. Nismo mogli čuti tu istinu i na kraju ga nepravедno osudili, bičevali, ponizili, osramotili i na kraju ubili. Isus je podnio muku da pokaže koliko mu je stalo do nas, koliko nas voli. To je slika našega Boga koji će sve napraviti da nas dovede u nebo. Korizma je vrijeme susreta istine o samom sebi, kada trebamo pogledati u sebe i vidjeti kakvi smo, zaključio je predavanje pater Stjepan Ivan Horvat. U sklopu predavanja pater Stjepan ukratko je govorio o svom životu, poslanju i djelovanju Družbe Misionara Krvi Kristove te humanitarnom radu.

Svi nazočni su vrlo aktivno sudjelovali u cijelom programu molitvom i pjesmom, a vojni kapelan don Josip Kešinović uputio je riječi zahvale pateru Stjepanu na poticajnim riječima, primjerima, ohrabrenju i duhovnom osvježanju koje neka bude plodno tlo koje će uroditi dobrim djelima. Korizmena duhovna obnova bila je izvrsna priprava za nadolazeći blagdan Uskrsa.

KRIŽNI PUT NA KSAVERU

Procesija iz Vojnog ordinarijata prema Ksaverskoj kalvariji u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

Kao i prethodnih godina, na Četvrtu korizmenu nedjelju, 10. ožujka 2024. godine, na Ksaverskoj kalvariji u Župi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, održan je Križni put za katoličke vjernike pripadnike hrvatsku vojske i policije. Križni put predvodio je vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan, uz sudjelovanje pripadnika Oružanih snaga RH, Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova, kadeta Hrvatskog vojnog učilišta i polaznika Policijske akademije, vatrogasaca, povijesnih postrojbi, i brojnih drugih vjernika.

Uz biskupa Bogdana u pobožnosti križnoga puta bili su generalni vikar don Marko Medo, biskupski vikari za pastoral don Slavko Rajič i vlč. Frano Musić, gvardijan samostana sv. Franje Ksaverskog i tajnik Provincije

fra Zvonimir Brusač TOR, vojni i policijski kapelani iz Zagreba. U pobožnosti križnoga puta sudjelovao je i zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta general bojnik Slaven Zdilar. Nakon okupljanja ispred zgrade Vojnog ordinarijata, svi su se u procesiji za križem uputili prema Ksaverskoj kalvariji gdje se s početkom u 16 sati molila pobožnost križnoga puta.

Na postajama križnoga puta prigodne tekstove čitali su polaznici Policijske akademije, kadeti Hrvatskog vojnog učilišta, pripadnici povijesnih postrojbi i hrvatskih vatrogasaca, dok su molitve izgovarali vojni ordinarij te biskupski vikari. Za molitvu je ove godine izabran "Križni put oca i majke", kojeg je prije nekoliko godina priredila Splitsko-makarska nadbiskupija.

FOTO: MORH/T. Brandt

Križni put za vojsku i policiju na Ksaverskoj kalvariiji u Župi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

Križni put za vojsku i policiju na Ksaverskoj kalvariji u Župi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

FOTO: MORH/T. Brandt

Križni put za vojsku i policiju na Ksaverskoj kalvariiji u Župi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

FOTO: MORH/T. Brandt

Križni put za vojsku i policiju na Ksaverskoj kalvariji u Župi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 10. ožujka 2024.

FOTO: MORH/T. Brandt

Nakon posljednje postaje križnog puta, prigodnu propovijed izgovorio je biskup msgr. Jure Bogdan. „Uspinjanje s Isusom na Golgotu, s osuđenikom i pravednikom, od Pilatove sudnice do Kalvarije, znak je naše osobne vjere. Uvijek je to i novi korak i poticaj jačoj povezanosti s njim. Dok ga slijedimo u njegovoj patnji i boli, u dobrovoljnom trpljenju i ustrajnom nošenju teškoga križa, pronalazimo nešto iz svoga života i za sebe. Prepoznamo se! Prepoznamo se u likovima koji su s Isusom na križnome putu: u oportunistu Pilatu, plemenitom i samoprijegornome Šimunu Cirencu, sućutnoj Veroniki, pobožnim ženama, raspetim razbojnicima i lijevom i desnom, rimskome centurionu, vojnicima, majci Mariji, prijateljima koji ga sažaljevaju, hrabrome i ustrajnome učeniku Ivanu, temperamentnome Petru, koristoljubivome Judi, njegovim potajnim učenicima, tihim simpatizerima, u onom velikome mnoštvu...”

Biskup je istaknuo kako Isusova muka i smrt na križu nije spektakl iz prošlih vremena kojeg se usputno sjećamo: „To je događaj spašenja koji se stalno ponavlja u životu svakog čovjeka! Pred raspetim Golgotskim pravednikom trebalo bi zašutjeti, povući se u tišinu, slušati govor vlastite nutrine i srca, dok razmaramo Isusa raspetoga i umrloga za nas

i za cijelo čovječanstvo.” Ponekad nam je teško shvatiti smisao Isusova Križa, no tako je bilo i u Isusovo vrijeme: „Otkriti smisao i značenje križa za Isusove suvremenike bilo je ravno ludosti kao što bilježi i sam sv. Pavao u Prvoj poslanici Korinćanima: ‘Mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak – i Židovima i Grcima – Krista – Božju snagu i Božju mudrost’ (1 Kor 1,23) (...) I nakon i ove pobožnosti križnoga puta, jasno nam je da svi mi zaredom s velikim teškoćama primamo i prihvaćamo križ i vlastito umiranje na njemu. Lakše nam je prihvatiti Boga pobjednika, Boga koji pobjeđuje zlo i trpljenje. Isus je i sam prošao bol i patnju. Prošao je i tamu smrti i groba. Osuđen je i umire i od onih koji misle da Boga časte osuđujući njega i njegovo djelo. Premda neizmjereno trpi, nije se prepustio rezignaciji, depresiji, pobjedi zla. Ne bježi od svoje životne dionice, od svojega zadatka, izvršiti Očevu volju, do kraja.”

Vojni ordinarij naglasio je kako upravo u Isusu koji za nas umire na križu pronalazimo snagu za nadvladati zlo u našim životima. U Isusu je nada i snaga za izlazak iz patnje i smrti jer Bog je u Isusu pobijedio zlo i grijeh! „Gospodine, pomози nam da s Tobom nosimo svoje križeve.”

DAN POLICIJSKE KAPELANIJE „SVETI JOSIP“

Misno slavlje u Nacionalnom svetištu sv. Josipa u Karlovcu, 18. ožujka 2024.

FOTO: Denis Stošić

U ponedjeljak 18. ožujka, povodom Dana policijske kapelanije „Sveti Josip“ (Policijska uprava karlovačka) vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je svetu misu u Nacionalnom svetištu sv. Josipa u Karlovcu. U koncelebraciji s biskupom bio je kapelan policijske kapelanije „Sv. Josip“ vlč. Andrija Markač, i svećenici karlovačkog dekanata, dugoreškog mrežničkog dekanata i ozaljsko-lipničkog dekanata Zagrebačke nadbiskupije.

Biskup Bogdan je na početku propovijedi citirao riječi pape Benedikta XVI. o sv. Josipu: „Što sam stariji, sve mi je jasniji lik mojeg zaštitnika (sv. Josipa). Nije nam prenesena nijedna njegova riječ, samo njegova sposobnost slušanja i djelovanja. Sve više shvaćam da nam upravo njegova šutnja govori i da me, onkraj znanstvenih spoznaja, želi dovesti do mudrosti.“

„U ovome ključu“, nastavio je biskup, „čitamo i razumijemo sv. Josipa. Odrastao, zreo, odgovoran, promišljen, izuzetno tih, vjeran i poslušan Bogu planira brak sa svojom zaručnicom Marijom! U velikoj je životnoj kušnji i pravoj drami savjesti koju proživljava u svome čistome srcu, kad doznaje za Marijinu trudnoću i njezinu nevjerojatnu ispovijest o trudnoći po anđelovu navještenju. Anđeo i njemu otkriva Božju volju, plan za njega i s njime: ‘Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, svoju zaručnicu. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga, Rodit će sina a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih’ (Mt 1, 20-21) Ovdje se Marijina vjera anđelu susreće s Josipovom vjerom... Ono što je on učinio, najčišća je ‘poslušnost vjere’ (Rim 1,5; 16,26; 2 Kor 10,5-6).“

Vojni ordinarij istaknuo je kako život sv. Josipa nipošto nije bio lagan već je naprotiv bio ispunjen kušnjama i teškoćama, ali je unatoč tome Josip bio ispunjen čovjek jer je imao poslanje i smisao. „U Betlehemu, nakon poklonstva novorođenome Isusu i odlaska Mudraca koji su došli s Istoka, opet anđeo intervenira u njegov život s izuzetno zahtjevnim nalogom: ‘Ustani, uzmi dijete i njegovu majku i bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne rekнем jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi. On ustane, uzme noću dijete i majku njegovu te krene u Egipat’ (Mt 2, 13-14). Josip, besprijgovorno sluša. Nakon Herodove smrti, ‘anđeo se Gospodnji javi u snu Josipu u Egiptu. Ustani, reče, uzmi dijete i njegovu majku te pođi u zemlju izraelsku jer su umrli oni koji su djetetu o glavi radili.’ (Mt 2, 20-22). I Josip ponovno kreće na put u potpunoj predanosti u Božje ruke: siguran je da ga Bog vodi putem dobra, putem pravde, putem na kojem može ostvariti svoje životno poslanje. Danas mnogi ljudi trpe jer smatraju život nevažnim, besmislenim. U vlastitome životu često ih vodi načelo sebičnosti, taštine... Nemaju iskustva altruizma, sebedarja, žrtve. Sv. Josip nije živio tako: imao je misiju koju je trebao ispuniti i bio je sretan što može posvetiti život njezi-

nu ostvarenju. Znao je kome je povjerovao i zašto živi. Znao je smisao svoga života.“

„Potpuna žrtva, kojom je Josip podredio sav svoj život zahtjevima dolaska Mesije u njegov dom, postaje razumljiva samo u svjetlu njegova unutarnjeg života, iz kojeg mu dolaze vrlo jedinstvene naredbe i utjehe, donoseći mu razumijevanje i snagu, svojstvenu jednostavnim i jasnim dušama, da donose velike odluke, kao što je odluka da odmah stavi sebe na raspolaganje Božjim naumima... To pokoravanje Bogu, ta spremnost volje posvetiti se sav služanju njemu, nije ništa drugo nego vršenje pobožnosti koja predstavlja jedan od izraza kreposti vjere“, zaključio je biskup Bogdan.

Na sv. misi sudjelovali su zamjenik načelnika Policijske uprave karlovačke Darko Bratić, načelnici policijskih postaja PU karlovačke, županica Karlovačke županije Martina Furdek-Hajdin, gradonačelnica Grada Ozlja Lidija Bošnjak, pripadnici PU karlovačke, vatrogasci, članovi braniteljskih udruga proizašlih iz Domovinskog rata, i drugi vjernici. Liturgijsko pjevanje predvodila je policijska klapa „Sveti Mihovil“.

Misno slavlje u Nacionalnom svetištu sv. Josipa u Karlovcu, 18. ožujka 2024.

FOTO: Denis Stošić

PROSLAVA SVETKOVINE SV. JOSIPA U ZAPREŠIĆU

Misno slavlje u crkvi svetog Ivana Krstitelja u Zaprešiću, 19. ožujka 2024.

FOTO: MORH/HVU

Povodom svetkovine sv. Josipa, Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“ i Grad Zaprešić organizirali su 19. ožujka 2024. u Zaprešiću svečanu proslavu obilježavanja svetkovine sv. Josipa, nebeskog zaštitnika Ratne škole „Ban Josip Jelačić“.

Svečanost je započela prijamom polaznika XXVI. naraštaja Ratne škole „Ban Josip Jelačić“ kod gradonačelnika Zaprešića u prostorijama crkve sv. Ivana Krstitelja. Prigodne riječi pozdrava i dobrodošlice nazočnima uputili su potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović i gradonačelnik Željko Turk, a u ime Ratne škole prigodnu riječ uputio je zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ general-bojnik Slaven Zdilar.

Sv. misu u 10.30 sati, u crkvi svetog Ivana Krstitelja, predvodio je vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan uz koncelebraciju vojnog kapelana s HVU don Damira Stojića SDB i privremenog upravitelja Župe sv. Petra apostola vlč. Domagoja Koružnjaka. Svetoj misi nazočili su zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta general bojnik Slaven Zdilar, načelnik Ratne škole „Ban Josip Jelačić“ brigadir Nenad Samardžić, gradonačelnik Grada Zaprešića Željko Turk, polaznici XXVI. naraštaja Ratne škole, bivši polaznici, generali i časnici, branitelji, župljani i drugi vjernici. Liturgijsko pjevanje predvodila je klapa Hrvatske ratne mornarice „Sveti Juraj“.

Msgr. Jure Bogdan pozdravio je sve prisutne čestitavši imendan svima koji ga danas slave.

U prigodnoj propovijedi biskup je govorio o sv. Josipu istaknuvši kako Josip dolazi iz Davidove – mesijanske dinastije, no njega s tom dinastijom ne veže samo obiteljsko stablo. Sv. Josip je sličan Davidu, kao i Abrahamu po poslušnosti vjere: „Ta poslušnost vjere nuka ga da prihvati teško poslanje koje je za njega Bog odredio, a to je pred zakonom biti Isusov otac, odgojitelj, učitelj, čuvar... premda mu nije stvarni otac. U počecima svoga braka s Marijom, Josip je iskušan od Boga, i odgovara Bogu s bezuvjetnim odgovorom vjere, prihvaćajući božanski plan za svoj život.“ Biskup je potom citirao papu Pavla VI. koji je istaknuo kako je Josip svoje očinstvo izrazio „u tome što je svoj život pretvorio u služenje, žrtvu, za otajstvo utjelovljenja i otkupiteljskoga poslanja povezanoga s utjelovljenjem; u tome što je upotrijebio svoj zakoniti autoritet, koji mu je pripadao u Svetoj obitelji, kako bi joj dao sebe, svoj život, svoj rad kao potpuni dar; u tome što je svoj ljudski poziv na obiteljsku ljubav pretvorio u nadljudsko predanje samoga sebe, svojega srca i svih sposobnosti, u ljubavi koju je stavio u službu Mesije koji je rastao u njegovu domu.“

Biskup se osvrnuo na činjenicu kako Evanđelja ne donose niti jednu Josipovu riječ: „Svoj

ispravan odnos prema Bogu, Josip pokazuje više djelima nego riječima. On poštuje Božje otajstvo koje se zbiva u Mariji – on poštuje začeto Dijete u njoj, on je vjeran u kušnji i kada Sveta obitelj mora bježati u Egipat, on pokazuje tihi integritet i poštenje, poniznost, marljivost bez isticanja i iznad svega, pokazuje apsolutnu raspoloživost za služenje i poslanje koje mu Bog povjerava, a to je: biti zakoniti otac Isusov i Marijin suprug.“

Biskup je zaključio kako Josipova poslušnost i spremnost na služenje drugima i svojoj obitelji predstavljaju ispravnu pobožnost prema Bogu.

Poslije svete mise, uslijedilo je polaganje vijenaca i paljenje svijeća kod spomenika poginulim hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i obilazak Novih dvora bana Josipa Jelačića uz stručno vodstvo Turističke zajednice Grada Zaprešića.

Svečano obilježanje svetkovine sv. Josipa u Zaprešiću završilo je polaganjem cvijeća i paljenjem svijeća na grobnici obitelji Jelačić, uz počasni plotun Kuburaškog društva Ban Josip Jelačić iz Zaprešića. Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan održao je pritom prigodnu molitvu.

Ispred grobnice obitelji Jelačić u Zaprešiću, 19. ožujka 2024.

FOTO: MORH/HVU

MINISTAR IVAN ANUŠIĆ POHODIO VOJNI ORDINARIJAT

Sastanak s ministrom obrane Ivanom Anušićem, 21. ožujka 2024.

U četvrtak 21. ožujka potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Ivan Anušić sa suradnicima sastao se s vojnim ordinarijem u Republici Hrvatskoj msgr. Jurem Bogdanom u Vojnom ordinarijatu.

Ovaj susret održan je u okviru prvog sastanka Koordinacijskog odbora za pripremu i provedbu 30. Hrvatskog vojnog hodočašća u Lourdes. Nakon uvodne molitve, vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan pozdravio je ministra Anušića, zahvalivši mu na njegovu pohodu Vojnom ordinarijatu i na dobroj suradnji između Ministarstva obrane i Vojnog ordinarijata. Biskup je u uvodnoj riječi govorio o počecima međunarodnih i nacionalnih – hrvatskih vojnih hodočašća u Lourdes te je zaželio svima uspješan rad na organizaciji ovogodišnjeg hodočašća.

„Okupili smo se danas kako bismo organizirali hodočašće koje je ispred nas kako bi se ono odvijalo na najbolji mogući način. Bogu hvala, imamo iskustva. Svako hodočašće je uvijek novi izazov, ali idemo sigurnim korakom uz međusobnu potporu. Ovo je središnji događaj i glavna pastoralna djelatnost u Vojnoj biskupiji u RH“, rekao je biskup Bogdan. Potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Ivan Anušić istaknuo je važnost vojnog hodočašća u Lourdes: „Hodočašće u Lourdes ima snažnu tradicijsku vrijednost, kako za Hrvatsku vojsku, tako i za policiju i hrvatske branitelje. Ne smijemo nikada zaboraviti kako je 1991. godine Hrvatska stvarana s krunicom oko vrata i kako je hrvatski narod preživio težak Domovinski rat uz pomoć vjere i Katoličke crkve“, kazao je ministar obrane te dodao kako Hrvatska vojska uvijek mora

ostati uz Katoličku crkvu, kao što Katolička crkva uvijek mora biti uz Hrvatsku vojsku i hrvatski narod. U tom kontekstu prisjetio se lika i djela svetog Ivana Pavla II. koji je, između ostalog, i svojim diplomatskim djelovanjem pomogao hrvatskom narodu na putu prema samostalnosti.

Sastankom je koordinirao generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo koji je sudionike sastanka upoznao s dosadašnjim radom i aktivnostima u pripremi hodočašća, obavijestio o broju prijavljenih osoba, prijevoznim i smještajnim kapacitetima u Lourdesu, kao i o planiranim terminima i aktivnostima koje slijede.

Sastanku su prisustvovali zapovjednik 30. hodočašća u Lourdes brigadni general Želj-

ko Ljubas, zamjenik zapovjednika hodočašća brigadni general Valentin Skroza, zapovjednik hodočašća za MUP Dragan Tokić, članovi Povjerenstva Vojnog ordinarijata za pripremu i provedbu hodočašća u Lourdes, predstavnici ustrojbenih cjelina Ministarstva obrane, Oružanih snaga, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva hrvatskih branitelja, Hrvatske vatrogasne zajednice koje sudjeluju u organizaciji i provedbi hodočašća i drugi.

Dogovorena su daljnja zaduženja i planovi vezani za pripravu provedbe hodočašća.

Ove godine, hodočašće u Lourdes održat će se od 21. do 28. svibnja, u sklopu 64. međunarodnog vojnog hodočašća čije je geslo ove godine: „Neka mi ljudi dolaze u procesiji.“

Posjet ministra Anušića Vojnom ordinarijatu, 21. ožujka 2024.

FOTO: MORH/J. Kopi

DUHOVNA OBNOVA U VOJNOM ORDINARIJATU

Don Damir Stojić SDB predslavi svetu misu u Vojnom ordinarijatu, 22. ožujka 2024.

U petak 22. ožujka 2024., u Vojnom ordinarijatu u Zagrebu, održana je duhovna obnova za sve djelatnike Vojnog ordinarijata u RH, Samostalnog odjela za potporu Vojnom ordinarijatu (MORH), Samostalne službe za suradnju s Vojnim ordinarijatom (MUP) i pomoćnike vojnih i policijskih kapelana. Duhovnu obnovu vodio je vojni kapelan Hrvatskog vojnog učilišta don Damir Stojić SDB.

Duhovna obnova počela je molitvom krunice Božjeg milosrđa, a potom je don Damir imao duhovni nagovor na temu Isusovih posljednjih sedam riječi koje je izrekao na križu pred svoju smrt: „Oče, oprostimo im, ne znamo što čine“; „Zaista ti kažem, danas ćeš biti samom u raj“; „Ženo, evo ti sina“ – a zatim reče učeniku „Evo, ti majke“; „Eli, Eli, lema sabahatani? Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“; „Žedan sam“; „Dovršeno je“; „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj.“

Osvrnuvši se na prvu Isusovu riječ, don Damir je rekao kako je Krist došao na svijet kako bi zadobili oprostjenje grijeha, međutim Isus također od nas traži da i mi jedni drugima opraštamo grijeh: „Doista, ako vi otpustite ljudima njihove prijestupke, otpustit će i vama Otac vaš nebeski. Ako li ne otpustite ljudima, ni Otac vaš neće otpustiti vaših prijestupka.“ (Mt 6, 14-15)

„Korizma je prigoda da se pomirimo. Možda postoji svađa i među vama i u vašim obiteljima. Učinite taj prvi korak da oprostite drugome“, potaknuo je don Damir i pojasnio kako često „nije u našoj moći ne osjetiti i zaboraviti uvredu, ali srce koje se predaje Duhu Svetom pretvara ranu u samilost i pročišćava sjećanje preokrećući uvredu u zagovor.“

Govoreći o četvrtoj Isusovoj riječi koja je možda najteža za shvatiti, don Damir je objasnio kako Isus ovdje citira prvi redak psalma 22.

koji uistinu započinje s riječima „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“. Ali, važno je za naglasiti da taj psalam završava pobjednički, s pouzdanjem u Gospodina „kojemu će se jedinom klanjati svi koji snivaju u zemlji, pred njim se sagnuti svi koji u prah silaze.“ (Ps 22, 30) Važno je, dakle, shvatiti Isusovu riječ u tom kontekstu. „Posljednja riječ je: ‘Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj.’ Kada Isus više ništa nije imao, i kada su mu sve oduzeli, postoji još uvijek nešto što mu nitko ne može oduzeti, a to je njegova sloboda i duh.“, rekao je don Damir o posljednjoj Isusovoj riječi na križu i istaknuo kako živimo u vremenu neslobode i strašnih ovisnosti o mobitelu, internetu, kocki, pornografiji... „Krist nam je došao darovati slobodu od tih stvari: ‘Za slobodu nas Krist oslobodi’ (Gal 5,1)“, naglasio je na kraju nagovora don Damir. Nakon nagovora, sudionici su imali prigodu za sakrament svete

ispovijedi, a potom su svi zajedno slavili svetu misu. Misu je predvodio don Damir Stojić u zajedništvu s generalnim vikarom Vojnog ordinarijata don Markom Medom.

U propovijedi se don Damir osvrnuo na evanđelje toga dana (Iv 10, 31-42), osobito na detalj da se Isus vratio na mjesto svoga krštenja, s onu stranu Jordana – gdje je Ivan krstio. „Isus se vraća svome izvoru, vraća se mjestu gdje je obznanjen njegov božanski identitet prilikom njegova krštenja. Ovo je više znak nama da kada god dođemo na svetu misu prisjećamo se vlastitoga identiteta. Blagoslovljena voda na ulazu u crkvu podsjeća nas na naše krštenje. U svetoj pričesti obnavljamo naš savez s Bogom koji smo također sklopili u dan krštenja. Svaku svetu misu vraćamo se svome identitetu kao kršćani“, rekao je don Damir.

80. OBLJETNICA RATNIH ZLOČINA I STRADANJA U ŽUPI DONJI DOLAC

U utorak, 26. ožujka 2024., povodom 80. obljetnice ratnih zločina i stradanja u župi Donji Dolac (Splitsko-makarska nadbiskupija), u župnoj crkvi sv. Martina u Donjem Docu vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je misno slavlje.

Na taj dan godine 1944., zločinci pod zastavom 7. SS divizije „Prinz Eugen“ u jednome su danu pobili 272 nevinih mještana Donjeg Doca, među kojima je bilo i 103 djece mlađe od četranaest godina. Tragični zločini učinjeni su krajem ožujka 1944. i u ostalim selima između Mosora i Kamešnice. U samo jednome tjednu ubijeno je 1534 ljudi. Svi Hrvati, katolici! Stradali su stanovnici mjesta: Donji Dolac, Gala, Gljev, Otok, Ruda, Podi, Krivodol, Rože, Ljut, Voštane, Kamensko. Ovoj tragediji valja pribrojiti i nekoliko desetaka nerođene djece spaljenih i ubijenih trudnica.

U zajedništvu s biskupom kod oltara bili su župnik župe u Donjem Docu don Ivan Prellas, don Pavao Banić i drugi svećenici.

Nakon navještaja Evanđelja, pročitana su imena svih 272 poginulih u Donjem Docu na taj dan te drugih poginulih stanovnika Donjeg Doca u vrijeme Drugog svjetskog rata. Ukupno 319 osoba.

Osvrnuvši se na pročitano Evanđelje i na događaje prije 80 godina, biskup Bogdan u propovijedi je govorio o ljudskoj slobodi i o ljudskoj zloći, izdaji te potrebi za Božjim milosrđem. „Nakon nedjelje Cvjetnice, svečanog Isusova ulaska u Jeruzalem, kroz tri dana Velikog tjedna - Veliki ponedjeljak, utorak i srijedu - Crkva u misnome evanđelju u središtu ima Isusa za stolom sa svojim učenicima. S Isusom je za stolom i njegov izdajica Juda.

Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je molitvu odrješenja, Donji Dolac, 26. ožujka 2024. FOTO: Stipe TOMIĆ

Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je molitvu odrješenja, Donji Dolac, 26. ožujka 2024. FOTO: Stipe TOMIĆ

Bila je to Isusova oproštajna i oporučna večera... Evanđelje nam kaže, da u tomu posebnom ozračju, Isus, potresen u duhu, proživljava pravu dramu: 'Zaista, zaista, kažem vam: jedan će me od vas izdati!' (Iv 13, 21) Duboko je potresen zbog izdaje! Zbog strašne izdaje jednog od apostola koji je s njime te večeri sjedio za istim stolom i blagovao! Izdaje ga jedan od onih koji je bio pozvan da bude više i jače s njime u odnosu na druge ljude! Predaje ga za novac bezdušnim proračunatim hramskim obredničarima na čelu s Kajfom; bezličnim političkim oportunistima s upraviteljem Pilatom, rijekama ulične pravde nabrijanih i razuzdanih gomila ('Raspni ga, raspni! Krv njegova na nas i na djecu našu!'), lopovima, krvnicima, hladnim egzekutorima i čuvarima okupatorskoga Rima...“

Umjesto vjernog apostola, Juda se pod utjecajem Sotone prometnuo u Isusovog izdajicu: „I za večerom je đavao već bio ubacio u srce Judi Šimuna Iškariotskoga da ga izda.“ (Iv 13, 2); „A Sotona uđe u Judu zvanog Iškariotski koji bijaše iz broja dvanaestorice.“ (Lk 22, 3).

„Judina nam izdaja ostaje misterij...!? Kako je moguće da je Juda tako nešto učinio? Zastaje nam dah pred tim pitanjem! Isus se prema njemu odnosio prijateljski (usp. Mt 26,50), no poštujući ljudsku slobodu, u svojim pozivima da ga se slijedi na putu blaženstava nije prisiljavao ničiju volju, niti je unaprijed zaštićivao od Sotoninih napasti te se taj događaj objašnjava na temelju osobne odgovornosti Jude, koji je jadno podlegao napastovanju Zloga. Da, braćo i sestre! Kad čovjek slobodno dopusti da mu Sotona šapće na uho i da polagano zloduhov govor uđe u ljudsko srce, onda je sve moguće. Kad čovjek u svojoj slobodi dopusti da ga Sotona zavede, onda se njegovo srce izopači. Onda ono ostaje hladno na Božji govor i Božje djelovanje. Ostaje hladno na Božji pogled i na Božju ljubav. Onda ono ide suprotnim smjerom od onoga što ga je Bog predvidio za čovjeka!“ Želeći istaknuti kako se svaki dan moramo svojom slobodnom voljom odlučivati za dobro, a od-

bacivati zlo, biskup je citirao papu Benedikta XVI.: „Mnoge su mogućnosti izopačenja ljudskoga i jedini način da ih se spriječi jest da se ne njeguje samo individualistički, autonoman pogled na stvari, nego naprotiv, da se uvijek iznova svrstavamo na Isusovu stranu, prihvaćajući njegovo gledište. Dan za danom moramo nastojati ostvarivati potpuno zajedništvo s njime.“ „I u tomu uvijek i uvijek iznova valja nam se preispitivati, kajuci se za svoje velike i male izdaje, za svoje individualizme i svoje subjektivizme, za svoje autonomne poglede na sebe i druge, za svoja odstupanja od Božjega plana i nauma za svakoga od nas, te nam valja ponizno prihvaćati Božje oproštenje i milost“, naglasio je biskup.

U tom se kontekstu biskup prisjetio tragičnih događaja koji su se zbili u Donjem Docu prije 80 godina: „Ovo je sve osobito važno naglasiti danas, ovdje, dok se sjećamo tragičnih događaja koji su se prije 80 godina zbili u ovom našem mjestu Donjem Docu, a slijedećih dana i u obližnjim nam mjestima, kad je u strašnom pokolju ubijeno 272 naših mještana, među kojima i 103 djece (jedno novorođenče), a koje su 26. ožujka 1944. ubili zločinci pod zastavom zloglasne 7. SS divizije "Prinz Eugen". Pitamo se: kako je ljudsko srce moglo takvo što smisliti i učiniti? Pitanje je to gotovo identično onomu što smo ga već postavili u govoru o Judinoj izdaji. Juda je izdao Bogočovjeka, Isusa Krista i predao ga u smrt. No, na svoj način, čovjek, kad se svjesno otvori djelovanju Zloga i kada u svojoj slobodi dopusti da ga Sotona zavede, pa mu se srce izopači te se ogriješi o brata čovjeka, Božju sliku i priliku, i preda u smrt, onda on izdaje Boga! A to se upravo ovdje dogodilo. Ovdje se dogodila izdaja Boga jer je izdaja brata čovjeka uvijek i izdaja Boga! I to predanje u smrt naše braće i sestara 26. ožujka 1944. u ovom našem mjestu bilo je strašno, bilo je neopisivo strašno. Ovdje je izopačenost ljudskog srca progovorila strašnom, paklenom mržnjom koja je u vatri i krvi nemilosrdno gutala našu braću i sestre, muškarce i žene, mlade i stare, djecu, rođenu i onu još nerođenu, u utrobama svojih majki...“

„U nekoliko dana, u Donjemu Docu i selima ispod Kamešnice, ubijene su 1534 osobe! Svi ubijeni bili su hrvatske nacionalnosti i katoličke vjere. Tko je to učinio? Neprijatelji hrvatskoga naroda! I koliko god očevdci i svjedoci ovoga teškog stradanja kazuju kojim su jezicima počinitelji govorili, koje su odore nosili, koja imena su imali, s kakvim naglascima i dijalektima su komunicirali, i što se tih dana zbivalo u ovome zamosorske hrvatske katoličkom selu, a mi iz ovoga kraja, toliko smo puta slušali i pitali preživjele očevdice i svjedoke događaja da nam ponovno kazuju o tome, ostaje velika tajna kako je moguće da ljudsko biće može isplanirati i počinuti takve zločine!? ‘Rat je poguba ljudske naravi’, kazao je hrvatski pjesnik svećenik Marin Držić. Prostor od Mosora do Kamešnice u 1944. godini našao se na poprištu odmjeravanja snaga i sukoba vojski, različitih vojnih i političkih interesa i strategija, i velika je odgovornost sviju za teške zločine koji su se dogodili... Ukupno je iz naše župe stradalo u Drugome svjetskom ratu 319 osoba.“

Na kraju propovijedi, biskup je ponovno istaknuo snagu Božje milosti i ljubavi koja može iscijeliti rane i ublažiti boli koje i danas traju zbog zla koje je pogodilo ovaj kraj prije 80 godina: „Draga braćo i sestre, od zla i mržnje može nas jedino osloboditi Božja ljubav i Božje milosrđe... Ovdje je, u ovim strašnim događajima, na nama nepojmljiv način, izobilovao ljudski grijeh i griješnost.

No mi, znamo i vjerujemo, kao što tvrdi sveti Pavao da “gdje se umnožio grijeh, nadmoćno izobilova milost”. No kako bi izvršila to svoje djelo u ljudskim srcima, milost mora razotkriti grijeh da nam obrati srce i dade mu “pravednost za život vječni po Isusu Kristu Gospodinu našem” (Rim 5,20-21). Poput liječnika koji istražuje ranu prije nego li je liječi, Bog svojom Riječju i svojim Duhom baca živo svjetlo na ljudski grijeh te svakog od nas poziva na obraćenje. A to znači: poziva nas da čvrsto ostanemo na putu Evanđelja, na putu prihvaćanja Božjeg milosrđa i oprostjenja. Neka nam Gospodin, po zagovoru Blažene Djevice Marije, svetog Josipa zaštitnika Domovine i svih brojnih mučenika iz našega napaćenog naroda, onih znanih i onih neznanih, pomogne da ostanemo i ustrajemo na tom putu. Amen.“

Nakon mise, položeni su vijenci i upaljene svijeće za poginule kod središnjeg križa na mjesnom groblju. Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je molitvu odrješenja.

Na komemoraciji su sudjelovali: izaslanica Predsjednika RH Melita Mulić, župan Splitsko-dalmatinske županije Blaženko Boban, gradonačelnik Grada Omiša Ivo Tomasović, drugi predstavnici državne i lokalne vlasti, mještani Donjeg Doca i drugih mjesta između Mosora i Kamešnice, i drugi. Liturgijsko pjevanje predvodila je policijska klapa „Sveti Mihovil“.

MISA POSVETE ULJA U VOJNOM ORDINARIJATU

Misa posvete ulja u Vojnom ordinarijatu, 28. ožujka 2024.

Na Veliki četvrtak 28. ožujka 2024. u kape-
li Vojnog ordinarijata, vojni ordinarij msgr.
Jure Bogdan predslavio je misu posvete ulja.
Ova misa, u kojoj se blagoslivlja bolesničko
ulje i posvećuje krizma, na osobit način oči-
tuje zajedništvo prezbitera s njihovim bisku-
pom. Biskup je predvodio euharistijsko slav-
lje uz koncelebraciju vojnog biskupa u miru
msgr. Jurja Jezerinca i vojnih i policijskih
kapelana. Na misi su sudjelovali i djelatnici
Vojnog ordinarijata, pomoćnici kapelana,
djelatnici MUP-ove Samostalne službe za su-
radnju s Vojnim ordinarijatom i MORH-ova
Samostalnog odjela za potporu Vojnome or-
dinarijatu.

Biskup Bogdan u propovijedi je govorio o
značenju ministerijalnog svećeništva ista-
knuvši na samom početku kako „otajstvo

svećeništva Crkve stoji u činjenici da mi,
bijedni stvorovi, slaba ljudska bića, u snazi
Sakramenta možemo govoriti i djelovati *'In
persona Christi'*, *'U njegovoj osobi'*, *'Po Kristu,
s Kristom i u Kristu'*. Krist svoje svećeništvo
hoće, želi i vrši preko nas!“ Kako nam naša
životna svakodnevnica ne bi ovo veliko i div-
no otajstvo potamnila i oduzela njeno znače-
nje, biskup je rekao kako se treba zaustaviti
i razmisliti iznova o znakovima u kojima je
podijeljen sakramenat svetoga reda. Ponajvi-
še se u propovijedi biskup Bogdan zaustavio
na gesti polaganja ruku: „U središtu obreda
je drevna gesta polaganja ruku, kojom me je
Isus uzeo k sebi: *'Ti pripadaš meni'*. To je nje-
gov govor upućen meni.

Ali nadalje on mi je u toj gesti polaganja ruku
rekao: *"Ti si pod zaštitom mojih ruku. Ti si*

Misa posvete ulja u Vojnom ordinarijatu, 28. ožujka 2024.

pod zaštitom moga srca. Čuvaš se držeći se čvrsto mojih ruku. Ti si sin moj ljubljani. Ostani čvrsto u mojim rukama. A meni daj svoje ruke.”

„U sakramentalnoj gesti polaganja ruku od strane biskupa, sam Gospodin je na nas položio ruke. Ovaj sakramentalni znak sažima cijelo jedno egzistencijalno putovanje. Jednom smo, poput prvih učenika, susreli Gospodina i čuli njegovu riječ: ‘Hajde za mnom!’ Možda smo ga u početku pomalo nesigurno slijedili, osvrćući se i pitajući se je li to doista naš put... Možda se svakome od nas dogodilo isto što i Petru kada je, hodajući po vodi u susret Gospodinu, iznenada shvatio da ga voda ne može izdržati i da će potonuti. I kao Petar smo vikali: ‘Gospodine, spasi me!’ (Mt, 14, 30). Promatramo divljanje uzavrelog pobješnjelog mora u ovome svijetu, u prošlosti ali i u naše vrijeme, strašnu huku valova, zapjenjeno more, oluje, duboke ponore ispod velikog valovlja barke našeg života, i gledamo prema njemu.... A On nas je uhvatio za ruku i dao nam novu ‘specifičnu težinu’: lakoću koja dolazi iz vjere i koja nas vuče prema gore i prema naprijed! A onda nam pruža ruku koja nas podupire i nosi. On nas podržava. Uvijek iznova uprite svoj pogled u Njega i ispružimo ruke prema Njemu. Pustimo Njegovoj ruci da nas uzme, i tada nećemo potonuti.”

Biskup je istaknuo kako je srž svećeništva – biti prijatelj Isusa Krista: „Za ovo prijateljstvo moramo se svaki dan iznova obvezati.

Prijateljstvo znači zajedništvo u razmišljanju i želji. A ovo zajedništvo misli nije samo intelektualna stvar, već je to zajedništvo osjećaja i volje, a time i djelovanja. To znači da Isusa moramo upoznavati na sve osobniji način, slušajući ga, živeći s njime, ostajući mu blizu, slušajući ga... Srž svećeništva je biti prijatelj Isusa Krista. Samo na taj način možemo istinski govoriti *in persona Christi*, čak i ako naša unutarnja udaljenost od Krista ne može ugroziti valjanost sakramenta. Biti Isusov prijatelj, biti svećenik znači biti čovjek molitve. Tako to prepoznavamo i izlazimo iz neznanja prostih slugu. Tako učimo živjeti, trpjeti i djelovati s Njim i za Njega. Prijateljstvo s Isusom je *par excellence* uvijek prijateljstvo s njegovim narodom. Isusovi prijatelji možemo biti samo u zajedništvu s cijelim Kristom, glavom i tijelom; u raskošnom trsu Crkve koju pokreće njezin Gospodin.”

Spominjući se dana kada je Krist podijelio svoje svećeništvo apostolima, biskup je, nakon homilije, pozvao okupljene prezbitere da obnove svoja svećenička obećanja što su ih dali na dan svoga ređenja.

Pri završetku euharistijske molitve biskup je blagoslovio bolesničko ulje. Pošto se izmolila popričesna molitva uslijedio je obred posvećenja krizme.

Na kraju svete mise, biskup je zahvalio svim svećenicima na njihovoj službi i radu, čestitao im svećenički dan, *dies natalis* njihova svećeništva.

MISA VEČERE GOSPODnje U VOJNOM ORDINARIJATU

U Vojnom ordinarijatu na zagrebačkom Ksaveru proslavljena je Sveta misa Večere Gospodnje i obredi Velikog četvrtka. Svetu misu predvodio je vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj msgr. Jure Bogdan. Koncelebrirali su biskup u miru msgr. Juraj Jezerinac, generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MORH-a don Slavko Rajič i generalni tajnik Hrvatske biskupske konferencije vlč. Krunoslav Novak.

Don Marko Medo, generalni vikar Vojnog ordinarijata, izrekao je propovijed. Nakon navještenog Evanđelja po Ivanu u kojem se opisuje Isusova Posljednja večera (Iv 13, 1), don Marko je pozvao okupljene vjernike da vođeni vjerom ožive ovaj događaj u svojim srcima, da uđu u Jeruzalem, u dvoranu Posljednje večere i da usmjere svoj pogled prema Isusu kako bi ih ganulo ovo očitovanje Njegove bezgranične ljubavi i veličina Njegovog milosrđa. Iako je okružen pokvarenošću, izdajom i nezahvalnošću ljudi, Isus ne osjeća prijezir, nego osjeća intenzivnu ljubav i beskrajno milosrđe. To je misterij Boga. Misterij tako velik koji nas nadilazi i ostavlja nas bez riječi.

„Upravo u trenutku drame Posljednje večere, Isus, umjesto da se osveti, daruje čovječanstvu zapovijed koja se čini nevjerojatnom. Isus nam kaže: ‘Ljubite jedni druge, kao što sam ja vas ljubio’. U dubini srca spontano se nameće pitanje: Tko može voljeti kao što je Isus volio? Mi koji u venama imamo krv zatajenja, izdaje i kukavičluka kako možemo voljeti kako je volio Isus? Ipak, ova je zapovijed jasna, odlučna, neupitna: ‘Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio.’ Isus nam daje dar kako bi bilo moguće ispuniti ovu zapovijed: dar Euharistije. Euharistija je ljubav Kristova koja je postala naša hrana, koja nam

daje snagu da ljubimo kao što je Bog ljubio. Preko Euharistije u naš život ulazi Božja ljubav kako bismo pobijedili granice naše zloće, uranjajući u samu Božju ljubav. Kad bismo vjerovali u Euharistiju, koliko bi se toga moglo promijeniti! Koliko bi se promijenio naš život! Euharistija, zaista, ima ovu moć, jer se u svakoj svetoj misi na oltaru tajanstveno, ali stvarno, ponovno ostvaruje Kalvarija. Ljubav koja je na Kalvariji gorjela u Kristovom srcu postaje prisutna preko ruku svećenika i pretvara se u vatru koja želi zaraziti sve one koji sudjeluju na svetoj misi,“ rekao je don Marko te istaknuo da Euharistija potiče na herojska djela ljubavi, neumoran rad i hrabrost koja druge privlači.

Ipak, da bi Božja ljubav mogla ući u naša srca i ostvariti ovo čudo, potrebno je da prvo padne zid oholosti i ponosa koji je unutar svakog od vas. Upravo to nam je Isus pokazao kroz gestu pranja nogu. „Origen, drevni kršćanski pisac, ostavio nam je ovu predivnu molitvu: ‘Isuse, operi noge i meni! Posrami moju oholost! Da se posramim kad vidim tebe Stvoritelja koji si ponizan i meni pereš noge, dok sam ja stvorenje pun ponosa. Isuse, operi i meni noge! Da se sramim i dalje biti ohol.’ Svi smo pozvani osjetiti vodu kako teče iz Kristovih ruku na naše noge. Prihvatimo je kao poziv da srušimo zid ponosa i svoj život uskladimo s ljubavlju Kristovom. Tako će biti pravi Veliki četvrtak. Izaći ćemo iz Crkve prožeti Evanđeljem, prožeti Kristom, prožeti poniznošću i ljubavlju. To je ono što svijet očekuje od nas, a da toga nismo ni svjesni. Upravo u ovom trenutku porasta epidemije mržnje i nasilja, samo mi Kristovi učenici možemo donijeti u svijet istinsku i pravu ljubav. Neka bude tako! Neka se to stvarno dogodi!“ zaključio je don Marko.

OBREDI VELIKOG PETKA U VOJNOM ORDINARIJATU

Na Veliki petak kršćani se spominju muke Isusa Krista koji na križu „sam sebe dade za grijeh naše“ (Gal 1, 4). Obredi Velikog petka – Muke Gospodnje održani su 29. ožujka u kapeli Vojnog ordinarijata s početkom u 19.00 sati. Obrede je predvodio vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan. Uz njega su sudjelovali vojni biskup u miru msgr. Juraj Jerzerinac, generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MUP-a i Ravnateljstva policije vlč. Frano Musič, biskupski vikar za pastoral MORH-a i OS RH don Slavko Rajič.

Obredi Velikog petka dijele se na tri dijela: službu riječi, klanjanje svetom Križu i svetu pričest. U prvom dijelu obreda, službi čitanja, navješteno je evanđelje muke Gospodnje po Ivanu nakon kojeg je biskupski vikar don Slavko Rajič održao prigodnu propovijed. „Crkva nas danas poziva i potiče da u pokorničkom duhu meditiramo o Isusovoj otkupiteljskoj smrti na križu, ali da ujedno i slavimo spasonosnu Isusovu smrt na križu“, istaknuo je don Slavko na početku svoje propovijedi u kojoj se na osobit način osvrnuo na Isusove posljednje riječi s križa.

„Svjetina ga pogrđuje, psuje, pljuje, kamenuje, naslađuje se. Isus, Bogočovjek iscrpljen, žedan i gladan, dehidriran, uz vanjsko i potkožno krvarenje, noseći teški križ na leđima, u jednom trenutku odlučno i čvrsto zastane i jasnim božanskim glasom milo progovara: ‘Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!’ Braćo i sestre, kome je Isus uputio ove riječi? Ponajprije onima koji su tog trenutka fizički sudje-

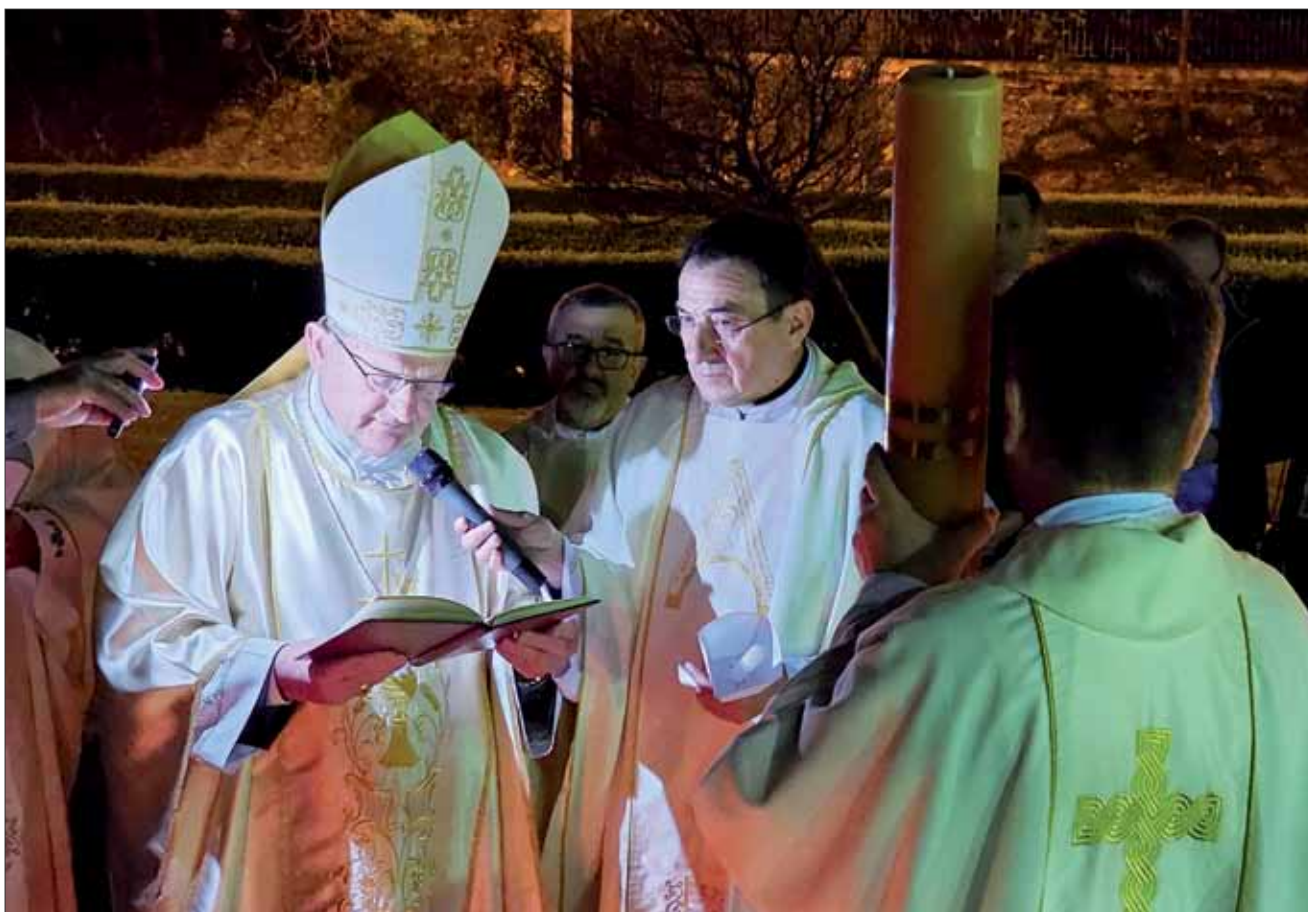
lovali u mučenju i pribijanju na križ svemogućega Boga, našeg Spasitelja. A u stvarnosti ove riječi su upućene svima nama. Sveti Petar kaže; ‘Sav dom Izraelov razapeo je Krista’. Na drugom mjestu piše: ‘Začetnika života ubiste’. Sv. Pavao proširuje krivnju na svako ljudsko biće. Isusa smo svojim grijesima razapeli svi. Jesmo li se ikad kajali za ovaj teški grijeh?’“

Don Slavko je naglasio kako Isus u svojoj mucu skoro ništa ne progovara. Poslušao Ocu on hrabro nosi svoj križ i spreman je umrijeti na križu. I tada, u tim strašnim mukama, Krist ne propušta biti dobri i milosrdni Bog. „Ta preteška bol nije zatamnila Isusov pogled prema onima za koje je poslan“, rekao je don Slavko, podsjetivši na Isusov razgovor s raskajanim razbojnikom i s majkom Marijom.

„Isus je došao na ovaj svijet da ispuni sve što je Otac zapovjedio. Prije nego li je izdahnuo, svjestan da je učinio sve kako treba, smireno je i slavodobitno mogao reći: ‘Svršeno je’. Isus je umro na križu. Njegova smrt na križu je žrtva otkupljenja. Na križ je prikovao sve grijeha čovjekove i za tri dana uskrsnuo na novi život. Isuse, hvala ti za muku i smrt na križu, hvala ti za otkupljenje i spasenje. O, sretne li Isusove smrti na križu. Amen“, rekao je na kraju propovijedi don Slavko.

Služba riječi zaključena je svečanom sveopćom molitvom. Uslijedilo je klanjanje svetom Križu. Posljednji dio obreda Velikog petka bila je sveta pričest. Nakon popričesne molitve i tihe molitve vjernika, vjernici su se razišli u tišini.

VAZMENO BDIJENJE U VOJNOM ORDINARIJATU

Vazmeno bdijenje predvodio je vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan 30. ožujka 2024.

U kapelici Vojnog ordinarijata proslavljeno je Vazmeno bdijenje koje je predvodio vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan. U koncelebraciji s vojnim ordinarijem bili su umirovljeni biskup msgr. Juraj Jezerinac, generalni tajnik HBK vlč. Krunoslav Novak, generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, biskupski vikar za pastoral MORH-a don Slavko Rajič i biskupski vikar za pastoral MUP-a vlč. Frano Musić.

Obredi Vazmenog bdijenja počeli su Službom svjetla - blagoslovom ognja ispred zgrade Vojnog ordinarijata i paljenjem uskrсне svijeće koja je potom u procesiji unesena u kapelicu, a vjernici su na njoj zapalili svoje svijeće. Nakon Službe svjetla i svečanog hvalospjeva uskrсноj svijeći, nastavljena je služba Riječi, u kojoj se kroz starozavjetna i novozavjetna čitanja otkrivalo kako je Bog

spašavao i vodio svoj narod, obraćao mu se preko proroka i končano nama progovorio preko svoga Sina Isusa Krista.

Nakon navještenog Evanđelja po Mateju (Mk 16, 1-7), biskupski vikar za pastoral MUP-a vlč. Frano Musić izrekao je propovijed. Vlč. Musić podsjetio je sve prisutne da je ovo Vazmeno bdijenje najsvečanije slavlje u godini.

„Bog nam pruža spasenje po svojem sinu Isusu koji je pobijedio smrt. Po Isusovu uskrsnuću otkriva nam se novi smisao, protežnica čovječnosti, koja jamči neprolaznost, vječnost, za koju se treba opredijeliti razvijajući je na zemlji, ma koliko nas mučili trnoviti, križni putevi našega Velikog petka. Uskrs nas obvezuje na hod ‘u novosti života’ (usp. Rim 6, 4), daleko od besmisla i pomirenosti s prolaznim. U životu po vjeri u Isusa Krista i

Vazmeno bdijenje u Vojnom ordinarijatu, 30. ožujka 2024.

njegovo uskrsnuće ne postoji konačan poraz ni propast. Uskrs je stoga svetkovina slobode i radosna života, čudesno razrješenje svih boli i patnji. Svemoćni Bog razorio je tamu grijeha i snagu smrti, izvevši u Kristu najveće djelo u ljudskoj povijesti. Silniji je od svih sila, pa i od sile smrti. On je živi Bog i Bog živih 'koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine. Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek – Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve' (1Tim 2, 4-6).

U našim vjerničkim ušima odjekivala je večeras simfonija, suglasje, Božje riječi u pomno odabranim čitanjima, s jasnom spasenjskom porukom i niti koja povezuje vremena i stoljeća ljudske povijesti koja u Kristu dobivaju ispunjenje i neizbrisiv pečat vječnosti. Na čudesan je način Bog govorio i objavljuvao se u ljudskoj povijesti, očitujući svoju blizinu i milosrđe, pozivajući istodobno na zajed-

ništvo prekinuto ljudskom voljom i nudeći spasenje. Jasno se prepoznaje povijest čovječanstva od postanka i prvoga grijeha, gubitka milosti zbog neposluha i iznevjerenosti Božjemu pozivu, tegobne i mučne stvarnosti hoda suznom dolinom, između grijeha, bezakonja i milosti, praštanja i Božje ljubavi; od Adamovih muka, bratoubojstva Kajinova, Abrahamove vjernosti i hoda u nepoznato, u daleke krajeve, preko Mojsijeva izlaska iz ropstva preko Crvenoga mora (u kojemu je jasno prepoznatljiv hod iz grijeha prema spasenju), ponovne iznevjerenosti na putu, poziva brojnih proroka. Sjeme Božje riječi, evanđeoske poruke, mora pasti na plodno tlo našega srca i rasti. Da bi se to ostvarilo, obvezni smo ukloniti trnje i draču koji ga mogu ugušiti. Trnje i drača poprimaju različite oblike i osobine: bezosjećajnosti, oholosti, sebičnosti, nepovjerenja, zlih nagnuća, zavisti, okrutnosti, nevjernosti i svih vrsta zala," naglasio je u svojoj propovijedi velečasni Frano.

Vazmeno bdijenje u Vojnom ordinarijatu, 30. ožujka 2024.

USKRS U VOJNOM ORDINARIJATU

Na Nedjelju uskrsnuća Gospodnjega euharistijsko slavlje u kapeli Vojnog ordinarijata na zagrebačkom Ksaveru predvodio je generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo u zajedništvu s biskupskim vikarom za pastoral MORH-a i OS RH don Slavkom Rajičem.

Nakon što je navješteno Evandjelje o Isusovu uskrsnuću, don Marko uputio je prigodnu homiliju: „Uskrs je dan u kojem pobjeđuje optimizam: ali naš optimizam nije naivan. Mi kršćani znamo dobro da je povijest dramatična, obilježena velikim nepravdama, okrutnostima, velikim patnjama, đavolskim djelima koja su prisutna na mnogim područjima životne stvarnosti: ratovi, ubojstva, rušenja i uništavanja država, gradova, sela, institucija, obitelji, osoba... To je strašno! Ali, sve će to zavšiti! Isus nam je rekao: ‘Idem pripremiti vam mjesto. Vratit ću se i uzeti vas k sebi’. Kako su lijepe i utješne ove Isusove riječi: ‘Vratit ću se’. Stoga, doći će dan kad će Bog ‘obrisati svaku suzu s naših očiju i više neće biti smrti, ni tuge, ni plača, ni boli’. Uskrsli Isus je početak ovog novog svijeta u kojem će pobjednici biti poštteni, ponizni, milosrdni, mirotvorci, čisti srcem, oni koji se pouzdaju u Boga i otvaraju svoje srce Bogu Spasitelju.

Mi kršćani živimo u iščekivanju ovog dana: dana velike pobjede dobrih i zato danas na Uskrs ispunjavamo svoj život ovom nadom.“ Uskrsli Isus nije pobjegao iz ovog svijeta ostavljajući nas same u oluji povijesti, već je izrazito naglasio da je „On s nama u sve dane sve do svršetka svijeta.“ Njegova prisutnost vidljiva je u njegovoj Crkvi, a na poseban način održava se u životima mnogih svetaca: u iskonskoj dobroti koja je bila vidljiva u životu Majke Terezije iz Kalkute, u misionarskom zanosu i herojskoj vjeri Ivana Pavla II. koji se nije dao zaustaviti čak ni metcima, u činjenju dobrih djela čak i usred tame mržnje koncentracijskog logora kao što je to učinio Maksimilijan Kolbe.

Upravo ovi i mnogi drugi čudesni primjeri mogući su zato što je Isus uskrsnuo i prisutan je među nama. „Zato što je Isus uskrsnuo! Zato što je Isus živ. I mi možemo sijati sjeme uskrsnuća tamo gdje živimo; malim djelima dobrote, oprosta, velikodušnošću bez ljudske sitničavosti. To je moguće! Ne propustimo priliku koju nam Bog još uvijek daje da sijemo dobrotu oko nas i među nama. Počevši od naše obitelji i našeg svakodnevnog okruženja. To je Uskrs,“ zaključio je don Marko Medo zažalivši svima sretan Uskrs.

33. OBLJETNICA „KRVAVOG USKRSA“ NA PLITVICAMA

Misno slavlje na 33. obljetnicu pogibije Josipa Jovića i akcije Plitvice u pastoralnom centru „Marija Majka Crkve“ na Plitvičkim jezerima, 31. ožujka 2024.

FOTO: MUP RH

U Nedjelju uskrsnuća Gospodinova, 31. ožujka 2024., na Plitvičkim jezerima održano je svečano obilježavanje 33. obljetnice pogibije Josipa Jovića i akcije „Plitvice“. Hrvatski redarstvenik Josip Jović poginuo je u obrani Domovine na Plitvicama, na Uskrs 31. ožujka 1991. Tako je i nastao spontani naziv za taj dan i Uskrs te godine „Krvavi Uskrs“. Nakon 33 godine, obljetnica Jovićeve smrti ove godine pada ponovno na svetkovinu Uskrsnuća Gospodinova.

Tim je povodom ovog Uskrsa vojni ordinarij u RH msgr. Jure Bogdan predslavio svetu misu u pastoralnom centru „Marija Majka Crkve“ na Plitvičkim jezerima. S biskupom su koncelebrirali dvojica policijskih kapelana vlč. Frano Musić i vlč. Ivo Borić. Pjevala je policijska klapa „Sv. Mihovil“.

Biskup je homiliju temeljio na izvješću o Isusovu uskrsnuću iz Ivanova evanđelja koje se čita na Nedjelju uskrsnuća Gospodnjega. Istaknuo je kako Kristovo uskrsnuće predstavlja snažni prodor onostranog, vječnog, transcendentnog, beskonačnog u čovjekovo vrijeme i prostor, u njegovu ograničenost, zatvorenost u ovaj svijet, imanentnost. Isusovo uskrsnuće, snažan je govor čovjeku, koji u sebi svakodnevno živi prolaznost života koji ide prema svome kraju. Dok se u nama ono ljudsko, ograničeno, mjerljivo i osjetilima dohvatljivo zaustavlja na „ugasnuću zavazda“, uskrsli Isus otvara nam prozor, usmjeruje naš pogled prema novim horizontima, novoj stvarnosti, vječnog života. Uskrsnuće – pobjeda nad smrću, otkriva i daje posve novi smisao našem životu i svakoj žrtvi u njemu podnesenoj. Dok stojimo pred praznim grobom,

okovani u svoju prolaznost, ograničenost, Isusovo uskrsnuće otvara nam pogled u onostranost, u čovjekovu neumrlost, u vječni život.

Kao svjedoci uskrsnuća, Isusovi su učenici, najprije Marija iz Magdale, zatim Petar, Ivan i drugi apostoli, uvidjeli da smrt nije kraj, već da postoji vječni život. U svome izvješću evanđelist Ivan želi nam reći da događaj Isusova uskrsnuća nije bio shvaćen i prihvaćen razumijevanjem Pisma, nego naprotiv, da događaj Uskrsnuća prosvjetljuje um i srce za razumijevanje i shvaćanje poruke sv. Pisma. Samo i tek poslije ovog događaja, učenici su shvatili što je htjelo reći sv. Pismo, i što su nagovijestala proročanstva o Isusu. Prije ih nisu ni mogli ni znali protumačiti. Isusovo uskrsnuće je rasvijetlilo um i srce učenika.

Isusovo uskrsnuće za njih je stoga vrlo utješno i pozitivno. Ono objavljuje i smisao Isusove muke. Bez uskrsnuća, Isusova muka i smrt, bili bi jedan dramatičan i negativan događaj, jedan veliki poraz, kraj bez nade. Isusovo uskrsnuće pokazuje svu vrijednost muke, da to nije bio poraz, nego jedna velika pobjeda, pobjeda ljubavi. Dobri pastir dao je svoj život za svoje ovce! (Usp. Iv 10,11). Kao što kaže Isus „Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje“ (Iv 15,13). On je živio svoju muku i nosio svoj križ s ljubavlju. I postigao je novi život koji nije onaj s ove zemlje. Postigao je vječni život, ispunjen ljepotom i božanskom moći. Znademo da se Istina Isusova uskrsnuća ne može ni shvatiti ni prihvatiti bez vjere. Ljudski govoreći uskrsnuće je neshvatljiv događaj. Vjera nam pomaže da budemo svjesni Božjeg intervencije i pomaže nam u prihvaćanju ovog božanskog svjetla, koje rasvjetljuje otajstvo Isusove smrti ali isto tako i cjelovite ljudske egzistencije. „Zato je Uskrs glavna kršćanska svetkovina u liturgijskog godini – sve proizlazi iz nje. Evo razloga zašto smo kršćani. Evo razloga zašto se isplati biti kršćanin, u zgodno i nezgodno vrijeme. Evo razloga zašto se isplati biti kršćanin danas u konkretnom hrvatskom društvu i našoj svakodnevi“, rekao je biskup.

Nakon sv. mise, komemoracija je nastavljena kod spomenika na Plitvicama, na mjestu pogibije, polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod spomenika redarstveniku Josipu Joviću.

Uz Jovićevu obitelj i rodbinu iz njegova rodnog mjesta Aržano kraj Imotskog, prijatelje i suborce, obilježavanju su prisustvovali potpredsjednik Vlade RH i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, potpredsjednik Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, glavni ravnatelj policije Nikola Milina, izaslanik potpredsjednika Vlade RH i ministra obrane brigadni general Ivan Turkalj, saborski zastupnik Luka Brčić, zamjenik glavnog ravnatelja policije Damir Barić, posebni savjetnik ministra unutarnjih poslova Mladen Markač, zapovjednik akcije „Plitvice“ general Josip Lucić, zapovjednik Zapovjedništva za intervencije Vedran Augustinović, načelnik Policijske akademije „Prvi hrvatski redarstvenik“ Josip Čelić, zapovjednik Antiterorističke jedinice Lučko Mate Bilobrk, načelnici policijskih uprava, predstavnici županijske i lokalne vlasti, polaznici Policijske škole „Josip Jović“, i drugi. Vojni ordinarij msgr. Jure Bogdan predvodio je kod spomenika molitvu za pokojnog Josipa Jovića, za sve poginule, nestale i preminule hrvatske branitelje i za sve koji su stradali u ratu: „Ljubav, zahvalnost i poštovanje okupili su nas i ujedinili danas na obilježavanju 33. obljetnice akcije ‘Plitvice’ i pogibije Josipa Jovića, hrvatskog redarstvenika. Bilo je to na Uskrs 31. ožujka 1991. godine. Izgleda kao da je bilo jučer. Sjećanja ne blijede. Duboko su upisana u naše srce i dušu, u naše biće puno poštovanja prema Josipu, prema svima koji su u dramatičnom trenutku našeg naroda, odlučno stali na branik domovine. Pucanj u Josipa, u Nedjelju Kristova uskrsnuća, bio je pucanj u ‘uskrsnuće’ hrvatske države koju smo stoljećima željeli i o njoj sanjali. Ali Uskrs se ne može ubiti!“

Biskup je podsjetio na riječi prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana upućene obitelji poginulog Josipa Jovića:

Misno slavlje na 33. obljetnicu pogibije Josipa Jovića i akcije Plitvice u pastoralnom centru „Marija Majka Crkve“ na Plitvičkim jezerima, 31. ožujka 2024.

FOTO: MUP RH

Komemoracija povodom 33. obljetnice pogibije Josipa Jovića

FOTO: Službene stranice Ličko - senjske županije

Komemoracija povodom 33. obljetnice pogibije Josipa Jovića

FOTO: Službene stranice Ličko - senjske županije

„Ne plačite, jer vaš sin živi! Živi ne samo u Bogu, koji - kako kršćani vjeruju - žrtvu svakog pravednika pridružuje uskrsnoj smrti Kristovoj, nego također i u svima nama, kojima Vaš Josip do sada svijetli, da ga slijedimo, živi u hrvatskoj slobodi, na kojoj je sada jamstvo njegove krvi. Budite zajedno s cijelom Hrvatskom, u svojoj boli beskrajno ponosni.“

Biskup je nastavio: „Bože, ti si danas po svome Jedinorođencu pobijedio smrt i nama otvorio pristup vječnome životu. Zato slavimo blagdan njegova uskrsnuća. Obnovi nas, molimo, svojim duhom i daj da i mi uskrsnemo u svjetlost života; Stvorio si nas na svoju sliku i za nas predao svoga Sina, daj da uvijek budemo budni u molitvi, čisti

prijeđemo s ovoga svijeta k tebi i otpočnemo u tvome očinskome krilu; Bože, tvoj je Sin za nas umro na križu i za nas slavno uskrsnuo, molimo te za našega pokojnoga brata Josipa, za sve poginule, preminule branitelje i za sve stradalnike u Domovinskom ratu i preminule od posljedica rata, očisti njihove duše vazmenim otajstvom što ga danas slavimo da uđu u slavu nebeske Crkve“, molio je biskup.

Komemorativni skup uveličali su pjevanjem policijska klapa „Sv. Mihovil“ i tamburaški sastav Ministarstva unutarnjih poslova. Komemoracija je završila uručenjem amblema specijalne policije novim pripadnicima ATJ Lučko.

PAPA FRANJO IMENOVAO MSGR. IVU MARTINOVIĆA POŽEŠKIM BISKUPOM

Apostolska nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je u ponedjeljak 11. ožujka 2024. da je papa Franjo imenovao msgr. Ivu Martinovića novim požeškim biskupom.

Prihvativši odreknuće od službe dosadašnjeg požeškog biskupa Antuna Škvorčevića, 11. ožujka 2024., papa Franjo imenovao ga je apostolskim upraviteljem Požeške biskupije do preuzimanja službe novog biskupa msgr. Ive Martinovića.

Fra Ivo Martinović TOR rođen je 28. lipnja 1965. u Županji. Odrastao je i niže je razrede osnovne škole završio u Matićima u župi Tolisa, u Bosni i Hercegovini, a više razrede u susjednoj Oštroj Luci. U sjemenište franjevac trećoredaca primljen je 1980., klasično gimnazijsko školovanje završio je u Interdijezanskoj srednjoj školi za spremanje svećenika u Zagrebu te diplomirao na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Filozofsko-teološki studij završio je u Zagrebu, svečane redovničke zavjete položio je 4. listopada 1990. u Provinciji franjevaca trećoredaca glagoljaša u Zagrebu, a za svećenika je zaređen 28. lipnja 1992. u zagrebačkoj katedrali.

Pastoralne službe vršio je kao župni vikar u Belišću, Splitu i Zadru te gvardijan i župnik u Zadru i Zagrebu. U dva navrata bio je član Provincijske uprave, a potom je 2009. poslan na poslijediplomski studij pastoralne teologije u Rimu, koji je pohađao na Papinskom lateranskom sveučilištu, gdje je postigao magisterij 2011. godine. Nakon povratka sa stu-

dija vršio je službu gvardijana i odgojitelja u malom sjemeništu u Samostanu sv. Josipa u Splitu, službu župnika Župe Svete Obitelji te službu mjesnog i područnog asistenta Franjevačkog svjetovnog reda. Bio je i voditelj Povjerenstva za trajnu formaciju redovnika i redovnica pri Hrvatskoj redovničkoj konferenciji. Od 2017. godine do danas vršio je službu provincijalnog ministra franjevaca trećoredaca glagoljaša.

PAPA FRANJO IMENOVAO MSGR. MIRKA ŠTEFKOVIĆA NOVIM ZRENJANINSKIM BISKUPOM

Papa Franjo imenovao je dosadašnjeg ekonoma Subotičke biskupije msgr. Mirka Štefkovića novim zrenjaninskim biskupom, priopćio je u danas u podne Tiskovni ured Svete Stolice.

Msgr. Mirko Štefković će na novoj službi naslijediti beogradskog nadbiskupa Ladislava Nemeta, dosadašnjeg apostolskog upravitelja Zrenjaninske biskupije.

Mirko Štefković rođen je 24. rujna 1977. godine u Subotici (Tavankutu) kao drugi od trojice sinova Ivana i Dominike rođene Ivanković. Osnovnu školu je pohađao u Tavankutu, pa u Starom Žedniku i u Subotici, a potom je u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji „Paulinum“ u Subotici završio srednjoškolsko obrazovanje. Godinu dana je zatim proveo u Nišu na odsluženju vojnog roka, a po povratku kući u ljeto 1997. godine ga je subotički biskup, msgr. dr. János Pénzes, kao svećeničkog kandidata poslao u Rim, gdje je najprije dvije godine proveo u zavodu za odgoj duhovnih zvanja „Casa Balthasar“, a ostalih šest godina je boravio u Papinskom kolegiju Germanicum et Hungaricum. Studij filozofije pohađao je od 1998. do 2000. godine na Papinskom sveučilištu Urbanijana, a potom je studirao teologiju na Papinskom sveučilištu Gregorijana, gdje je 2006. godine postigao licencijat iz fundamentalne teologije.

Za svećenika je zaređen 29. lipnja 2004. godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Po povratku s poslijediplomskog studija imenovan je osobnim biskupovim tajnikom i bilježnikom u Biskupskom ordinarijatu, a te dužnosti je vršio do 2020. godine, da bi 2021. godine bio imenovan biskupijskim ekonomom i ravnateljem svećeničkog doma „Josephinum“. Od 2011. godine povjerene su mu i službe biskupijskog ceremonijara i glasnogovornika, koje je obnašao do 2023.

godine. Pomoćnim tajnikom Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda imenovan je 2010. godine, da bi 2016. godine bio izabran za njezinog generalnog tajnika, a tu dužnost je vršio do 2021. godine.

Osim navedenih služba, od svibnja 2007. do lipnja 2011. godine bio je glavni i odgovorni urednik Katoličkog lista „Zvonik“, te u više mandata član Zbora biskupijskih savjetnika, Prezbiterskog i Ekonomskog vijeća biskupije, kao i Odbora za komemoraciju nevinim žrtvama stradalima 1944. i 1945. godine na području Grada Subotice. Na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije predaje fundamentalnu teologiju. Redoviti je suradnik Radio Marije Srbije.

SADRŽAJ

PORUKA VOJNOG ORDINARIJA U RH MSGR. JURE BOGDANA ZA USKRS 2024.	3
SVETA STOLICA.....	5
Poruka Svetoga Oca Franje za XXXII. Svjetski dan bolesnika.....	5
Poruka pape Franje za korizmu 2024. godine	7
Poruka pape Franje za 61. svjetski dan molitve za zvanja	9
Poruka Svetoga Oca Franje za 58. svjetski dan sredstava društvene komunikacije.....	12
Poruka pape Franje za 1. Svjetski dan djece	15
Poruka pape Franje za 98. Svjetski dan misija	17
Nota Dikasterija za nauk vjere „Gestis verbisque“ o valjanosti slavljenja sakramenta.....	20
Deklaracija Dikasterija za nauk vjere „Dignitas infinita“ o ljudskom dostojanstvu	30
HRVATSKI BISKUPI.....	53
Priopćenje s XXVI. zajedničkog zasjedanja BK BiH i HBK.....	53
Priopćenje sa 68. zasjedanja Sabora HBK.....	55
Poruka Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj uz Dan života 2024.	57
Poruka prigodom Dana posvećenoga života 2024.....	59
Poslanica msgr. Radoša za Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini.....	62
Izjava Komisije HBK Iustitia et pax u povodu predstojećih parlamentarnih izbora	64
Propovijed vojnog ordinarija msgr, Jure Bogdana povodom 128. obljetnice smrti dr. Ante Starčevića	68
Propovijed vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana na misi za žrtve u Donjem Docu	71
26. III. 1944. - 26. III. 2024.	71
Propovijed vojnog ordinarija msgr. Jure Bogdana na Misi posvete ulja	74
IZ UREDA VOJNOG ORDINARIJATA	78
DEKRETI I IMENOVANJA.....	86
IZVJEŠĆA I DOGAĐAJI	87
32. obljetnica Hrvatskog ratnog zrakoplovstva	87
Božićno čestitanje u Vojnom ordinarijatu.....	87
32. obljetnica Hrvatskog vojnog učilišta “dr. Franjo Tuđman”	89
Dan vojne kapelanije „Sveta Obitelj“	91
Proslava desete obljetnice uspostave policijske kapelanije blaženi Alojzije Stepinac u Virovitici	93
Proslava Dana vojne kapelanije “Blaženi Alojzije Stepinac” u Zapovjedništvu HKoV	96
Proslava Gospe Lurdske i Dana bolesnika u kapelici Vojnog ordinarijata	98
Pepelnica u Vojnom ordinarijatu.....	100
Dan kapelanije i blagoslov kapelice u vojnoj kapelaniji „Sveti Valentin“	101
30. obljetnica smrti Damira Tomljanovića Gavrana	105
Duhovne vježbe za svećenike Vojnog ordinarijata	107
Na 128. obljetnicu smrti Ante Starčevića slavljena misa u Šestinama	110
Vojni ordinarij predvodio misu prigodom Međunarodnog dana civilne zaštite.....	113

Korizmena duhovna obnova u vojnoj kapelaniji „Sveti Leopold Bogdan Mandić”- Osijek.....	115
Križni put na Ksaveru	117
Dan policijske kapelanije „Sveti Josip“	123
Proslava svetkovine sv. Josipa u Zaprešiću	125
Ministar Ivan Anušić pohodio Vojni ordinarijat	127
Duhovna obnova u Vojnom ordinarijatu	129
80. obljetnica ratnih zločina i stradanja u župi Donji Dolac.....	130
Misa posvete ulja u Vojnom ordinarijatu	135
Misa Večere Gospodnje u Vojnom ordinarijatu	138
Obredi Velikog petka u Vojnom ordinarijatu	139
Vazmeno bdijenje u Vojnom ordinarijatu.....	140
Uskrs u Vojnom ordinarijatu	143
33. obljetnica „Krvavog Uskrsa“ na Plitvicama	144
Papa Franjo imenovao msgr. Ivu Martinovića požeškim biskupom.....	148
Papa Franjo imenovao msgr. Mirka Štefkovića novim zrenjaninskim biskupom	149
SADRŽAJ	150

*Vazmeno bdjenje u Vojnom ordinarijatu
Zagreb, 30. ožujka 2024.*

